

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ BİLİM DALI

ADİYAMAN BASININA GÖRE ADİYAMAN'IN
SİYASİ, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI
(1954-1968)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hüseyin KOZLUDERE

2011 – NİĞDE

T.C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ BİLİM DALI

ADİYAMAN BASININA GÖRE ADİYAMAN'IN
SİYASİ, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI
(1954-1968)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hüseyin KOZLUDERE

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hamdi DOĞAN

2011 - NIĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. HAMDİ DOĞAN danışmanlığında HÜSEYİN KOZLUDERE tarafından hazırlanan "Adıyaman Basınına Göre Adıyaman'ın Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Yapısı (1954-1968)" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, TARİH Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih:

JÜRİ :

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Hamdi DOĞAN

Üye : Yrd.Doç.Dr. Saban BAYRAK

Üye : Yrd.Doç.Dr. Neuzat TOPAL

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

/ /

Doç. Dr. Mehmet ÖZEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmada 1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da çıkartılan iki yerel gazete olan Demokrat Adıyaman ve Yeşil Adıyaman'a göre Adıyaman'ın sosyal, siyasal ve ekonomik yapıları anlatılmıştır. Bir şehrin tarihini ortaya koyarken önemle başvurulacak kaynaklardan biri de o dönemde çıkartılan yerel basında yer alan bilgilerdir. Bu yıllar arasında çalışırken bu iki gazetenin çıktığı yılların nüshalarını Milli Kütüphane'den temin ederek sosyal, siyasal ve ekonomik hayata ilişkin bilgiler verilmiştir.

1950 tarihinden itibaren iktidara gelen Demokrat Partisi, Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi Adıyaman'da da oldukça büyük bir kitleye sahip olmuştur. Demokrat Partisi'nin Adıyaman'da bu kadar geniş bir tabana yayılmış olması ister istemez şehrin ekonomik, siyasal ve sosyal yapısında büyük değişiklikler de meydana getirmiştir. Bunlardan bir tanesi de Adıyamanlıların büyük çabası sonucu vilayet statüsünün kazanılması olmuştur.

Adıyaman'ın vilayet olmasıyla birlikte şehrin her alanda gelişmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bu gelişme hızlı bir seyirde olmasa da hissedilir bir ilerleme kaydetmiştir. 1954-1968 yılları arasında meydana gelen bu değişim ve dönüşümler anlatılmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

The social, political and economical structures of Adiyaman were narrated according to Demokrat Adiyaman (Democrat Adiyaman) and Yesil Adiyaman (Green Adiyaman) being two local newspapers which were published in Adiyaman between the years of 1954-1968 in this study. One of the sources which will be applied to (consulted, referred) with importance while bringing the history of a city in to being is the information taking place (part) in the local press which was published at that period. While studying between these years the information related to (concerning, regarding), the social, political and economical life was given by providing the copies (issues) of the years which these two newspapers were published, from National Library.

Demokrat Parti (Democrat Party) which come to the government dating (beginning) from the date of 1950 had a big mass in Adiyaman as it was in every region of Turkey. That Democrat Party (Demokrat Parti) was spread to such a large base in Adiyaman brought big changes in to being in economical, political and social structure of the city. One of them was being won (gained) of the statute (status) of province (vilayet) as a result of big effort of the people of Adiyaman.

The development of city in every area become inevitable together with being province (vilayet) of Adiyaman. Although this development didn't become in a speedy way. An advancement being felt become (happened). These changes and transformations coming in to being between 1954-1968 were tried to be narrated.

ÖNSÖZ

1859 tarihinde Malatya'ya bağlı bir ilçe olan Adıyaman, 1 Aralık 1954 yılında vilayet statüsü kazanmıştır. Vilayet olmasıyla birlikte bölgede sosyo-kültürel, siyasi ve ekonomik gelişmeler hızlı bir şekilde olmasa da yavaş bir seyirde ilerlemiştir. Adıyaman'ın vilayet olmasından sonra yapılan çalışmalarda dönemin milletvekilleri, valileri, belediye başkanları ve halkın içinde bulunan aydın sınıftaki insanların katkıları önemli derecede fazla olmuştur. Adıyaman'ın vilayet olmasından 1968 yılına kadar ki tarihler arasında sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal bakımdan incelenmesi ve değerlendirilmesi ile o dönemde meydana gelen olayların en iyi biçimde takip edileceği kaynaklar arasında kuşkusuz yerel basın önemli bir yer tutmaktadır.

Demokrat Adıyaman ve Yeşil Adıyaman gazeteleri yayınlandığı dönemde sadece Adıyaman bölgesine dair haberler yapmamışlardır. Aksine Adıyaman sınırları dahilindeki haberlerin yanı sıra Türkiye ve dünyada olup bitenleri de haber sütunlarına eklemiştirler. Böylece Adıyaman halkını ülke ve dünyadaki gelişmelerden haberdar etmişlerdir. Bu yönüyle aynı zamanda evrensel bir habercilik anlayışını da benimsemiştirler. Ancak bu iki gazete siyasi tavırlarının aynı olmaması, dünya ve ülke sorunlarının çözümü noktasında farklı görüşler savunmalarına sebebiyet teşkil etmiştir.

Bu çalışmamızda Milli Kütüphane'nin süreli yayınlar arşivinde yaptığımız araştırmalar neticesinde 1954-1968 yılları arasında çıkartılan Adıyaman'ın basın hayatında önemli bir yere sahip olan, dönemin ekonomik, siyasi ve sosyal yapısına ışık tutan gazetelerden Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazetelerini incelemeye çalıştık. Ancak bu dönemlerde çıkartılan bu iki gazetenin kimi sayılarına Milli Kütüphane'de yapılan taramalar sonucunda ulaşamadık.

Bu çalışma boyunca yardımlarını ve desteklerini benden esirgemeyen ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği geçen Danışman Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hamdi DOĞAN'a ve tez aşamasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ ve Yrd. Doç. Dr. Nevzat TOPAL'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca

tez yazma döneminde maddi ve manevi her türlü desteği benden esirgemeyen aileme ve değerli dostum Yasin Murat OKUMUŞ'a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

EYLÜL 2011

HÜSEYİN KOZLUDERE

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
A. Tez Çalışmasının Amacı ve Önemi	1
B. Tez Çalışmasında Kullanılan Yöntem	1
C. Tez Çalışmasının Kapsamı	1
D. Yeşil Adıyaman Gazetesi	2
E. Demokrat Adıyaman Gazetesi	3
F. Adıyaman'ın Coğrafi Konumu	4
G. Adıyaman'ın Kısa Tarihçesi	5
I. BÖLÜM	8
SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT	8
1-SOSYAL YARDIMLAŞMA	8
1.1. Kızılay'ın Faaliyetleri	8
1.2. Hayırsever Adıyamanlıların Yapmış Olduğu Yardımlar	9
1.3. Adıyaman'da Kurulan Derneklerin Yapmış Olduğu Yardımlar..	10
2- KURS VE SERGİ FAALİYETLERİ	11
3- SPOR FAALİYETLERİ	13
4- KUTLAMALAR, BAYRAMLAR VE ANMA ETKİNLİKLERİ	17
4.1. Cumhuriyet Bayramı	17
4.2. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	21
4.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı	24

4.4. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı	27
4.5. 10 Kasım Atatürk'ü Anma Törenleri	29
4.6. Atatürk Koşusu	31
4.7. Adıyaman'ın Vilayet Oluşunu Kutlama Törenleri	31
4.8. İstanbul'un Fethi'nin Yıl Dönümü Kutlamaları	32
5- TOPLUMSAL SORUNLAR	32
5.1. Asayiş Bozuklukları	32
5.2. Adli Olaylar	42
6- İKLİMİN SOSYAL HAYATA ETKİLERİ	47
7. DERNEK FAALİYETLERİ	50
7.1. ADIYAMAN MERKEZİNDE KURULAN DERNEKLER	50
7.1.1. Adıyaman Kültür Sevenler Derneği	50
7.1.2. Adıyaman İlkokul ve Lise Binası Yaptırma Derneği	51
7.1.3. Adıyaman Şehir Kulübü	51
7.1.4. Adıyaman Kahveciler Derneği	51
7.1.5. Adıyaman Berberler Derneği	52
7.1.6. Adıyaman 1 Nolu Kur'an Kursu Öğrencilerini Okutma ve Koruma Derneği.....	52
7.1.7. Adıyaman Bandosunu Koruma ve Yaşatma Derneği	52
7.1.8. Adıyaman Kadınları Yardımlaşma Derneği	53
7.1.9. Adıyaman Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği	53
7.1.10. Adıyaman Körleri Koruma ve Kalkındırma Derneği.....	54
7.1.11. Adıyaman Kültür Derneği	54
7.2. İLÇELERDE KURULAN DERNEKLER	54
7.2.1. Besni İlkokul Yaptırma ve Onarma Derneği	54

7.2.2. Çelikhan Ortaokul Binası Yaptırma Derneği	55
7.2.3. Çelikhan Kazası Cami Yaptırma ve Onarma Derneği	55
7.2.4. Gerger İlçe Memurları Kulübü	55
7.2.5. Samsat'ı Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği	56
7.2.6. Samsat Memurlar Kulübü	56
II. BÖLÜM	57
SİYASİ VE İDARİ GELİŞMELER	57
1. BELEDİYE VE GENEL SEÇİM FAALİYETLERİ	57
1.1. Belediye Seçimleri	57
1.2. Genel Seçimler	66
2. PARTİ ÇEKİŞMELERİ, KONGRE VE OCAK FAALİYETLERİ	69
2.1. Siyasi Partilerdeki Çekişmeler ve İstifalar	69
2.2. Parti Kongreleri ve Ocak Çalışmaları	79
3. VALİLİK VE BELEDİYE BAŞKANLARININ FAALİYETLERİ	87
3.1. Valiliğin Çalışmaları	87
3.2. Belediye Başkanının Faaliyetleri	97
4. NÜFUS	110
4.1. 1955 Nüfus Sayımı	110
4.2. 1960 Nüfus Sayımı	110
4.3. 1965 Nüfus Sayımı	110
5. BÜROKRATİK FAALİYETLER	111
5.1. Adıyaman'a ve Adıyaman Dışına Yapılan Tayinler	111
5.2. Adıyaman'da Yapılan Terfiler	118

III. BÖLÜM	119
SAĞLIK VE EĞİTİM-ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI	119
1. SAĞLIK KURULUŞLARI	119
1.1. Adıyaman Devlet Hastanesi	119
1.2. Trahom Hastanesi ve Dispanseri	119
2. BULAŞICI HASTALIKLAR	121
2.1. Grip	121
2.2. Trahom Hastalığı	121
2.3. Kolera Hastalığı	122
2.4. Yanı Kara Salgını	123
3. DOKTOR YETERSİZLİĞİNİN DOĞURMUŞ OLDUĞU SONUÇLAR.....	123
4. EĞİTİM-ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI	124
4.1. Adıyaman Lisesi ve Öğrenci Faaliyetleri	124
4.2. Halk Dershaneleri	128
4.3. Bilgi Yarışması	128
4.4. Kültür ve Edebiyat Çalışmaları	128
4.5. Eğitim-Öğretimdeki Diğer Gelişmeler	129
IV. BÖLÜM	132
EKONOMİK FAALİYETLER	132
1- Tarım	132
2- Hayvancılık	145
3- Sanayi	146
4- Yeraltı Kaynakları	151
5- Yapılan Genel Yatırımlar	154

V. BÖLÜM	157
İMAR FAALİYETLERİ	157
1. İNŞAAT VE BAYINDIRLIK ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	157
1.1. Yol Yapım Çalışmaları	162
1.2. Köprü Yapım ve Onarım Çalışmaları	168
1.3. Su ve Elektrik İşleri	169
VI. BÖLÜM	172
DEMOKRAT ADIYAMAN VE YEŞİL ADIYAMAN GAZETELERİNDE KIBRIS SORUNU İLE İLGİLİ ÇIKAN HABERLER	172
1. Demokrat Adıyaman	172
2. Yeşil Adıyaman	194
SONUÇ	196
KAYNAKÇA	203
ÖZGEÇMİŞ	226

KISALTMALAR

A.g.g.	: Adı geçen gazete
A.P.	: Adalet Partisi
C.H.P.	: Cumhuriyet Halk Partisi
C.K.P.	: Cumhuriyetçi Köylü Partisi
C.M.K.P.	: Cumhuriyetçi Millet Köylü Partisi
D.P.	: Demokrat Partisi
Dr.	: Doktor
EOKA	: Ethniki Organosis Kyprion Agoniston (Kıbrıslıların Milli Mücadele Örgütü)
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
H.P.	: Hürriyet Partisi
Km.	: Kilo metre
m.	: Metre
M.Ö.	: Milattan Önce
M.P.	: Millet Partisi
M. S.	: Milattan Sonra
NATO	: North Athlantic Traty Organization (Kuzey Antlaşması Örgütü)
Prof.	: Profesör
P.T.T.	: Posta Telgraf ve Telefon
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
T.İ.P.	: Türkiye İşçi Partisi

T.R.T. : Türkiye Radyo ve Televizyonu
UNICEF : United Nations Educational, Scientific and Cultural
Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
Y.T.P. : Yeni Türkiye Partisi

GİRİŞ

A. Tez Çalışmasının Amacı ve Önemi

‘Adıyaman Basınına Göre Adıyaman’ın Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Yapısı (1954-1968)’ adlı çalışmamızda öncelikle Adıyaman’da çıkartılan yerel gazetelerden ikisi olan Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazeteleri ışığında bölgenin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısını ortaya çıkartmaya çalıştık.

Şehir tarihini ortaya çıkaracak önemli kaynaklardan bir tanesi de şüphesiz yerel basın ve bu basında yer alan bilgilerdir. Bu çalışma ile Adıyaman basınına göre Adıyaman’ın yaşam koşulları, kültürel yapısı, siyasi ve ekonomik gelişmeler ortaya kanmaya çalışılmıştır.

B. Tez Çalışmasında Kullanılan Yöntem

Çalıştığımız yıllar arasında Adıyaman’da iki mahalli gazeteden Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazeteleri mevcuttu. Öncelikli olarak bu iki yerel gazetenin ilgili yıllarına ait nüshaları Milli Kütüphane’den temin edilerek gazetelerde yer alan gerek Adıyaman ve gerekse Türkiye ve dünya ile ilgili bilgiler tek tek incelenerek Adıyaman’ın siyasi, ekonomik ve sosyal hayata ilişkin bilgiler tasnif edilmiştir. Bu bilgiler incelendikten sonra eldeki belgeler çerçevesinde bir plan dahilinde hazırlanarak tezin yazımı gerçekleştirilmiştir.

C. Tez Çalışmasının Kapsamı

Tezimizin birinci bölümünde Adıyaman’ın sosyal ve kültürel hayatını anlatacağız. İkinci bölüm Adıyaman’daki idari, siyasi parti çalışmaları ve halkın bu partilere yaklaşımı hakkında bir değerlendirme yapmaya çalışacağız. Üçüncü bölümde sağlık ve eğitim alanındaki çalışmaların analizini yapacağız. Dördüncü bölümde, beşinci bölümde imar alanındaki çalışmalara değineceğiz. Altıncı ve son bölümde ise Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazetelerinde Kıbrıs Sorununu ile ilgili çıkan haberleri tahlil edeceğiz.

D. Yeşil Adıyaman Gazetesi

Yeşil Adıyaman Gazetesi'nin ilk sayısı 31 Ocak 1950 tarihinde çıkartılmıştır. Ancak ilk baskılarına Milli Kütüphane'de yapılan süreli yayınlar kısmında yapılan taramalarda ulaşılamamıştır. Kuruluşundan 3 yıl sonra yani 20 Temmuz 1953 yılı ve 225. sayıdan itibaren Milli Kütüphane'nin Süreli Yayınlar bölümünde ulaşılmıştır. 1953 tarihinden 1955 tarihine kadar normalde günlük bir gazete olarak çıkmasına rağmen sürekli düzenli olarak çıkmamıştır. Yeşil Adıyaman, sürekli olarak Adıyaman'ın bir diğer basın gazetesi olan Demokrat Adıyaman ile bir ihtilaf halinde olmuştur. Bunun da en önemli sebebi farklı siyasi yapılara duydukları yakınlıkla alakalı olduğu görülmüştür.

Yeşil Adıyaman Gazetesi, sadece bölgede yaşananları haber yapmamış, ayrıca Türkiye ve dünyadan da haberler vererek Adıyaman halkını dünyadan ve Türkiye'den haberdar da etmiştir.

Gazete, *'Hak ve Halk İçin'* sloganıyla çıkmaya başlamış ve kendi var olma sebebini 20 Temmuz 1953 yılındaki 225.sayısındaki *'Niçin Çıkıyoruz'* başlığıyla şöyle ifade etmiştir: *'Güzel Adıyaman'ımızın dert ve ihtiyaçlarını umumi efkara duyuracak, münevver halkımızın okuma ihtiyacını elimizden geldiğince te'min etmek, zümre ve partililik zihniyetinden ari olarak memleket davalarını hasru nefis etmek amacıyla inkişar mevkiine gelmiş bulunuyoruz. Mehmetçiğin cephe de nöbet beklemesi, memurun vazifesini layıkıyla yapması, hülasa her ferdin kendi meslek sanatına göre vatan ve milletine hadim olması ne derece vatan borcuysa bitaraf, her türlü şahsi hislerden beri düşünceli gazetecilik de büyük bir vatan hizmetidir.'*

Yeşil Adıyaman Gazetesi'nin kurucusu olan Mahmut Deniz 7 Mayıs 1955 tarihinden itibaren gazeteyi oğlu Ali Deniz'e devretmiştir. Ancak gazete Mahmut Deniz'den sonra 4 ay gibi kısa bir zaman daha çıkmış olsa da bazı nedenler dolayısıyla yayın hayatına ara vermek zorunda kalmıştır.

29 Ağustos 1955 tarihi ve 392. sayısından sonra 5 yıllık gibi uzun bir süre çıkmayacak olan gazetenin sahibi Ali Deniz, son sayısındaki *'veda'* yazısında kapanma sebebine ise şu şekilde açıklık getirmiştir: *'Ancak bir gazete için belki gelirdir*

kaynaklarından kanuni hakkımız kadar istifade ederek gazetenin ihtiyaçlarını karşılamayı ümit etmek de tabii meşruu hakkımızdır. Fakat bazı iktidar yardakçuları-eminim iktidarın da rızası hilafına- sırf yaranmak için mütenezziline bir taktik ve hareketle bizi bu haktan mahrum tuttular.’ Bu hususu gazetenin kapanmasına sebepmiş gibi göstermek istemediğini ifade eden gazetenin sahibi Ali Deniz, ‘sadece gayrı meşru bir organ muamelesi görmekten kırılan izzeti nefesine teselli ve kendilerinden asla bir şey beklemediğim yardakçıların gün gelip vicdan azabı duyacaklarını hatırlatmak için yazmaktan geçemiyorum’ şeklinde belirtmiştir.

5 yıl gibi uzun bir zaman yayın hayatını durduran Yeşil Adıyaman Gazetesi tekrardan Ali Deniz sahipliğinde 23 Mart 1960 tarihinden itibaren 393’üncü sayısından itibaren tekrar çıkmaya başlamıştır. Bu zaman zarfında düzenli olarak çıkmasa da dönemin imkanları çerçevesinde çıkartılmaya başlayan gazete, Milli Kütüphane’deki Süreli Yayınlar’da 1973 yılının Mayıs ayına kadar çıkan 3263’üncü nüshasına kadar ulaşılmıştır. Ancak konumuzun 1954-1968 yılıyla alakalı olan basımlarını incelemiş bulunuyoruz.

E. Demokrat Adıyaman Gazetesi

Demokrat Adıyaman Gazetesi, 14 Mayıs 1954 tarihinde Hüseyin Nakibler tarafından kurulmuştur. Gazete sahibinin yakınlarıyla yapılan görüşmelerde gazetenin de ilk 44 sayısı deneme amacıyla çıkartıldığını ifade etmiştir. Bu nedenle bu sayılara Milli Kütüphane’de ulaşılammıştır. Milli Kütüphane’nin Süreli Yayanlar arşivinde 14 Aralık 1954 tarihli ve 45’inci sayıdan başlayarak 30 Ekim 1968 yılına kadarki nüshalarına rastlanmıştır. Bu süre zarfında Demokrat Adıyaman gazetesinin toplam 3409 sayısı çıkmıştır.

Günlük siyasi gazete olarak çıkartılan Demokrat Adıyaman Gazetesi, dünyadan, ülkeden ve kendi bölgesinden haberlerle Adıyaman halkının günlük haber alma ihtiyacının önemli derece karşılama çabası içerisine girmiştir. ‘*Demokrasiye Hizmet Eder*’ sloganıyla çıkmış ve günlük siyasi bir gazetedir. Demokrat Adıyaman Gazetesi, her ne kadar günlük çıkartılmaya çalışılmış olsa da kimi zamanlarda baskıları aksamıştır. Demokrat Adıyaman Gazetesi, sağlık, siyaset, eğitim, ekonomik, kültürel, spor, v.b. haberler ile okurlarının haber ihtiyacını karşılamaya

çalışmıştır. Bir diğer önemli husus gazetenin '*Tarih Sütunu*' bölümü ile Adıyaman'ın tarihi dokusu hakkında okurlarını bilgilendirmesi de önemli bir durum olmuştur.

Demokrat Adıyaman Gazetesi ile Yeşil Adıyaman Gazetesi arasında oldukça derin bir ihtilaf meydana gelmiştir. Siyasi teşekküllere yakınlıkları, dünya ve ülke sorunlarının çözümü noktasında farklı düşüncelere sahip olması bu ihtilafın meydana gelmesinde büyük bir unsur olmuştur. Yani Yeşil Adıyaman Cumhuriyet Halk Partisi'ne yakın bir çizgide dururken, Demokrat Adıyaman ise Demokrat Parti'ye daha yakın durmuştur. Ancak her ne kadar Demokrat Partisi'ne yakın durmuşsa da Demokrat Adıyaman yine de Demokrat Partisi'nden olan Belediye Başkanlarının ve milletvekillerinin Adıyaman'daki faaliyetlerini eleştiren yazılar yazmaktan da geri durmamıştır. İlk başlarda Demokrat Parti'ye yakın bir çizgide olan gazetenin sahibi Hüseyin Nakibler, daha sonraları Hürriyet Partisi ve hatta bir zaman sonra da Cumhuriyet Halk Partisi'nden bağımsız aday olmuştur.

Demokrat Adıyaman Gazetesi sahibi Hüseyin Nakibler, 20 Şubat 1961 tarih ve 1941 sayılı baskıda *Yuh* başlıklı yazısından dolayı yargılanması ise 27 Mayıs inkılabından sonra ilk basın cezasına çarptırılan gazete '*Demokrat Adıyaman*' oldu şeklinde açıklamalar yapılmasına neden olmuştur.

F. Adıyaman'ın Coğrafi Konumu

Adıyaman, büyük bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, kuzey kanadı Doğu Anadolu, batı kanadı ise Akdeniz Bölgesi'nde yer alan bir ilimizdir. Bu ilimiz doğuda Diyarbakır, doğu ve güneyde Şanlıurfa, güneybatıda Gaziantep, batıda Kahramanmaraş ve en son olarak kuzeyde Malatya ile komşudur.

İl, Fırat'ın ve kollarının böldüğü dağlık yöreleri içerir. Toplam yüzölçümü 7.614 km²'dir. Türkiye topraklarının ise %0.98'ini oluşturur. Adıyaman toprakları 37 25' ve 38 10' kuzey enlemleri ile 37 25' ve 39 15' doğu boylamları arasında yer almaktadır.

Üç farklı bölge arasında bulunan Adıyaman'ın iklimi de değişiklikler göstermektedir. Dağlık kesimlerde kışlar sert geçerken, il merkezi çevresindeki alçak bölgelerde iklim daha yumuşaktır. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında

yapılan Atatürk Barajı, tarım için sulak alanları artırırken ilin yerleşim düzenini de etkilemiştir. Baraj suları altında kalacak olan yerleşim alanları boşaltılmış, bu bölgede yaşayan halk il ve ilçe merkezlerine göç etmek zorunda kalmıştır.

Adıyaman'da tarım ve hayvancılık önemli bir yere sahiptir. Buğday, arpa, pirinç gibi tahıl ürünleri, tütün, pamuk, şekerpancarı gibi sanayi bitkileri, nohut, kırmızı mercimek gibi baklagiller bölgede yetiştiriciliği yapılan başlıca tahıl ürünleridir. Ayrıca üzüm, elma, armut, incir gibi meyveler ve Antepfıstığı bu ilimizde yetiştirilen başlıca ürünlerdir.

Uzun süre elverişsiz ulaşım imkanlarıyla lokal bir ticaret merkezi ve küçük bir kasaba olarak kalan Adıyaman, il statüsüne kavuştuktan sonra nüfusu hızla artarak orta görünümlü bir kent havası kazanmıştır. Kendine ait üniversitesiyle ülkenin dört bir yanından öğrenci çekerek kent dokusuna ayrı bir heyecan katmıştır. Yoğun bir nüfus artışı beraberinde birtakım sorunları da getirmiştir kuşkusuz. GAP uygulamasında 80 köy ve 1 ilçe Atatürk Barajı suları altında kalması köyden kente yoğun bir göç dalgası meydana gelmiş ve bu göçler sonucunda kentsel alanda nüfus artarak çarpık kentleşme, işsizlik ve eğitim alanında büyük sıkıntılar meydana getirmiştir.

Bu ilimizin akarsularını ve göllerini kısaca belirtmek gerekirse; bölgenin en önemli akarsuyu Fırat'tır. Bununla beraber Sofraz Suyu, Kalburcu Çayı, Kahta Çayı ve Aksu (Göksu) diğer belli başlı akarsularıdır. Adıyaman'daki göller ise; Gölbaşı Gölleri, Azaplı Gölü, İnekli Gölü ve Abdülharap (Sazlıca) Gölü başlıca sayabileceğimiz göllerdir.

Adıyaman'ın yer altı zenginlik kaynakları bakır, krom ve petroldür. 1958'de yapılan çalışmalarda Toybelen'de petrol çıkarılmış ve bölgede buna yönelik çalışmalar devam etmiştir.

G. Adıyaman'ın Kısa Tarihçesi

Adıyaman'ın menşei hakkında birçok rivayet mevcuttur. Kimilerine göre Adıyaman'ın ilk adının Emeviler döneminden başlayıp Osmanlı Devleti'nin nihayetine kadar devam eden '*Hısn-ı Mansur*' ismidir. Buna göre Emeviler

Devleti'nin yükselme ve yayılma zamanlarında Mervan Meliklerinden İbn-i Mansur buraya yerleşmiştir. Adıyaman'daki kale ise yine İbn-i Mansur tarafından imar edilmiştir. İbn-i Mansur daha sonra çok sevdiği bu şehre ise kendi adını verdiği bilinmektedir. Böylece başlayan '*Hısn-ı Mansur*' ismi de asırlarca devam etmiştir.

Cumhuriyetin ilanıyla Adıyaman ismini alan ilin bir rivayete göre ise de ilk isimlerinden biri de halk arasında, verimli topraklara sahip olması sebebiyle '*Veduleman*' dendiği şeklindedir. Bu ismin zamanla değişime uğrayarak '*Adıyaman*' şeklinde kullanılmaya başlandığına dair rivayet edilmiştir. İlin menşei hakkındaki bir diğer rivayet ise Adıyaman'ın '*Adıman*' adlı bir hükümdar tarafından kurulduğu ve bu nedenle adına izafeten '*Adıyaman*' dendiği şeklindedir.

Çok eski bir yerleşim yeri olan Adıyaman, tarihi boyunca birçok kültüre beşiklik etmiştir. Adıyaman Planlı Mağaraları'nda yapılan incelemeler sonucunda kent tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmıştır. Adıyaman, Anadolu tarihinde önemli bir yere sahip olan Hititlere ve Kargamış Krallıkları yanı sıra Mitaniler, Urartular, Samiler, Babiller, Asurlar, İranlı Medler, Persler gibi uygarlıkların iskan yeri olmuştur.

Adıyaman ili, M.Ö. 69 yılından M.S. 72 yılına kadar Commagane Krallığı tarafından yönetilmiştir. Bölge M.S. 395 yılında ise Bizans Devleti'nin kontrolüne girmiştir. VII. yüzyılın ortalarında ise Emevi Devleti bölgeye hakim olarak İslam Devleti'ne katmıştır. Daha sonra sırasıyla 758-926 yılları arasında Abbasiler, 926-958 yılları arasında Hamdaniler, 958-1114 yılları arasında tekrar Bizans kontrolüne girmiştir. 1114-1204 yılları arasında Eyyubiler, 1024-1298 yılları arasında Anadolu Selçuklu Devleti, 1298-1516 yılları arasında Memlükler, 1516-1923 yılları arasında ise Osmanlı Devleti'ne geçmiştir.

Osmanlı Devleti'nin kendi ömrünü tamamlamasıyla yerine inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Adıyaman ismi bugünkü şekliyle kullanılmaya başlanmış ve şehir Malatya'ya bağlı bir ilçe haline getirilmiştir. 1946'dan sonra il olmak için devamlı faaliyet gösteren Adıyaman, ancak 1954 tarihinde il haline getirilmiştir. 1 Aralık 1954 yılında şehir olmasıyla Adıyaman kısa sürede büyümeye

başlamış ve gerek eğitim-öğretim ve gerekse şehir yapılanmasında ilerleme kat etmiştir.

I. BÖLÜM

SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYAT

1-SOSYAL YARDIMLAŞMA

Adıyaman'ın 1954-1968 tarihleri arasındaki sosyal yapısına bakıldığında ekonomik faaliyetlerle bir paralellik içerisinde olduğunu görmek mümkün olmuştur. Tarım, hayvancılık ve sanayinin gelişmişlik düzeyinin fazlaca ileri bir durumda olmaması ister istemez sosyal yapının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Ekonomik hayatın bu kadar çetin olmasına rağmen Adıyaman halkının sosyal statüsü yine de kendi insani doğallığını korumayı başarmıştır. Gerek dernek çalışmalarında yapılan yardımlar olsun ve gerekse komşu ilişkilerinde olsun sürekli bir yardım ve sahiplenme duygusu hakim olmuştur. Adıyaman'ın sosyal yapısı değerlendirilirken özellikle 1954-1968 yılları arasında iki önemli basın aracı olan Demokrat Adıyaman ve Yeşil Adıyaman gazetelerine yansıyan yönü ele alınmıştır.

1.1. Kızılay'ın Yardımları

Kızılay, Türkiye'de kurulduktan sonra kendi çalışmalarını ülkenin her bölgesinde teşkilatlanarak yürütmüştür. Bu kurum sadece Türkiye içinde çalışmalar yapmakla kalmamış dünyanın herhangi bir bölgesinde din, dil, renk ayrımı gözetmeksizin insani yardımlarda da bulunmuştur.

Adıyaman'da Kızılay Derneği, sosyal hayatta önemli bir yer teşkil etmiştir. Yaşanan her türlü felakette Adıyaman halkının yardımına yetişen Kızılay, Ocak 1955 tarihinde Adıyaman Pirin, Rezip ve Karapınar köylerinde meydana gelen yangından zarar gören vatandaşlara yardım yapılması için büyük bir çaba harcamıştır. Dernek, yangından zarar gören Pirin köylülerine 1000 lira, Rezip köylülerine 500 lira ve Karapınar köylülerine ise 200 lira para yardımı yapmıştır. Kızılay Derneği ayrıca İlk

ve Ortaokuldaki 35 fakir öğrenciye de ayakkabı yardımı yaparak Adıyaman'da herhangi bir sebepten dolayı mağdur olanlara yardımlarda bulunmuştur.¹

1958 yılında Türkiye'nin tüm bölgelerinde Kızılay, her yönden kendi imkanları çerçevesinde halkın ihtiyaçlarını karşılamıştır. 1958'de de bu çalışmalara yönelik Türkiye genelinde olduğu gibi Adıyaman'da da bir Kızılay Kan Programı Haftası düzenlenmiştir. Adıyaman halkı bu kan bağışına oldukça ilgi göstermiştir. Adıyaman Kan Merkezine başvuran üniversite ve yüksek okul öğrencileri ile Adıyamanlı vatandaşlar 150 şişe kan bağışında bulunmuş ve bir haftada toplam 800 kişi kan vermek için Kan Merkezine müracaat etmiştir.²

Adıyaman'da da vatandaşın kan bağışında bulunması için özellikle Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazetelerinde yazılan '*Yurttaş Kızılay'a Üye Ol*' ile Adıyaman vatandaşını kan bağışında bulunması için yönlendirici yazılar yazılmıştır.³

1.2. Hayırsever Adıyamanlıların Yapmış Oldukları Yardımlar

Bağış ve yardım Adıyaman'ın sosyal yapısının oluşmasında önemli bir unsur olmuştur. Okul, hastane, cami, çeşme gibi önemli eksiklerin giderilmesinde halkın da kendi imkanları çerçevesinde manen ve madden yardım yapması dayanışma duygusunu daha da pekiştirmiştir. Daha önce de yaptığı yardımlardan olan iki minare inşa ettiren ve bir musalla vakf eyleyen Hacı İbrahim Zade Mehmet İnan, Adıyaman'ın en önemli ihtiyaçlarından biri olan hastane yapımı için de yardımseverliğini göstermiştir. 1955 tarihinde bu hastanenin yapımı için 60 bin lira değerinde 30 bin m² arsa bağışlamıştır.⁴ Bakıldığı zaman bu bağış o dönemin ekonomik koşullarında önemsenecek bir bağış olmuştur.

Bu yardımlardan bir tanesi de 1966 yılında yapılmıştır. Halk Eğitim Salonu'nda Cumhuriyet İlkokulu, Fakir Çocukları Koruma Derneği yararına düzenlediği bir gecede, fakir ve bakıma muhtaç çocuklara maddi ve manevi yardım

¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 51, s.1-2, 15 Ocak 1955.

² **A.g.g.**, S. 785, s.1, 27 Ocak 1958.

³ **A.g.g.**, S. 1478, s.2, 23 Temmuz 1960. **Yeşil Adıyaman**, S. 338, s.4, 10 Ocak 1955.

⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 65, s.1, 7 Mart 1955.

için bir araya gelen Adıyaman'ın duyarlı vatandaşları tarafından kayda değer bir ilgi görmüştür.⁵

1.3. Adıyaman'da Kurulmuş Olan Derneklerin Yapmış Olduğu Yardımlar

Adıyaman'da kurulan derneklerin de sosyal yardımlaşmada önemli derecede katkıları olmuştur. Kendi dönemleri şartlarında ve kendi yarattıkları imkanlarla Adıyaman halkının yardımına yetişmeye çalışmışlardır. Yoksul aileler, öğrenciler ya da kimsesizler ve sağlık problemleri olan vatandaşlara yardım ederek onların hayat karşısında az da olsa zorlanmalarına engel olmak istemişlerdir.

Adıyaman İlini Kalkındırma ve Öğrencileri Okutma Derneği bir lise mezunu ile yine lisede okuyan başka bir öğrenciye tahsil yardım yapmaya karar vermiştir. Tahsil hayatınca üstün başarılı ve aileleri hakkında da maddi imkansızlıklar içinde bulunan bu öğrencilerden Yusuf Karar'a üniversite hayatı boyunca resmi burs miktarı, lise öğrencisi Neyel Tekintaş'a da ayda 100 lira yardım yapılmıştır. Bu gibi yardımlar maddi imkanları az olan dar gelirli öğrenci velilerini oldukça memnun etmiştir.⁶

Adıyaman merkez okullarında mevcut 240 yoksul çocuğun giydirilmesi için Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker'in eşi başkanlığında bir komisyon kurulmuştur. 1 Ocak 1965 Cuma günü faaliyete geçen komite bu 240 çocuğun giydirilmesi için çalışmışlardır. İlk başlarda '*Yardım Seven Kadınlar*' adıyla yardım yapan bu kurum⁷, resmi kuruluştan sonraki adı '*Adıyaman Kadınlar Yardımlaşma Derneği*' adını almıştır.⁸ Ocak 1966 tarihinde ise bu dernek bir törenle yardıma muhtaç çocuklara hediyeler dağıtmıştır.⁹

Dini yönden oldukça hassas olan Adıyaman halkı kendi imkanları çerçevesinde ibadethanelerini ve dini öğretim veren okullarını yapmış oldukları

⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2814, s.1, 5 Ocak 1966.

⁶ **A.g.g.**, S. 2571, s.1-4, 6 Ağustos 1963.

⁷ **A.g.g.**, S. 2759, s.1, 4 Ocak 1965

⁸ **A.g.g.**, S. 2761, s.2, 18 Ocak 1965.

⁹ **Yeşil Adıyaman**, S. 1605, s.1, 8 Şubat 1966.

bağışlarla yapmışlardır. Adıyaman'da bir İmam Hatip Okulu yaptırmak için kurulmuş olan derneğin faaliyetlerine Adıyaman halkının da yardımları önemli bir derece devam etmiştir. Şehrin en seçkin yerinde yapılacak olan okul için temin olunan arsaya Terzi Hacı Mahmut Tanrıverdi 1000 m² daha ilave etmek suretiyle sahayı genişletmiş ve ayrıca Adıyaman Belediye Başkanı Mahmut Bilginer, Kitapçı Dursun Kutlu, Marangoz Abdurrahman Ergül ve Tüccar Emin Akbaş gibi saygın kişiler 1000'er lira bağışta bulunmuşlardır.¹⁰

2- KURS VE SERGİ FAALİYETLERİ

Adıyaman'da özellikle okulların tatil edilmesinden sonra kurs ve sergiler yaygın olarak yapılmıştır. 1958 ders yılının sona ermesiyle Adıyaman'ın Pervari Nahiyesi ve Gölbaşı Kazası'nda Biçki-Dikiş kurslarında birer sergi düzenlenmiştir. Diğer faaliyet alanlarında olduğu gibi bu faaliyetlerde de Adıyaman Valisi Ahmet Balkan'ın büyük yardım ve desteği olmuştur. Valinin açılış konuşmasından sonra sergi alanı gelen vatandaşlar tarafından gezilmeye başlanmış ve oldukça ilgi toplamıştır.¹¹

22 Aralık 1960 tarihinde ise çalışma devresinin son bulmasıyla Adıyaman Şambayat Nahiyesi'nde verilen halıcılık kursunda bir sergi düzenlenmiştir. Burada da Adıyaman Valisi bir açılış konuşması yapmıştır. Sergiyi gezen Adıyamanlı vatandaşlar bu sergiden oldukça memnun kalmışlardır.¹²

Adıyaman'da her yıl düzenlenmeye çalışılan lise öğrencilerinin yaptığı resim ve el işleri, 1962'de de oldukça ilgi görmüştür. Öğrencilerin kendi emekleri sonucunda ürettikleri bu el becerileri Belediye Kütüphanesi'nde sergilenmiştir. Bu gibi faaliyetler öğrencilerin el becerisini, kendilerine olan güvenini ve bunun sonucunda başarısını olumlu yönden etkilemiştir.¹³

Milli Eğitim Bakanlığı'nın emriyle açılan Halk Eğitim Semineri 3 Eylül 1962 tarihinde Adıyaman 1 Aralık İlkokulu Salonu'nda Adıyaman Vali ve Belediye

¹⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2778, s.1, 4 Mayıs 1965.

¹¹ **A.g.g.**, S. 851, s.1, 30 Nisan 1958.

¹² **A.g.g.**, S. 1591, s.1, 23 Aralık 1960.

¹³ **A.g.g.**, S. 2020, s.1, 11 Haziran 1962.

Başkanı Mehmet Saraçoğlu tarafından yapılan konuşmayla çalışmalara başlamıştır. 10 günlük bir süre içerisinde faaliyet gösterecek olan bu seminerde veteriner, sağlık ve zirai müdürlüklerinin de temsilcileri tarafından aydınlatıcı konuşmalar yapılacak, halk eğitimine ait filmlerin gösterileceği ifade edilmiştir.¹⁴

Adıyaman'da değişik sebeplerden dolayı ceza evine giren suçlular için sosyal hayata yönelik çalışmalarda da bulunulmuştur. Bu mahkumlar için okuma-yazma kursları tertiplenmiş ve kurslarda başarılı olanlara belge verilmiştir.¹⁵ Ayrıca tutukluları dini yönden bilgilendirmek için de haftanın iki günü vaaz verilmiştir. Böylece 1962'de Adıyaman'da değişik suçlardan cezaevine giren ve okuma-yazma bilmeyen vatandaşlara kurs verilerek onları topluma kazandırmak için önemli bir adım olmuştur.¹⁶

Tütün yetiştiriciliği Adıyaman sosyal hayatında oldukça önemli bir yer tutmuştur. Tütün yetiştiriciliğinin daha bilinçli yapılması için Adıyaman'da bu alana yönelik kurslar açılmış ve buralarda halk bilgilendirilmeye çalışılmıştır. 1963'te açılan bu tütün kursu tütünün tohumdan denk yapılmasına kadar geçirdiği aşamalar konusunda ekiciler bilgilendirilmek istenmiştir. Böylece geçim kaynağı bunun üzerine kurulmuş olan tütün emekçilerinin bin bir zorluklarla ürettiği ürünün daha verimli ve temiz olmasını sağlamıştır. Bu durum aynı zamanda ürünün parasal değerinin daha fazla olmasına da etki etmiştir.¹⁷

27 Mayıs İnkılabı'ndan sonra devletçe desteklenen '*Milli Eğitim Davası*' adıyla ülkenin her bölgesinde bir seferberlik başlatmıştır. Bunun bir sonucu olarak Adıyaman'da da bu alana yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1963 tarihinde '*Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması*' adıyla kurslar vermeye başlanmıştır. Bu kurslara ilköğretim müfettişleri, ilkokul müdür ve yardımcıları, ilköğretim müdürleri katılarak buralarda halkı eğitmeye onların okuma-yazma öğrenmeleri için çalışmışlardır.¹⁸

¹⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2101, s.1, 4 Eylül 1962.

¹⁵ **Yeşil Adıyaman**, S. 975, s.1-2, 12 Mayıs 1962.

¹⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 2574, s.1, 9 Ağustos 1963.

¹⁷ **A.g.g.**, S. 2578, s.1, 14 Ağustos 1963.

¹⁸ **A.g.g.**, S. 2583, s.2, 20 Ağustos 1963.

Adıyaman'da özellikle öğrencilerin el işlerinin sergilendiği sergi alanların oluşturulması eğitim ve öğrencinin kendine olan güveninin artmasında önemli bir yer teşkil etmiştir. 1965'te 1 Aralık İlkokulunun yılsonu münasebetiyle kurulan sergi, resimlerle el işlerinden meydana gelmiştir. Üç gün devam eden bu sergi ziyaretçiler tarafından oldukça ilgi görmüştür.¹⁹

1968'de Sanat Enstitüsü'nün diploma töreni yapılmış ve açılan sergi oldukça büyük ilgi görmüştür. Sergide konuşma yapan Adıyaman Valisi O. Bedrettin Oğuz: *'İnşaat tamamlanınca hem Erkek Sanat Enstitüsü geniş imkanlara kavuşmuş olacak hem de Kız Enstitüsü bu binaya taşınarak rahatlayacaktır'* şeklinde bir açıklama yaparak eğitim ve öğretime ne kadar önem verdiğini göstermiştir.²⁰

3- SPOR FAALİYETLERİ

Adıyaman'da 1954-1968 yılları arasındaki spor faaliyetlerine baktığımızda imkanların kısıtlı olmasına rağmen yine de bu alana yönelik faaliyetler olmuştur. Her ne kadar voleybol oynanmış olsa da özellikle futbolun tercih edilen bir spor dalı olduğunu söylemek mümkün olmuştur. Adıyaman'da futbol karşılaşmaları şehrin kendi takımları arasında yapılırsa da komşu illerin takımlarıyla da yapılmıştır.

Adıyaman'ın Gerger Kazası'nda Spor ve Beden Eğitiminin önemini takdir edenler gençleri spora teşvik amacıyla 1955 yılında Gençlik ve Spor Kulübünü kurarak sportif faaliyetlere yeni bir renk katmıştır.²¹

Adıyaman'da 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla 19 Mayıs 1956 tarihinde Adıyaman Lisesi ile Gençlik Spor hem voleybolda hem de futbolda karşılaşmışlardır. Yapılan turnuvada voleybol karşılaşmasında Lise, Gençlik Spor'u iki hafta üst üste mağlup ederken, futbol karşılaşmasında ise Gençlik Spor, Lise'yi 3-1 yenmiştir.²²

¹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2784, s.1-2, 11 Haziran 1965.

²⁰ **Yeşil Adıyaman**, S. 2109, s.1, 3 Temmuz 1968.

²¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 75, s.1-2, 23 Mart 1955.

²² **A.g.g.**, S. 270, s.1, 20 Mayıs 1956.

Adıyaman'da spor takımları kendi aralarında turnuvalar düzenleseler de komşu illerin futbol takımlarıyla da turnuvalara çıkmışlardır. Haziran 1956 yılında Maraş'ın kazası Pazarcık adına Çelik Spor ve Adıyaman'ın Gençlik Spor takımı aralarında bir müsabaka tertiplemişlerdir. Futbol maçında Pazarcık Çelik Spor müsabakayı 3-2 kazanmış ise de ardından aynı futbolcularla voleybol maçı yapılmış ve bu maçı Adıyaman Gençlik Spor kazanmıştır.²³ Aralık 1956'da Adıyaman Gençlik Spor ile Lise takımı yaptıkları karşılaşmada ise lise takımı Gençlik Spor'u 2-1 yenmiştir.²⁴

Adıyaman'da spor kulüpleri kendi finansmanlarını genellikle düzenledikleri etkinliklerle sağlamaya çalışmışlardır. Adıyaman Gençlik Spor kulübü de kendi yararına olmak üzere bir sanat gecesi etkinliği düzenlemiştir. Burada sağlanan para takımın ihtiyaçları için bir gelir olmuştur. Adıyaman'da sinema ve tiyatro gibi sosyal etkinliklerden yoksun olması bu gibi etkinlikleri daha da önemli kılmış ve katılımlar daha fazla olmuştur.²⁵

Adıyaman spor takımları ile çevre illerin spor takımları müsabaka için daha öncelerde olduğu gibi birbirlerine davet göndermişlerdir. Böyle farklı illerin takımlarıyla Adıyaman takımları karşılaştıklarında spora olan desteğin daha fazla arttığını, Adıyamanlıların kendi takımlarını destekleme isteğini daha da perçinlemiştir. Bu karşılaşmalardan bir tanesi de Nisan 1958 tarihinde Adıyaman Gençlik Spor'un davetlisi olarak Adıyaman'a gelen Ceyhan Yarsuvat takımı ile yapılan müsabaka olmuştur. Bu maç oldukça büyük bir izleyici kitlesi tarafından izlenmiştir. Takımlar kendi aralarında iki maç yapmışlardır. İlk maçı Ceyhan Yarsuvat 1-0 kazanmıştır. Ancak ikinci maçta rövanşı alan Adıyaman ekibi maçı 2-1 kazanmıştır.²⁶

Mayıs 1958'de ise Adıyaman Yaman Spor ve Gençlik Spor Kulüpleri komşu vilayet Gaziantep Gençlik Spor Kulübünü kendi şehirlerine davet etmişlerdir. Bu maçlar Adıyaman halkı tarafından oldukça ilgi görmüştür. Fazla bir sosyal faaliyet

²³ **Demokrat Adıyaman**, S. 292, s.1, 11 Haziran 1956.

²⁴ **A.g.g.**, S. 456, s.1, 4 Aralık 1956.

²⁵ **A.g.g.**, S. 804, s.1, 22 Şubat 1958.

²⁶ **A.g.g.**, S. 846, s.1, 24 Nisan 1958.

alanı olmayan Adıyaman'da bu gibi müsabakalar oldukça taraftar toplamıştır. Gaziantep ekibi ilk müsabakasını Yaman Spor ile yapmış ve maçı 3-0 kazanmıştır. Bu müsabakanın akabinde ise Adıyaman Gençlik Spor ile yapan Gaziantep ekibi, bu maçı da 5-1 gibi oldukça farklı bir skorla kazanmıştır.²⁷

Adıyaman takımlarının kendi aralarında yapmış oldukları müsabakalar da oldukça çekişmeli geçmiştir. Takımların bu çekişmeli ve iddialı mücadelesini izlemeye gelen taraftarlara da yansımıştır. Mayıs 1959 tarihinde Adıyaman Lisesi takımı ile Kahta Gençlik Spor karşılaşması da oldukça kalabalık bir taraftar kitlesi huzurunda karşılaşmışlardır. Bu maçta ise karşılıklı atılan birer golle müsabaka 1-1 berabere sonuçlanmıştır.²⁸

Adıyaman merkez takımlarıyla ilçe takımlarının müsabakalarından bir tanesi de yine Mayıs 1959'da yapılmıştır. Adıyaman Yaman Spor'un davetlisi olarak gelen Kahta Gençlik Spor ile yapılan iki müsabakada ilk maçı Kahta ekibi 2-1 almış ise de ikinci maçı Yaman Spor 2-0 kazanmıştır.²⁹

Adıyaman'da Kasım 1959 tarihinde Güven Spor adından bir kulüp daha kurulmuştur. Bu kulüple beraber Adıyaman'da spora yönelik faaliyetlerin artacağı, gençlerin bu alana ilgilerinin artmasına katkı sağlayacağı düşünülmüştür.³⁰

Adıyaman'da 1959'a kadar düzenli olarak spora karşı ilgi artarak devam etmişse de 1960 yılına gelindiğinde spora yönelik faaliyetler her nedense azalmıştır. Herhangi bir kulüp binasının olmamasından dolayı gençler kahvehanelere yönelmişlerdir. Maddi imkansızlıklar nedeniyle Güven Spor, Yaman Spor ile birleşirken, Kale Spor ise bu dönemde halen belirsizliğini korumuştur.³¹

Spor takımlarının durumu böyle olsa da müsabakalara yine de devam edilmiştir. 1961'de Kale Spor ile Gençlik Spor aralarında yaptıkları müsabaka, Kale

²⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 866, s.1, 20 Mayıs 1958.

²⁸ **A.g.g.**, S. 1143, s.1, 6 Mayıs 1959.

²⁹ **A.g.g.**, S. 1156, s.1, 25 Mayıs 1959.

³⁰ **A.g.g.**, S. 1282, s.1, 7 Kasım 1959.

³¹ **A.g.g.**, S. 1408, s.1, 18 Nisan 1960.

Spor'un 5-4 yenilgisiyle sonuçlanmıştır.³² Adıyaman Gençlik Karması ile Kahta Vatan Spor maçı da Adıyaman Gençlik Karması 2-0 kazanmıştır.³³

Düzenlenen müsabakalarda kimi zaman istenmeyen olaylar da meydana gelmiştir. 1962 tarihinde Adıyaman'ın iki ekibi olan Kale Spor ile Yaman Spor birbirleriyle yaptıkları maçta sporda istenmeyen olaylar çıkmıştır. Çekişmeli geçen maçta hakem Kale Spor'un son dakikalarda bulunduğu golü ofsayt olarak kabul etmesiyle her ne kadar tansiyon yükselmiş olsa da maç yine normal bir şekilde devam etmiştir. Ancak hemen akabinde Kale Spor ikinci golü atmışsa da bu gol de geçerli sayılmayınca Kale Spor ve taraftarları olay çıkartmışlardır.³⁴

Adıyaman'da iyi oynayan futbolcular başka takımlara transfer edilmiştir. Gaziantep Akyol Gençlik Kulübü, Adıyaman'ın Gençlik Spor takımında Nihat Özer ve Arif Cerikçi'yi transfer etmişlerdir. Bu transferler aynı zamanda takıma belli bir gelir de sağlamıştır.³⁵

1965'te de Adıyaman'da müsabakalar tertiplenmiştir. Başka illerden gelen takımlarla maçlar tertiplenerek futbolu sadece Adıyaman sınırları içine hapsedmemişlerdir. Adana Yapı Enstitüsü takımı ile Yaman Spor arasındaki müsabaka bu maçlardan biri olmuştur. Yapılan iki maçta ilk maçı Yaman Spor ile yapan Adana Yapı Enstitüsü takımı berabere kalmış, ancak Adıyaman Gençlik Spor ile yaptığı ikinci maçı kaybetmiştir.³⁶

Adıyaman'da kupa maçları da düzenlenmiştir. Bu da Adıyaman'da sporun eskiye oranla daha da geliştiğini göstermiştir. Adıyaman Kadınlar Yardımlaşma Derneği'nin tertiplemediği kupa maçları Adıyaman sporseverleri tarafından oldu heyecanlı geçmiştir. Bu müsabakalarda finale kalan Kale Spor ile Yaman Spor

³² **Demokrat Adıyaman**, S. 1690, s.1, 24 Nisan 1961.

³³ **A.g.g.**, S. 2157, s.1, 12 Kasım 1962.

³⁴ **A.g.g.**, S. 2167, s.1, 26 Kasım 1962.

³⁵ **A.g.g.**, S. 2558, s.3-4, 21 Temmuz 1963.

³⁶ **A.g.g.**, S. 2776, s.1, 16 Nisan 1965.

yaptıkları final maçında galip tarafın olan Kale Spor maçı 1-0 kazanarak kupayı almıştır.³⁷

Şeker Bayramı dolayısıyla Adıyaman'a gelen Coşkun Spor, Adıyaman Gençlik Spor ve Yaman Spor ile iki maç yapmıştır. İlk maçı Adıyaman Gençlik Spor ile yapmış ve 4-1 yenilmiştir. İkinci maçı ise Yaman Spor ile yapan Coşkun Spor bu maçı da 2-1 kaybetmiştir.³⁸ 1966'da Maraş Pazarcık ile Adıyaman Gençlik Spor arasında düzenlenen müsabakayı Adıyaman ekibi 6-0 gibi net bir skorla kazanmıştır.³⁹

Adıyaman'ın iki ekibi Güven Spor ile Yaman Spor aralarında oynadıkları müsabakayı Güven Spor 5-2 kazanmıştır.⁴⁰

4- KUTLAMALAR, BAYRAMLAR VE ANMA ETKİNLİKLERİ

4.1. Cumhuriyet Bayramı

Adıyaman'da Cumhuriyet Bayramı, Cumhuriyet'in ilanından beri bütün yurttaki gibi Adıyaman'da da kutlanmıştır. Bayram günü şehrin her yerinde bir bayram havasını hissetmek mümkün olurdu. Günlerden önce hazırlıklar yapılır ve bu hazırlıklarla halk da kutlama alanına gelmek için önceden kendini ona göre ayarlardı. Vali, daire amirleri, memurlar, jandarma, okullar ve halk tören alanında hazır olduktan sonra İstiklal Marşının okunmasıyla başlardı.

1956 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları bütün yurttaki gibi Adıyaman'da da oldukça coşkulu bir tezahüratla kutlanmıştır. Önce İstiklal Marşı okunmuş ve ardından Adıyaman Valisi ilk konuşmayı yapmıştır. Daha sonra lise öğretmeni Ertuğrul Uçkun günün anlam ve öneminden bahseden uzun konuşması devam etmiştir. Program sonuna doğru öğrenciler şiirler, düzme ve fıkralar okumuşlardır.⁴¹

³⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2792, s.1, 19 Temmuz 1965.

³⁸ **A.g.g.**, S. 2816, s.2, 31 Ocak 1966.

³⁹ **Yeşil Adıyaman**, S. 1631, s.3, 30 Haziran 1966.

⁴⁰ **A.g.g.**, S. 1632, s.3, 6 Temmuz 1966.

⁴¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 428, s.1, 30 Ekim 1956.

1957 tarihinde Cumhuriyet Bayramı yurdun her bölgesinde olduğu gibi 29 Ekim 1957 tarihinde Adıyaman'da da düzenlenen bir törenle büyük bir coşku ve tezahüratla kutlanmıştır. İstiklal Marşı ile başlayan merasimi müteakip kürsüye gelen Adıyaman Valisi Ahmet Balkan günün önemine temas eden bir konuşma yapmış, bu meydanda şan ve şerefle dolu Türk tarihinden bahsetmiş, Türk milletinin dillere destan olan kahramanlığını anlatmıştır. Vali Ahmet Balkan'dan sonra kürsüye çıkan lise Fransızca hocası Şevket Sarı'nın yapmış oldukları konuşmalar törene gelen Adıyamanlıların gönüllerini coşturmuştur. Merasim İlkokul, Orta ve Lise öğrencilerinin okudukları manzum yazılardan sonra yapılan resmi geçit ile tören sona ermiştir.⁴²

Cumhuriyet Bayramı, daha önceki yıllara benzer şekilde 1958 tarihinde de aynı coşkunlukla ve kalabalıkla kutlanmıştır. İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan tören Valinin yapmış olduğu konuşmayla devam etmiştir. Daha sonra İlk, Orta ve Lise öğrencilerin okuduğu şiirlerin ardından yapılan resmigeçitle tören sona ermiştir.⁴³

28 Ekim 1959'da Adıyaman'da Cumhuriyet'in 36'ncı yıl dönümü dolayısıyla Atatürk büstüne çelenkler konmuştur. Başta Hakkı N. Baykal olmak üzere Lise, Akşam Sanat Enstitüsü, ilkokullar, daire müdürleri ve büyük bir halk topluluğunun hazır bulunduğu tören Lise öğrencilerinin İstiklal Marşı ile başlamıştır. Daha sonra önce lise daha sonra Akşam Sanat Enstitüsü, Yeni Yol İlkokulu, 1 Aralık ve Atatürk İlkokulu öğrencileri, Demokrat Parti ile Belediye ve Esnaf Kefalet Kooperatifleri evvelce hazırlamış oldukları çelenkleri koymuşlardır.⁴⁴ Bir gün sonra ise Cumhuriyet Bayramı için bir tören tertiplenmiştir. Bu törene halkın ilgisi oldukça büyük olmuştur. Adıyaman Valisi, , daire müdürleri, lise, ilkokullar katılmışlardır. Saat 12.00'de başlayan törende ilk önce lise öğrencileri İstiklal Marşı'nı okumuşlardır. Akabinde Adıyaman Valisi Hakkı Nevzat Baykal, günün önem ve anlamı hakkında bir konuşma yapmıştır. Daha sonraki konuşmayı ise Lise Fransızca Hocası Osman Zeki Ünlütürk yapmıştır. Öğrencilerin şiir okumuş ve ardından Lise

⁴² **Demokrat Adıyaman**, S. 720, s.1, 31 Ekim 1957.

⁴³ **A.g.g.**, S. 992, s.1, 30 Ekim 1958.

⁴⁴ **A.g.g.**, S. 1275, s.1, 29 Ekim 1959.

Akşam Kız Sanat Enstitüsü, ilkokullar, esnaf ve spor teşekküllerinin resmi geçidiyle tören son bulmuştur.⁴⁵

1960'taki Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Vilayet Makamında tebrikati kabul ettikten sonra Vali ve Belediye Başkanı Mehmet Saraçoğlu, Cumhuriyet Meydanı'nda öğrencilerin, halkın ve idarecilerin bayramını kutlamıştır. Daha sonra İstiklal Marşı okunduktan sonra Cumhuriyet'in ilanıya ilgili bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmada Türk tarihi ve 27 Mayıs'ın önemi hakkında vatandaşları bilgilendiren bir konuşma yapmıştır. Ardından Lise öğretmeni Cemal Maraşlıoğlu bir konuşma yaparak Cumhuriyet'ten önce ve sonraki durum hakkında bilgiler vermiştir. Daha sonra ilk, orta ve lise öğrencileri şiirler okumuştur.⁴⁶

1961'te Cumhuriyet Bayramından önce hazırlıklar yapılmıştır. Şehir baştan başa bayraklarla donatılmıştır.⁴⁷ Bir gün önceden yapılan bu hazırlıklardan sonra 29 Ekim'de bütün yurttaki olduğu gibi Adıyaman'da da büyük bir törenle kutlandı. Sabahın erken saatlerinde Adıyamanlı vatandaşlar Atatürk Meydanında toplanmaya başlamışlardır. İlkokullar, Lise, askeri birlik, Spor Kulüpleri ve Esnaf meydanında yerlerini almalarının ardından Vali Mehmet Saraçoğlu bütün konukların bayramını kutlamıştır. Günün önemini anlatan konuşmalardan sonra Lise ve ilkokul öğrencilerin şiirleriyle tören son bulmuş ise de gece fener alayı ve hava fişekleri atılarak şenliklere devam edilmiştir.⁴⁸

1962 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için bir gün önceden hazırlıklar yapılmıştır. Şehrin sokakları bayraklarla süslenerek bir bayram havası yaratılmıştır. Halkın yoğun bir ilgi gösterdiği kutlamalarda şiirler okunmuş, Adıyaman Valisi gelen konuklara günün önemini anlatan bir konuşma yapmıştır.⁴⁹

1963 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları yurdun her yerinde olduğu gibi Adıyaman'da da daha önceki yıllara göre daha büyük bir kalabalıkla kutlanmıştır. Törene büyük, küçük, memur, esnaf, işçi, köylü, öğrenci katılarak tören sonuna kadar

⁴⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1276, s.1, 30 Ekim 1959.

⁴⁶ **A.g.g.**, S. 1545, s.1, 31 Ekim 1960

⁴⁷ **A.g.g.**, S. 1843, s.1, 28 Ekim 1961.

⁴⁸ **A.g.g.**, S. 1844, s.1, 30 Ekim 1961.

⁴⁹ **A.g.g.**, S. 2145, s.1, 30 Ekim 1962.

etkinlikleri izlemişlerdir. Sabahın erken saatlerinde başlayan tören Şehir Bandosu'nun İstiklal Marşı'nı okumasıyla başlamıştır. Yine Vali günün önemi hakkında bir konuma yapmıştır. Daha sonra öğrenciler okudukları şiirlerle törene renk katmışlardır.⁵⁰

1964'teki Cumhuriyet Bayramı kutlamaları bir gün önceden yapılan hazırlıklar ve törenle başlamıştır. 28 Ekim'de düzenlenen törende başta Adıyaman Valisi olmak üzere büyük bir kalabalık katılmıştır. Şehir bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile bütün okullar tatil edilirken, siyasi partiler de Ata'nın büstüne çelenk koymuşlardır. 29 Ekim'de düzenlenen asıl törenle etkinlikler yapılmıştır. Önce Adıyaman Valisi'nin konuşmasıyla başlayan tören şiirlerle devam edilmiştir. Daha sonra okullar ve esnaf derneklerinin resmi geçidiyle tören sona ermiştir. Ancak bayram gecesi Lise öğrencileri ve Jandarma birliği bir fener alayı tertiplemişlerdir. Fener alayı şehrin bütün sokaklarını dolaştıktan sonra tören sona ermiştir.⁵¹

Cumhuriyetin 42'inci yıl dönümü 1965 tarihinde bütün yurttaki gibi Adıyaman'da diğer senelerde olduğu gibi oldukça kalabalık bir kitle tarafından kutlanmıştır. 28 Ekim'de resmi ve hususi binalar bayraklarla donatılarak ve okullar tatil edilmiştir. 29 Ekim sabahı saat 09.00'da Vilayet makamında Vali Ragıp Gerçeker tebrikatları kabul etmiştir. Saat 09.30'da Atatürk Meydanında merasim başlamıştır. Yine Adıyaman Valisi tarafından günün önemini anlatan bir konuşma yapılmıştır. Okul öğrencilerin şiir okumasından sonra Askeri Birlik, Lise, Orta ve İlkokul öğrencilerinin resmi geçitleriyle tören bitmiştir.⁵²

1966 yılı kutlamaları da oldukça kalabalık ve coşkulu bir tezahüratla kutlanmıştır. Merasimde Adıyaman Valisi Naci Bozkurt günün mana ve önemini anlatan bir konuşma yapmış ve buna müteakiben her okuldan bir öğrenci bir şiir okumuştur. Yapılan resmi geçitle sona eren törende bilhassa bölge okulunun Mehter Takımı ve Halk Eğitimi Bando Takımı büyük bir varlık olarak takdir edilmiştir.⁵³

⁵⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2641, s.1, 30 Ekim 1963

⁵¹ **A.g.g.**, S. 2746,s.1,30 Ekim 1964; **Yeşil Adıyaman**, S.1538,s.1,31 Ekim 1964.

⁵² **Demokrat Adıyaman**, S. 2803,s.1,1 Kasım 1965.

⁵³ **A.g.g.**, S. 2868, s.1, 31 Ekim 1966.

1967 yılıdaki Cumhuriyetin 44'üncü yıl dönümü her türlü resmi ve özel kuruluşlarla dernekler ve binlerce halkın sabahın erken saatlerinde alana gelmesiyle kutlanmıştır. Şehir bayraklarla donatılmış ve şehrin temizliğine itina gösterilmiştir. Davul ve zurnalarla zafer marşlarının çalınması alana gelen kitleyi daha da bir coşturmuştur. Adıyaman Valisi Osman Bedrettin Oğuz tebrikatları kabul etmesinin ardından alana gelen halka günün önemi hakkında yaptığı konuşmada: *'Hiçbir bölücü hareket ve davranış milli bütünlüğümüzü asla bozamayacaktır.'* hitabı, alanı dolduranlar tarafından büyük bir alkış almıştır. Daha sonra Lise öğretmenlerinden bir hatip konuştuğundan sonra her okuldan bir öğrenci kahramanlık şiirleri okudu. Resmi geçitten sonra tören sona ermişse de gece şehirde fener alayları tertiplenerek şenliklere devam edilmiştir.⁵⁴

1968'deki kutlamalarda ise Cumhuriyetin 45'inci yıl dönümü de daha önceki senelerde olduğu gibi kutlanmıştır. Şehrin her sokağı baştan başa bayraklarla donatılmış, okullar tatil edilmiştir. Alana gelen memur, asker, öğrenci, esnaf, köylü, işçi herkes bu önemli günü coşkulu bir şekilde kutlamıştır.⁵⁵

4.2. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Büyük Millet Meclisi'nin açılış yıl dönümü olan 23 Nisan'da kutlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal bayramıdır. Yani Millet Meclisi'nin açılışı ile 23 Nisan 1920'de gerçekleşen ulusal egemenliğin simgesidir. Böyle bir anlam taşıyan 23 Nisan Bayramı olarak bütün yurttaki kutlanmaya başlanmıştır.

Hakimiyeti Milliye ve 23 Nisan Çocuk Bayramı tüm yurttaki olduğu gibi 23 Nisan 1957 tarihinde Adıyaman'da da büyük bir coşkuyla kutlanmıştır. İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan törende Lise Edebiyat Hocası Sayın Kemal Erarslan günün önemini ihtiva eden bir konuşma yapmıştır. Lise öğrencilerinin şiir

⁵⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 3112,s.1,31 Ekim 1967;**Yeşil Adıyaman**,S.1900,s.1,31 Ekim 1967.

⁵⁵ **A.g.g.**, S. 3408,s.1,29 Ekim 1968; **A.g.g.**,S.2210,s.1,3 Ekim 1968.

okumasıyla devam eden tören ilkokul öğrencilerinin manzumeleri ilgiyle dinlenmiştir.⁵⁶

1958'deki 23 Nisan Bayramı, Adıyaman'da büyük bir törenle kutlanmıştır. Tören sabah saatlerinde başlayıp, okulların alanda yerlerini almasıyla resmi dairelerin ve sivillerin iştirakiyle kutlanmaya başlanmıştır. Adıyaman Valisi Ahmet Balkan'ın alana dolduran vatandaşların bayramını tebrik etmesinden sonra lise öğrencileri tarafından İstiklal Marşı okunmuştur. Daha sonra Adıyaman Maarif Müdürü Tefik Ercan günün mana ve önemini belirten konuşma yapmıştır. Okul öğrencileri daha önce belirledikleri 23 Nisan ile ilgili şiirler okumuşlardır.⁵⁷

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı 23 Nisan 1960 tarihinde de önceki senelere benzer bir şekilde coşkulu bir merasimle kutlanmıştır. Çeşitli kıyafet ve dövizlerle süslenen ilkokul çocukları kendilerine armağan edilen bu günü oldukça neşeli bir şekilde kutlamışlardır. Havanın yağışlı olmasına rağmen çocuklar, veliler ve büyük bir halk kitlesi katılmıştır. Katılımın böyle büyük olması oldukça heyecan yaratmıştır. Lise öğrencilerinin İstiklal Marşı'nı okumasıyla tören başlamıştır. Günün önemini belirten konuşmalar yapılmıştır. Öğrencilerin şiir okumasının ardından resmi geçit düzenlenmiştir.⁵⁸

1961'deki 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı sevinçle kutlanmıştır. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın 41'inci yıl dönümü bütün okullar ve çok kalabalık bir halk kitlesinin katılımıyla büyük bir coşkunluk, sevinç ve tam bir hürriyet havasında geçmiştir.. Tören İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamış, müteakiben günün manası ve ehemmiyetini ifade eden konuşmalar yapılmış ve çocuklar tarafından şiirler 23 Nisan'ı anlatan şiirler okunmuştur.⁵⁹

1962 yılı kutlamaları için bir gün önceden hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. Şehir boydan boya bayraklarla süslenmiş ve bazı yerlerde taklar (çardak)

⁵⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 577, s.1, 24 Nisan 1957.

⁵⁷ **A.g.g.**, S. 846, s.1, 24 Nisan 1958.

⁵⁸ **A.g.g.**, S. 1412, s.1, 25 Nisan 1960.

⁵⁹ **A.g.g.**, S. 1690, s.1, 24 Nisan 1961.

kurulmuştur.⁶⁰ Bir gün sonra yani 23 Nisan'da tören alanı olarak önceden belirlenen Atatürk Meydanı, 2500 öğrenci tarafından dolmuş ve sivil halk da oldukça ilgi göstermiştir. Töreni alana gelenlerin dışında özellikle kadınlar otel balkonları ve damlardan da izlemişlerdir. Önce Atatürk Büstüne çelenk konulmuştur. Adıyaman Valisi Turgut Kaya, beraberindeki heyetle alanı dolduranlara tebrikatta bulunduktan sonra İstiklal Marşı okundu. Bir öğrencinin 23 Nisan ile ilgili bir konuşmasının ardından öğrenciler şiirler okumuştur. Törenin sonunda ise resmi geçit yapılmıştır.⁶¹

Adıyaman'da 1965 yılında düzenlenen 23 Nisan Bayramı kutlamaları diğer yıllardan farklı olarak Lise öğrencilerinin kendi belirledikleri kardeş köylerdeki öğrencilerle kutlamışlardır. Dört grup halinde kardeş köylere gitmeyi planlayan öğrencilerin bu davranışı köylerde oldukça memnuniyetle karşılanmıştır. Liseli öğrenciler, birlik halinde daima beraberliği sağlamak, kültürel faaliyette bulunmak amacıyla seçilmiş olan il kardeş köyüne 23 Nisan 1965 tarihinde 23 Nisan Bayramı dolayısıyla giderek burada köy öğrencileriyle birlikte kutlamışlardır. Bu kutlamalar oldukça ilgi görmüştür.⁶²

1966 yılı kutlamaları diğer yıllarda olduğu gibi yine kalabalık ve renkli geçmiştir. Atatürk Meydanı'nda yapılan törende, ilkokul öğrencileri, efelerinin, sportmenlerinin, Halk Eğitim Folklor Ekibi'nin, Bando ve Mehter Takımları şenliklere renk katmışlardır. Önce İstiklal Marşı okunmuştur. Daha sonra mikrofonu gelen Adıyaman Milli Eğitim Müdürü günün önemi hakkında bir konuşma yapmıştır. Her okuldan öğrenciler şiirler okumuşlardır. Bu törende kısa bir süre önce kurulan folklor ekibinin de katılması törene geçen yıllardan farklı bir renk katmıştır. Ayrıca alanın dar olması gelenleri olumsuz da etkilemiştir. Bando ve Mehter Takımının gösterileri de oldukça beğeni toplamıştır. Törenin sonlarında ise resmi geçit yapılmıştır.⁶³

⁶⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 1991, s.1, 23 Nisan 1962.

⁶¹ **A.g.g.**, S. 1992, s.1, 24 Nisan 1962.

⁶² **Yeşil Adıyaman**, S. 1562, s.1-4, 23 Nisan 1965.

⁶³ **A.g.g.**, S. 1619, s.1-4, 28 Nisan 1966.

1967'deki 23 Nisan kutlamaları havaların yağmurlu olması nedeniyle bir hafta ertelenmiştir.⁶⁴ Ertelenen törenler 30 Nisan'da kutlanmıştır. Atatürk Meydanı'nda yapılan tören daha önceden hazırlanan program uygulanmıştır. Bütün okulların renkli kıyafetleri alanı oldukça renklendirmiştir. İstiklal Marşı'nın okumasının ardından günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapılmıştır. öğrenciler tarafından şiirler okunmasından sonra resmi geçit yapılmıştır.⁶⁵

23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı'nın 48'inci yıl dönümü 1968'de Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi Adıyaman'da da kutlanmıştır. Bayram alanına Adıyaman Valisi O. Bedrettin Oğuz, Daire Müdürleri, bütün memurlar ve sayısı binleri aşan kalabalık bir kitle iştirak etti. Sabahın erken saatlerinde başlayan tören Valinin halkın bayramını kutlamasıyla başlamıştır. Adıyaman Milli Eğitim Müdürü Bekir Sıtkı Kalaycı'nın günün anlam ve önemini anlatan konuşmasının ardından öğrenciler şiirler okumuştur. Son olarak yapılan resmi geçitlerde öğrencilerin yaptığı gösteriler oldukça alkış almıştır.⁶⁶

4.3. 30 Ağustos Zafer Bayramı

Türkiye'nin her tarafında 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 32'inci yıl dönümü 1954 tarihinde sevinç ve neşe içinde kutlanırken Adıyaman'da oldukça sönük geçmiştir. Bu bayram için hiçbir hazırlık yapılmamıştır. Bu yıl sadece resmi dairelerin bir gün tatil edilmesiyle ve birkaç memurun Askerlik Şubesi'nde oturmasıyla anılmıştır.⁶⁷

1955'te tüm Türkiye'de olduğu gibi Adıyaman'da da 30 Ağustos Zafer Bayramı tezahüratlarla kutlanmıştır. Başta Sayın Vali İbrahim Tefik Kutlar olmak üzere idare müdürleri ve memurları, parti erkanı ve ileri gelenleri ile birlikte Askerlik Şubesine, As. Şube Başkanı şahsında bayram tebrikatı ifa edildikten sonra vali tarafından günün önemini belirten bir konuşma yapılmış ve müteakiben Demokrat

⁶⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2951, s.1, 25 Nisan 1967.

⁶⁵ **Yeşil Adıyaman**, S. 1746, s.1, 2 Mayıs 1967.

⁶⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 3250, s.1, 24 Nisan 1968.

⁶⁷ **Yeşil Adıyaman**, S. 318, s.2, 2 Eylül 1954.

Adıyaman Gazetesi'nin yazı işleri müdürü A. Şeref Bilgiç bir konuşma yapmıştır. Ardından öğrencilerin okudukları şiir ve fıkralarla merasim sona ermiştir.⁶⁸

1956 yılı kutlamaları için önceden bir heyet programı hazırlanmıştır. Hazırlanan program gereğince, Belediye tarafından davul ve zurnalar ayarlanarak Hükümet Konağı ile Belediye önünde milli marşlar çalınmıştır. Sabahın erken saatlerinde Adıyaman Valisi, Cumhuriyet Başsavcısı, Belediye Başkanı, daire müdürleri, parti temsilcileri birlikte Askerlik Şubesine giderek Askerin büyük zaferini kutlamışlardır. Gece de kutlamalara devam edilmiş, davul zurnalar çalınmış ve fener alayı ile şehir gezilmiştir.⁶⁹

Türkiye'nin her şehrinde olduğu gibi 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 36'ncı yıl dönümü Adıyaman Şehrinde de büyük bir merasimle kutlanmıştır. O gün bilumum ve hususi binalar bayraklarla süslenmiş, davul ve zurnalarla Milli Marşlar çalınmıştır. 29 Ekim 1958 tarihinde Sabahın erken saatlerinde askerlik şubesinde tebrikatta bulunulmuş ve gece milli oyunlarla merasim son bulmuştur.⁷⁰

30 Ağustos Zafer Bayramı Adıyaman şehrinde büyük bir tezahüratla kutlanmıştır. 30 Ağustos 1962 tarihinde düzenlenen törende günün anlam ve önemi üzerine konuşmalar yapılmış, savaşın nasıl ve ne şartlarda kazanıldığı törene iştirak edenlere anlatılmıştır. Tören gece de askerler tarafından devam etmiştir. Gece ışıklarla donatılmış kahraman Türk ordusuna mensup erleri tarafından gece fener alayı tertip edilmiştir.⁷¹

1963 yılı 30 Ağustos Zafer Bayramı Adıyaman'da oldukça coşkulu ve kalabalık kutlanmıştır. Bayram gününden önce bütün şehir bayraklarla donatılmıştır. Sabahın erken saatlerinde davul ve zurnalar çalınmıştır. İl Jandarma Kumandalığı binasında Garnizon Kumandanı şahsında tebrikatlardan sonra tören alanı olan Sümerbank Meydanı'na gelinerek burada günün önem ve anlamını içeren

⁶⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 133, s.1, 2 Eylül 1955.

⁶⁹ **A.g.g.**, S. 366-367, s.1, 1-2, 29-30 Ağustos 1956.

⁷⁰ **A.g.g.**, S. 945, s.1, 1 Eylül 1958.

⁷¹ **A.g.g.**, S. 2098, s.1, 31 Ağustos 1962.

konuşmalar yapılmıştır. Bu kutlamalarda ilk kez teşkil edilen Belediye Bando Ekibi'nin gösterisi törene ayrı bir renk katmıştır.⁷²

30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 42'inci yıl dönümünü 1964'te bütün yurttaki gibi Adıyaman'da da parlak bir törenle kutlanmıştır. Daha erken saatlerde Atatürk Meydanı'nı dolduran kalabalık bir halk topluluğu sabahın erken saatlerinde başlayacak olan merasimi takip etmek için birikmişti. Jandarma Kıt'ası, İlkokullar, Lise ve Kız Sanat Enstitüsü, dernekler ve spor kulüpleri, yerlerini aldıktan sonra vali ve garnizon komutanı halkın bayramını kutlamış, İstiklal Marşı çalınarak Türk bayrağı göndere çekilmiştir. Günün önemini anlatan konuşmalar yapılmış ve öğrenciler şiirler okumuşlardır. Merasim, Adıyaman şehir bandosunun refakatiyle yapılan ön resmi geçitten sonra son bulmuştur. Daha sonra gece saat 20.30'da İl Jandarma Komutanlığı'nca tertip edilen fener alayı büyük bir ilgi ile karşılanmış, ışıklarla donatılmış olan geceye ayrı bir renk katmıştır.⁷³

1966 yılı kutlamaları bütün yurttaki coşkulu bir havada kutlanmıştır. Aynı hava ve huzur içerisinde Adıyaman'da da bir tören tertiplenmiştir. Bu kutlamalarda resmigeçitler yapılmış gece fener alayı düzenlenmiştir. Şehir bir baştan bir başa ışıklarla donatılmıştır.⁷⁴

30 Ağustos Zafer Bayramı diğer yıllara benzer bir şekilde Adıyaman'da coşkulu bir törenle kutlanmıştır. 30 Ağustos 1967 tarihinde başlayan tören Atatürk Büstüne çelenk konulmasıyla devam etmiş, Valisi Bedrettin Oğuz ve Garnizon Komutanı Vahit Nalcacı'nın konuşmalarını müteakiben öğrencilerin şiir okuması ve fener alayının ardından merasim sona ermiştir.⁷⁵

1968'deki kutlamalar sabahın erken saatlerinde başlamıştır. Tören başlamadan önce Sümer Meydanı'nda bulunan Atatürk Büstüne çelenk konulmuştur. Erkek Sanat Enstitüsü Bando Takımı kutlamalarda hazır bulunmuştur. Merasimde 30 Ağustos'un tarihini anlatan konuşmalar yapılmıştır. Okul öğrencileri günün anlam ve

⁷² **Demokrat Adıyaman**, S. 2592, s.2, 31 Ağustos 1963.

⁷³ **A.g.g.**,S.2736,s.1,31 Ağustos 1964;**Yeşil Adıyaman**,S.1525,s.1,1 Eylül 1964.

⁷⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2863, s.1, 1 Eylül 1966.

⁷⁵ **A.g.g.**, S. 3061, s.1, 31 Ağustos 1967.

önemiyle ilgili şiirler okumuşlardır. Merasimin sonunda resmigeçit yapılmıştır. Ancak gece de Jandarma Birliği tarafından bir fener alayı tertiplenmiştir.⁷⁶

4.4. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs 1919 Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkış günü olarak belirlenen 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayram'ı yurdun her bölgesinde coşkulu bir şekilde kutlanmıştır. 1954 tarihinde 35'inci yıl dönümü Adıyaman kazasında da kutlanmıştır. Bütün okul öğrencileri, idare memurları, siyasi parti temsilcileri ve halkın iştirak etmesi ile başlayan törende Ortaokul öğrencilerinin yapmış olduğu gösteri oldukça ilgi gördü.⁷⁷

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı tüm yurttaki gibi 1956 tarihinde Adıyaman'da da büyük bir coşkuyla ve tezahüratla kutlanmıştır. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar günün önem mahiyetini bildiren bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmayı müteakip lise öğrencilerinden Sami Özseçilmiş 19 Mayıs günüyle ilgili bir konuşma yapmış, Reşit Ayhan '*O geliyor*' adlı bir şiir okumuştur. İlkokul öğrencileri tarafından okunan şiirlerden sonra Lise kültür, fizik ve gösteri hareketlerine başlamıştır. Lisenin bu gösterisi Adıyaman halkının oldukça beğenisini kazanmıştır.⁷⁸

1958 tarihinde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı da coşkulu bir kalabalık eşliğinde kutlanmıştır. Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasının 39'uncu yıl dönümü olan 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı bütün yurttaki gibi Adıyaman halkı tarafından büyük bir merasimle kutlanmıştır. Alanda İstiklal Marşı'nın okunmasından sonra Ortaokul Türkçe Hocası Hasan Ünver ve lise son sınıf öğrencilerinden Ahmet Düzen birer konuşma yapmış, yine lise son sınıf öğrencilerinden Nafiz Erdem'in okuduğu şiirden sonra Ortaokul ve Lise öğrencilerin gösterileri oldukça beğeni toplamıştır.⁷⁹

⁷⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 3359, s.1, 31 Ağustos 1968.

⁷⁷ **Yeşil Adıyaman**, S.301,s.1,20 Mayıs 1954.

⁷⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 270, s.1, 20 Mayıs 1956.

⁷⁹ **A.g.g.**, S. 866, s.1, 20 Mayıs 1958.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 1959 tarihinde Adıyaman'da da büyük bir törenle kutlandı. Havanın soğuk ve yağışlı olması nedeniyle ilkokul öğrencileri katılmamışlardır. Tören sabahın erken saatlerinde başlamış, borazanın verdiği ses işaretinden sonra lise öğrencileri tarafından İstiklal Marşı okunmuştur. Ardından okulun Fransızca Hocası Ali Güner'in konuşması takiben öğrenciler 19 Mayıs ile ilgili şiirler okumuşlardır.⁸⁰

Mustafa Kemal Atatürk'ün Anadolu halkıyla bütünleştiğinin 42'inci yıl dönümü olan 19 Mayıs, 1961'de bütün yurttan coşkulu bir şekilde renkli gösterilerle kutlanmıştır. Adıyaman'daki kutlamalar ilk önce liseli gençler ve diğer teşekküllerin alana gelmesiyle İstiklal Marşı'nın okunması müteakiben Atatürk'ün büstüne çelenk konulmuştur. Alanı dolduran Adıyamanlılara günün anlam ve önemini belirten ilk konuşmayı Adıyaman Valisi yapmıştır. Lise öğretmeninin konuşmasının ardından öğrenciler şiirler okumuşlardır. Öğrencilerin gösteri hareketleri oldukça ilgi görmüştür. Adıyaman spor takımları daha sonra 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla futbol karşılaşmaları yapmıştır.⁸¹

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı yurt genelinde olduğu gibi 19 Mayıs 1962 tarihinde Adıyaman şehrinde de coşkun bir şekilde kutlandı. Sabahın erken saatlerinde Atatürk Meydanı'ndaki Ata'nın Büstüne çelenk konulmasıyla başlayan tören, Adıyaman Valisi Mehmet Saraçoğlu alana gelen halkın bayramını kutladıktan sonra günün önemini belirten konuşmasıyla devam etmiştir. Ardından gösteri ve koşullarda birinci olanlara hediyeler dağıtılmıştır.⁸²

1966 tarihinde Adıyaman'da da 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramınının 47'inci yıl dönümü büyük bir katılımı kutlanmıştır. Günün erken saatlerinde itibaren Resmi ve Özel Binalar, okullar ve caddeler bayraklarla süslenmiş ve şehir gece ışıklarla donatılmıştır. Bayram süresince halkı coşturan ulusal havalar çalınmıştır. Sabah erken saatlerde başlayan tören, Sümerbank Meydanı'ndaki Atatürk Büstüne çelenkler konulmuştur. Vali Naci Bozkurt, Belediye Başkanı, Garnizon Komutanı ve

⁸⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 1154, s.1, 20 Mayıs 1959.

⁸¹ **A.g.g.**, S. 1708, s.1, 20 Mayıs 1961.

⁸² **Yeşil Adıyaman**, S. 977, s.1, 21 Mayıs 1962.

Adıyaman Milli Eğitim Müdürü ile beraber alana gelen halkın bayramı kutlandı. Günün önemini anlatan konuşmaların ardından Lise ve Sanat Okulu ve Kız Enstitüsü 19 Mayıs hareketlerine geçmiş ve binlerce kişi tarafından izlenen bu hareketler oldukça ilgi görmüştür.⁸³

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı 1967’de yağan yağmur nedeniyle alanda kutlanmamıştır. Daha önce hazırlanan program gereğince Atatürk büstüne çelenk konulmuş, bütün okulların bayrak, flama, izci ekiplerden oluşan ekipler büste çelenk koyduktan sonra Halk Kütüphanesine gidilerek kutlamalara orada devam edilmiştir. Havanın muhalefeti nedeniyle halkın katılım fazla olmamıştır. Törende lise, Erkek Sanat Enstitüsü ve Kız Sanat Enstitüsü öğrencilerinden birer kişi günün anlam ve önemini belirten şiirler okunmuştur. Ardından Türk milletinin şerefine üç defa ‘sağ ol’ denilmiş ve merasim ‘Dağ başını duman almış’ marşıyla sona ermiştir.⁸⁴

4.5. 10 Kasım Atatürk’ü Anma Törenleri

10 Kasım 1938 tarihinde ulu önder Mustafa Kemal Atatürk’ün ebediyete intikal etmiştir. 10 Kasım’da bütün yurttaki bayraklar yarıya iner, insanlar onu ziyaret etmek için Anıtkabir’e akın ederler.

10 Kasım 1958 tarihinde ülkenin en ücra köşesinde düzenlenen anma etkinlikleri Adıyaman’da da düzenlenmiş ve Adıyaman halkı Atasını unutmadığını bir kez daha göstermiştir. Adıyaman Lisesi’nde büyük bir anma yapmak için önceden hazırlıklar yapılmıştır.⁸⁵ Ülkenin her toprağında olduğu gibi Adıyaman’da da bayraklar yarıya çekilmiş ve Adıyaman halkı Ata’nın manevi huzurunda bir kez daha saygı, minnet ile eğilmiştir. Atatürk’ün ölümünün 20’inci yıl dönümünde Adıyaman Valisi ve Belediye Başkanı ile bütün idare müdürleri ve memurları, öğrenciler ve halkın iştirakiyle başlayan törende İstiklal Marşı’nın okunmasının ardından saat 09.05’te program gereği beş dakikalık saygı duruşu yapılmıştır. Daha sonra Fen Hocası Tayfur Baykan Atatürk’ün hayatı hakkında bir konuşma yapmıştır.

⁸³ **Demokrat Adıyaman**, S.2839,s.1,20 Mayıs 1966;**Yeşil Adıyaman**, S.1623,s.1,23 Mayıs 1966.

⁸⁴ **A.g.g.**,S.2973,s.1,20 Mayıs 1967; **A.g.g.**,S.1762,s.1,20 Mayıs 1967.

⁸⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1001, s.1, 10 Kasım 1958.

Bu konuşmayı müteakiben lise öğrencilerinin Atatürk hakkında hazırladıkları nesir ve şiirlerin okunmasıyla anma etkinliği sona ermiştir.⁸⁶

Bütün Türkiye'nin en büyük yası olan 10 Kasım, 1959 tarihinde Adıyaman'da da bir anma töreni yapılmıştır. Bu anma törenine büyük bir halk kitlesi iştirak etmiştir. Adıyaman Lisesi salonundaki tören 5 dakikalık saygı duruşuyla başlamış ardından Anıtkabir filmi gösterilmiştir. Başta Adıyaman Valisi H. Nvezat Baykal ve beraberindeki kalabalıkla toplu olarak Sümerbank mağazası meydanında Atatürk Büstü önünde yapılan ihtiram geçidiyle törene son verilmiştir.⁸⁷

Yurdun her tarafında anılan Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1960'ta Adıyaman'da da anıldı. Hazırlanan tören 3 dakikalık bir saygı duruşuyla başlamıştır. Burada yapılan konuşmalarla Atatürk'ün hayatı anlatılmış, öğrenciler de 10 Kasım ile ilgili şiirler okumuşlardır. Buradan da Sümerbank önündeki Atatürk Büstüne gidilerek saygı duruşunda bulunulmuştur.⁸⁸

1961 yılı Atatürk'ü anma törenleri sabahın erken saatlerinde başlamıştır. Atatürk büstüne çelenkler konulmuştur. Ardından Atatürk ve bayraklarla donatılmış olan Lise binasında merasime devam edilmiştir. Saat 09.05'te İstiklal Marşı okunmasının ardından 5 dakikalık saygı duruşu yapılmıştır. Öğrenciler, Atatürk'ü anlatan şiirler ve yazılar okumuşlardır.⁸⁹

Atatürk'ün ebediyete intikalinin 25'inci yıl dönümü Adıyaman'da 1963'te düzenlenen bir törenle anılmıştır. Şehir Sineması'nda başlayan anma töreninde Lise müdürü Necmeddin Karagül ile Milli Eğitim Müdürü, yine Lise öğretmenlerinden Mahmut Kızılkaya ve Tahsin Kirişçi, Atatürk'ü tanıtan birer konuşma yapmışlardır. Lisenin hazırladığı Atatürk orta oyunu oldukça ilgi toplamıştır. Atatürk'ün Gençliğe, gençliğin Atatürk'e yazmış olduğu hitabeler tekrardan okunmuştur.⁹⁰

⁸⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 1002, s.1, 11 Kasım 1958.

⁸⁷ **A.g.g.**, S. 1285, s.1, 11 Kasım 1959.

⁸⁸ **A.g.g.**, S. 1555, s.1, 11 Kasım 1960.

⁸⁹ **A.g.g.**, S. 1854, s.1, 10 Kasım 1961.

⁹⁰ **A.g.g.**, S. 2652, s.1-3, 12 Kasım 1963.

Atatürk'ün ebediyete intikal edişinin 27'inci yıl dönümü diğer yıllara benzer bir şekilde Adıyaman'da da anılmıştır. Adıyaman Lise Konferans Salonu'nda bir merasim tertiplenmiştir. Çelenk için ayrılan bölümlere çelenkler konulmuştur. Sabah saat 09.05'te 3 dakikalık bir saygı duruşu yapılmıştır. Daha sonra Atatürk'ün hayatını anlatan konuşmalar yapılmıştır. Öğrenciler tarafından şiirler okundu, fıkralar anlatıldı. Tören, çelenklerin Sümerbank Meydanı'ndaki Ata'nın büstüne konmasıyla son bulmuştur.⁹¹

4.6. Atatürk Koşusu

1954 tarihinde Adıyaman'da hava şartlarının uygunsuzluğu nedeniyle yapılamayan Atatürk Koşusu Ocak 1955 tarihinde yapılmıştır. Bu yarışmaya ilginin oldukça fazla olması yarışanları da heyecanlandırmıştır. Yarışma sonucunda dereceye giren yarışmacılar ise şöyledir:

Birinci: Bedir Doğan, 7 dakika (Adıyaman)

İkinci: Nahsan Elçi (Samsat)

Üçüncü: Hacı Güler (Artan)⁹²

4.7. Adıyaman'ın Vilayet Oluşunu Kutlama Törenleri

Adıyaman'ın vilayet oluşunun yıl dönümleri de tertiplenen törenlerle kutlanmıştır. Adıyaman'ın 1 Aralık 1954 yılında vilayet olması dolayısıyla Aralık 1955 tarihinde bir törenle kutlanmıştır. Adıyaman Lise binası önünde toplanan kalabalık bir halk kitlesi Hükümet konağına kadar yürümüştür. Burada ilk önce Belediye Başkanı günün önemi hakkında bilgi vermiştir. Daha sonra Zeki Hoca, Adıyaman'ı ihmal eden eski hükümetlerle bugünkü Demokrat Parti iktidarının faaliyetlerini tebartüz ettiren mukayeseli bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmayı lise talebelerinin konuşması ve Adıyaman üzerine yazılmış olan şiirlerin okunması takip etmiştir.

⁹¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2804, s.1, 11 Kasım 1965.

⁹² **A.g.g.**, S. 50, s.1, 5 Ocak 1955.

Daha sonra kürsüye gelen Adıyaman Valisi İbrahim Tefvik Kutlar, vilayet Adıyaman'ın bir yıl zarfında sağladığı faydaları, yapılan ve yapılacak olan işleri anlatmış, programın bir muhasebesini yapmıştır. Bu merasim töreniyle Adıyaman halkı bir yıl önceki sevinçlerini yeniden yaşamışlardır.⁹³

Adıyaman'ın vilayet oluşunun 4 yıl dönümü düzenlenen bir törenle kutlanmıştır. Malatya'ya bağlı bir kaza olan Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinde vilayet olmuştur. 1958'de düzenlenen törende büyük şenlikler yapılmış ve Lise'de Adıyaman'ı tanıtmaya günü tertip edilmiştir. Adıyaman'ın yetiştirdiği şairlerin hayatları ve şiirleri, tarihi, coğrafyası, ekonomisi anlatılmış ve oyunlar oynanmıştır.⁹⁴

4.8. İstanbul'un Fethi'nin Yıl Dönümü Kutlamaları

İstanbul Fethi'nin 513'üncü yıl dönümü münasebetiyle Adıyaman Halk Eğitim Salonunda lise öğretmen ve öğrencileri tarafından bir Fetih gecesi düzenlenmiştir. Gecede Fetih ve Fatih Sultan Mehmet hakkında geniş bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin şiir okumalarından sonra gece sona ermiştir.⁹⁵

5- TOPLUMSAL SORUNLAR

5.1. Asayiş Bozuklukları

Adıyaman'da çalışmamıza konu olan yıllarda asayiş bozukluğuna yönelik oldukça ciddi hadiseler meydana gelmiştir. Cinayet, kaçakçılık, kaza ve hırsızlık olayları meydana gelmiştir.

1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da trafik kazalarında yaşamını yitirenlerin sayıları azımsanmayacak kadar fazla olmuştur. Adıyaman'ın Kapcamı Mahallesi'nde meydana gelen trafik kazasında Abuzer oğlu 1931 doğumlu Mehmet Bozkurt 21 Temmuz 1954 tarihinde buğday şırgalarını harman yerine götürürken devrilen motorun altında kalarak yaşamını yitirdiği ifade edilmiştir.⁹⁶

⁹³ **Demokrat Adıyaman**, S. 157, s.1, 3 Aralık 1955.

⁹⁴ **A.g.g.**, S. 1018, s.1, 1 Aralık 1958.

⁹⁵ **A.g.g.**, S. 2841, s1, 31 Mayıs 1966; **Yeşil Adıyaman**, S. 1624, s.1, 27 Mayıs 1966.

⁹⁶ **A.g.g.**, S. 313, s.1, 22 Temmuz 1954.

Adıyaman'da eşkıya çetelerinin türemiş olması bölge halkının huzurunu ve güvenliğini oldukça tehdit etmiştir. Adıyaman Besni'de Temmuz 1954'te türeyen 3-4 kişilik eşkıya çetesi gün geçtikçe kuvvet bulmaya başlamıştır. Bu eşkıya çetesi bir çok köy basma ve adam öldürme olayına karışmışlardır. Son olarak kaza merkezinde bir eve baskın yapılmış, 2 kişiyi öldürmüş, 3 kişiyi de yaralamışlardır.⁹⁷ Etrafa korku sarmaları gün geçtikçe artan bu eşkıya grubuna Bozova Jandarmaları yaptığı tatbikat sonucunda bu Besni eşkıyalarından dokuzunu yakalayarak adalete teslim etmiştir.⁹⁸

Besni kazasında meydana gelen bir cinayet burada yaşayan halkı da endişelendirmiştir. Besni Kazasına bağlı Deve Boynu mevkiinde meçhul bir kişi 1 Ekim 1954 tarihinde başı taşla ezilerek öldürülmüştür. Durumdan haberdar edilen Besni Cumhuriyet Müddeiumumiliği haber dilmiş ve bunun üzerine yapılan sıkı incelemelere rağmen katilin veya katillerin kim olduğu tespit edilemediği ifade edilmiştir.⁹⁹

Adıyaman'da köylüler arasında kimi zaman büyük kavgalar da olmuştur. Bu kavgalar genellikle su, toprak ve buna benzer nedenlerle meydana gelmiştir. Bu kavgalardan bir tanesi de Adıyaman Çağlayan nahiyesine bağlı Kamışlı ve Mermere köylülerinin eskiden beri aralarında devam eden bir husumet yüzünden kavga etmeleri olmuştur. Ellerinde taş, değnek, tüfekte kavgaya tutuşan köylüleri olay yerine gelen jandarmalar duruma el koyarak tarlaya sakladıkları mavzer tüfeğini ele geçirmişlerdir. Bunun üzerine olaya karışanları gözaltına alarak adalete teslim etmişlerdir.

Kaçakçılık ve hırsızlık faaliyetleri nedeniyle Jandarma Adıyaman'da sürekli devriye halinde olmuştur. Bu devriye sırasında jandarma uzaktan gelen yüklü hayvanlarda şüphe ederek kontrol etmek istemişlerse de hayvanların sahipleri yük hayvanlarını bırakarak karanlıktan faydalanıp kaçmışlardır. Jandarma tarafından el konulan bu hayvanların yükünün kaçak tütün olduğu anlaşılması üzerine bu şahısların derhal yakalanması için geniş çaplı bir arama yapılmıştır. Adıyaman

⁹⁷ **Yeşil Adıyaman**, S. 316, s.1, 16 Ağustos 1954.

⁹⁸ **A.g.g.**, S. 317, s.1, 26 Ağustos 1954.

⁹⁹ **A.g.g.**, S. 325, s.1, 4 Ekim 1954.

Çelikhhan Kazasının Fistikan Köyü'nde de bir hırsızlık hadisesi olmuştur. Aynı köyden olan Yusuf Avcı, Abuzer Kılıç ve Hacı Abuzer Tuncay adında üç şahıs yine aynı köyden olan Abuzer Vural ile Kazım Altın'a ait ağıla girerek çobanı bağlayıp ve seçme 22 baş koyunu gasp ederek kaçmışları üzerine derhal jandarmaya haber verilmesi üzerine suçlular sıkı bir takibin ardından yakalanıp adalete teslim edilmişlerdir. Adıyaman Kahta kazasında meydana gelen hırsızlık olayında Osman Özdemir'in bakkalını soyarak 380 lira alarak kayıplara karışan Dede Ökkeş ve Şükrü Ceben jandarmanın dört saatlik bir takibi sonrasında yakalanmışlardır.¹⁰⁰

Adıyaman cezaevinde 22-23 Şubat 1955 gecesi bazı mahkumlar firar etmiştir. Bu mahkumlar hapishanenin caddeye bakan duvarından bulunan ve taşla örülen penceresini delerek firar ettikleri belirtilmiştir. Adam öldürmekten suçlu Mustafa Buğur, Osman Alkan, ırza geçmekten suçlu Abuzer Uğur ve hayvan hırsızlığından suçlu Müslüm Taşçı adında 4 mahkumun firar etmesi üzerine jandarma tarafından her yerde arandığı ifade edilmiştir.¹⁰¹

1954 yılından beri Besni Kazasına bağlı Burunçayır, Kötere, Zurnacı, Canahur, Ören ve Sağvıran köylerinde türeyen eşkıya grubu bazı köylerden de aldıkları yardımlarla giderek sayılarını arttırarak bölgede terör estirmişlerdir. Bu eşkıya grup, Besni'ye bağlı Sarılar mevkiinde bir ev basarak 1 kişiyi öldürmüş ve 3 kişiyi de ağır yaralamışlardır. Buna benzer hadiselerle sıkça başvuran eşkıyaları ortadan kaldırmak için her ne kadar Malatya Jandarma Alay Kumandanı Besni'ye gelerek aylarca takibe devam etmişse de bir sonuç elde edememiştir. Adıyaman'da bir müfreze tarafından takibe alınan eşkıyalar, elebaşları dahil olmak üzere üç eşkıyayı yakalamışlardır. Kaçan bir eşkıyanın ise her yerde arandığı belirtilmiştir.¹⁰²

Kahta'nın Narince nahiyesine bağlı Büyükbağ Köyünün Hasandığin mezrasından 1936 doğumlu Hamo Şimsek anlaşılmayan bir nedenle babası Abuzer Şimşek'i 3 Nisan 1955 tarihinde tabancayla vurarak öldürmüştür. Bu baba katilinin firar ettiği ifade edilmiştir. Yine Adıyaman Kahta Kazasının Tokaris Nahiyesinin

¹⁰⁰ Yeşil Adıyaman, S. 339, s.4, 20 Ocak 1955.

¹⁰¹ A.g.g., S. 347, s.1, 24 Şubat 1955.

¹⁰² A.g.g., S. 350, s.1-4, 14 Mart 1955.

Menzilin Muhtarlığına bağlı Lillan Köyü'nde 3 Nisan 1955 tarihinde su arkı yüzünden çıkan kavgada 7 kişi 1 kişiyi sopayla ağır şekilde yaralamışlardır. Duruma hemen müdahale eden jandarma olaya karışan 7 kişi yakalayıp adalete teslim etmiştir.¹⁰³

23 Nisan 1955 tarihinde Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın kutlamaları için Adıyaman Belediyesi tarafından kurulan çardaklar kutlamalar bittiği halde kaldırılmaması sebebiyle rüzgarın esmesi sonucu devrilmişlerdir. Bu devrilen çardakların altında kalan iki çocuk yaralanmıştır. Durumu ağır olan yaralılardan biri kaldırıldığı Gaziantep Devlet Hastanesi'nde hayatını kaybettiği belirtilmiştir.¹⁰⁴

Üç kişiyi öldüren, bir kadınla bir jandarma onbaşısını yaralayan ve Sarılar Obası Köyüne baskın vermektan suçlu olan ve 14 Ağustos 1954 tarihinden beri firarda olan Cumali Özgül 22 Haziran 1955 tarihinde Jandarma ile girdiği çatışmada öldürülerek aylardan beri eşkıyalık yapıp bölgede asayışı ve huzuru bozan bu katilin ortadan kaldırılması çevrede büyük sevinç yaratmıştır.¹⁰⁵

1954 tarihinde Besni'nin Sarılar Obası baskını ile iki kişiyi öldüren ve üç kişiyi yaralayan eşkıyalardan altısı jandarmanın yoğun tabii sonucu Ocak 1956 tarihlerinde yakalanarak adliyeye teslim edilmiştir. Ancak bu operasyonda ele geçemeyen Besni'nin Burun Çayırı Köyünde Vakkas Erdoğan da Besni jandarma kuvvetleri tarafından yakalanarak Cumhuriyet Müddeiumumiliğine tevdi edilmiştir. Bu suretle o mintıkayı tehdit ve rahatsız eden eşkıyaların sonunun alınmış olması bölge halkını oldukça sevindirmiştir.¹⁰⁶

Seyitgazi (Türkpres) Kırka Nahiyesinin Bahşayış Köyünde genç dul bir kadın Afyonlu üç şehvet azgını zorba tarafından ağzına mendil tıkama suretiyle araba ile kaçırmışlardır. Durumu haber alan genç dulun kardeşi Hüseyin ve akrabalarından Şükrü ve Veli Çakmak araba ile zorbaları takibe başlamalarıyla, mütecavizler kendilerine yaklaşan takipçilerden kurtulmak için silahla ateş açmışlardır. Çıkan

¹⁰³ **Yeşil Adıyaman**, S.357, s.1-4, 5 Nisan 1955.

¹⁰⁴ **A.g.g.**, S. 363, s.1, 27 Nisan 1955.

¹⁰⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 110, s.1, 25 Haziran 1955.

¹⁰⁶ **A.g.g.**, S. 167, s.1, 26 Ocak 1956.

kurşunlardan biri Veli Çakmak'ı ağır yaralamıştır. Jandarmanın haberdar edilmesiyle olay mahalline gelen jandarma, suçlular emellerine ulaşmadan yakalanmışlardır.¹⁰⁷

25 Şubat 1956 tarihinde Adıyaman'da meydana gelen kazada düğünden dönenlerin hıncahınç doldurdukları bir kamyon, şoförünün de alkollü olması nedeniyle direksiyon hakimiyetini kaybederek devrilmiştir. Çatal Köprü'de meydana gelen bu trafik kazasında 15 kişi yaralanmıştır. Emniyet güçlerinin olay yerine gelmesiyle birlikte kazaya sebebiyet veren alkollü sürücüyü mahkemeye sevk etmiş ve mahkemede suçlu bulunarak cezaevine konduğu ifade edilmiştir.¹⁰⁸

Adıyaman köylüleri arasında sıkça yaşanan kavgalar meydana gelmiştir. Bu kavgalar bazen can kaybına ve ağır yaralanmalara sebep teşkil etmiştir. Adıyaman'ın Samsat Nahiyesine bağlı Bizberyan Köyü'nde 28 Mart 1958 tarihinde köylüler arasında bir kavga çıkmış ve bu kavga sonrasında aynı köyden Osman oğlu 1933 doğumlu, Hanım'dan doğma Mehmet Mutlu, Mahmut oğlu Mehmet Türkmen tarafından mavzer tüfeğiyle öldürmüştür. Bu olayda 7-8 kişi de yaralanmıştır. Olayın hemen ardında katil firar etmiştir.¹⁰⁹

Adıyaman'da kimi zaman çıkan kavgaların bir incir çekirdeğini doldurmayacak cinsten olduğunu görüyoruz. Buna örnek ise 23 Temmuz 1958 tarihinde Adıyaman'ın Büyükkırık köyünde Ali Taşar, Mehmet Ali Taşar, Tahir Tepe ve Hüseyin Akdağ, Ş. Akdağ ve diğer iki arkadaşları arasında bir tütün fidesi kesme meselesinden çıkan kavgada Hüseyin Akdağ'ın attığı iki taş Ali Taşar'ın karnına isabet etmiş ve olay yerinde hayatını kaybetmiştir. Suçlular ise olay yerinden kaçarak firar etmişlerdir.¹¹⁰

Adıyaman'ın Yenipınar, Sıradut ve Hoca Ömer mahallerinin hayvanlarını otlatan 18 yaşındaki Mehmet oğlu Mehmet toprak, bilinmeyen bir sebeple direğe

¹⁰⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 174, s.1, 6 Şubat 1956.

¹⁰⁸ **A.g.g.**, S. 189, s.1, 26 Şubat 1956.

¹⁰⁹ **A.g.g.**, S. 827, s.1, 29 Mart 1958.

¹¹⁰ **A.g.g.**, S. 914, s.1, 25 Temmuz 1958.

çıkıştır. Bunun üzerine direktten geçen 6000 voltluk elektriğe çarpılarak yaşamını yitirmiştir.¹¹¹

16 Ocak 1959 tarihinde Samsat nahiye merkezi halkından şeyh Müslüm oğlu Hacı şeyh Ağa'nın evinin odasında oturmak üzere toplanan aynı köy halkından şeyh Müslüm oğlu Ali Toprak, Bedri oğlu M. Arslan, Yusuf oğlu Mahmut Kara, Ali oğlu Kamil İřęör, Mustafa oğlu M. Gökdemir, Bedri oğlu Bahri Fırat, Mehmet oğlu Mustafa Tabak, Bedri oğlu Yusuf Arslan, Tello oğlu A. Demirel, Abdullah Gökdemir, Jandarma Karakol Erlerinden Tevrat elebi ile Enver Yalçıntaş orada buldukları sırada odanın batıya bakan duvarlarının yarılarak binanın çökmesi neticesinde A. Toprak, M. Arslan, Mahmut Kara ve Kamil İřęören hayatlarını kaybetmişlerdir. Diğer konuklar ise kazayı değişik yerlerinden yaralanarak atlatmış oldukları belirtilmiştir.¹¹²

Adıyaman'da sadece kırsalda türeyen eşkıya çeteler değildi. şehir içinde de insanları tehdit ederek para alan eşkıya çeteleri de meydana gelmiştir. Böylece öğrencileri tehdit ederek para alan bir çete türemiştir. Bu çetenin reisi ise Kürt Osman namıyla okuldan kovulmuş bir öğrenciydi. Bu şahıs öğrencilerden arkadaşları adına not isteme, öğrencilere idare aracılığıyla tehdit mektuplar gönderme gibi birçok kanunsuz işlerde bulunmuştur. 17 Mart 1960 tarihinde yine okul bahçesine gelerek Abdullah adından bir öğrenci ile kavga etmiş, ardından galeyana gelen öğrenciler Osman'ın üzerine yürüyünce, bu şahıs müdürün odasına sığınmak zorunda kalmış ve ardından teslim olarak tutuklanmıştır.¹¹³

Adıyaman'da kimi zaman mahalle kavgalarına rastlanmıştır. Bu kavgalar genelde mahalleye gelen yabancılar ile mahalle gençleri arasında meydana gelmekteydi. 30 Mart 1960 tarihinde meydana gelen kavgada üç kişi yaralanmıştır. Yaralananlardan Tahsin Oduncu, Abdurrahman Erdem ve tanıklardan bazılarının ifadelerine göre, Tahsin Oduncu, Abdurrahman Erdem ve iki arkadaşi bayram dolayısıyla gezerlerken tesadüfen Musalla mahallesine uğradıkları ve bir satıcıdan

¹¹¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 916, s.1, 28 Temmuz 1958.

¹¹² **A.g.g.**, S. 1057, s.1, 17 Ocak 1959.

¹¹³ **Yeşil Adıyaman**, S. 393, s.3, 23 Mart 1960.

esans almak isterlerken yanlarına yaklaşan birinin *esansın iyisinin bulsak biz koklarınız, defolun* diyerek gençlere hem hakaret hem de sarkıntılıkla itham ettiğini ima etmiştir. Sonra da sustalı bıçağı çekerek ikisini ağır surette yaralamıştır. Araya giren babasını da yaralayan genç firar etmiş, ancak sabaha karşı polis tarafından yakalanmıştır.¹¹⁴

Adıyaman jandarma ekipleri bölgede türeyen eşkıyalarla sürekli bir mücadele içerisine girmiştir. Buralarda yaşayan halk da bu konuda jandarmaya oldukça yardımcı olmaktadır. Pirin ile Palanlı köyü arasındaki kayalıklarda etrafa korku salan 55 yaşındaki Mehmet Taşçı nam-ı diğeri *Tutlu* adındaki eşkıya, yapılan ihbar sonucu 2 Temmuz 1962 tarihinde yakalanmıştır.¹¹⁵

Kimi zaman eşkıyalar sadece köylere baskın yapmamışlardır. Şehre inerek vurgun yapmaya çalıştıklarını da görmekteyiz. Malatya- Elazığ yolunda Ağustos 1962 tarihlerinde 10 araba soyarak 17.500 lira para alan eşkıyalar güpegündüz Adıyaman şehrine inmişlerdir. Bunun üzerine harekete geçen Jandarmaların sıkı takibi neticesinde 4 kişiyi yakalamış, 1 kişi ise kaçmayı başarmıştır.¹¹⁶

Adıyaman'da kaçakçılık da oldukça yaygın bir şekilde yapılmaktaydı. Yapılan kaçakçılık ise genelde tütün üzerinedir. 16 Ağustos 1962 gecesini hayvan yüküyle kaçak tütün götüren üç kişi Dişbudak köyünde görülmüş, yakalamak için harekete geçen kolcularla silahlı çatışmaya girmişlerdir. Ardın jandarmalarının yardıma gelmesiyle duruma el koymuş ve yapılan müdahale sonrasında 800 kilo gram kaçak tütün yakalanmıştır.¹¹⁷

Odun kesme alanı ya da Koru üzerinde anlaşamayan Zey ve Rezip Köyü halkı arasında çıkan çatışmada çok sayıda yaralı olmuştur. Ağır yaralanan bir Zeyli

¹¹⁴ **Yeşil Adıyaman**, S. 394, s.4, 1 Nisan 1960.

¹¹⁵ **A.g.g.**, S. 1014, s.1, 4 Temmuz 1962; **Demokrat Adıyaman**, S. 2048, s.1-2, 4 Temmuz 1962.

¹¹⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 2084, s.1, 15 Ağustos 1962.

¹¹⁷ **A.g.g.**, S. 2086, s.1, 17 Ağustos 1962.

kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirmiştir. Bu koru alanına bir an önce çözüm bulunmadığı takdirde buna benzer olayların sürekli yaşanacağı ifade edilmiştir.¹¹⁸

Yine bir arazi ihtilafı yüzünden daha önceden de aralarında sorun olan Adıyaman'dan Gürsoy ailesiyle Mezgilli köylüler arasında kavga olmuştur. Olay büyümeden polisin müdahale etmesi sonucu ucuz atlatılmıştır. Olaya karışanlar ise polis tarafından yakalanarak kanuni işlem başlatıldığı ifade edilmiştir.¹¹⁹

7 Ağustos 1963 tarihinde Adıyaman Cumhuriyet İlkokulunun karşısında bir kavga olmuş ve bu arbedede dört kişi yaralanmıştır. Olay Kahta'dan gelin götürmek üzere Adıyaman'a gelen bir kamyon bu mevkide mola vermiş ve yolcular su almak için bir eve girince durumu gören Abdulkadir Açıkgöz içeri giren yolculara ne aradıklarını sormuş ve eve izinsiz girilmemesini söylemiş, bunun ardında tartışma çıkmış ve kamyondakiler de olaya karışınca kavga büyümüştür. Olay yerine gelen polis kavga büyümeden duruma el koymuştur.¹²⁰

Besni Çakırhöyük Bucağına bağlı Aşağı Söğütlü Köyünden Mehmet Bay, Kargah Köyüne 3 km mesafede, Höyük mevkiinde yardım maksadıyla akrabası Müslüm Esen'e ait tarlayı sürerken eski bir husumetten dolayı pusuya düşürülerek tekli bir kırmayla sırtından vurularak ağır yaralanmıştır. Olaydan sonra yaralı hemen hastaneye kaldırılmış suçlular ise firar etmişlerdir.¹²¹

Adıyaman basını bazı konular üzerinde yazılar yazması sonucu kimi çevreler tarafından saldırıya uğradıkları da olmuştur. Buna örnek ise Demokrat Adıyaman Gazetesinin gayri sefer mevzuundaki yazısı üzerine gazeteye 6 Eylül 1964 gecesi baskın yapılarak gazete sahibi Hüseyin Nakibler'e görevini yaptırmamak için öldürüleceği tehdidini yapmışlardır. Gazetenin kaldırım diplerine ve gazete önüne park yapan vasıtalar hakkında yazdığı yazı sonrasında belediyenin ve trafiğin kanuni takibat yapması sonrasında Ali isimli biri yanına amcası Muhlisi de alarak ve saat 21.00 sıralarında Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin matbaasına gelerek tehditler

¹¹⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2547, s.1, 9 Temmuz 1963.

¹¹⁹ **A.g.g.**, S. 2561, s.1-4, 25 Temmuz 1963.

¹²⁰ **A.g.g.**, S. 2573, s.1-2, 8 Ağustos 1963.

¹²¹ **A.g.g.**, S. 2717, s.1, 22 Mayıs 1964.

savurmuşlardır. Polisin gelmesiyle suçlular yakalanarak kanuni işlem yapılmak üzere adalete teslim edilmişlerdir.¹²²

Köy kavgalarından bir tanesi de 1963'ün Ekim ayında meydana gelmiştir. Akpınar nahiyesine bağlı Turuş Köyünde, bütün köy halkının katıldığı bir kavga olmuş ve bu kavgada 3 kişi ölmüş 40 kişi de yaralanmıştır. Olay; Turuş Köyünde yapılan bir düğün esnasında patlak vermiş, düğün sahibinin çağırmadığı, daha evvelce aralarında kırgınlık olduğu bir kısım köy halkının düğüne gelmeleri sebep olmuştur. Bu grup havaya birkaç el ateş etmiş, halay çekilen yerde oynamak istemişlerdir. Bu durum üzerine davetli gelenlerden bir kısım köylü düğünden çekilince düğün sahibi ve davetliler duruma müdahale etmek istemişler; ancak olaylar birden bire kavgaya dönüşünce 200 kişilik köy halkı artık ister istemez kavgaya katılmasıyla kavga büyümüştür. Olay derhal merkeze bildirilmiş ve jandarma birlikleri olay yerine sevk edilmiştir. Olaya karışanlar merkeze getirilip 14 kişi ilk sorgularında tutuklanmıştır. 30-40 kişinin yaralandığı olayda, Hicri Boybey, Şeyh Aydın ve İbrahim Fırat ise kaldırıldıkları Gaziantep Devlet Hastanesi'nde ilk müdahaleden sonra öldükleri ifade edilmiştir.¹²³

Adıyaman Kahta ilçesi Narınca nahiyesine bağlı Büyükbağ köyü halkı iki tarafa ayrılmış ve bunlardan 22 hanelik aile bunda 3 ay önce köyü terk etmek mecburiyetinde kalmakla ilçe merkezine nakli hane eylemişlerdir. Köylerinde uzaklaştırılan mahsul ve hasatlarından istifade edemez bir durumda kalan bu 22 hane halkı hasımlarının Kahta'ya gelip gitmelerinde küçük kavgalar yapmaktaydılar. 13 Kasım 1964 Cuma günü bu gibi hadiselerden muğher olan köydekiler kaza merkezinde bulunanlarla kavga etmek üzere hazırlıklı olarak geldiklerinden, kasabaya girer girmez bir birleriyle kavgaya tutuşmuşlardır. Olayın cereyan ettiği Ortaokul civarında öğretmen ve öğrenciler araya girmiş ve her kişi 3-4 öğrenci tarafından tutulmuş ve yetişen zabitanın müdahalesiyle kavga büyümeden engellenmiştir.¹²⁴

¹²² **Demokrat Adıyaman**, S. 2738, s.1, 7 Eylül 1964.

¹²³ **A.g.g.**, S. 2747, s.1, 4 Kasım 1964.

¹²⁴ **A.g.g.**, S. 2750, s.1, 17 Kasım 1964.

Adıyaman'da kendini Lise Beden Eğitimi öğretmeni olarak kendini tanıtan ve vazifeye başlayan Nazım İhsan Sarıyer adlı şahsın birden bire ortadan kaybolmasıyla okul idaresi ve öğrenci velileri durumdan şüphelenmeleri üzerine ilgili yerlere yaptıkları müracaatlarda böyle birinin okula atanmadığını öğrenmişlerdir. Bu şahıs çarşı pazara ve kaldığı otele olan borcunu da ödemediği gibi bazı öğrencilerden 5 ve 20'şer lira toplamak suretiyle dolandırıcılık yapmıştır.¹²⁵

Adıyaman'dan çevre illere çalışmak için işçi götürülmekteydi. Böylece Kahta köylerinden Adana pamuk tarlalarında çalışmak üzere 70-80 kişilik bir işçi kafilesini taşıyan kamyon 2 Eylül 1965 tarihinde Vali Konağı civarında devrildi. Bu kaza neticesinde 9 köylü can verirken, 43 kişinin de yaralandığı ifade edilmiştir.¹²⁶

Adıyaman'da meydana gelen ilginç olaylardan biri de Adıyaman merkez kazasına bağlı Pirin köyü ilkokul öğretmenlerinden Yusuf Şırgan 26 Ekim 1965 tarihinde annesini yatmakta iken ekmek bıçağıyla boğazlayarak öldürmesi olmuştur. Olay yerine intikal eden polis katili yakalayıp adaletle teslim etmiş ve hakkında kanuni soruşturma başlamıştır.¹²⁷

Adıyaman'da, cezaevinden kaçış olayları sıkça rastlanan bir durum olmasa da kimi zaman başvuru bir durum da olmuştur. 1966 yılında Besni cezaevinden kaçan 6 mahkum, sıkı takip sonucu 3'ü yakalanmıştır. Diğer 3'ü de en kısa zamanda yakalanacakları ifade edilmiştir.¹²⁸

19 Şubat 1967 Pazar günü Adıyaman Ayrancı Pazarı denilen yerde akraba oldukları söylenen Haydaran Köyünden üç kişi arasında bir kavga çıkmış ve dört kişinin baltalarla, sopalarla kovaladıkları İbrahim Aslan isimindeki adam kaçarken, kendisini kovalayanlara ateş etmiş ve kovalayanlardan Hasan Aslan'ı ağır yaralamıştır. Hastaneye kaldırılan Hasan Aslan kurtarılamamış ve katil ise henüz yakalanamamıştır.¹²⁹

¹²⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2754, s.1, 4 Aralık 1964.

¹²⁶ **Yeşil Adıyaman**, S. 1586, s.1, 6 Eylül 1965.

¹²⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2802, s.1, 27 Ekim 1965.

¹²⁸ **Yeşil Adıyaman**, S. 1606, s.1, 12 Şubat 1966.

¹²⁹ **A.g.g.**, S. 1689, s.1, 21 Şubat 1967.

Kaçakçılık ile mücadelede Adıyaman jandarma ekipleri sürekli faaliyet halinde olmuştur. Besni Mintikasındaki firarilerin yakalanması için 18 Ağustos 1968 tarihinde görevlendirilen altı kişilik jandarma müfrezesi iki kaçakçı kafilesiyle karşılıklı müsademe yaptılar. Kaçakçıların bir kısmı yakalanmış, kaçanların ise kimlik tespiti yapılmıştır. Bu esnada yakalanan kaçak mallara ise el konulmuştur.¹³⁰

5.2. Adli Olaylar

Bir hukuk devleti olan Türkiye’de toplumsal olayların önünü kesmek veya bu gibi olayları en aza indirmek için caydırıcı cezalar verilmeye başlanmıştır. Adıyaman’da da meydana gelen toplumsal olaylarda suçlu statüsündeki kişiler mahkemelerde yargılandıktan sonra cezaevine konulmuşlardır.1954-1968 tarihler arasında Adıyaman’da meydana gelen toplumsal olaylardan sonra mahkemelerde işleyen adli sürece değineceğiz.

Adıyaman’ın Gerger Kazasının Givdiş Köyüne bağlı Ramazan Beyazkaya, karıştığı olaylarda bir jandarma ve iki sivil vatandaş öldürmüştür. Bu suçlar yanı sıra yaralama ve ev basma olaylarına da karışan Ramazan Beyazkaya yakalandıktan sonra Adıyaman’da yargılandıktan sonra cezaevine konmuştur.¹³¹

Suçlu olarak tutuklandıktan sonra yapılan yargılama sürecinde kimi zaman serbest bırakılma durumları da olmuştur. Mesela Berazi Köyüne kayıtlı Abdullah Karakuş ve dört arkadaşı, Kahta’nın Nahik Köyü nüfusuna bağlı Bekir Yetkin’i öldürmek iddiasıyla suçlu bulunmuş ve çıkartıldıkları mahkemede suçları sabit görülmediğinden serbest bırakılmışlardır.¹³²

Kimi zaman toplumsal cinnet dediğimiz olayların da meydana geldiği Adıyaman’da bir baba oğlunu bıçakla boğazlamak suçundan tevkif edilmiştir. 1956 tarihinde meydana gelen bu tüyler ürperten bu cinnet olayı şöyle gelişmiştir. 1929 doğumlu Hasan Çetin adında bir softa ikinci karısından doğma tahminen 10 yaşındaki oğlunu bıçakla boğazından kestiği sırada figana yetişenler tarafından

¹³⁰ **Yeşil Adıyaman**, S. 2152, s.1, 22 Ağustos 1968.

¹³¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 204- 207, s.1, 12-15 Mart 1956.

¹³² **A.g.g.**, S. 245, s.1, 22 Nisan 1956.

kurtarılmış ve hastaneye yetiştirilmiştir. Zamanında yapılan müdahaleyle çocuk kurtarılmıştır. Baba ise firara meydan vermeden emniyet teşkilatı tarafından hemen yakalanmıştır. Neden böyle bir şey yaptığını ise, *Allah rızası için çocuğumu kurban etmek istedim*, şeklinde ifade etmiştir. Mahkemeye çıkartılan suçlu yargılandıktan sonra cezaevine konmuştur.¹³³

Adıyaman'da Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki kimi yargılamalar idamla da sonuçlanmıştır. Bu idam cezalarından biri de 1956 tarihinde meydana gelmiştir. 2 Ekim 1954 tarihinde Besni'nin Kargalı Köyünden Seydi oğlu Hasan Topuz'u namı diğer adıyla '*Kara Osman*'ı öldürmekle tutuklanan Besni'nin Atmalı Köyünden Hasan oğlu Vakkas Topuz, yargılanma sonucunda temyizi kabul edilmek üzere idamına karar verilmiştir.¹³⁴

Bazen suçluların yargılanma süresinin uzadığını görebiliyoruz. Bu da daha sağlıklı bir yargılama için gerçek delillere ulaşmak için gerekli bir durum arz etmektedir. Mesela Çelikhan nüfusuna kayıtlı bulunan Osman İnan 1951 yılında karısını öldürmek suçundan tutuklanmış ve mahkemeye çıkartılmıştır. Ancak mahkeme kesin kararı 5 yıl sonra vermiştir. 5 yıl süren yargılama sürecinde karısı Nuriye'yi öldürdüğü sabit görülen Osman İnan, 1956 tarihinde 15 yıla mahkum edilmiştir.¹³⁵

Yapılan mahkemelerde kimi davalar delil yetersizliği ya da dosya incelemeleri nedeniyle bir ileri tarihe de ertelenebilmekteydi. Adıyaman'a bağlı Tuzik Köyünden Şeyh Ağa namıyla maruf Abdurrahman Kuştege'yi aynı köyden Ali oğlu Abuzer Ertan adındaki şahıs şehre geldiklerinden istifade ederek Saman Pazarı mevkiinde 15 Eylül 1956 tarihindeki olayda tabanca ile üç dört el ateş ederek Abdurrahman Kuştege'yi ağır surette yaralamıştır. Hastaneye kaldırılan yaralı emniyete ifadesini veremediği için ölmüştür. Olaydan sonra yakalanan katil adaletle teslim edilmiş ve dosyanın incelenmesi için dava 17 Eylül 1956 tarihine ertelenmesi

¹³³ **Demokrat Adıyaman**, S. 263, s.1, 10 Mayıs 1956.

¹³⁴ **A.g.g.**, S. 275, s.1, 25 Mayıs 1956.

¹³⁵ **A.g.g.**, S. 305, s.1, 24 Haziran 1956.

kararlaştırılmıştır.¹³⁶ Bir diğer erteleme kararı da 1958 tarihinde meydana gelmiştir. 15 Mayıs 1958 tarihinde çarşı içinde Peşvalı Mehmet Oğuz'u öldüren aynı köylü Aziz Ünal'ın muhakemesine 16 Mayıs 1958 tarihinde Adıyaman'da gizli celsede bakılmış ve bazı hususun tespiti için mahkeme başka 26 Mayıs 1958 tarihine ertelenmiştir. 26 Mayıs 1958 tarihinde yeniden yapılan yargılama sonucunda Peşval Köylü ve 13 yaşındaki Aziz Ünal yaşının küçük olması nedeniyle son celsede gizli olarak bakılmış ve 9 yıl 3 aya mahkum edilmiştir. Suçla ilgisi görülmeyen Aziz Ünal'ın annesi, kız kardeşi ve eniştesinin ise beraatına karar verilmiştir.¹³⁷

Devlet memurları ve siyasi parti elemanları da kanunsuz işlere karışmışlardır. Bu gibi durumlarda '*devlet memuru veya toplumda tanınan olmak*' mahkemelerin verdiği karara etki etmediği 1957 tarihinde gerçekleşen bir olayda görmek mümkün. Adıyaman'a tahsis olan Nal mihlarını Malatya'ya sevk etmek suretiyle satış yapan Yusuf Fırat ve ortakları ticaret müessesesinin bu satıştan bir sandığı Gölbaşı İstasyonunda ve 4 sandığı Malatya'da yakalanarak el konulmuştur. Bu olay üzerine 30 Nisan 1957 tarihinde yapılan muhakemeleri neticesinde Demokrat Parti İlçe Başkanı ve Belediye Azası İbrahim Çakırtaş ile diğer ortağı Demokrat Parti İle İdare Kurulu ve belediye azası Sait Güvenir ve mihı alan Bedri Yenice tevkif edilerek cezaevine gönderilmeleri buna verilecek bir örnektir.¹³⁸

1959 tarihinde yapılan bir duruşmada, Adıyaman'da çıkan bir kavga sonucunda Nevzat Özgül'ün Mahmut Tuzcu tarafından öldürülmesinin ardından mahkemeye çıkartılan ve Osman Tekintaş ile Hüseyin Özgün'ün de olaya karıştıkları anlaşıldıktan sonra bu şahıslar yapılan ilk duruşmadan sonra suçlu bulunup cezaevine gönderilmişlerdir.¹³⁹

1960 yılında meydana gelen bir olayda geceleri evlere girerek yalnız kadınlara sarkıntılık yapan ve aynı suçlardan sabıkalı olan A.P. yine aynı amaç ile bir eve girmiştir. Ancak ev sahibi tarafından yakalanmıştır. Ev sahibi karakola götürmek

¹³⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 387, s.1, 16 Eylül 1956.

¹³⁷ **A.g.g.**, S. 864-872, s.1, 17-27 Mayıs 1958.

¹³⁸ **A.g.g.**, S. 582, s.1, 30 Nisan 1957.

¹³⁹ **A.g.g.**, S. 1310, s.1, 15 Aralık 1959.

yerine sapığı önce iyice bir dövüktten sonra polise teslim etmiştir. Mahkemeye çıkartılan bu sapık suçlu bulunarak tutuklanmıştır.¹⁴⁰

Yargılama süreci sadece kavgalar, cinayetler ve bunun gibi olaylar üzerine işlememiştir. Kimi zaman Adıyaman'da bir gazetenin yazmış olduğu herhangi bir yazı veya yayınladığı bir haber nedeniyle de yargılama yapılmıştır. 1961 tarihinde Adıyaman'da Demokrat Adıyaman Gazetesine açılan dava buna örnektir. Demokrat Adıyaman Gazetesi sahibi Hüseyin Nakibler, 20 Şubat 1961 tarih ve 1941 sayılı baskıda *Yuh* başlıklı yazısından 23 Şubat 1961 tarihinde Cumhuriyet Müddeiumumiliğine getirilerek ifadesi alınmıştır. Alınan ifadeden sonra tutukluluğunu gerektirecek herhangi bir durum görülmediğinden serbest bırakılmıştır.¹⁴¹ Ancak 20 Temmuz 1961 tarihinde tekrar mahkemeye çıkartılmış olan Hüseyin Nakibler, 2 ay 27 gün mahkum ve 486 lira para cezasına çarptırılmış, ayrıca 500 lira manevi tazminat, 200 lira vekalet ücreti ile tespit edilecek mahkeme masraflarının karşılanmasına karar verilmiş olup gazetenin Yazı İşleri müdürü Yalçın Nakiboğlu ise beraat etmiştir. Bu olaydan sonra 27 Mayıs inkılabından sonra ilk basın cezasına çarptırılan gazetenin '*Demokrat Adıyaman*' oldu şeklinde açıklamalar yapılmıştır.¹⁴²

Adıyaman'da yankesicilik olayları da meydana gelmiştir. Bu gibi olaylara karışanlar mahkemede yargılandıktan sonra cezaevine gönderilmişlerdir. Kabcamı mahallesinden Hacı oğlu Ahmet Yılmaz'ın cebinden cüzdanı ve 200 lira çalmakla suçlanan Diyarbakır'ın Hamzade nahiyesinden Şehmuz oğlu 1941 doğumlu Halit Şaban, emniyetin sıkı takibi neticesinde yakalanarak adalete teslim edilmiş, yapılan soruşturmalar sonrasında duruşma 16 Ocak 1962 tarihine bırakılarak suçlu tevkif edilmiştir.¹⁴³

27 Mayıs İhtilali sonrasında tutuklanan Demokrat Parti eski mebuslarından 3 siyasi tutuklu Yassı Ada mahkemesinde yargılanmaları bittikten sonra 1962 tarihinde

¹⁴⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 1327, s.1, 11 Ocak 1960.

¹⁴¹ **A.g.g.**, S. 1645-1647, s.1, 24-27 Şubat 1961.

¹⁴² **A.g.g.**, S. 1758, s.1, 21 Temmuz 1961.

¹⁴³ **A.g.g.**, S. 1904, s.1, 9 Ocak 1962.

Kayseri'den Adıyaman'a getirildiler. Sait Ağar Besni cezaevine konulmuş, Ali Yaşar ve Abdulgani Gürsoy ise Adıyaman'a getirilerek ceza evine konulmuşlardır.¹⁴⁴

Adıyaman'da 1962 tarihinde meydana gelen bir kaçakçılık olayında devlet memurlarının görevlerini kötüye kullanması nedeniyle mahkemelik olmuşlardır. Dişbudak Köyünde yakalanan 800 kilo kaçak tütün olayı ile ilgili olarak Bedir İnan, M. Pektaş ve Fehmi Öztürk adındaki üç Tekel Koruyucu memuru tevkif edilmişlerdir.¹⁴⁵

12 Ekim 1962 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen Af Tasarısının yasallaşmasıyla Cumhuriyet Bayramı'na kadar Kayseri'den 70 mahkum tahliye edileceği ifade edilmiştir. Bu aftan da Adıyaman'da tutuklu bulunan 6 mahkum faydalanmıştır. Bu mahkumlardan 3'ü Adıyaman ceza evinde bulunan eski Demokrat Parti Adıyaman milletvekillerinden Abdulgani Gürsoy, Ali Yaşar ve Sait Ağar'dır.¹⁴⁶

Adıyaman basınına yönelik bir dava da 1963 tarihinde açılmıştır. Yeşil Adıyaman Gazetesi'ne hakaret içeren bir yazı yazıldığı iddiası nedeniyle Demokrat Adıyaman Gazetesi 17 Temmuz 1963 tarihinde Adıyaman Asliye Ceza Mahkemesinde duruşması olmuştur. Gazete sahibi Hüseyin Nakibler Adıyaman'da olmadığı için duruşmada hazır bulunmamıştır. Demokrat Adıyaman Gazete Müdürü Sabri Galip Nakibler'in müdafaasından sonra duruşma 6 Ağustos 1963 tarihine ertelenmiştir.¹⁴⁷

1959 senesinde Gerger'in Gölani muhtarlığına bağlı Helül köyünde bir davar gütme meselesinden dolayı köy halkı arasında kavga çıkmış Kemal Koç, H. Aktekin ve arkadaşlarının öldürülmesiyle Bayram Karaca, Ali Koç ve H. Özacar ve diğer 9 kişi hakkında Adıyaman Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan duruşmaları sonunda tutuklanarak ceza evine gönderilmişlerdir.¹⁴⁸

¹⁴⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2080, s.1, 10 Ağustos 1962.

¹⁴⁵ **A.g.g.**, S. 2088, s.1, 20 Ağustos 1962.

¹⁴⁶ **A.g.g.**, S. 2139, s.1,18 Ekim 1962;**Yeşil Adıyaman**,S.1089,s.1,18 Ekim 1962.

¹⁴⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2556, s.1, 18 Temmuz 1963.

¹⁴⁸ **A.g.g.**, S. 2571, s.1-4, 6 Ağustos 1963.

15 Ekim 1964 yılı ve 2744 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi Müdürü Sabri Galip Nakibler tarafından yazılıp nakşedilen 'Adam 3' başlıklı şiir, Cumhuriyet Savcı Yardımcıları'ndan Yaşar Aksüyek'e hakaret, Devlet ve Hükümet otoritesini ihlal telakki edilerek Cumhuriyet Savcılığı'nca tahkikata geçilmiş ve tevkif edilmiştir. 25 günlük bir mevkufiyet süresinden sonra ilk duruşmada Gaziantep'in mümtaz avukatlarından Cemalettin Güçdemir, Şevket Olcay ve Adil Sağlam'ın müdahaleleriyle tahliyesine karar verilmiştir. Mahkeme dosyanın tahkiki için bir gün sonraya bırakmıştır.¹⁴⁹

Demokrat Adıyaman Gazetesi sahibi Hüseyin Nakibler ile Milli Eğitim Müdürü aralarındaki davaya 1 Nisan 1965 tarihinde Adıyaman Asli Ceza Mahkemesi'nde bakıldı. Şikayette bulunan Suphi Mutlu'nun hareketi sebebiyet verdiğinden ceza verilmesine mahal olmadığı kararlaştırılmıştır.¹⁵⁰

6- İKLİMİN SOSYAL HAYATA ETKİLERİ

Adıyaman'da kış mevsimlerinin çok sert geçmesi nedeniyle halkın oldukça sıkıntı yaşamasına sebebiyet teşkil etmiştir. 1956'nın kış mevsimi de aynı sertlikte geçmiştir. Adıyaman'da meydana gelen şiddetli yağmurlardan dolayı bazı bölgelerde büyük sel baskınları meydana gelmiştir. Bunun üzerine felaketzedelere Hükümet ve Kızılay tarafından yardım yapılmıştır. Böylece Adıyaman Ziraat Bankası ve Umum Müdürlüğü Adıyaman ve Kahta şubelerine 50'şer lira para yardımı yaparak mağdur olan vatandaşların acılarını azaltmaya çalışmışlardır.¹⁵¹

Kışların böyle sert geçmesinin yanında kimi zaman yazlar da oldukça sıcak ve bunaltıcı geçmiştir. Sıcakların artmasıyla karasineklerin de artması durumunda yazlar tam çekilmez olmuştur. Karasineklerle mücadelede belediye her yıl olduğu gibi 1957 yazında da ilaçlama yaparak bu soruna çözüm bulmak zorunda kalmıştır. Ancak diğer yıllara göre bu yıl ilaçlama yapılmakta oldukça geç kalmıştır.

¹⁴⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2749, s.1, 14 Kasım 1964.

¹⁵⁰ **A.g.g.**, S. 2773, s.1, 2 Nisan 1965.

¹⁵¹ **A.g.g.**, S. 374, s.1, 3 Eylül 1956.

Durumdan rahatsız olan vatandaşın bu duruma bir an önce önlem alınması için belediyeyi göreve çağırmıştır.¹⁵²

Mevsimlerin bu olumsuzluğu ile birlikte halkın, kendi günlük ihtiyacını karşılayacak gıdaların da temininde sıkıntı yaşaması görülür bir durum olmuştur. Bütün yurttaki olduğu gibi 1957'de Adıyaman'da da çay ve gaz sıkıntısı yaşanmıştır. Yapılan çalışmalarla çay ihtiyacını azaltmak için 200 kg çay getirilmiş olsa da bu ihtiyacı karşılamamıştır. Adıyaman'da çay sıkıntısının yanında uzun bir zamandan beri gaz sıkıntısı da yaşanmıştır. Bu gaz sıkıntısı da getirilen yeni gaz ile önlenmeye çalışılmıştır. Ancak mevsimin kışa doğru evrilmesi nedeniyle bu gazın da yetmemesi durumu ortaya çıkmıştır.¹⁵³

Adıyaman içme su sıkıntısını yaz ve kış mevsimlerinde sürekli olarak yaşamıştır. Yazın çeşmelerin kurumması veya kurumaya yakın olması, kışın ise yağın yağmur nedeniyle derelerin, çayların çamurlaşması ve taşması sonucu içme su borularını söküp götürmesi nedeniyle halk günlük su ihtiyacını karşılamakta oldukça sıkıntı yaşamıştır. Özellikle Ocak 1958 tarihlerinde meydana gelen fazla yağış nedeniyle Eğir Çayı kabarmış ve su borularını alıp götürmüştür.¹⁵⁴ Ancak uzun süren çalışmalar sonrasında bu su borularının yeniden onarılmasıyla Haziran 1958 tarihinde Adıyamanlı vatandaşlar içme suyuna kavuşmuştur.¹⁵⁵

1962'de de yağın şiddetli yağmurlar nedeniyle elektrik ve su kanalları toprakla dolmuştur. Durum böyle olunca 24 saat boyunca Adıyaman şehri elektriksiz ve susuz kalmıştır. Bu olumsuz durumun bir an önce çözülmesi için yağmur suyunun toprakla doldurduğu borular belediye işçilerinin büyük çabalarıyla temizlenerek arıza giderilmiştir. Böylece Adıyaman halkı tekrardan elektrik ve suya kavuşmuştur.¹⁵⁶

Adıyaman bir tarım şehri olduğundan üretimin yoğunluğu da bu alana yönelik olmuştur. Her ne kadar bir tarım bölgesi olsa da bazen mevsimlerden dolayı kuraklık

¹⁵² **Demokrat Adıyaman**, S. 609, s.1, 5 Haziran 1957.

¹⁵³ **A.g.g.**, S. 714, s.1, 21 Ekim 1957.

¹⁵⁴ **A.g.g.**, S. 775, s.1, 14 Ocak 1958.

¹⁵⁵ **A.g.g.**, S. 888, s.1, 21 Haziran 1958.

¹⁵⁶ **A.g.g.**, S. 2005, s.1, 9 Mayıs 1962.

baş gösterdiğinde hasat verimi de oldukça düşmüş oluyordu. Buna bir de üretilen tahılın şehir dışına nakledilmesi ya da satılması eklendiğinde sıkıntının yaşanması da kaçınılmaz olmuştur. Haziran 1961'de üretilen buğdayların büyük bir hızla vilayet dışına nakledilmesi bir zaman sonra Adıyaman'da açlığın başlayacağı endişesi ve korkusu kendisini göstermiştir. Bu durumun önlenmesi için görevlilerin bir an önce çözüm bulmaları gerektiği yapılan açıklamalarla belirtilmeye çalışılmıştır.¹⁵⁷

Adıyaman'da çay, kahve, yağ, gaz gibi günlük ihtiyaçların sıkıntısı yanı sıra özellikle kış mevsimlerinde odun ve yakacak sıkıntısı da baş göstermiştir. 1963 kışında yaşanan odun sıkıntısıyla beraber odun kaçakçılığının artması Adıyaman vatandaşını oldukça zor durumda bırakmıştır. Bu ise halkın, hem odun bulma yönünden hem de maddi yönden sıkıntı yaşamasına sebep olmuştur.¹⁵⁸ Adıyaman'daki bu odun sıkıntısının bir an önce ortadan kalkması için vatandaşlar belediyeye şikayetlerde bulunarak mağduriyetlerinin ortadan kalkmasını istemişlerdir.¹⁵⁹ 1964 kışı da şiddetli geçtiğinden ve odun kıtlığından nemalananların kaçak yollara başvurarak odunu pahalıya satması halkı hem yakacak olarak hem de maddi olarak büyük sıkıntılara sokmuştur.¹⁶⁰

Adıyaman içme suyu ihtiyacı yönünde mevsimlerin acizliğine uğradığı gibi bazen de belediyenin su verme politikasının da kurbanı olmuştur. 1964 yılında şehir içme suyundan ihtiyaca göre mahallelerdeki genel çeşmelere yapılmış olan dağıtım belediye tarafından, israf edildiği ileri sürülerek kapatılmıştır. Ancak mevsim itibarıyla azalan umumi çeşmelerin halkın su ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalınca halk susuzluktan dolayı sıkıntı yaşamıştır. Ayrıca bu gibi yani mevsimlere bağlı olan çeşmelerdeki mevcut suyun temiz olmaması da yine ayrı bir sorun teşkil etmiştir. Hal böyle olunca vatandaş da doğal olarak bu sorunun bir an önce çözüme kavuşması için belediyeye baskı yapmıştır.¹⁶¹

¹⁵⁷ **Demokrat Adıyaman**, S.1740, s.1, 30 Haziran 1961.

¹⁵⁸ **A.g.g.**, S. 2593, s.1, 3 Eylül 1963.

¹⁵⁹ **A.g.g.**, S. 2611, s.1, 26 Eylül 1963.

¹⁶⁰ **A.g.g.**, S. 2685, s.1, 18 Ocak 1964.

¹⁶¹ **A.g.g.**, S. 2738, s.1, 7 Eylül 1964.

1965 yılında da aynı şekilde kışın şiddetli geçmesi sonucu diğer yıllarda olduğu gibi yine odun ihtiyacı artmıştır. Bunun üzerine halkın soğukta kalmaması için bizzat Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker devreye girmiştir. Vali, Orman İdaresi'ne emir vererek gerekli tedbirlerin alınmasını istemesi üzerine, Orman İşletme Müdürü arzu edenlere vesika vererek ihtiyaçlarını odun depolarından sağlamalarını istemiştir.¹⁶²

Yine 1968 kışı da Adıyaman'da yaşamı oldukça olumsuz etkilemiştir. Güneydoğu Bölgesi'nin iklimi en yumuşak illerden biri olan Adıyaman'da 1968'in Ocak ayından itibaren kış bütün şiddetini göstermiş ve devamlı olarak yağın kar neticesinde günlük hayat bir hayli zorlaşmıştır. Özellikle mahalle yapılaşmasının düzensiz olması ve damlardan atılan karlar da dar sokaklarda yığılınca yaşam daha da bir zorlaşmıştır. Karın fazla yağması hem şehir içi trafiğini hem de şehirlerarası seferlerini oldukça olumsuz etkilemiştir.¹⁶³

7. DERNEK FAALİYETLERİ

Adıyaman'da da Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi dernekler kurulmuş ve bu dernekler bölgede kendi tüzükleri ve kanunlar çerçevesinde çalışmalarını yapmışlardır. 1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da birden fazla dernek kurulmuştur.

7.1. ADIYAMAN MERKEZİNDE KURULAN DERNEKLER

7.1.1. Adıyaman Kültür Sevenler Derneği

Şubat 1954 tarihinde kurulan bu dernek, ilk kurulduğu yıl herhangi bir şubesi olmamıştır. Ali Veysi Yaşar, Mahmut Deniz, Kazım Baykan gibi önden gelenler tarafından kurulmuş olan derneğin sosyal ve kültürel esaslara dayalı olduğu ve hiçbir siyasal fraksiyonla ilgisi olmadığı ifade edilmiştir. Derneğin amacı ise kısaca şu şekilde izah edilmiştir. Adıyamanlıları birbirleriyle tanıştırmak, hemşehri hukukunu ve yardımlaşma bilincini sağlamak, sosyal ve ekonomik kültürel birliğini sağlayarak fikir ve işbirliği sağlayarak bölgenin bu alanda ilerlemesine katkı sunmak gibi

¹⁶² **Demokrat Adıyaman**, S. 2802, s.1, 27 Ekim 1965.

¹⁶³ **A.g.g.**, S. 3178, s.1, 28 Ocak 1968.

amaçlar çerçevesinde kurulmuştur.¹⁶⁴ Ancak bu dernek bir müddet sonra maddi imkansızlıklar nedeniyle pasif bir vaziyette bulunmuştur. Bunun üzerine Adıyaman Valisi'nin gösterdiği ilgi ile yeniden canlanmış ve Vali'nin direktifleri dairesinde Adıyaman Maarif Müdürü Tevfik Ercan işi ile derhal ilgilenmeye başlamıştır.¹⁶⁵

7.1.2. Adıyaman İlkokul ve Lise Binası Yaptırma Derneği

Adıyaman'da kurulan bu dernek hiçbir siyasi parti veya örgüte mensup değildir. Derneğin kurucuları ise; Fuat Bilgin, Zeki Adıyaman, Süleyman Kara, Hasan Toprak, Hacı M. Kızılyaprak, Hacı İbrahim İnan, Selim Bilgiç, Abdullah Başsürücü ve Mehmet Abacı.¹⁶⁶

7.1.3. Adıyaman Şehir Kulübü

Bu derneğin merkezi Adıyaman'da kurulmuştur. Derneğin amacı, memur ve halk arasında samimi bir ahenk tesis etmek için bir kulüp binası temin ederek azaların burada dinlenmelerini sağlamak için toplantılar yapmaktır. Azaları ise Ahmet Arıkan, Abuzer Özsayın, Osman Koçak, Kemal Tekin ve Mehmet Göncü.¹⁶⁷

7.1.4. Adıyaman Kahveciler Derneği

Mart 195 tarihinde kurulan derneğin merkezi Adıyaman'dır. Derneğin amacı üyelerin mesleki, içtimai, iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, ilerlemelerini sağlamak, mesleki ahlakı korumak ve müşterek verimli ve ahlaki çalışmayı sağlamaktır şeklinde kendi var olma sebebini açıklamıştır. Genel kurucuları ise Talat Tankut, Hüseyin Sağcan, Emin Altun, Ali Öztop, Kemal Güneş, Mehmet Güneş, Ali Tankut, Mehmet Sarpdüzen, Mahmut Öncel'dir.¹⁶⁸

Adıyaman Kahveciler Derneği 24 Mayıs 1956 tarihinde bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya başta Vali olmak üzere bütün daire müdürleri, Demokrat Parti ve Hürriyet Parti başkanları davet edilmiştir. Toplantıda derneğin amaçları ve

¹⁶⁴ **Yeşil Adıyaman**, S. 275, s.3-4, 8 Şubat 1954.

¹⁶⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 798, s.1, 15 Şubat 1958.

¹⁶⁶ **A.g.g.**, S. 49, s.2, 30 Aralık 1954.

¹⁶⁷ **A.g.g.**, S. 85-86, s.2, 7-21 Nisan 1955.

¹⁶⁸ **A.g.g.**, S. 214, s.2, 22 Mart 1956.

topluluğun faydaları üzerinde sohbetle bulunulmuş ve Dernek Başkanı Talat Tankut davete icabet eden misafirlere arkadaşları adına teşekkürlerini bildirmiştir.¹⁶⁹

7.1.5. Adıyaman Berberler Derneği

Bu derneğin merkezi Adıyaman'da kurulmuştur. Derneğin kurucuları, Ali Önder, Mehmet Arpacı, Ahmet Örgün, Mahmut Kızılot, Abdulgani İcöz, İmam Berk, Bekir Köse, Kemal Gündüz ve Bekir Harıkçı.¹⁷⁰

7.1.6. Adıyaman 1 Nolu Kur'an Kursu Öğrencilerini Okutma ve Koruma Derneği

Merkezi Adıyaman'da olan bu dernek Şubat 1964 tarihinde faaliyete geçmiştir. Bu dernek hiçbir siyasal içeriğe sahip olmamıştır. Kurucuları; Mahmut Canpolat, Mahmut Delice, Mustafa Öncel, Yusuf Bereket, Ahmet Köylü, Mehmet Kutlu, Basri Büyükaslan, Hasan Toprak ve Mahmut Parlak. Derneği amacı, fakir öğrencilere öğretim araç ve gereçleri temin etmek, yiyecek ve giyecek yardımı yapmak, yetim öğrencilere başka Hayır Cemiyetleri'nde yardım sağlamak, hastalık ve ölüm hallerinde ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak şeklinde derneğin varoluş sebebi açıklanmıştır.¹⁷¹

7.1.7. Adıyaman Bandosunu Koruma ve Yaşatma Derneği

Bu derneğin merkezi Milli Eğitim Müdürlüğü'nün alt katında kurulmuştur. Derneğin hiçbir partiyle ilgisi yoktur. Derneğin amacı, İl dahilinde Milli Bayram ve törenlerde halkın milli his ve heyecanını geliştirmek, Milli Marşlarımızı halka dinletmek ve halkın boş zamanlarını değerlendirmek, derneğe kayıtlı üyelere veya üyelerin çocuklarına nota dersleri vermek ve müzik aleti çalmalarını öğretmek olmuştur. Derneğin kurucuları ise, Mehmet Bilgiç, Ali Çiftçi, Osman Özsoy, Hüsnü

¹⁶⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 275, s.1, 25 Mayıs 1956.

¹⁷⁰ **A.g.g.**, S. 761, s.2, 24 Aralık 1957

¹⁷¹ **A.g.g.**, S. 2695, s.1-2, 28 Şubat 1964.

Vural, Ali Deniz, Mehmet Baltacı, Rıfat Küçük, Talat Tankut, Halil Subaşı, Mahmut Baltacı, Abdullah Pamukçu ve Mehmet Kara.¹⁷²

7.1.8. Adıyaman Kadınları Yardımlaşma Derneği

Ocak 1965 tarihinde resmîyete geçen derneğin merkezi Adıyaman'dadır. Bu derneğin siyasetle bir ilgisi olmamıştır. Kamuran Gerçekler, Ayten Bulut, Şükran Aksu, Suzan Ertürk, Melahat Özkaya, Hatice Emre, İslam Küçük gibi insanlar derneğin kurulmasında öncülük etmişlerdir. Derneğin amacı; Adıyaman kadın ve çocuklar arasında sosyal faaliyeti ve kalkındırmayı sağlamak olmuştur. 18 yaşının dolduran ve medeni haklarını kullanmaya erkli bulunan, yılda aidat olarak en az 3, en fazla 12 lira ödeyebilen her bayan derneğe üye olabilir.¹⁷³

7.1.9. Adıyaman Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği

Haziran 1965 tarihinde kurulan dernek, Aşırı sol cereyanların arkasında gizlenen komünizme karşı durmak, yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve cereyanlarla mücadele etmek üzere Türkiye Komünizmle Mücadele Derneğinin Adıyaman şubesi açılmıştır. Hüseyin Nakibler, Salih bilgiç, Dursun Kutlu, Yusuf Bereket, Zeki Adıyaman, Ahmet Canpolat ve Mehmet Özdüzen teşekkül eden yönetim kurulu YeniPınar Cami karşısında Demokrat Gazetesi idaresinde kendisine ayrılan dairede icra-i faaliyete başlamıştır. Derneğin tüzüğü;

Madde 2: Dernek, başta Komünizm olmak üzere yıkıcı, yıpratıcı ve bozguncu fikir ve akımlarla mücadele etmek milli kültürümüzü ve manevi değerlerimizi korumak maksadıyla kurulmuştur. Bu amaca ulaşmak için ise;

a- Tarih, vatan, kültür ve kader birliği şuurunu kökleştirmek,

b- Demokratik nizam ve insan hakları fikrini kıymetlendirmek ve hizmetleri maddiden ve manen icra etmek,

¹⁷² **Yeşil Adıyaman**, S. 1515-1516, s.2-3, 28 Temmuz- 1 Ağustos 1964.

¹⁷³ **Demokrat Adıyaman**, S. 2761-2762-2763-2764-2765, s.2, 18-22-25-29 Ocak, 15 Şubat 1965.

c- Türk vatani ve milleti için her türlü fedakarlıktan çekinmeyen ve bencillikten uzak mefkurecilerin çoğalmasına çalışmak,

d- Ahlak, adalet ve geleneklere uygun çalışmaya ve milli mukaddesata hürmeti telkin etmek,

e- Türk kültür ve mukaddesatına haykırı akımlarla ve Komünizm afeti ile mücadele etmek.¹⁷⁴

7.1.10. Adıyaman Körleri Koruma ve Kalkındırma Derneği

Ekim 1966 tarihinde kurulmuş olan bu derneğin merkezi Adıyaman'da olup hiçbir siyasi parti veya örgütle ilgisi olmamıştır. Derneğin genel amacı kör kişilere maddi ve manevi yardımlarda bulunmak ve memlekete faydalı bireyler durumuna getirmek olmuştur. Kör çocukların eğitim ve geçimlerini sağlayacak bir meslek veya zanaat sahibi yapmaktır. Derneğin kurucuları Bedri Turhanoglu, Erkan Uçar, A. Şeref Bilgiç, Mikdat Harıkçı, Mehmet Özdüzen, Süleyman Kara ve Abdurrahman Kingir.¹⁷⁵

7.1.11. Adıyaman Kültür Derneği

1967 tarihinde kurulan derneğin merkezi Adıyaman'dır. Derneğin kurucuları ise, Mehmet Zenginbal, Hasan Dinç, Nedim Sayın, İsmet Soytürk, Ahmet Akpınar, Sait Akgün, Nevzat Özer, Mahmut Baykan, Yusuf Yetiş, M. Nuri Öner ve Zeki Adıyaman.¹⁷⁶

7.2- İLÇELERDE KURULAN DERNEKLER

7.2.1. Besni İlkokul Yaptırma ve Onarma Derneği

Ağustos 1954 tarihinde kurulan bu derneğin merkezi Besni olmuştur. Herhangi bir şubesi olmadığından dernek çalışmalarını Besni Dumlupınar İlkokulu'nda yapmıştır. Dernek kendi amacını ise şu şekilde özetlemiştir. Besni'de

¹⁷⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2785, s.1, 14 Haziran 1965.

¹⁷⁵ **A.g.g.**, S. 2866, s.2, 14 Ekim 1966.

¹⁷⁶ **A.g.g.**, S.2950,s.2,23 Nisan 1967;**Yeşil Adıyaman**, S. 1747,s.1,3 Mayıs 1967.

belediye hudutları içerisinde ihtiyacı karşılayacak İlkokul yaptırmak ve mevcutları onarmak şeklinde izah etmiştir. Ayrıca dernek bu amacın doğrultusunda milli, iktisadi ve içtimai esaslar dahilinde çalışır ve dernek hiçbir siyasi oluşuma tabi değildir şeklinde belirtilmiştir.¹⁷⁷

7.2.2. Çelikhhan Ortaokul Binası Yaptırma Derneği

Şubat 1955 tarihinde kurulan bu derneğin merkezi Çelikhhan'da kurulmuştur. Bu derneğin siyasi faaliyetlerle bir ilgisi olmamıştır. Dernekte iki çeşit aza kaydı yapılmıştır. Bunlar;

a-Faal ve asi aza

b-Fahri Aza¹⁷⁸

7.2.3. Çelikhhan Kazası Cami Yaptırma ve Onarma Derneği

Merkezi Çelikhhan2da kurulan bu derneğin şubesi yoktur. Derneğin amacı, Çelikhhan kazasında mevcut eski camiye bir minare yaptırmak ve mümkün olursa bir yeni caminin yapılması için halkı buna teşvik etmek olmuştur.Derneğin müessis azaları ise, Hasan turan, Mustafa Şahin, Hasan Korkmaz, Hüseyin Korkmaz, Abuzer Ceylan, Mehmet Ali Doğan, Mahmut Kaya, Mehmet Yeşilyurt, Mahmut Elmas, Mehmet Günay ve Mahmut Şahin.¹⁷⁹

7.2.4. Gerger İlçe Memurları Kulübü

Şubat 1965 tarihinde kurulan bu kulübün merkezi Gerger'dedir. Kurucuları, Mehmet Yıldız, Ahmet Başaçık, Haydar Güler, Sıtkı Atilin, Zeynel Arslan, Mehmet Nariç. Kulübün amacı; her bakımdan mahrumiyet içinde bulunan Gerger ilçe memurlarını bir araya getirerek huzuru temin etmek, memurun sivil halkla ilişkisini

¹⁷⁷ Yeşil Adıyaman, S. 316, s.2, 16 Ağustos 1954.

¹⁷⁸ Demokrat Adıyaman, S.51-53-55-56-58, s.2, 15-25 Ocak, 1-5-14 Şubat 1955.

¹⁷⁹ A.g.g., S. 81, s.2, 31 Mart 1955.

kesmek, memurların boş vakitlerini değerlendirmek için imkanı çerçevesinde katkı sunmak şeklinde belirtilmiştir.¹⁸⁰

7.2.5. Samsat'ı Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği

Ağustos 1965 tarihinde kurulan derneğin merkezi Samsat'tadır. Derneğin kurucular, Hacı Ahmet Aslan, Eyyüp Toprak, Abuzer Gürsoy, Necmettin Bilgiç, Gazi Akbayır, Naci Dinleyen. Dernek kendi varoluş sebebini ise şu şekilde açıklamıştır. Samsat halkının kalkınmasına hizmet etmek, ilçeyi güzelleştirmeye yardımcı olmaktır. Dernek bu amaca ulaşmak için maddi ve manevi gerekli tedbirler ve her türlü kanun yollarına başvurur.¹⁸¹

7.2.6. Samsat Memurlar Kulübü

Şubat 1968 tarihinde kurulan dernek kendi çalışmalarını şu şekilde izah etmiştir: Cemiyet Kanununda yazılı defterleri tutmak, kulübün faaliyetlerini organize etmek, bir yıllık Bütçeyi ve çalışma raporunu hazırlayarak Genel Kurula sunmak şeklinde ifade edilmiştir. Kurucuları ise; Cemal Zeydan, Mehmet Bilgiç, Mehmet Ateş, Kadir Taş, İbrahim Halil Güngör.¹⁸²

¹⁸⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2766- 2767, s. 1-2, 2, 26 Şubat – 6 Mart 1965.

¹⁸¹ **A.g.g.**, S. 2797-2798-2799, s.2, 13-25-30 Ağustos 1965.

¹⁸² **A.g.g.**, S. 3201, s.2, 24 Şubat 1968.

II. BÖLÜM

SİYASİ VE İDARİ GELİŞMELER

1. BELEDİYE VE GENEL SEÇİM FAALİYETLERİ

Dünya ve Türkiye'nin diğer bölgelerindeki siyasi gelişmeler Adıyaman'daki siyasi havaya da tesir etmiştir. 1954-1968 tarihleri arasında dünya ve Türkiye'deki gelişmelere Adıyamanlı halk da duyarsız kalmamıştır. Demokratik bir şekilde tepkisini dile getirmeye çalışmıştır. Özellikle bir dünya sorunu haline gelen '*Kıbrıs Sorunu*' karşısındaki tavrını eylemler, mitingler, konferanslar, seminerlerle ortaya koymuştur. Türkiye'de iktidar değişikliğine sebep olan '*27 Mayıs İhtilali*'nin etkileri Adıyaman'a da yansımıştır. 1954-1968 tarihleri arasındaki siyasi partilerin Türkiye'nin her bölgesindeki çalışmaları Adıyaman'da da çekişmeli bir ortamda yürütülmüştür.

1.1. Belediye Seçimleri

Adıyaman'da yerel seçim çalışmaları siyasi partilerin birbirleriyle yapmış oldukları mücadeleler oldukça çekişmeli geçmiştir. Her ne kadar parti adayları arasında çekişmeli bir rekabet olmuş olsa da partilerin kendi adaylarını belirlerken yapmış olduğu aday aday seçimleri de bir o kadar hareketli olmuştur. Partilerin bu belediye başkanlığı seçimlerindeki rekabet Adıyaman Vilayet Umum Meclisi, Kurucu Meclis Vilayet Delegeleri ve Daimi Encümen Azalığı seçimlerinde de devam etmiştir. Siyasi partiler çoğunluğu sağlamak için kimi zaman oldukça sert tartışmalara sebebiyet vermişlerdir.

Bölgede Hürriyet Partisi'nin güçlendiği yazılıp çizilmişse de son yapılan seçimler neticesinde Demokrat Partisi'nin halen Adıyaman'da en güçlü parti olduğunu söylemek mümkün. Son olarak Demokrat Parti'nin Pirin Köyü muhtarlık seçimlerini farkla kazanmıştır.¹⁸³

¹⁸³ **Demokrat Adıyaman**, S. 854, s.1, 5 Mayıs 1958.

Adıyaman Vilayet Umumi Meclisi'nin seçimleri Aralık 1954 tarihinde yapılmıştır. Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar'ın başkanlığında yapılan oturumda, gündemde bulunan birçok konu görüşülmüş, Haziran ve Ekim ayları ibdidası olarak, nakil vasıtalarından alınacak vergilerin miktarı belirlenmiştir. Daha sonra seçimlere geçilmiştir. Kahta'dan Osman Özbey, Besni'den Mustafa Uyar, Adıyaman'dan Kasım Öztürk'ün Daimi Encümen'e seçilmeleri kararlaştırılmıştır.

Asil Azalığa

Osman Özbey* (Kahta)

Kasım Öztürk (Adıyaman)

Mustafa Uyar (Besni)

Yedek Azalığa

İbrahim Kaya (Adıyaman)

Faruk Gönül (Besni)

M. Kaya Torunoğlu (Kahta) seçilmişlerdir.¹⁸⁴

25 Eylül 1955 tarihinde yapılan Adıyaman Meclisi Umum Azalığı seçimlerini ise Demokrat Parti kazanmıştır. Demokrat Partisi'nin bugüne kadar girdiği seçimlerde oldukça iyi oy alması aslında Demokrat Partisi'nin tüm söylenen olumsuzluklara rağmen Adıyaman'da henüz en iyi parti olduğunu göstermektedir. Yapılan Merkez Umum Azalığı seçimini kazanan adaylar ise;

Adıyaman Merkezi Demokrat Parti İl Başkanı Ali Yaşar, İl İdare Kurulu Azası Hasan Toprak, Kasım Öztürk ve Çiftçi Ali Tanrıverdi.

Kahta'dan Hacı Yusuf Erdem, Güllü Çetin Kaya, Hacı Doğan,

Gerger'den Ömer Yılmaz,

¹⁸⁴**Demokrat Adıyaman**, S.46, s.1, 20 Aralık 1954; **Yeşil Adıyaman**, S.336, s.1-2 ,20 Aralık 1954.

*Demokrat Adıyaman Gazetesinde Özmen Özbek olarak geçmektedir.

Besni'den Faruk gönül, Mahmut Özer, Vakkas Şüküroğlu ve Mustafa Tabak Asli ve Yedek üyeliğe seçilmişlerdir.¹⁸⁵

Adıyaman Vilayet Umumi Meclisi Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar başkanlığında toplanmıştır. Geçici Encümen Azalarının 1 Aralık 1955 tarihinden itibaren sona ermesi ile Daimi Encümen azaları seçimi yapılmıştır. Böylece;

-Meclis Reis Vekilliğine Kasım Öztürk (Adıyaman)

-Katipliğe Faruk Gönül (Besni), Ömer Yılmaz (Gerger)

-Başkan İl Encümen Azalığına Ali Yaşar (Adıyaman), Vakkas Şüküroğlu (Besni) ve Ömer Yılmaz (Gerger)

-Avukat Mülazımlığına Mustafa Tabak (Besni), Hacı Doğan (Kahta) ve Ali Tanrıverdi (Adıyaman).¹⁸⁶

Adıyaman merkez ve kazalarında Kurucu Meclis Vilayet Delegeleri için 25 Aralık 1960 tarihinde yapılan seçimi Cumhuriyet Halk Parti'nin desteklediği listeler kazanmıştır.¹⁸⁷

Türkiye genelinde 1963 yerel seçimleri için Adıyaman'da da siyasi partilerin seçim çalışmaları gün geçtikçe artmıştır. Bir yandan bu çalışmalar olurken, diğer yandan partiler bu çalışmalar neticesinde kendi adaylarını belirlemeye çalışmışlardır. Bu muhtemel adaylar, Yeni Türkiye Parti'den Mahmut Bilginer, Adalet Parti'den Zeki Adıyaman, Cumhuriyet Halk Parti'den Ziya Tandoğan veya Nazım Bayıllıoğlu olarak tahmin edilmektedir. Bu çalışmalarda Adıyaman'da daha yeni teşkilatlanmaya başlayan Yeni Türkiye Parti'nin halk tarafından daha fazla ilgi gördüğü gözlenmiştir.¹⁸⁸

Türkiye'nin her yerince heyecanla devam eden yerel seçimler propagandası Adıyaman'da da Belediye seçimleri için bütün parti adaylarının çalışmaları oldukça

¹⁸⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 144, s.1, 26 Eylül 1955.

¹⁸⁶ **A.g.g.**, S. 158, s.1, 7 Aralık 1955.

¹⁸⁷ **A.g.g.**, S. 1593, s.1, 26 Aralık 1960.

¹⁸⁸ **A.g.g.**, S. 2620, s.1, 6 Ekim 1963.

heyecanlı geçmiştir. Adıyaman'da Adalet Parti'nin dört Belediye Başkan adayından seçilme şansı en kuvvetli olan Sani Bayhan'ın adaylıktan çekilmesi kendisini destekleyenleri oldukça hayal kırıklığına uğratmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nden Adalet Partisi'ne geçen Ziya Tandoğan'ın geç intisabı denemelerdeki kazanma ihtimalini suya düşürmüştür. Siyasetin hemen her alanında başvurulmuş kurnazlıklar bu seçimlerde de kullanılmaya çalışıldığını söylemek mümkündür. Zeki Adıyaman'ın 13 Ekim 1963 tarihinde yaptığı denemede Adalet Parti adına kazanacağına muhakkak gözüyle bakılmaktadır.¹⁸⁹ Bu partilerin 13 Ekim 1963 tarihinde yaptıkları denemeler sonucunda belli olan kesin adaylar, Yeni Türkiye Parti'den Mahmut Bilginer, Adalet Parti'den Zeki Adıyaman, Cumhuriyet Halk Parti'den Nazım Bayıllıoğlu Belediye Başkanlığı seçimleri için adaylığa getirilmişlerdir.¹⁹⁰

Yapılan bu denemeler sonucunda yerel seçimlere Yeni Türkiye Parti diğer partilere oranla daha güçlü bir kadro ile gireceği düşünülmüştür. Adıyaman kazalarında yapılan denemelerle Belediye Başkan adayları ve Genel Meclis Üyeleri ise şunlar seçilmişlerdir:

Kahta:

Belediye Başkanı adayı Abdullah Turanlı, Genel Meclis Yusuf Erdem, Mehmet Ali Turan ve Abdullah Karakuş.

Samsat:

Belediye Başkanı adayı Bekir Atalay, Genel Meclis: Kadir Kuştepe,

Çelikhan:

Belediye Başkanı adayı Mahmut Şahin, Genel Meclis: Mahmut Elmas.

Gerger:

¹⁸⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2627, s.1-4, 13 Ekim 1963.

¹⁹⁰ **A.g.g.**, S. 2628, s.1-4, 15 Ekim 1963.

Belediye Başkanı adayı Hasan Karatekin, Genel Meclis: Ömer Aksakal, Sadık Kuş.

Gölbaşı:

Belediye Başkanı adayı Halil Emre,

Besni:

Genel Meclis: Ahmet Öncebe seçilmiştir.¹⁹¹

17 Kasım 1963 tarihinde yapılan belediye seçimlerini Yeni Türkiye Partisi'nden aday gösterilen Mahmut Bilginer kazanmıştır. Belediye Meclis Azalarının da 9'unu kazanmıştır. Cumhuriyet Halk Parti'si 8, Adalet Partisi'nden de 6 aday kazanmıştır. Kazanan Meclis Azaları ise partilerine göre şöyledir:

<u>Y.T.P.</u>	<u>C.H.P.</u>	<u>A.P.</u>
Süleyman Kara Tankut	Hüseyin Uyur	A. Remzi
Mehmet Ali Karaaslan Acar	M. Abacı	Mehmet
Abdulgani Alan Yetkin	Abuzer Açıkgöz	Abuzer
Kemal Delibalta Harıkçı	Mustafa Öncel	Abuzer
Nazım Arzık Leblebici	Lami Parlak	Abuzer
Miktat Arıkçı Yetkin ¹⁹²	Rıfat Küçük	Mahmut

¹⁹¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2630, s.1, 17 Ekim 1963.

¹⁹² **A.g.g.**, S. 2657, s.1, 19 Kasım 1963.

Ahmet Can Polat

Mahmut Baltacı

A.Ezher Sarıgöl

Haçir Culha

Mustafa Erdil

Ancak 17 Kasım'da yapılan bu seçimlerden hemen sonra sayımlar yapılmasına rağmen ve sayımlar sonrasında neticelerin ilan edilmemesi bir takım iddiaları da beraberinde getirmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin seçimi kendilerinin kazandıkları tarzında uyduruk söylentiler Adıyaman'da sıkıntı çıkmasına neden olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi, her ne kadar itiraz etmiş olsa da bu itirazını İlçe Seçim Kurulu'na yapmamış olması nedeniyle tetkike tabi tutulmayacağı tahmin edilmiş ve bu itirazlar kurulca itibara alınsa bile bunun sonuca etki etmeyeceğini ve Belediye Başkanlığı seçimini Yeni Türkiye Partisi adayının kazandığı gerçeğini değiştirmeyeceği belirtilmiştir. Kesin sonuçların 20 Kasım 1963 tarihinde açıklanması düşünülmüştür.¹⁹³ Ancak sonuçlar her ne kadar bu tarihte açıklanması planlanmış olsa da kesin neticeler bu tarihte de açıklanmamıştır.¹⁹⁴ Fakat seçimleri kazandı gözüyle bakılan Mahmut Bilginer 21 Kasım'da görevine başlamıştır.¹⁹⁵

Belediye seçimlerinden sonra Vilayet Genel Meclisi 9 Aralık 1963 tarihinde toplanmıştır. Bu toplantıda Cumhuriyet Halk Partililer çoğunluğa ulaşmak için büyük çabalar sarf etmiş olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan bu toplantıda; İkinci Başkanlığa H. Yusuf Şahin ve Daimi Encümen Üyeliklerine de Hasan Toprak, Sıtkı Dışkaya, Ahmet Öncebe ve Ali Turanlı seçilmişlerdir.¹⁹⁶

24 Kasım 1964 tarihinde yapılması planlanan Belediye Encümeni ve Başkan Vekili seçimine 8 kişilik Cumhuriyet Halk Parti grubuna karşılık 4 Adalet Partili katılmış ve diğer Adalet Parti ve Yeni Türkiye Parti üyeleri seçimi kaybedecekleri korkusuyla bu seçimlere iştirak etmemişlerdir. Böylece seçime katılmayan Adalet Parti ve Yeni Türkiye Partililer Cumhuriyet Halk Parti Belediye Meclis Üyesi Haçer

¹⁹³ **Demokrat Adıyaman**, S. 2658, s.1, 20 Kasım 1963.

¹⁹⁴ **A.g.g.**, S. 2659, s.1, 21 Kasım 1963.

¹⁹⁵ **A.g.g.**, S. 2660, s.1, 22 Kasım 1963.

¹⁹⁶ **A.g.g.**, S. 2675, s.1, 10 Aralık 1963.

Çulha'yı seçime katılmamaya zorlamışlardır. Bu nedenle seçim başka bir tarihe ertelenmiş oldu.

Ertelenen Belediye Encümeni ve Başkan Vekili seçimi 27 Kasım 1964'te tekrar yapılmıştır. C.H.P'li Haçer Çulha'nın Y.T.P. ve A.P. müşterek grubu lehine oy kullanması üzerine 1 oy farkla İkinci Encümen üyeliğine Miktat Harıkçı, Y.T.P.'den ise Esher Sarıgül seçilmiştir. Başkan Vekilliğine ise Adalet Parti'den A. Remzi Tankut kazanmıştır. Seçimler yanı sıra kaldırım ve kanalizasyon yapımı için sarf edilecek olan 10 bin liranın kullanılması, elektrik işletmesi için 1400 liralık bir aktarmanın yapılması, Gaz satıcılarının dükkanlarında 10 tenekeden fazla yakıt bulundurulması gibi işler de tartışılmış ve neticeye bağlanmıştır.¹⁹⁷

Gerek Türkiye geneli ve gerek Adıyaman'da Belediye Başkanı Mahmut Bilginer'in 3 Haziran 1965 tarihindeki istifası ile yerine seçilecek Belediye Başkanlığı seçimleri siyasi partilerin hummalı çalışmaları sonucu devam etmiştir. Partiler adaylarını belirlerken kuşkusuz en çekişmeli faaliyet Adalet Parti adayları arasında olmuştur. Bu adaylar kendi adaylıkları için olmadık yollara başvurdukları görülmüştür. A.P.'de en güçlü iki adayı olan Ziya Tandoğan (Kara Ziya) ve Miktat Harıkçı (Minte'nin oğlu) arasındaki çekişmelerde, Ziya Tandoğan'ın Miktat Harıkçı'nın adaylıktan çekilmesi için 10 bin lira para teklif ettiği iddiaları mevzu bahis olmuştur. Türeyen adaylar içinden elemeler yoluyla birçok aday elenmiş, Adalet Parti'den sadece Süleyman Kara ile Mihtad Harıkçı ve Çelepçi Memiş'in oğlu kalmıştır. Baktığımızda Cumhuriyet Halk Parti de aday göstermede oldukça sıkıntı içine girmiştir. Partisi içinde tutunamadığı ve faydalı bir yapı olmadığı için Adıyaman İl Başkanlığından düşürülen ve şimdiye kadar girdiği seçimleri kaybeden Nazım Bayıllıoğlu'ndan başka talip bulamadığından çaresiz bu kimse üzerinden karar kılınmıştır.¹⁹⁸

Adıyaman Belediye Başkanlığı için Adalet Partisi'nde belirlenecek aday için denemeler yapılmıştır. Bu denemede çoğunlukla Miktat Harıkçı kazanmıştır. Ancak

¹⁹⁷ **Yeşil Adıyaman**, S. 1542, s.1, 3 Aralık 1964; **Demokrat Adıyaman**, S. 2753,s.1, 30 Kasım 1964.

¹⁹⁸ **A.g.g.**, S.1578,s.1-4,2 Temmuz 1965; **A.g.g.**, S.2787,s.1,25 Haziran 1965.

Miktat Harıkcı'nın kifayetsizliği ileri sürülerek aday değişikliği üzerinde duran bazı Adalet Parti'liler bu defa da Adıyaman İl Başkanı Sayın Ziya Tandoğan aleyhinde propaganda yapmaya başlamışlardır. Fakat Adıyaman'da Ziya Tandoğan'nın kazanma ihtimali çok zayıf görülmesi dolayısıyla 3 Temmuz'da yapılacak kesin denemelerin sonucunda belli olacağı belirtilmiştir.

Adalet Partisi'nin durumu böyleyken Belediye seçimlerinde kendi ağırlığını hissettirmek isteyen diğer bir parti olan Yeni Türkiye Partisi Adıyaman'da bir aday bulamamıştır. Parti idarecileri seçime girme kararını yürütmek için Adıyaman'ın ve bilhassa Yeni Türkiye Parti'nin siyasi durumlarına vakıf olmayan bir kimseyi vilayet dışından getirmeyi düşünmüş ve bu neticede Mustafa Kocatürk'ü getirmişlerdir. Ancak bu denli güçsüz bir adayın kazanma ihtimalinin oldukça düşük olduğunu, halk arasında yapılan tahminlerde Zeki Adıyaman kadar oy alacağı düşünölmüştür.¹⁹⁹

Diğer bir taraftan ise adaylar, Belediye seçimlerinde her yönetime başvurmaktan çekinmemişlerdir. Bu seçimlerde ilginç bir yöntem kullanan Zeki Adıyaman her konuştuğu seçmene; *Vali Ragıp Gerçeker senden başka seçilecek Belediye Başkanı ile teşriki mesai edemem. Senin belediye başkanı olman yegane arzumdur* diye propaganda yapmıştır. Bu yöntem Adıyaman basınında oldukça yankı uyandırmıştır. Bu mevzu üzerine kendisiyle görüşölen Sayın Ragıp Gerçeker, Zeki Adıyaman'ı telkin etmiş ve *'kendi emeli için tarafsız idareyi alet etmesi doğru değildir. Böyle bir konuşmanın olmadığını ve olmayacağını'* söyleyen Gerçeker, *milletin, şab ile şekeri ayırt edeceğini'* ifade etmiştir.²⁰⁰

Adıyaman'daki Belediye seçimleri için Seçim Kanununun hükümlerine uymayan Adalet Partisi, Seçim Kurulu'nun belirlediği tarihten önce ve üç kez aday belirleme denemesi yapmıştır. Bu ayrı bir sıkıntı yaratırken, partide bir diğer sıkıntı ise partililerin tavsiye etmediği bir şahsın seçilmesi için parti içinde bazı kimseler tarafından kazandırılmak istenmesi olmuştur. Adalet Parti'nin bu erken denemeleri sonucunda Yeni Türkiye Partililer İlçe Seçim Kuruluna itiraz etmişlerse de Miktat Harıkcı'nın gruba başka adayın müracaatına fırsat vermeden eski adaylarda ısrar

¹⁹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2788, s.1, 29 Haziran 1965.

²⁰⁰ **A.g.g.**, S. 2789, s.1, 8 Temmuz 1965.

etmiştir. Adalet Partisi'ndeki bu usulsüzlüğün diğer adayların kazanma şansını arttırdığını, ancak Adalet Partisi'nin Adıyaman'da çökmesine sebebiyet teşkil edeceği belirtilmiştir.²⁰¹

Belediye seçimleri oldukça Adıyaman'ın basın gündemini de meşgul etmiştir. 19 Temmuz 1965 tarihli ve 2792 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesinin haberine göre '*Belediye Başkanlığı seçim gününün yaklaşmış olması sebebiyle adayların seçim propaganda konuşmaları da 18 Temmuz 1965 tarihinden itibaren başlamıştır. Belediye hizmetlerinin bu şirin belde için çok büyük önem taşıdığı tam anlamıyla idrak etmiş bulunan seçmenler, en dirayetli ve Adıyaman'a en yararlı olacak kimseyi seçme yolunda karardır. Bu itibarla her Adıyamanlı şimdiden adayları ve propaganda konuşmalarını ilgiyle takip ederek seçim günü kullanılacak oydan vicdani bir mesuliyet altında kalmamak için her imkanı bu yönde değerlendirmektedir. Zaten günün konusu haline gelmiş olan Belediye Başkanlığı seçimi hususun propagandaların başlamış olması hesabı ile heyecanını bir kat daha artırarak her yerde konuşulan mevzu olmuştur*' şeklinde ifade etmiştir. Böylece Adıyaman basını aynı zamanda Adıyaman seçmenine temennilerde bulunarak onların kullanacağı oyun Adıyaman'ın geleceği için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir.²⁰²

Uzun bir seçim maratonundan sonra 8 Ağustos 1965 tarihinde Belediye seçimleri yapılmıştır. Bu seçimlerde galip çıkan aday Adalet Parti'nin desteklediği aday Miktat Harıkçı kazanmıştır. Ancak Cumhuriyet Halk Partisi ve Yeni Türkiye Partisi duruma itiraz etmiştir.²⁰³ Seçim Kuruluna edilen bu itiraz kabul edilmiş ve seçim 28 Kasım 1965 tarihine ertelenmiştir.²⁰⁴

8 Ağustos 1965 tarihinde iptal edilen Belediye Başkanlığı seçimi Cumhuriyet Halk Partisi'nin ve Yeni Türkiye Partisi'nin itirazları sonucu 28 Kasım 1965 tarihinde yenilenmiştir. Yapılan bu seçim neticesinde yine Adalet Parti adayı Miktat Harıkçı kazanmıştır. 9000 seçmenden 6 bin 494 seçmen sandık başına gelmiştir.

²⁰¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2790, s.1-2, 12 Temmuz 1965.

²⁰² **A.g.g.**, S. 2792, s.1, 19 Temmuz 1965.

²⁰³ **Yeşil Adıyaman**, S. 1583, s.1, 11 Ağustos 1965.

²⁰⁴ **A.g.g.**, S. 1588, s.1, 4 Ekim 1965.

Kullanılan bu oylardan Adalet Parti adayı Miktat Harıkçı, 3 bin 572, Yeni Türkiye Parti'nin desteklediği Bağımsız Aday Mustafa Kemal Kocatürk 2 bin 359, Cumhuriyet Halk Parti'nin desteklediği Bağımsız Aday Hüseyin Nakibler ise 563 oy almışlardır.²⁰⁵

1.2. Genel Seçimler

Türkiye'nin bütün bölgelerinde genel seçimler oldukça heyecanlı geçmiştir. Bu heyecan Adıyaman seçmenlerinde de yaşanmıştır. Siyasi parti adayları seçim aylarında oldukça hararetle çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalarda kimi zaman büyük tartışmalar da yaşanmıştır. Siyasi parti adayları her ne kadar kendi aralarında böyle bir çekişmeye girmiş olsalar da tabi ki son sözü yine Adıyamanlı seçmenler söylemiştir.

10 yıllık Demokrat Parti Dönemi'nin 27 Mayıs İhtilali ile sona ermiş olmasının ardından yapılan 15 Ekim 1961 Türkiye genel seçimlerinde de Adıyaman'da siyasi faaliyet gösteren partiler arasında yine büyük bir seçim propagandası yapılmıştır. Bu yıl yapılan seçimler Adıyaman'da oldukça olgun bir havada geçmiştir. 15 Ekim 1961 seçimlerinde Yeni Türkiye Partisi'nin diğer partilerden daha ileri bir durumda olduğu gibi açıklamalar yapılmıştır. Sabahın erken saatlerine kadar Adıyaman'da açılan 178 sandıkta partilerin kazandığı oy çizelgesi şöyle olmuştur:

<u>Partiler</u>	<u>Senatör Oyları</u>	<u>Vekil Oyları</u>
A.P	791	817
C.H.P	9.988	12.801
C.K.P	3.488	2.621
Y.T.P	16.412	16.827 ²⁰⁶

²⁰⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2805, s.1, 30 Kasım 1965.

²⁰⁶ **A.g.g.**, S. 1832, s.1, 16 Ekim 1961.

Türkiye genelinde ise yapılan seçim sonrasında siyasi partilerin almış oldukları oylar ile kazandıkları senatör ve milletvekili sayısı ise;

<u>Partiler</u>	<u>Senatör</u>	<u>Milletvekili</u>	<u>Toplam</u>
A.P.	64	153	217
C.H.P.	32	178	210
C.M.K.P.	12	53	65
Y.T.P.	42	66	108

Türkiye genelinde gerçekleşen bu seçimlerle siyasi partilerin kazanmış olduğu senatör ve milletvekili sayısı ise senatör 150, Milletvekili 450 ve genel toplamda ise 600 aday seçilmişlerdir.²⁰⁷

1965 genel seçimleri de 10 Ekim 1965 tarihinde yapılması planlanmış ve genel seçimler için vazife gördüğü mevkiinde milletvekili seçimlerine katılmak isteyen memurların istifa sürelerinin dolması sebebiyle yurdun her tarafından birçok istifa olmuştur. Bu sebeplen Adıyaman Belediye Başkanı Mahmut Bilginer de milletvekili seçimlerine Adalet Partisi'nden aday olarak katılmasından dolayı 3 Haziran 1965 tarihinde Belediye Başkanlığından istifa etmiştir. Bu istifanın Adalet Partisi için bir imtihan olacağını belirten 11 Haziran 1965 tarihli ve 2784 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi, *'Bugün vaktin erken olmasına rağmen bilinen bir şey varsa o da Milletvekili seçimlerinde Adıyaman adayına bir numara verilmeyecek ve Adalet Partililerin girdikleri bu imtihanda sıfır puan alarak sınıfta kalacaktır'* şeklinde bir yaklaşımla durumu eleştirmiştir.²⁰⁸

Adıyaman'daki siyasi çekişmelerin oldukça fazlalaşması ve ülkeye ve Adıyaman'a kimin daha faydalı olacağı mevzusunun yerine bu seçimlerde de senben çekişmeleri olmuştur. 14 Haziran 1965 tarihli ve 2785 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin bir köşe yazısında *'Siyaset Bezirganları'* başlığı altında şu

²⁰⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 1835, s.1, 19 Ekim 1961.

²⁰⁸ **Yeşil Adıyaman**, S.1572,s.1-4,5 Haziran 1965; **Demokrat Adıyaman**, S.2784, s.1,11 Haziran 1965.

şekilde işlenmiştir. *'Sen-ben mücadelesini yaratanlar, bir an için sandalye hursından kurtulup günlerini parti binalarının dört duvarı arasına hasretme yerine halka inebilseler ve seçmenlerinin bu konularda neler düşündüğünü anlamaya çalışma zahmetine katlanabilseler, gerçeklerin yüzlerine çarpacağı görüşler karşısında belki gafletten kurtulurlar ve realiteyle yüz yüze gelebilirler.'* şeklinde seçimlerde Adıyaman'da faaliyet gösteren siyasi partilerin durumuyla ilgili eleştirel yazılar ile Adıyaman halkının artık her şeyi ve herkesi denediğini, yurt gerçeklerini kavrama konusunda artık daha deneyimli olduğunu ve halkın bunca yıl verdiği oyların hesabını soracağını ifade etmiştir.²⁰⁹

10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak olan milletvekili seçimlerine katılacak siyasi partilerin kontenjan dışı adaylarını tespit etmek için bütün yurtda olduğu gibi 29 Ağustos 1965 tarihinde Adıyaman'da da ön seçimler yapılmıştır. Sabahın erken saatlerinde başlayan seçimde delegeler oylarını kullanmış ve oy verme süresi akşam saatlerinde sona ermiştir. Adıyaman'da yapılan bu ön seçimlere Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Türkiye İşçi Partisi katılmış ve neticeler gece geç saatlere kadar süren çalışmalar sonrasında şu şekilde olmuştur:

Adalet Partisi: Ali Turanlı, Arif Atalay, İbrahim Çakırtaş, Ziya Tandoğan.

Cumhuriyet Halk Partisi: Nazım Bayıllıoğlu, Mahmut Deniz, Yusuf Çetin, Abdullah Köroğlu.

Yeni Türkiye Partisi: Arif Emre, Süleyman Kara, Aziz Bozkurt.

Türkiye İşçi Partisi: Ziya Önder, Celalettin Sorguç, Ali Şenay, Nuray, Rafet, Metin...?²¹⁰

Türkiye genelinde olduğu gibi Adıyaman'da da siyasi partilerin heyecanlı propaganda çalışmalarından sonra 10 Ekim 1965 tarihinde genel seçimler yapılmıştır. Bu seçimlerin sonucu TRT tarafından yayınlanmıştır. Parlametoda 450 milletvekilinde A.P. : 241, C.H.P. : 134, C.K.M.P. : 12, M.P. : 28, T.İ.P. : 15,

²⁰⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2785, s.1-2, 14 Haziran1965.

²¹⁰ **A.g.g.**, S. 2799, s.1, 30 Ağustos 1965.

Y.T.P.:19 ve bir tane de bağımsız aday kazanmıştır. Bu durumda Adalet Parti tek başına iktidara gelmekte olup, kabine Süleyman Demirel tarafından kurulmuştur.

Adıyaman'da ise yapılan seçimde Adalet Partisi'nin kalesi olarak bilinmesine rağmen 40 binden fazla insan sandık başına gitmemiştir. Adalet Parti'nin gösterdiği adaylar parti içinde de hizipleşmeye sebep olmuştur. Durum böyle olunca kimi Adıyaman seçmeni parti farkı gözetmeksizin Cumhuriyet Halk Partisi'nin listesinde yer alan Nazım Bayıllıoğlu'nu desteklemişlerdir.²¹¹

Türkiye genelinde olduğu gibi Adıyaman'da da 2 Haziran 1968 tarihinde yapılacak senato seçimleri için partiler aday göstermek için ön seçimler yapmıştır. 21 Nisan 1968'de yapılan bu ön seçimlerde Yeni Türkiye Parti ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Adıyaman'da ön seçimlere girmemiş, Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Partisi ve Türkiye İşçi Partisi rakipsiz adaylar gösterdiklerinden aday adayları arasında bir çekişme olmamıştır. Ancak Adalet Partisi iki aday aday gösterdiği için durum çekişmeli geçmiştir. Ön seçimler neticesinde Adalet Partisi: Sırrı Turanlı, Cumhuriyet Halk Partisi: Y. Ziya Yılmaz, Türkiye İşçi Partisi: Şerafettin Şener, Millet Partisi: Refik Kasapoğlu aday olarak seçilmişlerdir.²¹²

1969 tarihindeki genel seçimlerin hazırlığı mahiyetindeki senato kısmı, milletvekili aday seçimleriyle Belediye İl Genel Meclisi seçimlerini Adalet Partisi kazanmıştır. Her ne kadar muhalefet iktidarın oy kaybettiğini söylemişse de Adalet Partisi'ne göre ise iktidarın %55'in üzerinde bir oy topladığına yöneliktir.²¹³

2. PARTİ ÇEKİŞMELERİ, KONGRE VE OCAK FAALİYETLERİ

2.1. Siyasi Partilerdeki Çekişmeler ve İstifalar

Adıyaman'daki siyasi çekişmeler doğal olarak Adıyaman basınına da farklı olarak yansımıştır. Dönemin yerel gazetelerinden Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazeteleri yakın durdukları siyasi teşekküllere yakın bir habercilik anlayışı

²¹¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2801, s.1, 12 Ekim 1965; **Yeşil Adıyaman**, S. 1589, s.1, 18 Ekim 1965.

²¹² **Demokrat Adıyaman**, S. 3249, s.1, 23 Nisan 1968.

²¹³ **Yeşil Adıyaman**, S. 2084, s.1, 4 Haziran 1968.

ile olan biteni kendi sayfalarına aktarmışlardır. Bu durum siyasi partilerin çekişmeleri kadar bu iki yerel gazetenin de kimi zaman birbirleriyle münakaşa etmelerine sebebiyet vermiştir.

1954 tarihinde iktidarda bulunan Demokrat Parti 21 Ocak 1954 tarihli ve 270 sayılı Yeşil Adıyaman Gazetesi'ne göre bol vaatlerle iktidara gelen ve Türkiye'nin her yerinde çökmeye başlayan Demokrat Partisi'nin, Adıyaman'da da çöküşe geçtiğini ve Kaza'nın 28 köyünde partiye üye olan vatandaşların hızla partiden koparak Köylü Partisi'ne geçtiklerini ifade etmiştir.²¹⁴

1 Nisan 1954 tarihli ve 289 sayılı Yeşil Adıyaman Gazetesi'ne göre, Demokrat Partisi'nin Adıyaman'da da çöküşünün devam ettiğini belirtmiştir. Son kopuşların ise Kayacık Köyü Demokrat Parti Ocak İdare Heyeti toptan istifa ederek Cumhuriyet Halk Parti'ye geçmeleri olmuştur. Adıyaman'da Cumhuriyet Halk Parti'nin bittiğini iddia eden Demokrat Partililer, son istifalarla aslında Cumhuriyet Halk Parti'nin gittikçe bölgede güçlendiğine kanıt teşkil ettiğini ifade etmiştir.²¹⁵ 26 Nisan 1954 tarihli ve 296 sayılı baskısında ise, Demokrat Partisi'nin tam bir bozgun halinde olduğunu, böyle gidildiği takdirde Demokrat Partisi'nin iktidardan düşeceğini belirtmiştir. Adıyaman'da son bir haftada Termal Köyü, Büklüm Köyü, Kartı Köyü ve Küçük Kırklı Köyü DP Ocak Başkanları istifa ederek CHP'ye geçmeleri durumu daha da iyi özetlediğini ifade etmiştir.²¹⁶

Yeşil Adıyaman Gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Demokrat Partisi'ne oranla güçlendiğini savunmuş ise de buna zıt bir yaklaşım Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin 9 Şubat 1955 tarihli ve 57 sayılı baskısında işlenmiştir. Adıyaman Kahta İlçe Cumhuriyet Halk Parti Teşkilatı ilerde kendi kendini feshederek durumu il teşkilatına bildireceği belirtilmiştir. Böylece Cumhuriyet Halk Parti'den ayrılan kimseler Demokrat Parti saflarında yer alacaklarını ifade etmişlerdir. Kahta'da meydana gelen gerginliklerin sebebi olarak gösterilen Cumhuriyet Halk Parti, eğer

²¹⁴ **Yeşil Adıyaman**, S. 270, s.1, 21 Ocak 1954.

²¹⁵ **A.g.g.**, S. 289, s.1, 1 Nisan 1954.

²¹⁶ **A.g.g.**, S. 296, s.1, 26 Nisan 1954.

burada tamamen ortadan kalkarsa uzun zamandan beri devam eden gerginliklerin de son bulacağı ifade edilmiştir.²¹⁷

Siyasi partilerin, özellikle de Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Partisi gibi siyasi teşekküllerin kendi aralarındaki çekişmeler arttıkça yerel basında da etkileri görülmüştür. Adıyaman'ın iki yerel gazetesi olan Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman gazeteleri bu çekişmelere yönelik ister istemez birbirlerinden farklı yorum ve bakış açısı meydana getirmiştir. Yeşil Adıyaman Gazetesi 14 Mart 1955 tarihli ve 350 sayılı baskısında Besni kazasında Demokrat Parti grupları arasında ihtilafların çıktığını belirtmiştir. Bu ihtilaflar neticesinde kitleler halinde istifaların olduğunu ve istifa edenlerin Cumhuriyetçi Millet Partisi'ni kurmak için hazırlıklara başladığını ifade ederken, Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin 14 Mart 1955 tarihli ve 68 sayılı baskısında *'Demokrat Parti şahsi menfaat partisi değildir'* başlıklı haberinde Besni'de meydana gelen bu hadiselerin sadece kendi bireysel menfaatleri için Demokrat Partisi'ne gelen kişiler olduğunu, bu tür olayların partiye mal edilmemesi gerektiğini, bu art niyetle gelen insanların partide barındırılmayacağını ifade ettiği haberde; *'Bu tip insanlardan sayısı pek mahdut olan birkaç kişinin Besni Demokratları arasına girdiğini ve emellerinin tahakkuk edemeyeceğini öğrenir öğrenmez partiden (Demokrat Parti) istifa ettiklerini haber aldık'* şeklinde belirtmiştir.²¹⁸

Bu farklı yorumlardan biri de Mart 1955 tarihinde Besni'de meydana gelen Demokrat Partisi'ndeki istifalar ile ilgili olmuştur. 17 Mart 1955 tarihli ve 351 sayılı Yeşil Adıyaman'a göre son ihtilaflardan sonra Besni'de Demokrat Partisi'nden ayrılan 10 bin 911 kişinin Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne kaydolduğunu, birkaç gün içerisinde 26 muhtar ve 20 Demokrat Parti Ocak Başkanı da istifa ederek C.M.P.'ye geçtiklerini ifade ederken²¹⁹ Demokrat Adıyaman Gazetesi ise 21 Mart 1955 tarihli ve 73 sayılı haberine göre, geçmiş senelere göre daha fazla rağbet gören Demokrat Parti'nin Besni'de hızla gelişmekte olduğunu yazması Yeşil Adıyaman Gazetesi'nin Besni'de Demokrat Parti'nin çöktüğü söylemlerinin tam tersini ifade etmiştir.

²¹⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 57, s.1, 9 Şubat 1955.

²¹⁸ **A.g.g.**, S.68, s.1, 14 Mart 1955; **Yeşil Adıyaman**, S.350, s.1 , 14 Mart 1955.

²¹⁹ **A.g.g.**, S. 351, s.1, 17 Mart 1955.

Demokrat Adıyaman Gazetesi'ne göre Besni'de yapılan Demokrat Parti Ocak Kongrelerine halkın ilgisinin gün geçtikçe artmakta olduğunu belirtmiştir.²²⁰

Demokrat Adıyaman, Kahta'da Demokrat Partisi'nin güçlendiğini kendi yazılarında ifade etmiş olsa da 13 Haziran 1955 tarihli ve 378 sayılı Yeşil Adıyaman'a göre Kahta'da Demokrat Partisi'nin tam bir çöküntü içerisine girdiğini, Daragir Köyü'ndeki Demokrat Parti Ocak İdare Heyeti'nde 200 kişinin istifa ettiğini belirtmiştir.²²¹

Her ne kadar Besni'de istifa eden Demokrat Parti grupları Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne geçmiş olsa da, Cumhuriyetçi Millet Partisi'nden istifa eden önemli kişilerden olan Besni'nin Meydan Mahallesi'nde Muhtar M. Tutulu, Ali Paşa Mahallesi'nden Zeynel Kaleağası C.M.P.'den istifa ederek Demokrat Partisi'ne geçmişlerdir. Böylece daha yeni kurulma aşamasında olan C.M.P. Besni'de çökmeye başlamıştır.²²²

1957 tarihinde Demokrat Partisi'nin kadrosu Adıyaman'da sorun yaşamaya başlamıştır. Bu anlaşmazlık 6 Mayıs 1957 tarihli ve 584 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesine, '*Demokrat Parti Genel Merkezinden gönderilen 28 Nisan 1957 tarih ve 2038 sayılı telgrafta Vilayet Merkez Azası Hasan Toprak ile Belediye Başkanı Fuat Bilgin'in Vilayet İdare Heyeti'ndeki azalık vazifelerine son verildiği bildirilmiştir. Faal vazifeden uzaklaştırılan bu azaların yerine yedekten alınacak kimselerin de aynı gruba mensubiyetleri göz önünde tutularak, bu idare heyetinin 7 kişi ile devam edilmesi aynı telgrafta emredilmektedir. Demokrat Parti'deki hizipleşmeler gittikçe daha da artmaktadır. İstifa ve ihraç edilenler tekrar partiye alınmaları için büyük bir faaliyet gösterilmektedir. Hatta Hasan Toprak ve Fuat Bilgin'in tekrar eski görevlerine getirilecekleri söylenmektedir.*' şeklinde yansımıştır. Demokrat Parti Adıyaman'da daha önce istifa ve ihraç edilenlerin tekrardan partiye alınması

²²⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 73, s.1, 21 Mart 1955.

²²¹ **Yeşil Adıyaman**, S. 374, s.1, 13 Haziran 1955.

²²² **Demokrat Adıyaman**, S. 117, s.1, 15 Temmuz 1955.

yönündeki gayretleri partinin toparlanma sürecini daha da hızlandırılmak istendiği görülmüştür.²²³

Ancak her ne kadar bu toparlanma süresi hızlandırılmak istenmişse de Adıyaman Demokrat Parti Vilayet Teşkilatındaki ihtilafın önüne geçilememiştir. Bir tarafta Belediye Başkanı Fuat Bilgin ve Meclisi Umumi Azası Hasan Toprak'ın partiden ihraç edildiği propagandası yapılmakta diğer taraftan bu kişilerin Genel Merkezden telefonla savunmaları istendiğini bildirmektedir. Adıyaman'da Demokrat Parti'nin bu ihtilafı durumu Adıyaman seçmenleri üzerinde de olumsuz bir hava yaratmıştır. Partideki son kopuşlar da bunu doğruladığını görmek mümkün olmuştur.²²⁴ Belediye Başkanı Fuat Bilgin ve Genel Meclis Azası Hasan Toprak'ın Demokrat Parti'den istifa ettikleri haberleri üzerine kendileriyle görüşen Demokrat Adıyaman Gazetesi muhabirine; *'Demokrat Parti'nin muvaffak olması için yıllarca emek ve zahmet çeken kimselerdeniz. Son zamanlarda bazı arkadaşlarımızın partinin tüzük ve programına haykırı hareketleri maalesef müşahade edilmiş bu halin bertaraf olması için arkadaşları ikaza çalışılmıştır. Partiden istifa etmeden bu çalışmamıza devam edeceğiz. Bu suretle hemşehrilerimizin bize olan itimatlarının temadisini temin edeceğiz'* şeklinde açıklama yapmışlardır.²²⁵

Demokrat Partisi'ndeki anlaşmazlıklar nedeniyle meydana gelen istifalarda en büyük faydayı Hürriyet Partisi görmüştür. Hürriyet Partisi Adıyaman'da yapmış oldukları azimli çalışmalar neticesinde yayılma ve gelişme zemini bulmuştur. 23 Haziran 1957 Pazar gününden bu yana daima kayıt başvuruları yapılmakta ve parti gittikçe Adıyaman çevresinde hissedilir bir kitleye dönüşmüştür. Hürriyet Parti'nin vatan ve millet hizmetinde müstakim bir yol takip ettiği bütün yurttaki olduğu gibi Adıyaman halkı tarafından da şüphesiz olarak anlaşıldığından partiye akın başlamış ve bilhassa Demokrat Partisi'nden kitle halinde üyeler istifa edip, her türlü beşeri hakları noksansız benimseyen ve bu uğurda teşkilat kurarak menfaat düşünmeden en çetin imkansızlıklar dahilinde adeta çaresizliklerle çarpışmak pahasına mücadele eden Hürriyet Partisi'ne kaydolmak için bir birleriyle yarışmışlardır. Demokrat

²²³ **Demokrat Adıyaman**, S. 584, s.1, 6 Mayıs 1957.

²²⁴ **A.g.g.**, S. 593, s.1, 17 Mayıs 1957.

²²⁵ **A.g.g.**, S. 594, s.1, 18 Mayıs 1957.

Partisi'nde son yaşananların da etkisiyle her geçen gün Hürriyet Partisi'nin Adıyaman halkı nazarında sempatiye alakasını arttırmış, kuvvetine yeni kuvvetler kattığını partinin yaptığı çalışmalar ortaya koymuştur.²²⁶

Demokrat Partisi, 1957 yılı ortalarında Adıyaman'da gün geçtikçe kan kaybetmiştir. Bu kopuşların Demokrat Partisi'nde ileriye yönelik büyük sıkıntılar yaratmıştır. Partiden en son kopuş da Adıyaman Demokrat Parti kurucularından olan 1956 senesine kadar idare heyetinin muhtelif kademelerinde görev almış olan ve Adıyaman'da *Demokrat Mahmut* namıyla tanınan Mahmut Delice 26 Haziran 1957 tarihinde Demokrat Parti'den istifa ederek Hürriyet Partisi'ne geçme olayı olmuştur. Mahmut Delice, Demokrat Parti'nin il merkezinde artık işlevini yerine getiremediğini, gelişen aksi durumların kendilerinin yüzünü kızarttığını, bu halin artık çıkar yolu olmadığını, mücadelenin etkisiz kaldığının anlaşılmasıyla Hürriyet Partisi'ne geçtiğini belirtmiştir.²²⁷

Demokrat Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nde meydana gelen bu son istifalar yukarıda da belirtildiği gibi en çok Hürriyet Partisi'ne yaramıştır. Hürriyet Partisi, Adıyaman siyasetinde daha henüz teşkilatlanmış bir parti olmasına rağmen gün geçtikçe daha geniş bir zemine yayılmıştır. Diğer partilerdeki ihraçlar ve istifaların Hürriyet Parti çatısı altında bir araya gelmeleri partiye olan sempatiyi daha da arttırmıştır. Son katılım ise Adıyaman Cumhuriyet Halk Parti teşkilatının kıymetli ve faal elemanlarından Gençlik Kolu İdare Heyeti azalarından Sabri Benli Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifa ederek Hürriyet Partisi'nin saflarına geçmesi olmuştur. Sabri Benli istifasının gerekçesini ise şu şekilde beyan etmiştir: *Bugüne kadar her veçhile muhalefet saflarında elden geldiği kadar milli ve vatani hizmetimi yapmaya çalıştım. Bugün de aynı safta, fakat parti değiştirerek vazifemi temadi ettirmekten başka bir gayem yoktur. Cumhuriyet Halk Parti'den istifa edip Hürriyet Parti'ye girişim, bu partinin kurucularının fedakar olmaları ve insan hakları meselesini esas dava olarak ele almaları ve bundan başka program ve nizamnamelerinin tamamen gaye ve çalışma prensiplerine uygun olması sebebinden neş'et etmiştir. Partimizin millet ve*

²²⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 627, s.1, 26 Haziran 1957.

²²⁷ **A.g.g.**, S. 628, s.1, 27 Haziran 1957.

*memleketimize hayırlı olmasını temenni eder, kurucularımıza üstün başarılar dilerim, açıklamasını yapmıştır.*²²⁸

Böylece Adıyaman'da Hürriyet Partisi'ndeki ilerleme ve örgütlenme çalışmaları günden güne genişlemiştir. Kaza, nahiye, bucak ve köylerde teşkilatlanma faaliyetlerine her gün yenilerini ekleyerek güçlenmiştir. Kahta kazasının Badem mahallesinden Cumhuriyet Halk Parti İdare Heyeti'nden Hasan Bulut partiden ve görevinden istifa ederek Hürriyet Partisi'ne geçmiştir.²²⁹

Bir çok yerde teşkilat kuran ve kurmaya devam eden Hürriyet Partisi, Gerger ve Kahta Kaza İdare Heyetlerini de kurmuştur. Gerger Belediye teşkilatı ve Gerger Demokrat Parti teşkilatı da olduğu gibi istifa ederek burada teşkilatlanan Hürriyet Partisi'nin saflarına katılmışlardır.²³⁰ Ayrıca Adıyaman Çelikhan Kazasında müfrit partili olarak tanınan ve çevre tarafından sevilip sayılan Ebubekir Nafar Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifa ederek Hürriyet Partisi'ne geçtiğini belirtmiştir.²³¹

Bölgede Hürriyet Partisi'nin gelişmesinden sürekli bahsedilmiş olsa da Demokrat Parti yine de Adıyaman'da en güçlü parti durumunda olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi ile Hürriyet Partisi'nin birleşme mevzusunun gündeme gelmesi bunu daha da netleştirmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ile Hürriyet Partisi'nin birleşme konusu ile ilgili karar almak için Heyet-i Umumiye-i İçtimaa davet etmiş, Adıyaman Vilayet İdare Heyeti Kazaları İdare Heyetleri ile birlikte bu husus için yapmış oldukları toplantılar ise ancak sonuçsuz kalmış ve kendi aralarında üç gruba ayrılmışlardır.

I. Grup: Hürriyet Parti'den ayrılıp bağımsız olacak, II. Grup: Cumhuriyet Halk Parti'ye kaydını yaptıracaktır. III. Grup ise Demokrat Parti'nin kabul etmesi halinde buraya dönmek fikrini savunmuşlardır. 31 Ekim 1958 tarihli ve 993 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesinde '*Hürriyet Partisi'nde Durum*' başlıklı haberinde; '*Diğer taraftan Demokrat Parti'ye yakın çevrelerden sızan habere göre Ali Fırat'ın*

²²⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 632, s.1, 2 Temmuz 1957.

²²⁹ **A.g.g.**, S. 636, s.1, 6 Temmuz 1957.

²³⁰ **A.g.g.**, S. 644, s.1, 22 Temmuz 1957.

²³¹ **A.g.g.**, S. 646, s.1, 25 Temmuz 1957.

kesinleşmiş ihraç kararı hakkında herhangi bir muamelenin mümkün olmadığını, adaylık işinin de tüzükleri gereğince deneme ile yapılacağı, denemeyi kazanamayacakları için Demokrat Parti'den ayrılmış olan bu kimselere şahsi menfaat vaadi caiz olmayacağı, vatan ve millet için çalışacaklara saflarında yer verileceği' şeklinde ifade edilmiştir.²³²

Demokrat Parti, Adıyaman'da halen en güçlü parti konumunda olsa da son zamanlarda devam eden Başkanlık ve İdare Kurulu üyeleri üzerindeki anlaşmazlık gün geçtikçe büyümüştür. Demokrat Partisi'nden Hürriyet Partisi'ne, Hürriyet Partisi'nden Cumhuriyet Halk Partisi'ne ve oradan da tekrar Demokrat Partisi'ne geçen 4-5 kişi ile de alakalı olduğu tahmin edilen anlaşmazlık, Adıyaman'daki Demokrat Parti teşkilatını ikiye ayırmasına sebep oldu. Bu hava içinde birbirinden farklı iki liste ile kongreye girilmiş ve durumu tehlikeli gören Genel Merkez Müşahidi Sırrı Turanlı, delege kayıt ve sayılarındaki usulsüzlük bahanesiyle kongreyi yarıda keserek ertelemiştir. Kongreyi müteakip aralarında İnel Milletvekili Hüseyin Fırat'ın kardeşi Yusuf Fırat'ın da bulunduğu grup toptan Demokrat Partisi'nden istifa etmişlerdir.²³³

Demokrat Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi arasındaki siyasi çekişmeler C.H.P.'nin 19 Mart 1960 Cumartesi günü tertiplelediği Adıyaman Tut Kongresi'ne de yansımıştır. Kongrede, Demokrat Partili Tut Belediye Başkanının bu büyük katılımdan rahatsızlık duymasıyla kongreye jandarma vasıtasıyla müdahale etmek istemiştir. Kongreye müdahale edilme hareketi kimi Demokrat Partili tarafından hoş karşılanmamasına sebep olmuş ve Demokrat Parti'den büyük bir grup istifa ederek Cumhuriyet Halk Partisi'nin saflarına katılmışlardır. Kongrede yapılan seçim sonrasında ise Başkanlığa Aslan Genççağa getirilmiştir.²³⁴

Türkiye ve Adıyaman'da yerel seçimler için bütün siyasi teşekküller heyecanla çalışmalarını yürütürken, seçim arifesinde Cumhuriyet Halk Partisi, Adıyaman Gerger Kazası'nda güç kaybetmeye başlamıştır. Gerger Adalet Partisi İlçe

²³² **Demokrat Adıyaman**, S. 993, s.1, 31 Ekim 1958.

²³³ **Yeşil Adıyaman**, S. 393, s.1, 23 Mart 1960.

²³⁴ **A.g.g.**, S. 393, s.1-3, 23 Mart 1960.

Başkanı Halil Dışkaya Adıyaman Adalet Parti İl Başkanlığına çektiği 15 Ekim 1963 tarihli telgrafında *'Cumhuriyet Halk Parti Gerger ikinci Başkanı Ramazan Beyazkaya'nın kendi partisinden istifa ederek 500 arkadaşı ile Adalet Parti'ye geçmiştir'* şeklinde haber vermesi Gerger'de Cumhuriyet Halk Parti'den kitle halinde istifaların seçim arifesinde baş göstermesi bu seçimlerde Gerger'de Cumhuriyet Halk Partisi'ni zor duruma sokacağı belirtilmiştir. Gerger'de ise Cumhuriyet Halk Partisi'ndeki bu istifaların devam edeceği düşünülmüştür.²³⁵

Ancak bu kopuşlar sadece Gerger kazasıyla sınırlı kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu kötü gidişatını takbih edenlerin sayısının gün geçtikçe artması bölgede parti teşkilatını oldukça zora sokmuştur. Bölgede sevilen ve sayılan insanların Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifa etmeleri ister istemez bu insanların çevresinde yaşayan ve bu insanlara değer veren kitleyi da etkilemiştir. Eskiden beri Cumhuriyet Halk Partisi'ne büyük hizmetler yapan ve Adıyaman'ın tanınmış ve asil ailelerinden merhum Hacı Mehmet Ali Efendi evlatları yani Akın'lar (ki bölgede azımsanmayacak bir oy kitlesine sahip olmuşlardır) başta Cumhuriyet Halk Parti Eski İl Başkanı Asım Akın olmak üzere top yekun Yeni Türkiye Partisi'ne geçmişlerdir.²³⁶

Bu istifalara gün geçtikçe yenileri katılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ileri gelenlerden Hüseyin Us, Mustafa Ürün ve Vahap Oruç kendi çevreleriyle birlikte Yeni Türkiye Partisi'ne geçmişlerdir. Türkiye genelinde 17 Kasım 1963 tarihinde yapılacak yerel seçimlerde Adıyaman'da Cumhuriyet Halk Partisi güç kaybederken Yeni Türkiye Partisi son zamanlarda yeni katılımlarla Adıyaman'da güç kazanmıştır.²³⁷

Cumhuriyet Halk Partisi'nde bir taraftan bu kopuşlar yaşanırken diğer taraftan Adalet Partisi'nin de Adıyaman Teşkilatı'ndaki kifayetsizlik ve Belediye Başkan adayının ulu orta yerde konuşmaları Adıyaman'da Adalet Partisi'ni zaafa uğratmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi'ndeki bu olumsuzluklar, yerel seçimlerde Yeni Türkiye Partisi'ni Adıyaman'da beğeni ve taraf toplamasına

²³⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2630, s.1, 17 Ekim 1963.

²³⁶ **A.g.g.**, S. 2633, s.1, 20 Ekim 1963.

²³⁷ **A.g.g.**, S. 2638, s.1, 26 Ekim 1963.

sebebiyet teşkil etmiştir. Dolayısıyla Adıyaman'daki siyasi arenada diğer partilerin sorun yaşamış olması en çok da Yeni Türkiye Partisi'ni yerel seçim yarışlarında bir adım öne taşımıştır.²³⁸

Yerel seçimlere girmeden önce istifaların çoğaldığı Cumhuriyet Halk Partisi, seçimlerden sonra da kendi içinde sorunlar yaşamış ve partiden kopmalar devam etmiştir. 8 Aralık 1963 tarihli ve 2674 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'ndeki habere göre, Cumhuriyet Halk Partisi, 5 Aralık 1963 tarihinde yaptığı Müşterek Haysiyet Divanı'nda alınan bir kararla Kasım Gülek ve Avni Doğan'ın partiden müebbetten ihraçlarına karar verdiğini belirtmiştir. Devamında ise, Cumhuriyet Halk Partisi'nin siyasi çevreleri alınan bu ihraç kararlarının kindar ve kıskanç bir politikacı olan İsmet Paşa'nın hissi hareketlerinden doğduğunu ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin siyasi hayattan yavaş yavaş silinmekte bulunduğunu kabullenmekte, şeklinde ifade etmişlerdir.²³⁹

Adıyaman'da siyasi partilerin çekişmesi ile birlikte kimi zaman düzenlenen miting ve protestolarda da olaylar meydana gelmiştir. Komünist akım son zamanlarda tüm Türkiye ve dünyada büyük bir etki yaratması sebebiyle Adıyaman'da da protesto etmek maksadıyla bir miting düzenlenmiştir. Türk kültür yapısıyla uyuşmayan bu akım Adıyamanlı vatandaşlar tarafından da reddedilmiştir. Böylece 25 Mart 1966 tarihinde Adıyaman Esnaf Dernekleri'nin ve Lise, Erkek Sanat Enstitüsünün katılımlarıyla düzenlenen mitingde İstiklal Marşı okunduktan sonra konuşmacılar konuşmuş, şiirler okunmuştur. Daha sonra Erkek Sanat Enstitüsü adına söz alan Turgut Han Kılıç adındaki bir öğrenci *'Komünizmin önlenme yolları konuşanlar tarafından anlatılmadı. Onu ben izah edeceğim. Komünizm yaygarayla değil, bilgiyle önlenir'* şeklinde söyledikleri tepki uyandırmış ve kimileri tarafından yuhalanmıştır. Zamanında yapılan müdahaleyle olay büyümeden yatıştırılmıştır.²⁴⁰

²³⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2647, s.1, 6 Kasım 1963.

²³⁹ **A.g.g.**, S. 2674, s.1, 8 Aralık 1963.

²⁴⁰ **A.g.g.**, S.2827,s.1,26 Mart 1966; **Yeşil Adıyaman**, S.1614,s.1,28 Mart 1966.

2.2. Parti Kongreleri ve Ocak Çalışmaları

Adıyaman'da siyasi çalışmalar yapan partiler belli tarihlerde ve dönemlerde parti kongreleri düzenlemişlerdir. Bu kongrelerde delegeler aynı siyasi düşünceye sahip olmuş olsalar da kimi delege seçimlerinde parti içinde büyük ayrışmalar ve tartışmalar da olmuştur. Adıyaman'da yapılan kongreler ve siyasi partilerin Gençlik Kolları'nın çalışmaları Adıyaman'ın siyasi hayatında önemli etkiler de yapmıştır. Adıyaman'ın Türkiye ve dünya sorunlarına müdahil olması ve bölge sorunlarına siyasi bir perspektiften bakması kuşkusuz burada faaliyet gösteren siyasi teşekküllerin önemli etkisi olmuştur. Adıyaman'daki siyasi faaliyetleri kendi sayfalarında işleyerek onu halka ulaştıran yerel basın da kuşkusuz bu katkıda önemli payı olmuştur.

Adıyamanlı gençlik kendi imkanları çerçevesinde Türkiye sorunlarıyla ilgilenmiş ve bu sebeple kendisine yakın bulunduğu partide siyasi görüşünü hayata geçirmeye çalışmıştır. 1954'te Cumhuriyet Halk Parti binasında bir araya gelen Adıyaman gençliği burada da aktif siyasetin en dinamik unsuru olan gençlikle kolektif çalışmalar yaparak Cumhuriyet Halk Partisi'nin Gençlik Kolu'nun kurulmasına karar vermişlerdir.²⁴¹ Yapılan çalışmalardan sonra hayata geçen Cumhuriyet Halk Parti Gençlik Kolu'nun ilk kongresi ise Adıyaman kazasında 14 Mart 1954 Pazar günü yapılmıştır. Sıtkı Gürsoy'un evinde bir araya gelen CHP'liler arasında Malatya CHP İl Başkanı Avukat Nüvit Yetkin, Adıyaman Belediye Başkanı Abdullah Tosun ve yüzlerce dinleyici iştirak etmiştir. Herkesin hazır bulunduğu kongre Abdurrahman Kılıç tarafından yoklama yapılarak başlamış ve kongre divanına Malatya Belediye Başkanı Nurettin Akyurt seçilmiştir. İki dakika saygı duruşundan sonra konuşma metinleri okunmaya başlanmıştır. Samimi bir hava içinde geçen kongre açık oyla yapılan seçim sonrasında Abdurrahman Kılıç başkanlığa, Zeki Arslan, Hacı Küçük, Sıtkı Yurttaş, Edip Tunçer, Nedim Akın, Sabri Berih, Celal Işıldak, Aziz Çerçiler, idare kurulu asil üyeliklerine; Talat Tankut, Zeki Sevim, Mehmet Kazık, Şükrü Alptekin,

²⁴¹ Yeşil Adıyaman, S. 276, s.1, 11 Şubat 1954.

Mahmut Mazlumcan yedek üyeliklere; Emre Açıkgöz, Bahri Tanrıverdi, Abdurrahman Demir de Denetleme Kuruluna seçilmişlerdir.²⁴²

Yukarıda da belirtildiği gibi Siyasi partiler her ne kadar diğer rakibi olan siyasi partilerle çekişme halinde olmuşsa da kendi içerisinde de bir rekabete girmişlerdir. 11 Şubat 1954 tarihinde yapılan Besni kazası Demokrat Parti İlçe Kongresi'nde, Demokrat Parti Besni Teşkilatı ikiye ayrılmıştır. Biri Demokrat Parti Başkanı Mehmet Emre tarafı, diğeri ise Belediye Başkanı Sait Ağar tarafı olmuştur. Yapılan bu kongreye Sait Ağar iştirak etmemiştir. Böylece kongreye gelen iki taraf delegeleri arasında ağır küfürle münakaşalar olmuştur. Aynı tarihte Sait Ağar tarafı da aynı yerde toplanarak kongreye devam etmiş ve toplanan bu grup ayrı bir seçim yapmışlardır.²⁴³

Yeşil Adıyaman Gazetesi, Adıyaman'da Demokrat Partisi'nin çöküşe geçtiğini her ne kadar kendi yazılarında belirtmiş olsa da Demokrat Adıyaman Gazetesi'ne göre Adıyaman'da yapılan Demokrat Parti kongre ve ocak çalışmaları çok başarılı ve kalabalık bir ortamda geçmiştir. 27 Ocak 1955 tarihli ve 54 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'ne göre Adıyaman merkez bucağına bağlı Demokrat Parti Ocak Kongrelerinin çalışmalarına başlandığını belirtmiştir. Demokrat Parti İl İkinci Başkanı Fuat Bilgin, İlçe Başkanı İbrahim Çakırtaş ve Merkez Bucak Başkanı Hasan Sarıkaya'nın katılımıyla Kındıralı, Çekpınar, Küllükreş, Çakal, Lokman ve Hosirge Köyleri Ocak Kongreleri yapılmış ve eski yıllara göre bu kongrelere katılımın daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Bu kongreler aynı zamanda birçok köylü vatandaşın köylerinin belli başlı ihtiyaçları olan su, okul, yol gibi isteklerini söylemek için bir fırsat olmuştur.²⁴⁴

Bunun gibi sorunlu geçen bir diğer Demokrat Parti kongresi de Besni ilçesinde Şubat 1955 tarihinde olmuştur. Kongrelerde çıkan bu anlaşmazlıkları mahallinde tetkik etmek üzere Demokrat Parti Adıyaman Vilayet İdare Heyeti Başkanı Ali Yaşar, İkinci Başkan Fuat Bilgin İlçe Başkanı İbrahim Çakırtaş, Bucak

²⁴² **Yeşil Adıyaman**, S. 285, s.1-2, 14 Mart 1954.

²⁴³ **A.g.g.**, S. 277, s.4, 15 Şubat 1954.

²⁴⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 54, s.1, 27 Ocak 1955.

Başkanı Hasan Sarıkaya ve parti mensuplarından bazı kimseler Besni'ye giderek partili arkadaşlarıyla görüşmüş ve hissedilir bir şekilde olan anlaşmazlığın giderilmesi için bazı temenni ve tavsiyelerde bulunmuşlardır.²⁴⁵

Parti çekişmeleri Adıyaman ve çevre ilçe ve köylerde gün geçtikçe artmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Partisi çekişmelerine Cumhuriyetçi Millet Partisi de dahil olmuştur. Bu çekişmelerde Yeşil Adıyaman Demokrat Partisi'ne yönelik eleştirilerde bulunmuş ise de Demokrat Adıyaman Gazetesi de 26 Mart 1955 tarihli ve 78 sayılı haberinde Adıyaman Harhar'da Demokrat Parti Ocak Kongresi'ni şu şekilde sayfalarına yansıtmıştır. '*Adıyaman Harhar'daki Demokrat Parti Ocak Kongresi oldukça kalabalık ve heyecanlı geçmiştir. Bu Demokrat Parti'nin çöktüğünü sürekli haber yapan çevrelere ve Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin kurucularına büyük bir ders olmuştur.*' şeklinde ifade etmiştir.²⁴⁶

Demokrat Partisi'nin İl Kongresi ise Mayıs 1955 tarihinde yapılmıştır. Sabahın erken saatlerinde başlayan kongre divanına Ali Toranlı, Sait Açar, Mahmut Şahin ve Faruk Gönül seçilmişlerdir. Yapılan yoklamada 155 delegeden 138'i iştirak etmesiyle gündeme geçilmiştir. Yapılan seçimde önceki idare heyetine nazaran iki değişiklik olmuş ve İkinci Başkanlıktan düşen Fuat Bilgin'in yerine Sırrı Turanlı seçilmiştir. Birinci Başkanlığı ise Ali Yaşar muhafaza etmiştir.²⁴⁷

Hürriyet Parti Adıyaman Merkez Kaza İdare Heyeti kurulmuştur. İlk toplantısını Parti İl Merkezinde yapan partililer, İdare Heyeti seçimlerini yapmışlardır. Bu seçim sonucunda şu adaylar seçilmişlerdir.

Başkan: Mehmet Ali Sucu

İkinci Başkan: Ziya Baykan

Muharip: Osman Bekar

Katip: Abuzer Özsayın

²⁴⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 55, s.1, 1 Şubat 1955.

²⁴⁶ **A.g.g.**, S. 78, s.1-2, 26 Mart 1955.

²⁴⁷ **A.g.g.**, S. 102, s.1, 30 Mayıs 1955.

Aza: Bekir Sirtıkara

Aza: Dursun Kaykaş.²⁴⁸

Mayıs 1957 tarihinde Demokrat Partisi'nde yaşanan ihtilaflar nedeniyle birçok ihraç ve istifalar meydana gelmiştir. Bu durum Haziran 1957 tarihinde yapılmış olan parti kongresine de doğal olarak olumsuz bir şekilde yansımıştır. İhtilafların doğurmuş olduğu sonuçlar ise oldukça ağır olmuştur. 23 Haziran 1957 Pazar günü icra edilen Adıyaman Demokrat Parti Merkez İlçe Kongresi oldukça tartışmalı geçmiş ve delegeler arasında sert münakaşalara sebebiyet vermiştir. Demokrat Parti Merkez İlçe Kongresi'nin nizamname hükümleri esasına uyularak yapılmadığını ileri sürülmüş ve başta Belediye Başkanı Fuat Bilgin, Meclisi Umum Azası Hasan Toprak ve 94 arkadaşları Demokrat Partisi'nden istifa etmişlerdir.²⁴⁹

Adıyaman'da Demokrat Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi'nde istifa edenlerin Hürriyet Partisi'nin çatısı altında buluşmaları bu partinin Adıyaman'da güçlenmesine yönelik bir ortam doğurmuştur. Böylece Hürriyet Partisi sadece Adıyaman merkezde değil çevre kaza ve nahiyelerinde de süratle kadrolaşma ve örgütlenmeye başlamıştır. Adıyaman Çelikhan Kaza İdare Heyeti çevrenin sevilen ve sayılan şahıslar tarafından kurulmuş ve faaliyete başlamıştır. Yakın bir zamana kadar merkez kazaya bağlı köy, bucak ve nahiye ve ocaklarıyla bütün mahalle ocaklarının tamamlanacağı belirtilmesiyle Hürriyet Partisi, Adıyaman siyasetinde örgütlenmesine hız vermiştir.²⁵⁰ Adıyaman'ın Dursunbey kazası ve bağlı nahiyelerde bir günde 23 Hürriyet Parti Ocağı açılmış olması bu durumu daha da netleştirmiştir.²⁵¹

Adıyaman Besni'nin Yeni Besni Mahallesi Ocağı, 4 Temmuz 1957 tarihinde Demokrat Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Millet Partili vatandaşların iştirakiyle kurulan ocak, aşağıda isimleri yazılı kişilerin seçilmesiyle vazife ve faaliyetine başlamıştır. Teşkilat Besni Cumhuriyetçi Millet Parti Kaza İdare

²⁴⁸ **A.g.g.**, S. 272, s.1, 22 Mayıs 1956.

²⁴⁹ **A.g.g.**, S. 626, s.1, 25 Haziran 1957.

²⁵⁰ **A.g.g.**, S. 633, s.1, 3 Temmuz 1957.

²⁵¹ **A.g.g.**, S. 635, s.1, 5 Temmuz 1957.

Heyeti İkinci Başkanı Sait Sümer'in riyasetinde olmak üzere Cumhuriyet Halk Parti'den Kemal Baykal katipliğe, Cumhuriyet Halk Parti'den Tüccar Abdi Uslu muhasipliğe, Cumhuriyet Halk Parti Ocak İdare Heyeti'nden Dokumacı Mustafa Cihan ve Demokrat Parti Ocak İdare Heyeti'nden Yapııcı Abuzer Erkenekli de azalığa seçilmişlerdir. Besni'deki bu teşkilatın kısa bir zamanda geniş faaliyet gösterecek olması ve ilerlemesi bölge halkını oldukça memnun etmiştir.²⁵²

Hürriyet Partisi'nin kaza ve nahiyelerde ocak teşkilatları kurma çalışmalarına her gün yeni kaza ve nahiyeler eklenmiştir. Son olarak Adıyaman Merkeze bağlı Akpınar ve Çalgan Nahiyelerinde Hürriyet Parti Bucak Teşkilatları ve Çalgan nahiyesinin Bozhüyük Hacı Halil köylerinde de ocak teşkilatları kurup buralarda parti örgütlenmesine başlamıştır.²⁵³

Hürriyet Parti'nin bu büyüme faaliyetlerini Adıyaman basınlarından Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin 19 Temmuz 1957 tarihli ve 642 sayılı baskısında şu şekilde haber yapmıştır: *Adıyaman'da Hürriyet Parti büyük bir hızla gelişmektedir. Teşkilatlanma ekibinin faaliyetleri neticesinde Demokrat Parti'ye ancak 1/40 nispetinde bir kuvvet kaldığı tahmin edilmektedir. Bu durum karşısında hangi partinin zekat partisi olduğu Adıyamanlı vatandaşlar kolaylıkla takdir edeceklerdir.* ' şeklinde olmuştur.²⁵⁴

Adıyaman'da bu şekilde ilerleyen Hürriyet Partisi'nin çalışmalarını yerinde tetkik etmek için Hürriyet Parti Elazığ Milletvekili Selahattin Toker, beraberinde Adıyaman İl Başkanı Hüseyin Nakipler, İdare Heyeti Azalarından Hasan Toprak ve Zeki Adıyaman ile beraber Besni kazasındaki Hürriyet Parti teşkilatlarını ziyaret etmiştir.²⁵⁵

Daha sonra Hürriyet Partisi'nin Adıyaman Kapcami Mahallesi Ocak Kongresi sıkı polis kordonuna rağmen büyük bir ilgi ve kalabalık bir delege ile kurulmuştur. Burada söz alan Hürriyet Parti Elazığ Mebusu Selahattin Toker, ülkedeki pahalılık ve buhrandan bahsederek vatandaşın çektiği sıkıntıları ve zaruri

²⁵² **Demokrat Adıyaman**, S. 634, s.1, 4 Temmuz 1957.

²⁵³ **A.g.g.**, S. 639, s.1, 16 Temmuz 1957.

²⁵⁴ **A.g.g.**, S. 642, s.1, 19 Temmuz 1957.

²⁵⁵ **A.g.g.**, S. 647, s.1, 26 Temmuz 1957.

faydalı lüks ihtiyacına varıncaya kadar hiçbir şeyi temin edemediğini açıklamıştır.²⁵⁶ Böylece Adıyaman'ın her yerinde kendi parti teşkilatlarını kurmaya çalışan Hürriyet Parti, Adıyaman halkıyla bütünleşmenin aracı olarak köylerde, ilçe ve nahiyelerde teşkilatlarını inşa etmiştir.

Hürriyet Parti, 11 Ağustos 1957'de Kahta, 12 Ağustos 1957'de Gerger ve 14 Ağustos 1957'de de Besni kaza kongrelerini yaparak delegelerin heyecanlı konuşmaları dinlenmiştir. Kazalarının muteber ve tanınmış şahsiyetlerden oluşan idare heyetleri kendi bölgelerinde de çok iyi karşılanmışlardır. Yapılan İdare Heyeti seçimi sonucunda;

Besni: T. Sümer, M. Açar, Sadık Mutlu, Abdi Uslu, Osman Babu.

Kahta: A. Işık, A. Karakuş, Mehmet Turanoğlu, S. Öztürk, O. Ali Özbek, H. Bulut, Selim Yıldırım.

Gerger: Ahmet Kızılkaya, R. Beyazkaya, A. Yılmaz, H. Karatekin, Abuzer Alpkıray, M. Apaydın ve M. Yılmaz seçilmişlerdir.²⁵⁷

Hürriyet Partisi'nin Adıyaman Kaza Kongresi ise 26 Ağustos 1957 tarihinde yapılmıştır. Yapılan seçimlerde Kongre Başkanlığına Fuat Bilgin, İkinci Başkanlığa Osman Özbek getirildi. Katipliğe ise Zeki Adıyaman ve Yusuf Söylemez seçilmişlerdir. Kongrenin açılışına müteakip dilek ve teminatlarda bulunulmuştur. Delege hatiplerinin konuşmaları toplantıya gelenlerde oldukça büyük bir heyecan yaratmıştır. Kongrede Hürriyet Parti'nin doğuş sebepleri uzun uzun anlatıldıktan sonra idare heyeti seçimine geçilmiştir. Bu seçimler sonucunda;

Asil azalar: Hüseyin Uyur, Z. Baykan, M. Seçilmiş, A. Özsayın, Sıtkı Gürsoy, H. Yılmaz, M. Delice,

Yedek azalar: H. Arzih, Hüseyin Büyük, N. Erkaya, Mahmut Pektaş, A. Yaşargün seçilmişlerdir.²⁵⁸

²⁵⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 648, s.1, 27 Temmuz 1957.

²⁵⁷ **A.g.g.**, S. 666, s.1, 19 Ağustos 1957.

²⁵⁸ **A.g.g.**, S. 673, s.1, 27 Ağustos 1957.

27 Ağustos 1957 tarihinde de Adıyaman Vilayet Kongresi yapmış olan Hürriyet Partisi, kongreyi oldukça kalabalık bir delegenin katılımıyla gerçekleştirmiştir. Demokrat Partisi'nin geçen ay yapılan kongresine 68 delege katılırken, henüz yeni kurulmuş olan Hürriyet Parti Vilayet Kongresi'ne 250 delege katılmıştır. Kongrede yapılan İdare Heyeti seçimlerinde, Ali Fırat, Hüseyin Nakibler, Zeki Adıyaman, Hasan Toprak, Fuat Bilgin, Abuzer Pamukçu, Abuzer Yaşargün, Mehmet Ünal, Mehmet Ali Gürsoy, Abdullah Karadağ ve Ömer Subaşı seçilmişlerdir.²⁵⁹

30 Haziran 1961 tarihinde yapılan Adıyaman Cumhuriyet Halk Partisi Delege seçiminde açılış konuşmasını Başkan Mahmut Deniz yapmıştır. Başkan, 10 yıldır partinin muhalefetliği süresince çektiği zorlukları anlatmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Adıyaman ve Türkiye genelindeki faaliyetleri tartışmaları yapılmıştır. kapanış konuşmasını yapan İkinci Başkan Abdurrahman Kılıç; *Eskiden Demokrat Parti saflarında bulunan günahsız vatandaşlara hiçbir diyeceğimiz yoktur. Milli Birlik Komitesi aleyhinde hareket gösterenlere ve Demokrat Parti'yi hortlatmaya çalışanlara asla müsamaha etmeyeceğiz, bu uğurda hükümete en büyük yardım ve hizmette bulunacağız.* ' şeklinde ifade etmiştir.²⁶⁰

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Adıyaman İl Kongresi ise 3 Aralık 1962 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu kongrede eski yönetim ibra edilerek İsmet İnönü'nün mesajı okunmuştur. Kongrede genel olarak, 1962 yılının C.H.P. için bir derlenme ve toparlanma yılı olacağı, 1963 ve ondan sonraki yıllarda halkın sorunlarının hafifleyeceği, 5 Yıllık Kalkınma Planı'nın halka huzur getireceği gibi konular konuşulmuştur. Yapılan konuşma ve tartışmalardan sonra ise seçimlere geçilmiştir. Yapılan bu seçimler neticesinde Adıyaman İl Başkanlığına Nazım Bayıllıoğlu seçilmiştir. İl Yönetim Kurulu ise; M. Ali Görsoy, Mehmet Peşpinlioğlu, Abdurrahman Kılıç, Abdulah Akın, Ali Deniz, H. Osman Hambay, Mahmut Baltacı,

²⁵⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 674, s.1, 28 Ağustos 1957.

²⁶⁰ **A.g.g.**, S. 1741, s.1, 1 Temmuz 1961.

Ali Önder, Mehmet Abacı, Sabri Tanrıverdi, Abdurrahman Has, Hüseyin Uğur, Hasan Dilek ve Ahmet Sayiner seçilmişlerdir.²⁶¹

1964 yerel seçimlerinde istediği sonucu alamayan Adalet Partisi, 4 Ekim 1964 tarihinde Adıyaman İl Kongresi'ni yapmıştır. Bu toplantıda İdare Heyeti raporu okunmuş, eski heyet ibra olunduktan sonra seçim yapılmış ve oyların tasnifi müddetince de dilek ve temennilerde bulunulmuştur. Yapılan konuşmalarda Adalet Partisi'nin vatan ve millet için çalışmalarını, gayret ve başarıları ifade edilmiş, Cumhuriyet Halk Partisi'nin iç ve dış tutumundan, vatandaşlar arasında ikilik yaratmasından ve partizan hareketinden dolayı eleştirel bir dille anlatılmıştır. Ardından İdare Heyeti'ne seçilen 11 kişi aralarında görev taksimi yapmış ve Başkanlığa Ziya Tandoğan'ı seçmişlerdir. Bu sonuçtan memnun olmayan Mikdat Harıkçı ile Mehmet Karaaslan seçimden sonra istifa etmişlerdir. Bu istifalarının gerekçelerini ise; *'Adalet Parti için bir yüz karası olan bütün umumi efkarcı malum yüz kızartıcı halleri bulunan bazı kimselerin İdare Heyeti'ne seçilmiş olmaları teşriki mesai yapmamızı ve dolayısıyla partide faal vazife almamızı engellemiştir. Bu bakımdan istifa mecburiyetinde kaldık.'* şeklinde açıklık getirmişlerdir.²⁶²

Adıyaman'da 1965 tarihinde Millet Parti Teşkilatının kurulmasıyla Adıyaman'ın siyasi hayatında çekişmelerin artacağı şeklinde yorumlar yapılmıştır. Bu partinin Adıyaman'da teşkilatlanma görevini ise Millet Parti Genel Başkanlığınca, Malatya İl Başkanı ve aynı zamanda gazeteci olan İsmail Yılmaz'a vermiştir. İsmail Yılmaz yaptığı açıklamalarda ileriki günlerde Adıyaman'ın diğer ile ve köylerinde de teşkilat kuracaklarını ifade etmiştir.²⁶³ Adıyaman'da kurulan ve teşkilatlanmaya başlayan diğer bir parti ise Cumhuriyetçi Millet Köylü Partisi olmuştur. Adıyaman'da bu partinin teşkilatlanmasını yürütenler, siyasi partilerin tutumunu beğenmediklerini ve bu yüzden bu parti teşkilatını Adıyaman'da kurmaya karar verdiklerini ifade etmişlerdir. Bugüne kadar destekledikleri listelerin kazanmasında büyük rol oynayan bu tarafsız kitle C.M.K.P.'yi kurmaya karar vermesi Adıyaman'da siyasi teşekküllerin çekişmesini daha da arttıracakını

²⁶¹ **Yeşil Adıyaman**, S. 1130, s.1, 4 Aralık 1962.

²⁶² **Demokrat Adıyaman**, S. 2742, s.1-2, 5 Ekim 1964.

²⁶³ **Yeşil Adıyaman**, S. 1547, s.1, 12 Ocak 1965.

göstermiştir. Milliyetçi ve mukaddesatçı olarak tanınmış olan ve bu partinin Adıyaman'da hızla büyüyeceği ve diğer partilerde aynı ruhu taşıyan kimselerin de iltihak edeceği tahmin edilmiştir.²⁶⁴

Adıyaman'da kurulan bir diğer parti teşkilatı ise 1967 yılında kurulan Birlik Partisi olmuştur. Adıyaman'ın eski Valilerinden Emekli Vali Alaeddin Kıral, Birlik Parti Genel Başkanı Ankara Milletvekili Hüseyin Balan ile birlikte Adıyaman'a gelmiş ve mensubu bulunduğu Birlik Parti'nin İl Teşkilatı'nı kurmak için gerekli temaslarda bulunmuştur. Böylece Adıyaman'da kaldığı süre zarfında olumlu neticeler elde ederek Adıyaman İl Teşkilatını kurmuştur.²⁶⁵

Adıyaman'da istediği ilerlemeyi bir türlü yakalayamayan Cumhuriyet Halk Partisi, Adıyaman halkıyla bir bütünlük kuramamıştır. Bunun üzerine parti kendini daha iyi tanımlama yoluna gitmiş ve 2 Nisan 1968 tarihinde yaptığı bir toplantıda İsmet İnönü'nün mesajını okumuştur. Bu telgrafa göre; *'Cumhuriyet Halk Parti geniş vatandaş kitlelerinin yoksulluktan kurtarılma davasını, devrimlerin korunması davasıyla birlikte değerlendirmektedir. Türk halkının daha mutlu günlere kavuşması, ancak Laik Demokratik Anayasa düzeninin korunması, sosyal ve ekonomik hakların tam olarak verilmesiyle mümkün olacaktır. Biz bunun adına ortanın solu politikası diyoruz.'* şeklinde tanımlayarak *'ortanın solu'* üzerine tartışılmıştır.²⁶⁶

3. VALİLİK VE BELEDİYE BAŞKANLARININ FAALİYETLERİ

3.1. Valiliğin Çalışmaları

Adıyaman'ın 1 Aralık 1954 tarihinde vilayet olmasıyla beraber ilk atanan vali İbrahim Tevfik Kutlar olmuştur. İbrahim Tevfik Kutlar, Adıyaman'a gelir gelmez çalışmalarına başlayarak şehrin, ilçelerin ve köylerin sorunlarıyla ilgilenmiştir.

İbrahim Tevfik Kutlar, devir teftiş ve ihtiyaçları yerinde görmek için ilçeleri, köyleri gezmiştir. Bu gezilerinden bir tanesini de 15 Aralık 1954 tarihinde, Kahta ve Gerger kazalarına yapmıştır. Bu ilçelerde oldukça kalabalık bir halk kitlesi tarafından

²⁶⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2778, s.1, 4 Mayıs 1965.

²⁶⁵ **A.g.g.**, S. 2995, s.1, 15 Haziran 1967.

²⁶⁶ **A.g.g.**, S. 3231, s.1, 3 Nisan 1968.

karşılanmıştır. Burada birçok konuda incelemelerde bulunan vali Adıyaman'a dönmüştür. Bu kazalara yaptığı ziyaretlerin amacını açıklayan İbrahim Tefik Kutlar, *'Kahta ve Gerger kazalarını daha yakından görmek ve ihtiyaçlarını yerinde tespit etmek için gittim. Kahta'nın, özellikle de Eski Kahta'nın Nemrut yakınına kadar olan yolunun acıklı duruşunu gördüm.'* şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca bütün kazaların sorunlarını tek tek saymaya gerek olmadığını, bütün kazaların ihtiyaçlarının hemen hemen aynı olduğunu belirtmiştir.²⁶⁷

Valinin 19 Aralık 1954 yılında ziyaret ettiği bir diğer ilçe de Çelikhan olmuştur. Kalabalık bir kitleyle karşılaşan Vali, gelenlere bir konuşma yapmıştır. Hükümetin de yardımlarıyla her sahada bir kalkınma programı ile Çelikhan'ın daha yaşanır bir ilçe olacağını söyleyen vali, devamında gerek ticari ilişkilerde ve gerekse diğer ilişkilerde ulaşımın önemli olduğuna vurgu yapmış ve yolların bir an önce yapılması için derhal çalışmalara başlanacağı sözünü vermesiyle kendisini dinlemeye gelen halkı oldukça memnun etmiştir.²⁶⁸

Adıyaman'ın ihtiyaçlarının karşılanması için Ankara'ya gidip temaslarda da bulunan Vali İbrahim Tefik Kutlar, bu ziyaretlerinden birini de 2 Şubat 1955 tarihinde beraberinde Belediye Başkanı Fuat Bilgin, Ziraat Bankası Müdürü A. Bulak, Kahta Belediye Başkanı A. Turanlı, Demokrat Parti İl İdaresi'nden Süleyman Kara, Gerger'den Ömer Ağa ve Besni'den Sait Açar'dan oluşan kalabalık bir heyetle Ankara'ya gitmişlerdir. Bu heyetin hemen akabinde Demokrat Parti İl Başkanı Ali Yaşar, Demokrat Adıyaman Gazetesi sahibi Hüseyin Nakibler ve Demokrat Parti İl İdaresi'nden Kasım Öztürk'ten meydana gelen heyet 4 Şubat 1955 tarihinde ilk giden heyetin ardından Ankara'ya gitmişlerdir.²⁶⁹

Sürekli köy ve kasabaları ziyaretlerde bulunan Adıyaman Valisi İbrahim Tefik Kutlar, bu defa da 29 Mart 1955 tarihinde Kuyucak Nahiyesine bağlı köyleri ziyaret etmiştir. Bu gibi ziyaretler köylüyü oldukça memnun etmiştir. Böylece uğradığı bütün köylerde kadın ve erkeklerin katıldığı büyük tezahüratlarla

²⁶⁷ **Demokrat Adıyaman**, S.46, s.1-2, 20 Aralık 1954; **Yeşil Adıyaman**, S. 336, s.1-2, 20 Aralık 1954.

²⁶⁸ **Demokrat Adıyaman**, S.47, s.1-2, 25 Aralık 1954.

²⁶⁹ **A.g.g.**, S. 56, s.1,5 Şubat 1955.

karşılaşmıştır. Köyler arası yolların yapılması, su ihtiyacının karşılanması ve okul yapılması hususunda köylüler valiye temennilerde bulunmuşlardır. Bu gibi geziler köylülerin dertlerini ifade etmeleri için oldukça önemli bir fırsat olmuştur.²⁷⁰

Adıyaman Valisi'nin bu gibi teftişleri dışında her sahada olduğu gibi Nafia, içme suyu, sıtma, Trahom işlerinde önemli çalışmalar yaparak Adıyaman için önemli işler yapmıştır. Valinin bizzat çalışmaları sonucu yapılan yollar ulaşımı daha da rahatlatmıştır. Trahom ile mücadelede 10 trahom Bakım evi açılması için çalışmalar başlatmıştır. Bu bakım evi için gerekli görülen malzemeler ise Malatya'dan temin edilmiştir. Yaz aylarında Adıyaman halkı için çekilmez olan sıtma ve karasinek sorunu için de tedbir olarak sık sık ilaçlama yapılmıştır. Yine bunlar için Adıyaman merkezinde 1955 yılında beş ekip çalıştırılmış bunlardan 4'ü sıtma ile mücadelede, 1'i ise belediye tarafından idare ettirilmiştir. Ayrıca da Eskisaray Caddesindeki kanalın iki tarafına çimento harçlı duvarlar yapılması için planlanmıştır. Adıyaman'ın en can alıcı sorunlarının başında gelen içme suyu ise yine İbrahim Tevfik Kutlar'ın ısrarları sonucu işletmeye açılması planlanmıştır.²⁷¹

1955 yılında Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar yine beraberinde Sıhhat ve İçtimai Muavini Müdürü Nevzat Sarp, Ziraat Müdürü Muharrem Akdağ ve Maariften Abdülkadir Erkemen'den oluşan bir heyetle Adıyaman'ın Besni kazasına bağlı Şambayat, Kızılin, Keysun, Suvarlı ve Belveren Nahiyelerini teftiş etmiştir. Bu teftiş nahiyelerle sınırlı kalmamış birçok köyü de içine almıştır. Köylü vatandaşların dileklerini, köy ihtiyaçlarını, zirai ve kültürel bakımdan kalkınmaları için istek ve düşüncelerini, Sıtma, Trahom ve diğer hastalıklar mevzuunda köylerin durumlarını yakından tespit ederek gerekenin yapılması için talimatlar vermiştir.²⁷²

Adıyaman'da süne ile mücadele etmek oldukça önemli bir mevzuu olmuştur. Bu yüzden gerek Vali ve gerekse Ziraat Teknik elemanları süneye karşı sürekli bir mücadele halinde olmuştur. Bu nedenle 1957 Şubat ayında süne mücadelesi için gerekli tedbirlerin alınması hususunda Ankara'ya gitmiş olan Adıyaman Valisi

²⁷⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 81, s.1, 31 Mart 1955.

²⁷¹ **A.g.g.**, S. 83, s.1, 4 Nisan 1955.

²⁷² **A.g.g.**, S. 84, s.1, 6 Nisan 1955.

İbrahim Tefvik Kutlar, Adıyaman'a döner dönmez bir basın toplantısı yaparak kamuoyunu bilgilendirmiştir. Vali İbrahim Tefvik Kutlar, süne ile mücadele yanı sıra Adıyaman'ın sulama işlerine 1957 tarihinde kesin olarak başlanacağını ve şehrin ihtiyaçlarından olan İş Bankası'nın bir şubesinin açılacağını bildirmiştir.²⁷³

Adıyaman Valisi İbrahim Tefvik Kutlar'ın tayinin başka bir şehre çıkması nedeniyle onun yerine tayin olunan Ahmet Balkan, eski valinin bıraktığı yerden işe başlayarak sorunlarla birebir ilgilenmeye çalışmıştır. Önceki valinin de yaptığı gibi köy ve ilçelerini ziyaret eden Ahmet Balkan, görevine başlamasının akabinde 26 Ağustos 1957 tarihinde Besni kazasına giderek genel ihtiyaçları tespit etmiş, halkın dilek ve şikayetlerini yerinde dinlemiştir. Özellikle Adıyaman-Besni yolunun bir an önce bitirilmesi için ilgililere talimatlar vermiştir. Daha önce olduğu gibi yeni valinin çalışmaları da halk tarafından ilgi ile takip edilmiştir.²⁷⁴

Valilik işlerinin yanında Belediye işlerini de yürüten Ahmet Balkan daha önceki yıllarda olduğu gibi Adıyaman'ın önemli ihtiyaçlarını gidermek için 3 Mart 1958 tarihinde Ankara'ya gitmiştir.²⁷⁵

Adıyaman halkı su ihtiyaçları yönündeki sıkıntıları kadar elektrik yönünde de oldukça sorun büyük sorunlar yaşamıştır. Bu soruna bir an önce çözüm bulma çalışmaları kısa zamanda sonuç vermiştir. Elektrik işlerinin Tevsi ve Dahiliye Vekili Dr. Namık Gedik'in göndereceğini vaat ettiği dizel motorun, monte masrafı olarak 3 Mart 1958'de Ankara'ya gitmiş olan Adıyaman Valisi Ahmet Balkan'ın yapmış olduğu temasla temin ettiği 900 bin lira gibi bir miktar bankaya yatırılmıştır. Bu dizel motorunun en kısa zamanda gelmesi için yoğun bir çalışma gösteren Vali ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan, motorun gelmesiyle Adıyaman 80 kilo-metrelik elektrik enerjisini 1500 kilo-metreye takviye edeceği yanı sıra sanayicinin ihtiyaçları da sağlanmış olacaktır.²⁷⁶

²⁷³ **Demokrat Adıyaman**, S. 528, s.1, 26 Şubat 1957.

²⁷⁴ **A.g.g.**, S. 674, s.1, 28 Ağustos 1957.

²⁷⁵ **A.g.g.**, S. 812, s.1, 4 Mart 1958.

²⁷⁶ **A.g.g.**, S. 842, s.1, 16 Nisan 1958.

Adıyaman ihtiyaçlarının giderilmesi için Ankara ile temaslarda bulunmak için giden Adıyaman Valisi Ahmet Balkan, döner dönmez Demokrat Adıyaman kendisini ziyaret etmiştir. Bu görüşmede Ahmet Balkan şu önemli açıklamaları yapmıştır:

1- Adıyaman Hükümet Konağı'nın 7 milyon liralık kısmı Sonbahar aylarında ihaleye çıkarılacaktır.

2- Talip çıkmayan lise binası yeniden ihaleye çıkarılacaktır.

3- PTT binasının yeri tespit ve inşa edilecektir.

4- Adıyaman Pamuklu Dokuma Sanayi Teknik Arama şirketi Fabrikası civarında bir ilkokul yaptırılacaktır.

5- Emlak Kredi Bankası'nın elektrik, su ve şehircilik mütahassısları yakında gelerek vilayette tetkiklerde bulunacaktır.

6- Ceza evi inşaatı ihaleye çıkarılacaktır.

7- İş Bankası'nın Adıyaman'da bir şubesinin açılması için kati vaat alınmıştır.

8-İlkokul inşaatı için önceden verilmiş tahsisata 60 bin lira daha ilavesi temin edilmiştir.

9- Göksu Barajı için gerekli tetkiklerde bulunmak, işi programlaştırmak üzere Nafia vekili Tefvik Merih beraberinde sular İdaresi Genel Müdürü ve diğer elemanlar ile beraber yakın bir zamanda Adıyaman'a teşrif edeceklerdir.

10- Adıyaman Ziraat Vekili Nedim Ökmen vekaletini alakadar eden işler üzerinde tetkiklerde bulunmak üzere meclisin yaz tatili başlangıcında Adıyaman'a teşrif edeceklerdir.

Adıyaman Valisi ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan yaptığı işlerin hesabını düzenlediği basın açıklamalarında ya da Belediye balkonunda yapmış olduğu konuşmalarla alanı dolduran kalabalığa anlatmıştır. 12 Eylül 1958 tarihinde Belediye balkonunda halka hitap eden Vali ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan, belediye çalışmaları hakkında Adıyamanlı vatandaşlara bilgi vermiştir. Bu konuşmada

Adıyaman'a bir senede yapılan işlerin en az geçmiş 10 seneye bedel olduğunu, bu tempoyla çalışmalar devam ettiği takdirde Adıyaman'ın çehresinin değişeceğini açıklamıştır. Belediyenin dar gelirli olmasına rağmen yapılan çalışmalarla yoktan imkanlar yaratılarak en iyi şekilde idare edildiğini ifade etmiştir.²⁷⁷

Ahmet Balkan'ın yerine Kasım 1959 tarihinde tayin olunan yeni Adıyaman Valisi ve Belediye Başkanı Hakkı Nevzat Baykal, Adıyaman'a gelir gelmez hemen çalışmalara başlamıştır. Bir taraftan kaza ve nahiye işleriyle meşgul olurken bir taraftan da vilayetin asayiş, emniyet ve maarif işleriyle de titizlikle ilgilenmektedir. Sayın Baykal bu çalışmalarına şehir işlerini de ilave etmiş ve Adıyamanlı vatandaşların menfaatine olarak dilencilerin dilenmesini yasaklamış, ekmeğin pide ve francala olmak üzere iki şekilde çıkarılması gibi yeni kararlar almıştır.²⁷⁸

Adıyaman Valisi Hakkı Nevzat Baykal'ın bir yıl gibi kısa bir zaman zarfında gerek Adıyaman merkez ve gerekse çevre ilçe ve köylerde kendisinden önceki valilerin yaptığı gibi buralarda teftişlerde bulunmuş ve halkın sıkıntılarına çözüm bulmak için çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalarından biri 28 Nisan 1960 tarihinde Samsat yolunun şehir içi geçit planını mahallinde tetkik ederek ilgililerden izahat almış ve bu yolun yeni Hamam'ın yanından geçerek devlet yoluna bağlanması için gerekli işlerin hakkında direktifler vermesi olmuştur.²⁷⁹

Bakıldığında buraya gelen bütün valilerin çalışma yöntemleri ve faaliyetleri hep aynı bir tutarlılıkla devam etmiştir. Kasım 1960 tarihinde Adıyaman'a vali olarak atanan Mehmet Saraçoğlu da kendinden önceki vali ve belediye başkanları gibi Adıyaman merkez, ilçe ve köylerinde teftişlerde bulunmuştur. 23 Kasım 1960 tarihinde Adıyaman'da asfalt yapmakta olan yolları tetkik ve kontrol etmiş, herkesin evi önündeki belediye tarafından yapılmış olan yaya kaldırımlarına karo döşenmesi suretiyle şehrin güzelliğini temin vazifesini yapmasını istemiştir.²⁸⁰

²⁷⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 957, s.1, 15 Eylül 1958.

²⁷⁸ **A.g.g.**, S. 1280, s.1, 4 Kasım 1959.

²⁷⁹ **A.g.g.**, S. 1416, s.1, 29 Nisan 1960.

²⁸⁰ **A.g.g.**, S. 1566, s.1, 24 Kasım 1960.

1 Nisan 1960 tarihinde ilçe olan Samsat, doğal olarak ihtiyaçları artmıştır. Bu ihtiyaçların giderilmesi için Adıyaman Valisi Mehmet Saraçoğlu'ndan bu ihtiyaçların yerine getirilmesi için faaliyete geçmiştir. Samsatlı vatandaşlar isteklerini şöyle sıralamışlardır:

1- Sağlık bakımından en önemli ihtiyaç olan bir Hükümet Doktorunun derhal tayin hususunda delalet buyrulması. Bir hükümet tabibinin tayinine kadar hiç olmazsa haftada bir gün Adıyaman'dan bir doktor getirilmesi istenmiştir.

2- Haftada iki gün postası olan PTT'nin telgraf muhaberatıyla teşkilatlandırılması ve PTT'nin jandarma hattından faydalanarak halkın ücretli telefon görüşmelerine imkan sağlamak.

3- Askerlik şubesinin açılması.

4- Merkezde çalıştırılan tapu memuru vekilinin Samsat'a gönderilmesi.

5- Sayın Valinin önemle üzerinde durduğunu su işinin bir an önce çözüme kavuşması için gerekli çalışmaların yapılması, gibi dileklerde bulunmuşlardır.²⁸¹

Adıyaman'ın eğitim, bayındırlık, sağlık, tarım, orman, sanayi, ticaret, ulaşım, gümrük ve tekel, emniyet ve asayiş ile özel idare gibi konuların görüşülmesi için valinin başkanlığında toplanılmıştır. 6 Haziran 1962 tarihinde yine bu gibi mevzular görüşülmek için Kaza Kaymakamları ile İl İdare Şube Başkanları, Daire Müdürleri ve diğer temsilcileri Adıyaman Valisi Mehmet Saraçoğlu'nun başkanlığında toplanmışlardır. Bu toplantının sonunda basın açıklaması yapan vali, eğitim, bayındırlık, sağlık, tarım, orman, sanayi, ticaret, ulaşım, gümrük ve tekel, emniyet ve asayiş ile özel idare gibi konuların yanı sıra dairelerle kazalar arasında koordineli verimli çalışma amacını elde etmek olduğunu ifade etmiştir.²⁸²

Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker, Adıyaman'ın sorunlarını dile getirmek için kimi zaman basın toplantıları da yaparak kamuoyunu bilgilendirmeye çalışmıştır. 25 Temmuz 1964 tarihinde bir basın toplantısı yapan Ragıp Gerçeker, mahalli gazeteler

²⁸¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1610, s.1, 14 Ocak 1961.

²⁸² **A.g.g.**, S. 2025, s.1, 7 Haziran 1962; **Yeşil Adıyaman**, S. 993, s.1, 8 Haziran 1962.

ile taşra gazetelerinin temsilcileri ve spor kulüplerinin temsilcileriyle görüşmüştür. Mahalli gazetelerin mahalli haberlere gereken önemi vermediğinden Şikayet etmiştir. Daha sonra da Kıbrıs'ta yaşananlara Adıyaman'da mitinglerle verilen tepkinin haklılığını ve gençlerin bu konuda duyarsız olmaması için uyarılarda bulunmuştur.²⁸³

14 Kasım 1964 tarihinde Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker'in başkanlığında kaza kaymakamları ve daire müdürlerinin iştirakiyle yapılan toplantıda Adıyaman'ın sorunları ve ihtiyaçları hakkında fikir alış verişi yapılmıştır. Bu toplantıda ele alınan konular ise;

1-Emniyet ve asayiş,

2-Sağlık (sosyalizasyon çalışmalarına hazırlık),

3-Milli Eğitim,

a-Yeni okul inşa edilecek köyler

b-Okul onarımları

c-Öğretim araçları

d-Okul arsalarının tapulanması ve bahçenin ihatası

e-Köy bütçelerine konan Milli Eğitim Hisselerinin toplanması, muhtarların okullarla ilgilerinin temini,

4-Bayındırlık,

a-Yol yapımı,

b-Köy içme suları üzerinde çalışmalar,

c-Çeşme ve sulama gibi küçük onarımlar.

5-Teknik Zirai,

a-Küçük sulama işleri,

²⁸³ Yeşil Adıyaman, S. 1515, s.1-4, 28 Temmuz 1964.

b-Örnek bahçe, bağ ve tarlalar,

c-Çeşitli tarım konuları,

6-Veteriner işleri

a-Hayvan hastalıkları ihbarı ve mücadelesi,

b-Hayvan yetiştirme ve sevk işleri.

7-Köy işleri;

a-Köy bütçeleri,

b-Yollara köyleri gösteren işaret levhalarının konması,

c-Köy telefon birlikleri

d-Köy odaları.

8-Çeşitli işler;

a-Halk Eğitimi çalışmaları,

b-Köy okuma odaları tesisi,

c-Toplum kalkınma çalışmaları,

d-Adıyaman yıllığı hazırlanması ve mali yönü mevzular hakkında fikir alış-verişinde bulunmuş ve koordine çalışmalarla bu işlerin hal edilmesi gibi konular üzerinde tartışılmıştır.²⁸⁴

1966 yılında Adıyaman'ın ihtiyaçlarının görüşülmesi için Adıyaman Valisi Naci Bozkurt'un başkanlığında Kaymakam ve Belediye Başkanları ile bir toplantı yapılmıştır. Toplantıya Besni, Kahta, Gerger, Çelikhhan Kaymakamlarıyla Adıyaman, Besni, Gölbaşı, Tut ve Suvarlı Belediye Başkanları katılmıştır. Bu toplantıda belirlenen ihtiyaçlar ise şöyle belirlenmiştir:

²⁸⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2750, s.1, 17 Kasım 1964.

1- Merkez Şehir İçme suyu, tekstil fabrikasının bitirilmesi, tuğla, kiremit ve un fabrikası, öğretmen okulu, Ziraat okulu, lise pansiyon binası, Adıyaman-Diyarbakır yolu, Samsat Bozara telefon irtibatı, Fırat üzerinde bir çelik köprü kurulması, biz müze açılması, heyelan mıntıkasının tespiti, afyon ekimi için izin alınması, bir askeri birlik ve eğitim taburu alınması.

2- Besni: Mezbaha, mezarlık onarımı, fıstık aşısı.

3- Kahta: Kahta içme suyu, stadyum, ortaokulun tevsii, Kahta Çayı Köprüsü, Eski Kahta yolu, Nemrut'ta turistik bir dinlenme yeri.

4- Çelikhan: Yol, Ortaokul, elektrik, sulama suyu.

5- Gerger: Yol, imar planı.

6- Samsat: Yol, su.

7- Gölbaşı: Ortaokul, sağlık ocağı, Akşam Sanat Okulu, Baraj, turistik tesis, polis teşkilatı, Asliye Mahkemesi, PTT Binası.

8- Tut: İmar planı, elektrik, çanakçı, sulama suyu.

9- Suvarlı: Yol, içme suyu.²⁸⁵

Vali Naci Bozkurt aynı zamanda diğer ilçelere de giderek buralarda tetkiklerde bulunmuştur. 1966 tarihinde Gerger'de yaptığı görüşmelerde bölgenin en önemli ihtiyaçlarından biri olan yol mevzusu üzerinde oldukça titizlikle durmuştur. Bu yolun 1966 yılında bitirileceği belirtilmiştir. Hemen hemen her ilçe ve köyde önemli bir ihtiyaç olan ilkokul sorununun da giderilmesi için çalışmalara başlanacağını ifade etmiştir.²⁸⁶

1967 yılının Aralık ayında yeni Adıyaman Valisi O. Bedrettin Oğuz, Çelikhan halkının dilek ve şikayetlerini yerinde dinlemek için ilçeye gitmiştir. Buraya gelir gelmez Çelikhan Ortaokulunda muhtarlar ve diğer vatandaşlarla bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda ilçenin ve köylerin yol, su, okul ve diğer ihtiyaçları

²⁸⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2826, s.1-2, 18 Mart 1966.

²⁸⁶ **A.g.g.**, S. 2840, s.1, 25 Mayıs 1966.

tespit edilmiş yapılması mümkün olanların derhal yapılması, yapılması zaman ve imkana bağlı olanların programa alınması hususunda ilgili mevkilere emir vermiştir.²⁸⁷

3.2. Belediye Başkanının Faaliyetleri

Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinden itibaren vilayet olmasıyla beraber şehrin ihtiyaçları ve çalışma alanı da genişlemiştir. 1954-1968 yılları arasında Adıyaman Belediyesi'nin çalışmalarını kronolojik bir şekilde anlatmaya çalışacağız.

Adıyaman Belediye Başkanı kimi zaman şehir dışına çıktığında yerine vekil birini tayin etmekteydi. Bu vekaleten yapılan tayin sırasında bazı durumlarda sorunlar yaşanmıştır. Böyle sorunların ortaya çıkması halkı da tedirgin etmiştir. Buna benzer bir sorun 1954 Aralık ayında meydana gelmiştir. Belediye Başkanı Fuat Bilgin, çeşitli belediye işlerini neticelendirmek ve dönüşte de ailesini ve çocuklarını getirmek üzere 28 Aralık 1954 Salı günü Ankara'ya gitmişti. Ve dönüşüne kadar da yerine vekil olarak Mithat Harıkçı'yı tayin etmiştir. Fuat Bilgin şehirden ayrılır ayrılmaz bu tayinin uygunsuz olduğunu ileri süren Belediye Meclis Üyeleri tarafından kabul edilmemiştir. Bu da belediyede bir ihtilafın çıkmasına sebep teşkil etmiştir. Bu olumsuz olay Malatya'da bulunan Adıyaman Valisine bildirilmesiyle vekalet Mikdat Harıkçı'dan alınarak Hüseyin Bozdoğan'a verilmiştir.²⁸⁸

Adıyaman Belediye Başkanı, şehrin genel ihtiyaçları hakkında bilgi vermek ve kamuoyunu aydınlatmak için basın açıklaması da yapmıştır. Bu da bir yerde belediye ile halkın birbirine karşı olan sorumluluk bilincini göstermiştir. Belediyenin yokluk ve imkansızlıklar içinde olması ister istemez olumsuzluklara neden olmuştur. Daha yeni vilayet statüsüne erişmiş olan Adıyaman'ın sorunlarını dile getirmek için 24 Ocak 1955 tarihinde Demokrat Adıyaman Gazetesi ile bir söyleşi yapmıştır. Bu söyleşide '*belediyenin faaliyetleri*' ile ilgili bilgiler vermiştir. Bu ziyaretin amacı ise Adıyaman vilayet olduğuna göre belediyenin ne gibi yenilikler ve faaliyetler yapacağına dair bir ziyaret olmuştur. Yapılan bu söyleşide soruları cevaplayan

²⁸⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 3147, s.1, 10 Aralık 1967; **Yeşil Adıyaman**, S. 1937, s.1, 10 Aralık 1967.

²⁸⁸ **Demokrat Adıyaman**, S.48, s.1, 30 Aralık 1954.

Belediye Başkanı, Adıyaman'ın ihtiyaçlarının gayet çeşitli olduğunu, bu çeşitli ihtiyaçların bir an evvel çözülmesi için var güçleriyle çalıştıklarını söylemiştir.²⁸⁹

Adıyaman'ın güzel ve sağlıklı bir şehir olması için belediye kendi imkanları çerçevesinde çalışmıştır. 1955 yılının Mayıs ayında şehrin içerisinde biriktirilen ve halkın sağlığını olumsuz bir şekilde etkileyen gübre yığınının belediyenin emriyle kaldırılması halkı oldukça memnun etmiştir. Gerek halkın sağlığını ve gerekse şehrin görüntüsünü bozan bu gübre yığının kaldırılmasının yerinde bir karar olduğu belirtilmiştir.²⁹⁰ Belediyenin şehri güzelleştirme ve yaşanır bir duruma getirme çalışmaları imkanlar oranında yapılmıştır. Bu güzelleştirme faaliyetlerinden biri de çarşı caddelerinde ve dükkanların önünde kötü bir görüntü veren kaldırım taşları ve merdiven ayakçalarının kaldırılmasına yönelik çalışmaları olmuştur. Böylece caddelerden geçmek daha rahat ve sağlıklı olmuştur.²⁹¹

Belediye Başkanı daha önceleri olduğu gibi Adıyaman'ın ihtiyaçlarının temini için Ankara'ya temaslarda bulunmak için gitmiştir. Bu temaslara Adıyaman'ın ihtiyaçları büyük bir oranda sağlanmış olurdu. Belediye Başkanının Ankara'ya gitmesi durumlarında ise Belediye Meclisinin kararı ve onayıyla olmuştur. Eğer belediyenin bütçesi yol masrafını karşılıyorsa genelde alınan karar olumlu olmaktadır. Böylece 1955 yılının Ağustos ayında Belediye Başkanı Fuat Bilgin Ankara'ya gitmek için Belediye Meclisinden karar çıkarma teklifinde bulunmuştur. Ancak meclis o günkü bütçenin gidiş ve geliş masrafı olarak harcanacak 1000 lira kadar bir paraya ihtiyaç olacağını ve bunun da belediye bütçesini oldukça olumsuz etkileyeceğini ileri sürerek teklifi reddetmiştir. Bu karar halk arasında memnuniyet uyandırırken, 27 Ağustos 1955 tarihli ve 131 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin '*Belediye Meclisi'nin Yerinde Bir Kararı*' başlığıyla durumdan duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir.²⁹²

Belediye bir yandan şehri güzelleştirmek ve halkın refahını temin etmeye çalışırken özellikle 1955 yılının son aylarına doğru yapmış olduğu çalışmalarla hem

²⁸⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 53, s.1-2, 25 Ocak 1955.

²⁹⁰ **A.g.g.**, S. 102, s.1, 30 Mayıs 1955.

²⁹¹ **A.g.g.**, S. 115, s.1, 11 Temmuz 1955.

²⁹² **A.g.g.**, S. 131, s.1, 27 Ağustos 1955.

halkın hem de basının tepkisiyle karşılaşmıştır. Adıyaman Belediyesi 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 16. maddesinin 58'inci fıkrası; *'her nevi et, yağ, tahıl, zeytin yağı, peynir, sebze, meyve, turşu ve tuzlu balık gibi muhafazası ve satılması sıhhi ve baytari şartlara tabi yenilecek şeylerin arttırmalı, arttırmamasız toptan alım ve satımı ve belediyenin nezareti altında icrasını temin için hal'ler tesis ve idare etmek varidatı 50 bin liradan fazla olan belediyeler için mecburidir'* maddesine göre belediye bir *'Kaldırım Halı'* tesis etmiştir diyerek belediyenin maddede geçen *'Belediyenin nezareti altında'* tabirini yanlış yorumladığını, bu sebeplen belediye kanunen mecbur olduğu vazifelerinden birini yaparken halkın hak ve hukukuna tecavüz diyerek vatandaş da tepkisini göstermiştir.²⁹³

Belediyenin bu gibi yanlış uygulamalarının devam etmesi vatandaş oldukça endişelendirmiştir. 1955 ayının sonlarına doğru belediye kendi ihtiyaçlarını temin etmekte oldukça sıkıntılar yaşamasının yanı sıra belde sakinlerinin zararına kararlar almaya devam etmiştir. Bu gibi faaliyetlerinin armasıyla beraber kanunsuz müsadere usulünün de önüne geçememiştir. Belediye yaptığı veya yapacağı işleri genelde belediye hoparlöründen duyurmaktaydı. Bu yüzden belediyenin cezalar hakkındaki yaptırımları hoparlörden yapınca 26 Aralık 1955 tarihli ve 164 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin sayfasında verdiği haberde *'halkın bu cezaları duymaması için çarşıya çıkmaması gerekiyor. Vatandaş Belediyenin bu gelir çaresinin verilen cezalarla mümkün olamayacağını ileri sürmüştür.'* şeklinde ifade etmiştir.²⁹⁴

Türkiye'de her çalışan birey haftanın Pazar günleri tatil yapar. Bu kanunlarda da kendisine verilmiş olan bir haktır. Ancak 26 Aralık 1955 tarihinde Adıyaman halkı belediyenin vermiş olduğu ilginç bir cezaya tanıklık etmiştir. Adıyaman esnaflarından biri Pazar günü dükkanını açmamış ve o günü evinde bir hastasının başucunda geçirmiştir. Ertesi gün erkenden dükkanını açıp işine başlamıştır. Ancak belediyenin zabıta memurları dükkan sahibinin yanına gelerek *'Nasıl olur da Pazar günü lokantayı kapatıyorsun? Sen kendi başına böyle bir hareketi yapma cesaretini nereden aldın? Şimdi seni mahkemeye vereyim de arayı Konya'yı gör'* şeklinde cümleler sarf etmişlerdir. Bu durum üzerinden esnaf ve durumdan haberdar olan

²⁹³ **Demokrat Adıyaman**, S. 140, s.1, 19 Eylül 1955.

²⁹⁴ **A.g.g.**, S. 164, s.1, 26 Aralık 1955.

Adıyaman halkı bu gibi durumların bir daha yaşanmaması için temennilerde bulunmuşlardır.²⁹⁵

Belediyenin yarım işleri halkın yaşamını da olumsuz etkilemiştir. Belediye her ne kadar yerinde bir karar ile Akasya dikilmek için cadde üzerindeki birçok ağacı söktürüp yeni çukurlar açmışsa da aradan epey zaman geçmesine rağmen bu çukurlara Akasyaları dikmemiştir. Durum böyle olunca da şehirde hoş olmayan bir görüntü ortaya çıkmıştır. Açmış olduğu bu çukurların yanına herhangi bir uyarı levhası da koymamış olması birçok vatandaşın ağır ve hafif surette yaralanmasına sebebiyet vermiştir. Adıyaman halkı bunun üzerine bu çukurların ya doldurulması ya da bir uyarı levhasının konması için belediyeye şikayetlerde bulunmuştur.²⁹⁶

Belediyeye gelir elde etmek ve bunun yanında şehrin imar ve planına yönelik güzel bir görüntü oluşturmak için ihaleler düzenlemiştir. Böylece belediyeye ait 32 dükkanın satılarak Yenipınar Caddesinin açılması daha evvel kararlaştırılmış, böylece 6 dükkan ihaleye çıkarılmıştır. Görüşmeler 9 Nisan 1956 tarihinde yapılmak istenmiş ancak komisyon oluşturulamadığından bu ihale 19 Nisan 1956 tarihine ertelenmiştir. Bu görüşmelerde bu dükkanlardan biri belediye azasına diğerleri ise diğer taliplerine satılmıştır. Ancak Belediye Meclisi azalarından 14'ü gerek satışın ve gerekse takdisi kıymetin usulsüz olduğunun farkına varmasıyla meclisi toplantıya çağırılmış. 27 Nisan 1956 tarihinde yapılan bu toplantıda 2490 sayılı kanunun 14'üncü maddesi gereğince bu ihale feshedilmiştir.²⁹⁷

Belediyenin 1955 yılının son aylarında yapmış olduğu faaliyetlerle Adıyaman halkının ve basınının tepkisini çekmiştir. Ancak 1956 yılının Nisan ayında yapmış olduğu bir icraatla Adıyaman halkı oldukça memnun olmuştur. Böylece Çiçek Lokantası yanındaki her türlü pislikle kucak kucağa olan çevrenin büyük bir titizlikle yeşil alana çevrilmesi kararını vermesi çevrede oldukça olumlu bir tepkiyle karşılaşmıştır.²⁹⁸

²⁹⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 165, s.1, 27 Aralık 1955.

²⁹⁶ **A.g.g.**, S. 207, s.1, 15 Mart 1956.

²⁹⁷ **A.g.g.**, S. 251, s.1, 28 Nisan 1956.

²⁹⁸ **A.g.g.**, S. 253, s.1, 30 Nisan 1956.

27 Nisan 1956 tarihinde feshedilen 6 dükkan ihalesi 10 Mayıs 1956 tarihindeki Belediye Meclisi toplantısında yapılan usulsüz ihale günlerce Adıyaman'ın gündemini meşgul etmiştir. Bu ihale Adıyaman'da oldukça büyük bir rahatsızlık yaratmıştır. İhale oldukça tartışmalı geçmiştir. Bu tartışmalar neticesinde eski Encümen azalarından olan Şeyho Kuran, Emin Koruman ve Hüseyin Uyur'un görevlerinde kalmaları mahzurlu görüldüğü mucip sebeplerini ihtiva eden Mahmut Tanrıverdi'nin iki maddelik yazısı 12 aza tarafından desteklenince yukarda ismi geçen azaların üyelikleri düşmüş ve bunların yerine Abdurrahman Kavciner, Mehmet Ünsal ve Kemal Delibalta seçilmişlerdir. Ardından gündemin diğer konularına geçilen toplantıda, 125 liralık daktilo kadrosunun verilmesi teklifi kabul edilmiş ve İstimlak Komisyonu azası Mikdat Harıkçı'nın yerine ise Sait Güvenir seçilmiştir.²⁹⁹

Adıyaman Belediye Meclisi 17 Kasım 1956'da toplanmış ve şehir planı üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Vali ve Nafia Müdürünün de iştirak ettiği bu toplantıda birçok tartışmalar olmuş, şehir içinde şahsi menfaat gösterilmemesi bazı azalar tarafından ileri sürülmüştür. Bu plana göre şehir Hölüklü mevkiine kaydırılmış olması Adıyamanlı halk tarafından tasvip edilmeyeceği muhakkaktır. Neticede bu suretle tasdik edilmiş olan bu plan aynen kabul edilmiş ve yalnız bazı semtlerde ilaveler yapılmıştır.³⁰⁰

Adıyaman Belediyesi'nin kendi koyduğu yasaklara kendisinin uymadığı zamanlar da olmuştur. Bu gibi durumlarda büyük bir tepki gösterilmiştir. Genelde en büyük tepkiyi Adıyamanlının sesi olan basın vermiştir. 18 Kasım 1956 tarihinde buna benzer bir olay olmuştur. Kimi yerlere trafik işaretleri konularak, Yenipınar Caddesine giden caddenin başına da Nafia Müdürlüğü binasının köşesine '*taşıt geçmez*' şeklinde uyarı levhaları konulmuştur. Ancak belediye kamyonunun bu yasağa rağmen bu istikamete gidip gelmesi tepkilere sebebiyet vermiştir. 20 Kasım 1956 tarihli ve 444 sayılı Demokrat Adıyaman Gazetesi'nin verdiği tepki ise, bu

²⁹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 264, s.1, 11 Mayıs 1956.

³⁰⁰ **A.g.g.**, S. 443, s.1, 19 Kasım 1956

genel yasak ise belediyenin de riayet etmesi, genel değilse ‘*belediyenin arabasından başka*’ kelimesinin tabelaya yazılması lazımdır, şeklide olmuştur.³⁰¹

Ağustos 1957 tarihinde Adıyaman Belediyesi şehir ihtiyaçlarının giderilmesi için çalışmalarına hız vermiştir. İlk ve mühim iş Adıyaman mahallelerinin kanalizasyon teşkilatının yapılmasıyla sokakların pislikten ve kokudan kurtulması olmuştur. Alt yapının inşa edilmesi ileriki zamanlar için daha temiz bir Adıyaman meydana gelmiş olacaktır. Bu çalışmaların bütün Adıyamanlılar tarafından her saat görülmesi ve bunun yanında yapılan işlerin basın yoluyla takip etme imkanı bulması çalışmaların daha iyi şekilde yapılmasına ortam hazırlamıştır.³⁰²

1 Kasım 1954 tarihinde yapılan gizli seçimde Belediye Meclisine iştirak eden 19 azanın ittifakıyla o zamanlar Develi Kazasında hakimlik yapmakta olan Fuat Bilgin seçilerek Belediye Başkanlığı koltuğuna oturmuştur. 3 yıl gibi bir zaman zarfında Adıyaman’a hizmet eden Fuat Bilgin Ağustos 1957 tarihinde istifa etmiştir. İstifasının gerekçesini ise eski mesleği olan avukatlık işiyle meşgul olacağını ve gelecekte Adıyaman halkına bu alanda hizmet edeceğini ifade etmiştir. Belediye Başkanlığına hususi muhasebe müdürü Muhittin Ertuğrul vekalet etmiştir.³⁰³

Adıyaman’da Belediye Meclisi, şehrin ihtiyaç ve sorunlarının çözümü için toplantılar yapmıştır. Bu toplantılara genellikle Adıyaman Valisi de iştirak etmiştir. Böylece Belediye Meclisi 3 Şubat 1958 tarihinde Vali Ahmet Balkan’ın başkanlığında toplanmıştır. Toplantıda;

1- Şehrin güzelleştirilmesini temin ve aynı zamanda mesken bozukluğunu önlemek için kurulacak olan yapı kooperatifine belediyeye ait olan arazi verilecektir.

2- 1958 yılı gelir bütçesindeki vergi miktarı tespit edilmiştir.³⁰⁴

Adıyaman’da şehir içinde yaşamın daha rahat ve güvenilir olması için Adıyaman Belediyesi Kasım 1957 tarihinde birtakım önemli kararlar almıştır.

³⁰¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 444, s.1, 20 Kasım 1956

³⁰² **A.g.g.**, S. 660, s.1, 12 Ağustos 1957.

³⁰³ **A.g.g.**, S. 670, s.1, 23 Ağustos 1957.

³⁰⁴ **A.g.g.**, S. 788, s.1, 4 Şubat 1958.

Dükkanların öteberilerini kaldırıma koymalarıyla daralan kaldırım yolu geçişlerde sorun yaşanmaması için dükkan sahiplerinin buralara eşya koyması yasaklanmıştır. Adıyaman'da özellikle çarşı-pazarda kendini korumada aciz çocukların gezmesi sorun teşkil etmiştir. Bunun önüne geçmek için buralarda çocukların gezmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bir diğer yasak ise Hükümet Caddesi'ne mecbur kalınmadıkça hayvan sokulmaması olmuştur.³⁰⁵

Adıyaman Belediyesi'nde çok sık görünen bir durum olmasa da esnaf dükkanlarını tetkik ederken belediye kanunlarına uyum sağlamayanlara para veya kapatma cezası da vermiştir. 1962 senesinin Ocak ayında Belediye encümenince belediyenin kurallarına uygun hareket etmeyen kimi esnaflara para cezası vermiştir. Bununla beraber bir fırıncıya da başkanlıkça 2 gün kapatma cezası verilmiştir.³⁰⁶

Daha öncede belirtildiği gibi Adıyaman'ın en büyük ve can alıcı ihtiyaçların başında '*su sorunu*' gelmiştir. Bu sorunun çözümü noktasına yönelik gerek valiliğin ve gerekse de belediyenin büyük çabaları olmuştur. Bu sorunun büyük bir kısmı ise 1962 yılı itibariyle yeni projelerle çözülmeye çalışılmıştır. Devletçe de yapılan yardımlarla Adıyaman'ın 37 köy ve kasabalarını içme suya kavuşturmak için belediyece bir program hazırlanmıştır. Böylece 1962 yılında bir kısım kasaba ve köyler Devlet Su İşlerince, bir kısmı da vilayetçe yapılması kararlaştırılmıştır.

Devlet Su İşlerince: Çakkal, Sarıyaprak, Suvarlı, Samsat, Birgeri merkeze bağlı Köristan olarak belirlenmiştir. Buralara keşif bedeli 700 bin lirayı aşmıştır. Bu arada 1962 yılı içinde Devlet Su İşleri İdaresince Yarmakaya, Sahrihan, Gölpınar, Palaş, Çençen, Belveren, Kalemka, Kötüre, Hacıhalil, Yeniköy, Berite ve Kalecik köylerine içme suyu getirmek için arazi ölçme ve proje çalışmaları yapılması için çalışmalar yapılmıştır.

Vilayetçe: Narince, Abdulharap, Kalecik, Penpegi, Kayalı, Biricik, Uzunören, Hilim, Payamlı, Çatalağaç, Çepermaloğlu, Çakallı, Çiğ, Kerdis, YeniKöy,

³⁰⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1288, s.1, 17 Kasım 1959.

³⁰⁶ **A.g.g.**, S. 1918, s.1, 25 Ocak 1962; **Yeşil Adıyaman**, S. 901, s.1, 25 Ocak 1962.

Şamika, Karadut, Kirbiz, Lagin, Mazel, Hopak, Ozan, Kevoali, Eskiköy, A. Söğütlü, Söğütlü ve Hosırge ise vilayetçe yapılacaklar programına alınmıştır.³⁰⁷

Aralık 1962 tarihinde Adıyaman Belediyesi'nin şehir içindeki çalışmaları önceki seyrinden daha hızlı bir şekilde yeni faaliyetlerle devam etmiştir. Özellikle gerek zabıta memurları ve gerekse de temizlik işçileri arasında bir faaliyet göze çarpmaktadır. Valinin de talimatlarıyla Yenipınar Mahallesi'nin Pınarlı sokağı taşla döşenerek tozdan kurtarılmış ve Lise Caddesi'nin yarım kalan kaldırımları da tamamlanarak Adıyaman sokak ve caddeleri daha temiz bir görüntüye kavuşmuştur.³⁰⁸

Ancak Mart 1963 tarihine gelindiğinde belediye tam anlamıyla iflas durumuna gelmiştir. Belediyenin gelir ve giderlerinin orantısızlığı yani giderinin gelirinden fazla olması belediyenin çalışmalarını olumsuz etkilemiştir. Bütçe geliri 400 bin, gideri ise 800 bin lira olduğundan gelir ve giderler arasında büyük bir fark oluşmuştur. Bu gelir ve gider arasındaki dengesizliği ortadan kaldırmak için belediye teşkilatındaki elemanları tasfiye etmekle ve sürekli bir yerlerden kıymayla kaldırmaya çalışmıştır. Ancak bütün bunlar da dengesizliği ortadan kaldırmaya yetmemiştir. Bu gibi kesinti ve tasfiyeler ise belediyeyi daha da çalışamaz duruma getirmiştir. Çıkartılan elemanların yeri boş kalınca hizmet de engellenmiş oluyordu. İller Bankası'nın her yıl verdiği 400 bin lira Dizel Motorlarının taksitleri için kesince bu durum daha da çıkılmaz bir hal almıştır. Belediye, işçileri ve sağlık çalışanı olan belediye ebesini kadro dışı bırakması ve Vali Alaeddin Kırıl'ın ücretinden vazgeçmesi de soruna çözüm olmamıştır. İller Bankası, Hükümet ve Adıyaman Milletvekillerinin duruma çözüm üretmedikleri takdirde Adıyaman Belediyesi'nin kapısına kilit vurulması kaçınılmaz olur şeklinde ifade edilmiştir.³⁰⁹

17 Kasım 1963 Belediye seçimlerinden sonra Belediye Meclisi de ilk toplantısını 25 Kasım 1963 tarihinde yapmıştır. Gündem açıldıktan sonra seçimlere geçilmiştir. Belediye Başkan Vekilliğine A. Remzi Tankut ve Lami Parlak olmak

³⁰⁷ **Demokrat Adıyaman**, S.1982,s.1, 12 Nisan 1962;**Yeşil Adıyaman**,S. 950, s.1,12 Nisan 1962.

³⁰⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2176, s.1, 1 Aralık 1962.

³⁰⁹ **Yeşil Adıyaman**, S. 1210, s.1-2, 13 Mart 1963.

üzere iki aday yarışmıştır. A. Remzi Tankut 13 oy ve Lami Parlak ise 8 oy almıştır. En fazla oy alan A. Remzi Tankut Belediye Başkan Vekilliğine seçilmiştir. Daimi Encümen Üyelikleri seçiminde de dört aday yarışmışlardır. Bunlar Yeni Türkiye Partisi'nden Ahmet Canpolat, Adalet Partisi'nden Mahmut Yetkiner ve Cumhuriyet Halk Partisi'nden Hüseyin Uyur ile Mehmet Abacı olmuştur. Yapılan oylama sonuca Mahmut Yetkiner 13, Ahmet Canpolat 9 ve Hüseyin Uyur ile Mehmet Abacı da 7'şer oy almışlardır. Böylece Daimi Encümen Üyelikleri seçimlerinde en fazla oy alan Mehmet Yetkiner ile Ahmet Canpolat seçilmişlerdir. Daha sonra da Meclis Başkan Vekilliği seçimi yapılmıştır. Meclis Başkan Vekilliği'ne seçilecek iki kişi başka partiden aday gösterilmemesi nedeniyle Yeni Türkiye Partisi'nin gösterdiği adaylar olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi'nin katılmadığı seçimlerde 13'er oy ile Süleyman Kara ile Ezher Sarıgül seçilmişlerdir. Muntahap Meclis Katipliklerine Nazım Arzık ile Mustafa Erdil 12'şer oyla seçilmişlerdir.³¹⁰

Kasım 1963 belediye seçimleri sonucu Belediye Başkanı seçilen Mahmut Bilginer, maaş almadan hizmet yapacağını ifade etmiştir. Bu durum diğer belediye çalışanlarının da görevlerini fahri olarak yapmalarına ortam hazırlamıştır. Dar bir gelire sahip olan ve birkaç ay önce iflasa sürüklenecek durumda olan belediye böylece dört yıl gibi biz zaman zarfında belediye başkanlığına maaşın ödenmeyecek olması muazzam bir tasarruf sağlaması düşünülmüştür. Bu durum aynı zamanda Adıyaman halkında da büyük bir takdir ile karşılanmıştır.³¹¹

Vilayet Genel Meclisi belediye seçimlerinden sonraki bir diğer toplantısını ise 9 Aralık 1963 tarihinde toplanmıştır. Bu toplantıda Cumhuriyet Halk Partililer çoğunluğa ulaşmak için büyük çabalar sarf etmiştir. Yapılan bu toplantıda; İkinci Başkanlığa 10 oy ile H. Yusuf Şahin seçilmiştir. Katipliklere de 11 oy alan H. Ali Atalay ve 10 oy alan H. Yusuf Erdem seçilmişlerdir. Daimi Encümen Üyeliklerine de Hasan Toprak, Sıtkı Dışkaya, Ahmet Öncebe ve M. Ali Turanlı seçilmişlerdir. Daha sonra ise komisyon seçimlerine geçilmiştir. Bütçe Komisyonuna Rıfat Subaşı, Ahmet Öncebe, Yusuf Şahin, Hacı Ali Atalay, M. Ali Turanlı ve Teşkilatı Mülkiye Komisyonuna Sıtkı Dışkaya, Hacı Yusuf Erdem, M. Ali Gürsoy, Vakkas Yiğit, Ali

³¹⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2663, s.1, 26 Kasım 1963.

³¹¹ **A.g.g.**, S. 2665, s.1, 28 Kasım 1963.

Tanrıverdi ve Müteferrik Komisyonuna da Kadir Kuştepe, Öner Aksakal, Mahmut Torunoğlu, Vakkas Yiğit ve Ali Tanrıverdi seçilmişlerdir.³¹²

Belediyenin görevlerinden biri de hakkı rahmetine kavuşan fikir ve kimsesizlerin cenazelerini kaldırmak olmuştur. Ancak Aralık 1964 tarihinde Adıyaman'da vefat eden bir vatandaşın çöp arabasıyla kaldırılması oldukça büyük bir tepki uyandırmıştır. Vatandaşların belediyenin bu tavrını kınarken, bir cenazeye layık olduğu önemi göstermeyen belediyeyi eleştirmiştir.³¹³

Adıyaman'ın içme suyu ihtiyacını karşılama çarelerini için arayışa geçen Adıyaman Belediyesi, Gürlevik suyunun getirilerek bu ihtiyacın karşılanacağını düşünmüştür. Şehre 30 km mesafede olan bu suyun getirilmesi ise mali olarak 8-9 milyonluk bir masraf hesaplanmıştır. Bu miktar ise zaten fazla bir geliri olmayan Belediyeyi zor durumda bırakmıştır. Tekstil fabrikasının da suya aynı derecede ihtiyacı olduğundan Gürlevik suyunun müştereken getirilmesi için belediye teşebbüse geçmiş ve bu maksatla Başkan Mahmut Bilginer ilgililerle görüşmek üzere Ankara'ya gitmiştir. Ankara'dan dönen Belediye Başkanı, Sümerbank yetkililerinin tekliflerini makul karşıladıklarını, bu durumun kendi idare meclislerinde müzakere edilerek bir karara bağlanacağını, ifade etmiştir.³¹⁴

Belediye Meclisi toplantıları kimi zaman münakaşalı, kavgalı ve küfürlü geçmiştir. Buna benzer bir olay Belediye Meclisininin 18 Kasım 1966 tarihinde yapmış olduğu fevkaledede toplantıda oto park ve santral garajı mevzusu görüşülürken, Başkan Mikdat Harıkçı ile üye Ziya Önder aralarında fikri münakaşalar olmuş ve Önder Meclisi terk etmiştir. Ziya Önder dışarı çıkar çıkmaz belediye görevlilerinden bir grup kendisine saldırmış ve iyice tartaklamışlardır.³¹⁵

Belediyedeki dayak atma ve attırma hadiselerinden biri de 27 Aralık 1966 tarihinde olmuştur. Ziya Önder ve T.İ.P. İl Başkanının dövülmesinden sonra yeni bir

³¹² **Demokrat Adıyaman**, S. 2675, s.1, 10 Aralık 1963.

³¹³ **A.g.g.**, S. 2758, s.1, 28 Aralık 1964.

³¹⁴ **A.g.g.**, S. 2760, s.1, 12 Ocak 1965.

³¹⁵ **A.g.g.**, S. 2871, s.1, 22 Kasım 1966.

dayak atma olayı da belediyenin satışını yapmakta olduğu Vita yağından bir kilo almak isteyen fakir bir vatandaş zabıta memuru tarafından dövülmesi olmuştur.³¹⁶

Belediyenin son zamanlardaki bu kanunsuz tavırları oldukça artmıştır. Bu kanunsuz işlerden biri de 1967 yılının Ocak ayında meydana gelmiştir. ESSO şirketinin Dödere Köyü mntikasında petrol aradığı sırada kendi çalışmalarını kolaylaştırmak için yaptığı yollarda bazı yarıklara 10 metre uzunluğunda kalın çelik borular yerleştirilmiş ve işi terk ettiği sırada da çiftçi Sadullah Ketencioğlu'nun şirkete gösterdiği yardıma karşılık olarak da boruları yerlerinden çıkarmayarak kendilerine bırakmışlardır.

Arada bir hayli zaman geçtikten sonra Adalet Partili Adıyaman Belediye Başkanı Miktat Harıkçı, Dödere çiftliğine giderek Sadullah Ketencioğlu'ndan bu boruları Adıyaman'da çok mühim işlerde kullanmak için belediyeye verilmesini rica ve belediyenin yollarda kullanacağı bu boruların daha iyi işe yarayacağını vaat ve ikna ederek 6 adet boruyu Adıyaman'a taşımıştır. Ketencioğlu, Harıkçı'nın vaade bağlı kalacağını zannederek aylarca beklemiş ve son yağın yağmurlar boruların çıkarıldığı yerleri tahrip etinden oğlunu Harıkçı'ya göndermiştir. Miktat Harıkçı, boruların Amerikalılara ait olduğunu ve vali tarafından belediyeye mal edildiğinin cevabını vermiştir. Durumu valiye arz eden Ketencioğlu, valinin durumdan haberi olmadığını öğrenmiştir. Miktat Harıkçı'nın yaptığı bütün kanunsuz hareketlerden şimdiye kadar bir kovuşturma yapılmamasından cesaret alan Başkanın bu kanunsuz işleri Adıyaman'da rahatsızlık yaratmıştır.³¹⁷

Belediyenin yapmış olduğu bu zorbaca hareketler her ne kadar çevrede rahatsızlık uyandırmış olsa da her gün yenisi eklenmiştir. Son olarak da cebir ve şiddet kullanarak Abdurrahman Peksakin'e zorla sözleşme imzalatmıştır. Abdurrahman Peksakin ise avukatı aracılığıyla Cumhuriyet Savcılığı'na başvurarak Türk Ceza Kanununun 228'inci maddesine göre yargılanması kararlaştırılmıştır.³¹⁸

³¹⁶ **Yeşil Adıyaman**, S. 1666, s.1, 29 Aralık 1966.

³¹⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2880, s.1, 6 Ocak 1967; **Yeşil Adıyaman**, S. 1668, s.1, 7 Ocak 1967.

³¹⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2881, s.1, 23 Ocak 1967.

Belediyenin bu gibi hareketlere bir tepki de Yeni Türkiye Parti İl Başkanı A. Şeref Bilgiç'in, Dahiliye Vekili nezdinde telefonla protesto etmesiyle gelmiştir.³¹⁹

Her ne kadar bu tepkiler gelmiş olsa da Belediye Başkanı Miktat Harıkçı kanunsuz işlerine devam etmiştir. Ancak 18 Kasım 1966 tarihinde Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi Üyelerinin tutumunu tenkit eden Belediye Meclis Üyesi Ziya Önder bundan infial duyan Belediye Başkanı Miktat Harıkçı'nın malum teşvik ve tertibi ile 2 belediye odacısı ve 1 zabıta amiri tarafından dövülüp hakarete uğramıştır. Ziya Önderin bu şikayeti üzerine açılan davadan Miktat Harıkçı ya ders olsun diye adaletin pençesine düşen 2 odacı ikişer ay hapse mahkum edilmişlerdir. Miktat Harıkçı ile zabıta amiri memur olduklarından İl İdare Kurulunca lüzumu mahkeme kararı verilmesi gerekirken İl İdare Kurulunu teşkil eden daire müdürleri hissi hareketleri ve muhtemelen belediye başkanını koruma maksadı güttüklerinden bu açıkça hakaret ve tecavüz olayından dolayı Miktat Harıkçı'yı suçsuz göstermek istemiş ve bu yolda men'i muhakeme kararı vermişlerdir. Müştekinin itirazı üzerine şura-i devlet bu kararı bozmuş olduğundan Miktat Harıkçı'nın mahkeme huzuruna çıkma kararı alınmıştır.³²⁰

Her ne kadar şikayet edilmiş olsa da Miktat Harıkçı ve çetesi yine Adıyaman'da zorba hareketlere başvurmaya devam etmiştir. 15 Nisan 1968 tarihinde Miktat Harıkçı'nın adamları, Talat Tankut evine giderken gecenin karanlığında caddenin ortasında dövülmüştür.³²¹

Her ne kadar Miktat Harıkçı bu gibi kanunsuz işlere başvurmuş olsa da ilginç olan şey 1968 Belediye seçimleri için Adalet Partisi'nden tekrardan aday gösterilmesi olayı olmuştur. Adıyaman halkından kimselerin istemediği bu adayın seçilmesi durumunda Adıyaman'ın kaybedeceği Adıyaman Basını tarafından sürekli belirtilmeye çalışılmıştır.³²² Ancak her ne buna yönelik tepkiler olsa da yapılan belediye seçimlerini Miktat Harıkçı kazanmıştır.

³¹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2976, s.1, 24 Mayıs 1967.

³²⁰ **A.g.g.**, S. 2994, s.1, 14 Haziran 1967.

³²¹ **A.g.g.**, S. 3243, s.1, 17 Nisan 1968.

³²² **A.g.g.**, S. 3256, s.1, 1 Mayıs 1968.

Seçimlerden sonra Belediye Meclisi de ilk toplantısını 17 Haziran 1968 tarihinde yapmıştır. Gizli oyla yapılan seçimlerde Belediye Başkanı Vekilliği'ne Yusuf Gürsoy, Daimi Encümen yeliklerine Abdülkadir Pektaş ve İbrahim akırtaş, Encümen Katipliklerine Sıddık Gürsoy ve Talat Tankut seçilerek diğer komisyonlara seçilecek üyelerin tespiti ve seçimine geçilmiştir. Diğer komisyon üyelerine de;

Savcılık: Mehmet zkaynak,

Milli Eğitim: şeyho Pancar,

Jandarma: şükrü Polat,

Askeri şube: Abuzer Elçi,

Teknik Ziraat Yatılı Okulu: Hüseyin Uyur,

Kız Enstitüsü: Muhittin Bozdoğan,

Erkek Sanat Enstitüsü: Abdullah Binicier,

Lise: Talat Tankut,

Tapu: Aziz Darıcı,

Maliye: M. Ali Açıkgöz,

Dahiliye: Yusuf Gürsoy,

Emniyet Müdürlüğü: A. Kadir Pektaş,

Müftülük: Abuzer Güler,

Bayındırlık: Ali zer,

Toprak ve Su İşlerine: Abuzer Yetkin,

Tapulama: İbrahim akırtaş,

Trahom Hastanesi: Hsn Binzet,

Sıtma-Er.: Sıddık Gürsoy,

Devlet Hastanesi: Abuzer Leblebici,

Sağlık Müdürlüğüne: Abuzer Yetkin seçilmişlerdir.³²³

4. NÜFUS

1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da nüfus genellikle kırsal alanda yoğunlaşmıştır. Bu nüfusun büyük bir çoğunluğu ise tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. 1960 ve 1965 yıllarında yapılan nüfus sayımlarında Adıyaman merkez, ilçe ve köylerinin nüfusları belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1. 1955 Nüfus Sayımı

23 Ekim 1955 tarihinde Bütün yurttaki nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayımlar ile beraber Adıyaman merkezinin nüfusu 16.000'i bulmuş ve vilayet nüfusu ise 270.000 olarak hesaplanmıştır. 1950 nüfus sayımına göre 1955 sayımında hatırı sayılır bir artış meydana gelmiştir.³²⁴

4.2. 1960 Nüfus Sayımı

23 Ekim 1960 tarihinde Türkiye'nin bütün bölgelerinde nüfus sayımları yapılmıştır. yapılan bu nüfus sayımında Adıyaman'ın şehir içi nüfusu: 17 bin ve merkez kaza nüfusu ise 62 bin olduğu ortaya çıkmıştır.³²⁵ Yapılan bu sayıl sonucu Adıyaman'ın genel nüfusunda 24 bin artış ile 235 bin olarak belirtilmiştir.³²⁶

4.3. 1965 Nüfus Sayımı

24 Ekim 1965 tarihinde yapılan genel sayımda Adıyaman'ın nüfusu yapılan çalışmalar sonucunda belirlenmeye çalışılmıştır. Bu sayıma göre Adıyaman merkez kazasının 22 bini aştığı ve kazalardan en büyüğü olan Besni'nin yeni nüfusu da 11

³²³ **Demokrat Adıyaman**, S. 3295, s.1, 18 Haziran 1968.

³²⁴ **A.g.g.**, S. 153, s.1, 28 Ekim 1955.

³²⁵ **A.g.g.**, S. 1540, s.1, 25 Ekim 1960.

³²⁶ **A.g.g.**, S. 1541, s.1, 26 Ekim 1960.

bine ulaştığı açıklanmıştır.³²⁷ Adıyaman vilayetinde 34 bin 157 ve ilçe merkezinde ise 11 bin 721 artış olmuştur.

Adıyaman ve Kaza durumuna göre eski ve yeni nüfus miktarları şöyledir:

<u>Kaza adı</u>	<u>Eski</u>	<u>Yeni</u>	<u>Köyler</u>	<u>Yeni Toplam</u>
Adıyaman	16.487	22.131	51.745	73.876
Besni	11.194	11.651	47.297	58.948
Çelikhan	2.901	3.211	11.046	14.257
Gerger	659	1.252	25.521	26.773
Gölbaşı	3.603	5.051	21.350	26.401
Kahta	3.866	6.895	52.686	59.581
Samsat	991	1.231	6.807	8.038

Toplam: 39.701 51.422 216.452 267.865 olarak belirlenmiştir.³²⁸

5. BÜROKRATİK FAALİYETLER

5.1. Adıyaman'a ve Adıyaman Dışına Yapılan Tayinler

Eski Nahiye Müdürlerinden Sayın M. Ali Kocatürk, Adıyaman Merkez İlçesi Çalğan müdürü iken bu defa yine merkez ilçeye bağlı Kuyucak Nahiye müdürlüğüne naklolunmuştur.³²⁹

Adıyaman Ziraat Bankası Ajansı Müdürü Muavini Bay Şerif Farmak talibi suretiyle İzmir'in Kiraz Kazası muavinliğine nakledilmiştir. Erzincan'dan Adıyaman

³²⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2802, s.2, 27 Ekim 1965.

³²⁸ **A.g.g.**, S. 2803, s.1, 1 Kasım 1965.

³²⁹ **A.g.g.**, S.48, s.1, 30 Aralık 1954.

Ziraat Bankası Müdürü Muavinliğine naklolunan Celalettin Yazıcı da yeni görevine başlamışlardır.³³⁰

Münhal bulunan Adıyaman Çelikhan Hususi Muhasebe varidat memurluğuna Bingöl-Kiği Maliye tahsildarı Azmi Atilla tayin edilmiştir.³³¹

Adıyaman Nafia Müdürlüğüne tayin edilmiş olan Mühendis Feridun Erk gelerek vazifesine başlamıştır. Ayrıca Bektaş Koç, Mehmet Ozan ve Rüştü Özer de teknisyen olarak göreve başlamışlardır.³³²

Adıyaman Nafia Müdürlüğüne Feridun Edige, Adıyaman Veteriner Müdürlüğüne Hüsnü Atay ve Adıyaman Nüfus Müdürlüğüne de Nuri Kadioğlu terfian tayin edilerek görevlerine başlamışlardır.³³³

Adıyaman Gerger Kazası C. Müddeiumumiliğine tayin olunan Ahmet Zeylan'la Kahta Hakimliğine tayin olunan Kemal Denizci yeni görev yerlerine gitmek üzere Adıyaman'a uğramışlardır. Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar ile Adıyaman Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Zahit Özbulak'ı makamlarında ziyaret ettikten sonra görev yerlerine gitmek üzere Adıyaman'dan ayrılmışlardır. Yine Adıyaman'daki tayinler sonucu Selim Bilgiç, 25 lira kadro ile 20 lira maaşla (Maliye muhasebe katipliğine), Kemal Kürkoğlu 15 liralık kadro ile 15 lira maaşla namzet olarak (Vergi Memurluğu Yardımcılığına), Bekir Bayhan aynı vazifeye, Mehmet Ay ve Abdülkerim Evcı 15 liralık kadro ile 15 lira maaşla aday olarak (Maliye tahsildarlığına) ve 150 lira kadro ücretle Şemsettin Bilgin (Maliye daktiloculuğuna) tayin edilerek 28 Ocak 1955 tarihinde vazifelerine başlamışlardır.³³⁴

Adıyaman'ın Ziraat Müdürlüğü emrine naklen tayin edilen Andırın Kazası Ziraat Muallimi Adnan Tibet Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³³⁵

³³⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 50, s.1, 5 Ocak 1955.

³³¹ **A.g.g.**, S. 51, s.1, 15 Ocak 1955.

³³² **A.g.g.**, S. 51, s.1, 15 Ocak 1955.

³³³ **Yeşil Adıyaman**, S. 339, s.1, 20 Ocak 1955.

³³⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 55, s.2,1 Şubat 1955.

³³⁵ **Yeşil Adıyaman**, S. 343, s.1, 10 Şubat 1955.

Adıyaman'ın Hususi Muharebe Müdürlüğüne Sarıkamış Hususi Muhasebe memuru Muhittin Ertuğrul terfian tayin edilerek yeni görevine başlamıştır.³³⁶

Adıyaman P.T.T. Müdürlüğü Muhabere Memurluğu'na Sivas Muhabere Memurlarından Abdurrahman Keleş tayin edilmiştir.³³⁷

Adıyaman Maarif Müdürlüğüne tayin edilmiş olan Eskişehir Kız Ortaokulu Türkçe öğretmeni Haydar Berköz Adıyaman'a gelerek vazifesine başlamıştır.³³⁸

Adıyaman Maiyet Memurluğunu ifası sırasında Adıyaman halkının sevgi ve saygısını üzerinde toplayan Sayın Mustafa Yalçın terfian Gerger Kaymakamlığına tayin olunmuştur. Böylece boşalan Adıyaman Maiyet Memurluğuna da Mustafa Ayrigüler atanmıştır.³³⁹

Adıyaman'ın Hakim muavinlerinden Sayın Ahmet Rıfat Verdiğil 40 lira asli maaşla Tekirdağ Ağır Ceza Mahkemesi Aza Muavinliğine tayin edilmiştir.³⁴⁰

Adıyaman Vali Muavinliğine tayin edilmiş olan Isparta Hukuk İşleri Müdürü Vasfi Özdemir 18 Haziran 1955 tarihinde gelerek görevine başlamıştır.³⁴¹

Uşak vilayeti Baş Komiseri Ali Kayra Adıyaman Emniyet Müdürlüğü Baş Komiserliğine tayin edilerek vazifesine başlamıştır.³⁴²

Adıyaman Tapu Sicil Muhafızı Abdurrahman Birden, Akçakale Kadastro Müdürlüğüne tayin olunmuştur.³⁴³

Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar Manisa'ya tayin edilmiştir.³⁴⁴

³³⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 72, s.2, 20 Mart 1955.

³³⁷ **A.g.g.**, S. 74, s.2, 22 Mart 1955.

³³⁸ **Yeşil Adıyaman**, S. 363, s.1, 27 Nisan 1955.

³³⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 96, s.1, 5 Mayıs 1955.

³⁴⁰ **A.g.g.**, S. 97, s.1, 6 Mayıs 1955.

³⁴¹ **Yeşil Adıyaman**, S. 377, s.1, 19 Haziran 1955.

³⁴² **Demokrat Adıyaman**, S. 115, s.1, 11 Temmuz 1955.

³⁴³ **A.g.g.**, S. 131, s.2, 27 Ağustos 1955.

³⁴⁴ **A.g.g.**, S. 641, s.1, 18 Temmuz 1957.

İstanbul Belediye Reis Muavinliği'nden Adıyaman Valiliğine tayin edilen Sayın Ahmet Balkan 12 Ağustos 1957 tarihinde Adıyaman'a gelerek vazifesine başlamıştır.³⁴⁵

Adıyaman Nüfus Müdürlüğü'ne tayin olunan Ziya Müftüoğlu 13 Mart 1959 tarihinde Adıyaman'a gelerek vazifesine başlamıştır.³⁴⁶

15 günden beri izinli olarak Ankara'da bulunduğu sırada Isparta Valiliğine nakli çıkan Ahmet Balkan 14 Ekim 1959 tarihinde Adıyaman'a gelmiştir. İki buçuk senedir durup dinlenmeden devam eden görevine, 2 yıldan beri belediye siyaseti görevini de eklemek suretiyle Adıyaman'ın imar ve belde işlerinin daha faydalı bir şekilde tedviri mümkün olmuş, gerek vilayet ve gerekse şehir işlerinde az imkanlarla büyük işler başarmıştır.³⁴⁷

Yeni Adıyaman Valisi Hakkı Baykal 25 Ekim 1959 tarihinde Adıyaman'a gelmiştir. Malatya'dan hareket edip Adıyaman'a gelen vali, Adıyaman vilayet ve belediye erkanı, Besni, Kahta, Gölbaşı, Tut kaymakam ve belediye başkanlarıyla ileri gelenler tarafından karşılanmıştır.³⁴⁸

Adıyaman Samsat'a memur tayinleri başlamıştır. 1 Nisan 1960 tarihinden itibaren kaza haline gelecek olan Samsat nahiyesine tayinlere başlanmıştır. Böylece Mal Müdürlüğü Vekilliğine Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü Muhasebe Şefi Aziz Çağlayan, Veznedarlığa Adıyaman Vergi Memur Yardımcısı Hasan Özgül, Tahakkuk Vergi Memurluğuna Gerger Vergi Memuru Ali İhsan Fırat, Tahsil Memurluğuna Gerger Vergi Memur Yardımcısı Mustafa Bölücü ve Tahsildarlığa da Nuri Sunay'ın tayinleri gerekli görülmüştür.³⁴⁹

³⁴⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 661, s.1, 13 Ağustos 1957.

³⁴⁶ **A.g.g.**, S. 1101, s.1, 14 Mart 1959.

³⁴⁷ **A.g.g.**, S. 1263, s.1, 15 Ekim 1959.

³⁴⁸ **A.g.g.**, S. 1272, s.1, 26 Ekim 1959.

³⁴⁹ **A.g.g.**, S. 1392, s.1, 26 Mart 1960.

Adıyaman Valisi Hakkı Nevzat Baykal 13 Haziran 1960 tarihinde Kırşehir Valiliğine tayin edilmiştir.³⁵⁰

Adıyaman Valisi Hakkı N. Baykal'ın Kırşehir Valiliğine tayin edilmesiyle onun yerine tayin edilen Mehmet Saraçoğlu 14 Haziran 1960 tarihinde Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³⁵¹

Adıyaman'ın yeni Vali Muavini Selim Sabit Boğa 23 Kasım 1960 tarihinde Adıyaman'a gelerek vazifesine başlamıştır.³⁵²

Adıyaman Maliye Muhasebe Müdürü Hasan Çeliker 16 Ocak 1961 tarihinde Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³⁵³

Adıyaman Gölbaşı Kaymakamlığı'na Akçaka Kaymakamı N. Omuz, Adıyaman Gerger Kaymakamlığı'na Gürpınar Kaymakamı Vahit Rüştü Heper tayin edilmişlerdir.³⁵⁴

Adıyaman Defterdarlık Muhasebe Müdürü Hasan Çeliker İstanbul Gümrük Muhafaza Muhasebeciliği'ne tayin edilmiştir.³⁵⁵

Adıyaman Komiser Muavinliğine tayin edilen Mehmet Toker, 23 Temmuz 1961 tarihinde Bursa'dan gelerek görevine başlamıştır.³⁵⁶

Adıyaman Kahta İlçe Kaymakamlığı'na tayin edilmiş olan Nizami Çengeli 30 Kasım 1961 tarihinde Kahta'ya gelerek görevine başlamıştır.³⁵⁷

Devlet Hastanesi'nden Opr. Dr. Selahattin Okay İzmir Devlet Hastanesi'ne tayin edilmiştir.³⁵⁸

³⁵⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 1448, s.1, 14 Haziran 1960.

³⁵¹ **A.g.g.**, S. 1449, s.1, 15 Haziran 1960.

³⁵² **A.g.g.**, S. 1566, s.1, 24 Kasım 1960.

³⁵³ **A.g.g.**, S. 1612, s.1, 17 Ocak 1961.

³⁵⁴ **A.g.g.**, S. 1697, s.1, 5 Mayıs 1961.

³⁵⁵ **A.g.g.**, S. 1758, s.3, 21 Temmuz 1961.

³⁵⁶ **A.g.g.**, S. 1760, s.3, 24 Temmuz 1961.

³⁵⁷ **A.g.g.**, S. 1872, s.1, 1 Aralık 1961.

³⁵⁸ **A.g.g.**, S. 1874, s.1, 4 Aralık 1961.

Adıyaman Defterdarlık Gelir Müdürlüğüne tayin edilmiş olan Ömer Ertaş gelerek görevine başlamıştır.³⁵⁹

Adıyaman Teknik Ziraat Müdürü Hudbi Eken Ankara Teknik Ziraat Müdürlüğü'ne, Çanakkale Teknik Ziraat Müdürlüğü Teknik Müfettişi Mesut Ören de Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü'ne tayin olmuştur.³⁶⁰

Adıyaman Vali Muavini Turgut Kaya Tirebolu Kaymakamlığı'na, Muş Vali Muavini A. Şefik Gürpınarlı da Adıyaman Vali Muavinliği'ne tayin edilmiştir.³⁶¹

Eski Adıyaman Valisi Mehmet Saraçoğlu Kırklareli'ne tayini dolayısıyla 19 Ekim 1962 tarihinde Adıyaman'dan ayrılmıştır.³⁶²

Adıyaman Valiliği'ne tayin edilen Alaaddin Kırıl 24 Ekim 1962 tarihinde Adıyaman'a gelerek yeni görevine başlamıştır.³⁶³

Adıyaman'da tekstil fabrikasının montaj müdürlüğüne tayin olunan Rıza Sünnetçioğlu 19 Ekim 1963 tarihinde Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³⁶⁴

Samsat Kaymakamı Sabri Arıkan Adana'nın Yumurtalık Kazasına tayin edilmiştir.³⁶⁵

20 ayı aşkın bir süre önce Urfa'dan Adıyaman'a tayin edilerek valilik görevini ifa eden Emekli General Alaaddin Kırıl şehir valiliğine tayini sonucu 22 Haziran 1964 tarihinde Adıyaman'dan ayrılmışlardır.³⁶⁶

Adıyaman Türkiye Emlak Bankası Muhasebecisi Mithat Önen aynı görevle Maraş'a atanmıştır.³⁶⁷

³⁵⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1884, s.1, 15 Aralık 1961.

³⁶⁰ **A.g.g.**, S. 2030, s.1, 13 Haziran 1962.

³⁶¹ **A.g.g.**, S. 2101, s.1, 4 Eylül 1962.

³⁶² **A.g.g.**, S. 2141, s.1, 20 Ekim 1962.

³⁶³ **A.g.g.**, S. 2145, s.1, 25 Ekim 1962.

³⁶⁴ **A.g.g.**, S.2633, s.1, 20 Ekim 1963.

³⁶⁵ **A.g.g.**, S. 2658, s.1, 20 Kasım 1963.

³⁶⁶ **A.g.g.**, S. 2723, s.1, 22 Haziran 1964.

³⁶⁷ **A.g.g.**, S. 2742, s.1, 5 Ekim 1964.

Adıyaman Milli Eğitim Müdürlüğüne tayin olunan Tevfik Uğurlu gelerek görevine başlamıştır. Adıyaman'daki bir diğer tayin de Kahta Kaymakamı Nazmi Çengelci Kırıkkale'ye tayin edilmiştir.³⁶⁸

Adıyaman Lisesi Müdürlüğüne tayin olan Mahmut Baran 1 Nisan 1965 tarihinde Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³⁶⁹

Adıyaman Bayındırlık Müdürlüğüne tayin edilmiş olan Mimar-Mühendis Uğur Sayiner 17 Haziran 1965 tarihinde görevine başlamıştır.³⁷⁰

Bir müddettir münhal bulunan Tapu Sicil Muhafızlığına Urfa'nın Siverek kazasından Halil Çalışır tayin edilmiştir.³⁷¹

Adıyaman Teknik Ziraat Müdürü Cengiz Aksöyek, Diyarbakır Teknik ziraat Müdürlüğüne atanmıştır. Adıyaman'da önemli işler yapan Cengiz Aksöyek'in bu tayini Adıyaman'da büyük bir üzüntü yaratmıştır.³⁷²

Adıyaman Maarif Müdürlüğüne Zahit Öğüt tayin edilmiştir.³⁷³

Adıyaman Tekel Müdürlüğüne tayin olan Necmettin Kirişoğlu Adıyaman'a gelerek vazifesine başlamıştır.³⁷⁴

Yeni iktidar tarafından nakil ve tayin olunan idareciler meyanında Adıyaman valiliğine atanan mülkiye Müfettişi Ömer Hacı Bozkurt 28 Ocak 1966 Cuma günü Adıyaman'a gelerek görevine başlamıştır.³⁷⁵

Adıyaman Ziraat Bankası Müdürü Kadir Çatalbaş Yozgat'a tayin edilmiştir.³⁷⁶

³⁶⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2750, s.1, 17 Kasım 1964.

³⁶⁹ **A.g.g.**, S. 2773, s.1, 2 Nisan 1965.

³⁷⁰ **A.g.g.**, S. 2786, s.1, 18 Haziran 1965.

³⁷¹ **A.g.g.**, S. 2787, s.1, 25 Haziran 1965.

³⁷² **A.g.g.**, S. 2799, s.1, 30 Ağustos 1965.

³⁷³ **A.g.g.**, S. 2800, s.1, 15 Eylül 1965.

³⁷⁴ **A.g.g.**, S.2802, s.1, 27 Ekim 1965.

³⁷⁵ **A.g.g.**, S.2816,s.1,31 Ocak 1966;**Yeşil Adıyaman**, S.1603,s.1,31 Ocak 1966.

³⁷⁶ **Demokrat Adıyaman**, S.2837, s.1, 14 Mayıs 1966.

5.2. Adıyaman'da Yapılan Terfiler

Adıyaman Ağır Ceza Reisi Zahit Özbulak'ın 1 Şubat 1954 tarihinden itibaren asli maaşının 100 liradan 125 liraya çıkarılmak suretiyle terfi etmiştir.³⁷⁷

Adıyaman Adliyesi'nde yapılan terfi ile İcra Memuru Mustafa Maraş 30 lira asli maaştan 35 liraya terfi etmiştir.³⁷⁸

Gerger Özel İdare Memuru Mehmet Yıldız bir derece terfi edilmiştir.³⁷⁹

³⁷⁷ **Yeşil Adıyaman**, S. 273, s.1, 1 Şubat 1954.

³⁷⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 490, s.1, 12 Ocak 1957.

³⁷⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2755, s.1, 7 Aralık 1964.

III. BÖLÜM

SAĞLIK VE EĞİTİM- ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI

1. SAĞLIK KURULUŞLARI

1.1. Adıyaman Devlet Hastanesi

Adıyaman'a sağlık alanında 1954-1968 tarihleri arasında büyük yatırımlar yapılmamış ise de bulana yönelik gerek hükümetin ve gerekse Adıyamanlının desteğiyle bu alana yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Adıyaman'da var olan hastanenin sağlık araç ve gereçleri yönünden eksik ve yetersiz olması nedeniyle Adıyaman'da ilk kez tam teşkilatlı bir hastanenin yapılmasına 1955 bütçesinden ayrılan parayla yapılması kararlaştırılmıştır.³⁸⁰ Buna yönelik çalışmaların yapılması için 4 Mart 1955 tarihinde Sıhhat ve İctimai muavenet vekili Doktor Behçet Uz beraberinde Malatya Valisi Ahmet Tekelioğlu ve Sosyal Yardım İşleri Umum Müdür Vekili Doktor Suat Seren ile birlikte Adıyaman'a gelmişlerdir. Doktor Behçet Uz da tam teşkilatlı bu büyük hastanenin yakında hizmete açılacağına müjdesini Adıyamanlılara vermesiyle artık Adıyaman'da hastaların daha rahat bir şekilde hizmet görmelerinin de adımı atılmış oldu.³⁸¹

Ancak yıllarca inşaatı devam etmiştir. Adıyaman Devlet Hastanesi kimi sebeplerden dolayı sürekli olarak yapımı durdurulmuştur. Vilayetin en büyük eksikliklerinden biri olan bu hastanenin bir an önce bitirilmesi için 1961 Nisan ayında Yüksek Vekaletten Adıyaman'a yarım milyon gibi bir para tahsil edilmiştir.³⁸²

1.2. Trahom Hastanesi ve Dispanseri

Adıyaman'daki hastane yetersizliğine çözüm üretmek için bir tane de Trahom Hastanesi kurulmuştur. Bu hastanenin yapımı 1964 yılı programına alınmış ve 1

³⁸⁰ Yeşil Adıyaman, S. 341, s.1, 31 Ocak 1955.

³⁸¹ Demokrat Adıyaman, S. 65, s.1, 7 Mart 1955.

³⁸² A.g.g., S. 1682, s.1, 13 Nisan 1961.

Milyon liraya ihale edilmiştir.³⁸³ Trahom Hastanesi'nin temeli ise bu program dahilinde 23 Temmuz 1964 tarihinde törenle atılmıştır. Merasimde ilk konuşmayı Adıyaman Sağlık Müdürü Ş. Karaağaç yapmıştır. Sağlık Müdürünün konuşması müteakip, Adıyaman Valisi kısa bir konuşma yaparak, '*Trahom Hastanesi, memleket ve millete hayırlı ve uğurlu olsun*' diyerek hastanenin temeline ilk harcı atmıştır.

Adıyaman'da halk sağlığını tehdit eden iki önemli hastalıktan biri olan Trahomla mücadele etmek ve halkı bu hastalıktan korumak için 50 yataklı bir hastane yapılmaya başlanmıştır. Adıyaman'ın ilk Trahom Hastanesi 1926 tarihinde Dr. Ömer Kaşif Bey tarafından Belediye binasında halkın hizmetine açılmıştır. 1960 yılında halen Sağlık Müdürlüğü Binasında bulunan binaya 20 yataklı hastane olarak nakledilmiş ve 1963 tarihine kadar orada faaliyette bulunmuştur. Mayıs 1963 tarihinde yeni açılan 100 yataklı Adıyaman Devlet Hastanesi bünyesinde 20 yataklı göz servisi ve Trahom Hastanesi olarak faaliyete devam etmiştir. Mütihassıs İl Trahom Başkanı hizmetinde 1 Tabip, 1 hemşire, 4 sağlık memuru, 15 Trahom Köy Göz İlaçlayıcı idaresinde ayrıca 2 Merkez Dispanseri de faaliyette olmuştur. İlçelerle birlikte hastaneye bağlı olarak faaliyet gösteren 5 Dispanser, 12 sağlık memuru, 47 Trahom Köy Göz İlaçlayıcısı ile Trahom tarama ve tedavisi tatbik edilmiştir.³⁸⁴

Ancak Trahom Dispanserlerindeki görevlilerin ihmalkarlıkları kimi zaman vatandaşları zor durumda da bırakmıştır. 1964 tarihinde buna örnek teşkil edecek bir durum meydana gelmiştir. Bir kısım Adıyaman vatandaşlarının Demokrat Adıyaman Gazetesine kadar gelerek Trahom Dispanserlerinin öğleden sonra mesai yapmadığını, hastalığın kendini gösterdiği özellikle bu yaz mevsiminde hastaların güçlüklerle karşılaşmasını söylemişlerdir. Merkezden ve civar köylerden hususi suretle gözlerini ilaçlatmak için gelen kimselerin geri dönmek mecburiyetinde kaldıklarını ve halkın bu durumdan rahatsız olduklarını ilave etmişlerdir. Bu yoldaki aksaklıkların giderilmesi için ilgililerin bir an önce çözüm bulmaları gerektiği ifade edilmiştir.³⁸⁵

³⁸³ **Demokrat Adıyaman**, S. 2637, s.1, 25 Ekim 1963.

³⁸⁴ **Yeşil Adıyaman**, S. 1515, s.1-4, 28 Temmuz 1964.

³⁸⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 2733, s.1, 21 Ağustos 1964.

2. BULAŞICI HASTALIKLAR

2.1. Grip

Adıyaman'da kimi zaman bulaşıcı hastalıklar da ortaya çıkmıştır. En çok rastlanan bu hastalıklardan biri de kuşkusuz Grip olmuştur. Bulaşıcı hastalıklar genelde toplu kullanılan alanlarda daha tehlikeli olmuştur. Bu hastalıktan en çok etkilenenler ise kuşkusuz çocuklar olmuştur. bu sebeple alınan önlemler de ilk önce çocuklara yönelik olmuştur. Adıyaman'da salgın bir hastalığın 17 Ekim 1958 tarihinde bir kısım lise ve ortaokul öğrencilerine sirayet ettiği öğrenilmiş ve durum derhal Adıyaman Sağlık Teşkilatı'na bildirilmiştir. Böylece durumdan derhal haberdar edilen sağlık teşkilatı, öğrencileri muayene etmiştir.³⁸⁶ Bu salgın hastalığın bu muayeneler sonrasında grip olduğu anlaşılması üzerine okullar 1 hafta tatil edilmiştir.³⁸⁷

2.2. Trahom Hastalığı

Adıyaman'da mücadele edilen bir diğer sağlık sorunu ise Trahomla mücadele olmuştur. Özellikle Temmuz sıcaklarının artmasıyla hüküm süren bu Trahomla mücadele 1955 yazında da titizlikle üzerinde duran Adıyaman Sıhhat Müdürlüğü, gerekli görülmesi üzerine Yenipınar Mahallesinde de Trahomla Mücadele Dispanseri açmıştır.³⁸⁸

1926-1961 yılları arasında Adıyaman merkez ve kazalarında Dispanser ve Köy Tedavi Evlerinde yapılan Trahom tedavilerinde halkın %70 nispetinde Trahom Hastalığına yakalandığı tespit edilmiştir. 1961 tarihinden itibaren Dünya Sağlık Teşkilatı (UNICEF) ile müştereken iş birliği ve yardımlaşma ile Trahom tedavi ve tatbikatı neticesinde 1961 Ekim ayından itibaren bilhassa Adıyaman köylerine kadar yayılan Trahom'a karşı UNICEF faaliyetlerinden sonra 1961-1962 yılları arasında 20 bin 669 kişi, 1962-1963 yılları arasında 51 bin 959 kişi ve 1963-1964 yılları arasında ise 53 bin 446 kişide Trahom Hastalığı tespit edilmiş ve toplam 126 bin 074 kişi

³⁸⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 984, s.1, 18 Ekim 1958.

³⁸⁷ **A.g.g.**, S. 985, s.1, 21 Ekim 1958.

³⁸⁸ **A.g.g.**, S. 116, s.1, 13 Temmuz 1955.

tedavi altına alınmıştır. Bu çalışmaların neticesinde Trahom Hastalığı'na yakalananların oranı %70'ten %30-40'lara kadar düşmüştür.³⁸⁹

2.3. Kolera Hastalığı

Kolera mikrobi en çok hastaların dışkılarında bulunur. Bu yolla lağımlara, sulara, sebzelere ve meyvelere bulaşan bir mikroba sahiptir. Karasinekler bu mikrobun bulaşmasında ve yayılmasında büyük bir vasıtaadır. Mikrop, sindirim yollarından geçer ve hastalığa sebebiyet verir. Hastalığın en önemli belirtileri ise, kusma, ishal, vücuttan büyük su kaybı, kramplar şeklinde görülür.

Adıyaman'da bulunan bir diğer hastalık ise Kolera olmuştur. Bu hastalığın bölge halkında önemli bir tehlike unsuru oluşturmasından kaynaklanacak ki, sağlık elemanları bazı tarihlerde Kolera hastalığından korunmanın nasıl sağlanacağı hakkında seminerler vermişlerdir. Bu bilgilendirme faaliyetlerinden bir tanesi de 23 Mart 1966 tarihinde Kolera salgını nedeniyle Adıyaman Sağlık Müdürlüğü tarafından bir bilgilendirme semineri düzenlenmiştir. Kaza, Nahiye ve köy sağlık memurlarının katıldığı bu seminerde, hastalığın meydana gelişi, etkileri, tehlikesi ve hastalıktan korunmak için alınması gereken tedbirler hakkında oldukça geniş bilgiler verilmiştir.

Öte yandan Sağlık Bakanlığı tarafından Adıyaman'a 1000 şişelik Kolera aşısı gönderilmiş ve sağlık personelleri tarafından kullanılmış ve ardından tekrardan 1000 şişelik aşı daha gönderilmesi kararlaştırılmıştır.³⁹⁰

Ağustos 1966 tarihinde Irak'ta görülen Kolera salgını sebebiyle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Adıyaman, '*Hassas Bölge*' olarak ilan edilmiştir. Bunun üzerine sıkı tedbirler alınmaya başlanmıştır. Adıyaman Sağlık Müdürlüğü bunun üzerine Kaza, Nahiye ve köylerde aşı taramasına başlamış ve şehir içme suyundan numuneler alınarak muayeneye gönderilmiştir.³⁹¹

³⁸⁹ **Yeşil Adıyaman**, S. 1515, s.1-4, 28 Temmuz 1964.

³⁹⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2827, s.1, 26 Mart 1966.

³⁹¹ **A.g.g.**, S. 2862, s.1, 26 Ağustos 1966.

2.4. Yanı Kara Salgını

Adıyaman'da hayvan sağlığını tehdit eden salgın hastalıklar da meydana gelmiştir. Durum böyle olunca Adıyaman Veteriner Müdürlüğü de tedbirler almıştır. Bu alanda faaliyet gösteren Adıyaman Veteriner Müdürlüğü, 12 Mart 1955 tarihinde Merkez Kaza ve Besni'nin 15'ten fazla köylerinde görülmekte olan sığırlardaki yanı kara salgınına önlemek ve köylünün geçim kaynağı hayvanlarının hastalığa yakalanmasına mani olmak için Ziraat Vekaletinden yardım istemiştir. Böylece köylünün önemli bir geçim kaynağı olan hayvancılığın hastalıktan korunması için büyük mücadeleler verilmiştir.³⁹²

3. DOKTOR YETERSİZLİĞİNİN DOĞURMUŞ OLDUĞU SONUÇLAR

Adıyaman'da hastane yetersizliği ve bu hastanelerde hizmet verecek doktorların yetersiz olması bölgede en önemli sorunların başında gelmiştir. Bu gibi durumlarda hastanın hayatını kaybetmesi olayları da meydana gelmiştir.

Ancak bu hastaların ölmesi sadece doktor yetersizliğinden de kaynaklanmamıştır. Adıyaman'da doktorsuzluk sorunu yaşanmış olsa da kimi zaman hastanede durması gereken doktorun yerini terk etmesiyle de sorunlar yaşanmıştır. Doktorun hastaneyi terk etmesiyle buraya gelen hastalar büyük sıkıntılarla karşılaşmış olması ve bazen hastaların hayatlarına da mal olan hadiseler de yaşanmıştır. 1962 tarihinde hastanede doktor görev yerini terk ettiği bir sırada Adıyaman'ın Tahrirat Katibi Hamdi Yıldırım geçirdiği ani bir kriz nedeniyle hastaneye kaldırılmış, ancak doktorun hastanede olmaması nedeniyle bir saat doktor bekledikten sonra vefat etmiştir.³⁹³

Doktor ihtiyacı sadece Adıyaman merkezle sınırlı olan bir durum olmamıştır. Doktorsuzluk sorunu sadece Adıyaman merkezle sınırlı olan bir durum değildir. Adıyaman'ın ilçelerinde de bu bir sorun oldukça büyük sıkıntılar yaratmıştır. Bu gibi olumsuz durumların ortadan kalkması ve vatandaşın sağlık sorunlarını giderecek

³⁹² **Demokrat Adıyaman**, S. 67, s.1, 12 Mart 1955.

³⁹³ **A.g.g.**, S. 2088, s.1, 20 Ağustos 1962.

doktor veya doktorların olmaması sosyal hayatın en önemli sorunlarından biri olmuştur. Uzun bir zamandan beri doktorsuz bulunan Adıyaman Çelikhan kazasına nihayet bir tabip gönderilmiştir. Adıyaman'a bağlı küçük bir ilçe olan Çelikhan'da bir hastalık veya acil bir durum olduğunda buradaki halk müşkül duruma düşmekteydi Bu nedenle buraya bir doktorun atanması Çelikhan halkını oldukça memnun etmiştir.³⁹⁴

Doktor yetersizliğinden dolayı bir hasta da 1966 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Pavyonda çıkan bir olayda bıçaklanan bir yaralı hastaneye kaldırılmış ancak hastanede Operatör eksikliğinden dolayı Malatya'ya gönderilmiştir. Kadir Eldemir adındaki bu vatandaş İşçi Sigortaları Hastanesi'nde yaşamını kaybetmiştir.³⁹⁵

4. EĞİTİM-ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI

Cumhuriyetin ilanından sonra Anadolu topraklarında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da büyük çalışmalar yapmıştır. Bütün yurttaki okuma-yazma seferberliği başlatılarak, cehaletin önüne geçmek amaçlanmıştır. Bütün bu eğitim faaliyetlerine Adıyaman da üzerine düşen görevi yapmaya çalışmıştır. 1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da dönemin imkan ve şartları oranında eğitim alanında oldukça ileri bir seviyede olmasa da birtakım çalışmalar özverili bir şekilde sürdürülmüştür. Özellikle okul öğrencilerinin düzenlediği Edebiyat Günleri adlı etkinlikler oldukça ilgi uyandırmıştır. Bu gibi etkinlikler öğrencinin eğitim-öğretim çalışmalarında daha etkin rol oynamasına fayda sağlamıştır.

4.1. Adıyaman Lisesi ve Öğrenci Faaliyetleri

Adıyaman'ın kültürel yönden ilerleyememesinden şikayet eden Adıyamanlılar, ilgili yerlerden buna yönelik çalışmaların meydana getirilmesi istenmiştir. Bunun da Adıyaman'da açılacak olan tam teçhizatlı bir lise ile mümkün olacağı savunulmuştur. Adıyaman'da her ne kadar bir orta okul açılmış ise de

³⁹⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2581, s.1, 17 Ağustos 1963.

³⁹⁵ **A.g.g.**, S. 2862, s.1, 26 Ağustos 1966.

buradan mezun olan öğrencilerin nerede okumalarına devam edecekleri konusunda sıkıntı meydana gelmiştir. İmkanları olan öğrenciler başka yerlere giderek lise eğitimine devam ederken, imkanı olmayan öğrenciler ise ortaokuldan sonra eğitime devam edememiştir. Bu sorunun ortadan kaldırılması için Adıyaman’da bir lise okulu açmaya karar verilmiş ve bu okul Adıyaman Lisesi adında 3 Ekim 1955 tarihinde düzenlenen bir merasimle açılmıştır. Böylece yıllarca lise eğitimi için birçok zorluk çeken Adıyaman öğrencileri de kendi memleketlerinde lise eğitimi alma fırsatı kazanmıştır.³⁹⁶

Adıyaman’da öğrencinin eğitimiyle sadece okul idaresi sorumlu olmamıştır. Bu nedenle Adıyaman’da daha sağlıklı ve koordineli bir eğitim-öğretim için ‘Okul Aile Birliği’nin de önemli katkıları olmuştur. Böylece 1957-58 ders yılı Okul Aile Birliği yıllık toplantısını 23 Şubat 1958 tarihinde yapmıştır. Bu toplantıya katılım diğer yıllara nazaran daha büyük olmuştur. Gündem gereğince Lise Müdürü Kemal Ozan’ın sekiz madde halinde hazırladığı açılış konuşmasını müteakip kongre divanı başkanlığında katiplerin seçimine geçilmiştir. Başkanlığa açık oy farkla Zeki Adıyaman, katipliklere Abuzer Aytekin ve Rıfat Küçük seçilmişlerdir. Ardından faaliyet raporu okunarak, neticede 1 milyon 469 bin 5 lira gelirin 797 bin 70 lirasının ihtiyaçlara sarf edildiği 671 bin 35 lirasının halen mevcut bulunduğu açıklanmıştır.³⁹⁷

Okul eksiğinin giderilmesi aslında yeterli olmamıştır. En büyük sorunlardan biri de bu okullarda eğitim verecek öğretmen eksikliği olmuştur. Türkiye genelinde olduğu gibi Adıyaman’da da öğretmensizlik büyük bir sorun teşkil etmiştir. Eğitim-öğretim yılında boş geçen derslerin telafisi ise bu nedenle okul bittikten sonra kurslarla yapılmıştır. 1958-59 ders yılında öğretmensizlik yüzünden Lisenin 2. ve 3. sınıflarında boş geçen Kompozisyon ve Edebiyat derslerinde öğrencilerin bu boşluğu telafi etmesi için Eğitim Vekaletinin emriyle bu derslerden kurs açılmasına karar verilmiştir. Öğrencilerin geri kaldığı bu derslerin kursla telafisinin verilmesi öğrenci velilerini de memnun etmiş, ancak diğer boş geçen derslerin kurslarının verilmemesi

³⁹⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 146, s.1, 3 Nisan 1955.

³⁹⁷ **A.g.g.**, S. 805, s.1, 24 Şubat 1958.

ise bu çalışmada eksik kalınmasına neden olmuştur. Açılması planlanan bu kurslar 1 Temmuz 1959 tarihinde başlayacak ve 3 hafta devam etmesi planlanmıştır.³⁹⁸

Ancak kimi zaman okul dışında başka şeylerle ilgilenen lise öğrencileri çevrede oldukça kayda değer bir tepkiyle karşılaşmışlardır. Her ne kadar okuma imkanları kısıtlı ve zor olmuş ise de kimi dönemlerde öğrenciler okul dışı işlerle de meşgul olmuşlardır. Bir kısım öğrenci zamanlarının önemli bir kısmını kahvelerde tavla oynayarak geçirmişlerdir. Buralara takılan öğrencilerin ceplerinde kitaplarını ve defterlerini taşımaları, ailelerine arkadaşlarına ders çalışmaya gittiklerini söylemelerine kanıt olmuştur. Bundan çevre sakinlerinin rahatsız olduklarını ve bu nahoş durumun ortadan kalkması için okul ve Aile Birliği'ne iş düştüğünü ifade etmişlerdir.³⁹⁹

Eylül 1960 tarihinde Türkiye genelinde uygulanması planlanan bir karar ile lise ve üniversiteli genç kızlar, bir yıl süre ile mecburi hizmet yapacakları belirtilmiştir. Bu karar ile öğretmen sorununa bir nebze olsun çözüm aranmaya çalışılmıştır. Bunun üzerine Adıyaman'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığı Komitesi üyelerinden Muzaffer Özdağ, lise ve üniversite mezunu genç kızların Anadolu'da Milli Eğitim Seferberliğinde çalıştırılmaları komitece kararlaştırılmış olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁰

Eğitim-öğretimde lise öğrencilerinin okul idaresini protesto ettiği zamanlar da olmuştur. Şubat 1961 tarihinde meydana gelen bir olay bu durumu örneklemektedir. Öğrencilere küfrettiği nedeniyle okul öğrencileri bir araya gelerek lise müdürü Veli Soysal'ı protesto etmişlerdir. Olayın gün geçtikçe büyümesinin ardından 300 kadar öğrenci velisi Valiye başvurarak bu duruma bir çare bulunmasını ricada bulunmuşlardır.⁴⁰¹ Bunun üzerine Adıyaman'a Maarif Vekaleti Baş Müfettişi beraberinde bir müfettişle teşrif gelmişlerdir. 16 Şubat 1961 Perşembe günü liseli öğrenciler bir protesto mitingi yapmak suretiyle haksızlığa uğradıklarını iddia etmiş ve bu durumun izalesini istemişlerdir. Muhitte büyük bir yankı uyandıran bu olayı

³⁹⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 1173, s.1, 12 Haziran 1959.

³⁹⁹ **A.g.g.**, S. 772, s.1, 9 Ocak 1958.

⁴⁰⁰ **A.g.g.**, S. 1512, s.1, 6 Eylül 1960.

⁴⁰¹ **A.g.g.**, S. 1641, s.1, 20 Şubat 1961.

tahkik için maarif vekaletince daha evvel tavzif edilmiş müfettiş Abdulkadir Tuğa çalışmalarını devam ederken aynı hadisenin yerinde tahkik ve tetkiki için Baş Müfettiş İrfan Alıcioğlu ve müfettiş Mesut Erginsav 23 Şubat 1961 tarihinde Adıyaman'a teşrif etmişlerdir.⁴⁰²

Hangi inanç ve inanışta olursa olsun birey, Türkiye'de dini inanış anayasa güvencesi altında serbesttir. Bu konuda herkesin takip edeceği yol sadece kendi inanış ve görüşü ile sınırlıdır. Bunun dışında aşırıya kaçan bazı hususlarla irticaya yönelen faaliyetler kanunlarla yasaklanmıştır. Dini konularda dileyenlerin arzu ettikleri şekilde bilgi edinebilmeleri için de gerekli müesseselerin kanunlar çerçevesinde çalışmaları zaruri kılınmıştır. İmam Hatip Okulları, İlahiyat Fakülteleri, doğrudan doğruya dini eğitimi veren kurumlar buna örnektir. Bu gerekliliğe uyulması karşısında Adıyaman Lisesi'nde de din dersi programa alınmıştır. Bu derslerin bir kısmı okul müdürü Necmettin Karagülle tarafından idare edilmektedir. Ancak bu öğretmenin dini akideler karşısındaki tutumu ile üzerine aldığı bu görev çevre ile bağdaşmamaktadır. Bu kişi dini vecibelerini yerine getirmediği gibi ders verdiği çocuklara sık sık İslam'ın temel şartlarından olan orucun lüzumsuzluğundan bahsetmesi ve hele müfredatında olduğu halde dini kaidelere ders anında yer vermemesi, bunlar yetmiyormuş gibi ders saatlerinin birçoğuna girmeyi zait görmüş olması çevrede nahoş karşılanmaktadır. Hal böyle olduğundan velilerin bu üzücü durumundan Necmettin Karagülle'nin nakil şayiası kurtarmıştır.⁴⁰³

Adıyaman'da geçmişte yaşamış ve Türk kimliğine büyük emekler harcayan şair ve yazarlar öğrenci ve öğretmenlerin çabalarıyla anılmaya çalışılmıştır. Lise, 9 Ocak 1966 tarihinde Halk Eğitim Salonu'nda bütün halkın davet edildiği bir '*Akif Gecesi*' düzenlemiştir. Bu gecede şiirler okunmuş ve Mehmet Akif Ersoy'un hayatı anlatılmıştır. Açılış konuşmasını Lise Edebiyat Hocası İsmet Soytürk yapmıştır. Bu

⁴⁰² **Demokrat Adıyaman**, S. 1645, s.1, 24 Şubat 1961.

⁴⁰³ **A.g.g.**, S. 2764, s.1-2, 29 Ocak 1965.

konuşmadan sonra Akif'in Hürriyet anlayışını öğrencilerden Mehmet Erbil anlatmıştır. Sabriye Nakiboğlu, Mehmet Tunç ve Durdu İleri şiirler okumuşlardır.⁴⁰⁴

4.2. Halk Dershaneleri

Özellikle Cumhuriyetin kurulmasıyla bütün yurttan başlatılan okuma-yazma seferberliğinin etkileri ve çalışmaları uzun yıllar devam etmiştir. Bütün yurttan olduğu gibi Adıyaman'da da halkın okuma-yazma ihtiyacını karşılamak için büyük çabalar sarf edilmiştir. Böylece Adıyaman'da gerek vali ve gerekse Adıyaman Eğitim Müdürlüğü okur-yazar olmayan vatandaşlar için çalışmalar yapılmıştır. Böylece Adıyaman Valisi ve Belediye Başkanı Hakkı Nevzat Baykal'ın direktiflerine binaen okur-yazar olmayan vatandaşların eğitimini sağlamak için faal Adıyaman Maarif Müdürü 1 Aralık İlkokulunda bir halk dershanesini faaliyete geçirmiştir.⁴⁰⁵

4.3. Bilgi Yarışması

Adıyaman'da eğitim-öğretim çalışmalarında öğrencileri bilgiye yönlendirmek ve okulu sevdirmek için bazı günler okulda bilgi yarışmaları düzenlenmiştir. Bunun üzerine 24 Ocak 1965 tarihinde Halk Eğitim Salonu'nda merkez 1 Aralık İlkokulu'nun IV.A ve IV.B sınıfları arasında bir bilgi yarışması düzenlenmiştir. bu yarışmada IV.B'nin 140 puana karşılık IV.A 270 puan alarak yarışmayı kazanmıştır.⁴⁰⁶

4.4. Kültür ve Edebiyat Çalışmaları

Eğitim-öğretim alanında Adıyaman'da önemli faaliyetler ve etkinlikler düzenleyen '*Kültür Edebiyat Kolu*' yine bu amaca yönelik 10 Mart 1956 tarihinde Adıyaman Lisesi'nde bir '*Edebiyat Günü*' düzenlemiştir. Bu gibi çalışmalara öncülük eden okul idaresinin de aslında payı büyük olmuştur. Önce Edebiyat Hocası Emel Kurter günün önemini belirten bir konuşma yapmış ve bunu müteakip görevli öğrenciler sırasıyla şiirler ve hikayeler okumuşlardır. En güzel şiir ve hikaye

⁴⁰⁴ **Yeşil Adıyaman**, S. 1601, s.1-4, 11 Ocak 1966; **Demokrat Adıyaman**, S. 2815, s.1, 10 Ocak 1966.

⁴⁰⁵ **A.g.g.**, S. 1289, s.1, 18 Kasım 1959.

⁴⁰⁶ **Yeşil Adıyaman**, S. 1551, s.1, 26 Ocak 1965.

okuyanlara ise okul idaresi tarafından kitaplar hediye edilmiştir. Bu etkinliğin birincisi Aycan Alpağut, ikinciliği Orhan Andırın ve üçüncülüğü ise Ülkü Özdemir kazanmışlardır.⁴⁰⁷

4 Nisan 1956 tarihinde ise '*Kültür Edebiyat Kolu*' İstiklal Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy için bir '*Akif Günü*' düzenlemiştir. Bu çalışmaya öğrencilerin ilgileri oldukça büyük olmuştur. Programa 1873'te doğan ve 1936 yılında vefat eden Türk şairinin yazmış olduğu '*İstiklal Marşı*'nin okunuşuyla başlanmıştır. Bunu müteakip öğrencilerden Şemsettin Bilgin hayatını, İsmet Kayıran sanatı hakkında bilgiler vermiştir.⁴⁰⁸

4.5. Eğitim-Öğretimdeki Diğer Gelişmeler

Adıyaman'da eğitim-öğretim büyük zahmetlerle yapılmıştır. Özellikle daha yeni vilayet olan Adıyaman, bu alanda çalışmalarına hız vermiş olsa da bu sorunun çözüme kavuşması için uzun bir süreç gerektirmiştir. Özellikle çevre köy ve kazalarda gelen öğrencilere barınacak bir yet temin edilmemesi nedeniyle sıkıntılar yaşanmıştır. Kasım 1956 tarihinde bu gibi sorunlar yaşanmıştır. Taşradan Adıyaman'a okumak için gelen Lise öğrencileri pansiyon olmadı için kendilerine ayrılan Yenyol İlkokulunun bir odasında barınmak zorunda kalmışlardır. Havalar soğduğundan ve yattıkları odanın pencerelerinin camsız olmasından dolayı kendilerini korumak için burayı terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu durum hem öğrencileri hem de velilerinin büyük oranda olumsuz etkilemiştir.⁴⁰⁹

Adıyaman'da öğrenci ve öğretmen ihtilafları da meydana gelmiştir. Bu gibi durumlarda olay savcılığa kadar intikal bile edebiliyordu. 21 Ocak 1958 tarihinde Orta 2'inci sınıftaki öğrenciler sıra dayacağına çekildikten sonra sıra Orta 3'üncü sınıfa gelmiş fakat bu sınıfın bütün öğrencileri yerine sadece bir öğrenciye fena halde dayak atılmıştır. Bunun üzerine olaya maruz kalan öğrencinin annesi, babası ve kardeşleri okul idaresi ile temasa geçmiş ise de atılan bu dayağın sebebi bir türlü anlaşılammıştır. İdare, çocuğun velisine hadiseyi tahkik edip neticeyi bildireceğini

⁴⁰⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 203, s.1, 11 Mart 1956.

⁴⁰⁸ **A.g.g.**, S. 228, s.1, 5 Nisan 1956.

⁴⁰⁹ **A.g.g.**, S. 441, s.1, 16 Kasım 1956.

söylemiştir. Bu dayaktan sonra Cumhuriyet Müddeiumumiliğine müracaatla kendisine lakap konduğunu bildiren öğretmen bu olaydan sinirlenerek öğrencilere dayak attığı anlaşılmıştır.⁴¹⁰

Adıyaman'daki eğitim çalışmalarına Adıyaman Maarif Müdürü Ahmet Çakıroğlu'nun da katkıları olmuştur. Yeni tayin edilmiş olmasına rağmen oldukça önem arz edecek çalışmaları olmuştur. On beş gündür görevine başlamasına rağmen, geldiği günden beri eğitim sorunlarını titizlikle ele almış ve bütün kazalarda bizzat tetkiklerde bulunmuştur. Birçok eksikliği bulunan Adıyaman eğitim teşkilatında büyük ilerlemeler kaydedeceği Adıyamanlılar tarafından bir beklenti meydana getirmiştir. Bu cümleden olmak üzere ilk olarak 1 Milyon 200 bin liraya mal olan ve köy kız çocuklarının ilk tahsillerini garantiye alacak olan Yatılı Kız İlkokulu'na talebe kaydı işini ele almıştır. Ay başından itibaren eğitime başlanması için ayrıca bu okulda çocuklarını muayyen günlerde ziyarete gelecek olan veliler için de kalacak yer ayrılmasını planlamıştır. Böylece Adıyaman kız çocukları için hiç değilse ilkokulu bitirecek ve okumanın zevkini tadıp anladıktan sonra tahsilini ilerletecek millete faydalı ve cemiyete bilgili bir nesil yetiştirmesi için önemli bir çalışma olmuştur.⁴¹¹

Eğitim ve öğretimdeki çalışmalar sadece Adıyaman merkezle sınırlı kalmamıştır. . Buna yönelik olarak Adıyaman Valisi Alaeddin Kırıl 26 Kasım 1963 tarihinde Belediye Kütüphanesi'nde kaymakamlarla bir toplantı yapmıştır. Vali, memleketin kalkınmasının ancak Milli Eğitim davasını halletmekle mümkün olacağını ifade ederek 1964 programına göre Adıyaman bölgesindeki köylerde yapılacak okulların tespiti işine önem verilmesini Kaymakamlardan rica etmiş ve buna yönelik direktiflerde bulunmuşlardır.⁴¹²

8 Ocak 1965 tarihinde Adıyaman Kahta ilkokullarında bir ders yapıldıktan sonra eğitim yarıda kesilerek tatil olunmuştur. Ortada hiçbir sebep yokken 800 kadar öğrencinin tatil edilmesi Kahta'da herkesi hayrete düşürmüştür. Bu hayrete sebep en önemli olay ise İstiklal Marşının okutulmaması olmuştur. İlgililer okulun tatiline

⁴¹⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 781, s.1, 22 Ocak 1958.

⁴¹¹ **A.g.g.**, S. 1259, s.1, 10 Ekim 1959.

⁴¹² **A.g.g.**, S. 2664, s.1, 27 Kasım 1963.

sebepler olarak ilköğretim müfettişleri Mehmet Nazik'in tertiplelediği iyi niyet toplantısına köylerden gelen öğretmenleri istiyab edecek başka bir yer olmadığını, bu maksatla çocukların evlerine gönderildiklerini açıklamışlardır. Ancak her ne olursa sebepler okullar tatil edilirken İstiklal Marşının okunmaması büyük bir üzüntü yaratmasına sebep olmuştur.⁴¹³

1967 yılına gelindiğinde Adıyaman'da okul ihtiyacını karşılamada oldukça ilerleme kaydedilmiştir. 1967-1968 İlkokul yaptırım programı tam olarak bir sonuca varmış ve 17 köy yeniden okul binalarına kavuşmuşlardır. Adıyaman'da yol, su ve arsa yoklu gibi nedenlerle okul yapma imkanı olmayan köy ve mezralar için yapılan bu çalışmalar oldukça büyük bir memnuniyetlik yaratmıştır. Bu çalışmaların başarıya ulaşmasında en büyük pay Adıyaman Valisi O. Bedrettin Oğuz'un '*Okula Kavuşturma*' kampanyası olmuştur. Böylece Adıyaman valisi 1969 yılına kadar Adıyaman'da okulsuz köyün kalmayacağını söylemiştir.⁴¹⁴

⁴¹³ **Demokrat Adıyaman**, S. 2760, s.1, 12 Ocak 1965.

⁴¹⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 3122, s.1, 11 Kasım 1967; **Yeşil Adıyaman**, S. 1912, s.1, 11 Kasım 1967.

IV. BÖLÜM

EKONOMİK FAALİYETLER

1- Tarım

Adıyaman ekonomisinin temeli tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Çalışmamıza konu olan 1954-1968 yılları arasında nüfusun büyük bir kısmı tarımla uğraşmaktaydı. Baktığımızda ekonomik faaliyetler içinde en yaygın olanı ise tütün üretiminde olduğunu görmek mümkün. Tütün alımı ise yılın belli aylarında alınarak, bütün ekiciler kendi tütünlerini Adıyaman Tekel Müdürlüğü'nün belirlemiş olduğu tarihlerde getirerek buraya satarlardı. Tütün ekicilerinin sabırsızlıkla bekledikleri bu alım tarihi ve tütün denkleminin nasıl ve ne şekilde olması ile ilgili bilgi veren Adıyaman Tekel Müdürü, 1 Şubat 1954 tarihli alımları için gereken hazırlıkların tamamlanarak ve 700 bin liralık bir tahsisatın geldiğini, müstahsillerin yani üreticilerin ve Tekel'in alımdan memnun olmaları için denklemin küçük ve temiz yapılması gerektiğini belirterek tütün ekicilerinin ürünlerini daha derli toplu getirmelerini ifade ederek ekicilerin bu alımda sıkıntı yaşamamalarını amaçlamıştır.⁴¹⁵

Tütün üreticileri ürettikleri tütün mahsulünü yılın belli aylarında Adıyaman Tekel Müdürlüğü'nün meydana getirdiği depolara getirerek burada belirlenen fiyatla satılmaktaydı. Bu tütünlerin ambarlanması ve alım-satımı için Tekel Müdürlüğü'nün tayin ettiği görevliler ile yapılmaktaydı. Tütünlerin ambarlanma zamanı geldiğinde Adıyaman Tekel Müdürlüğüne görevlendirilen kişilerin kontrolünde tütün üreticilerin daha rahat ve güvenilir bir şekilde kendi ürününü satması için çaba harcarlardı. Mesela 1954 tütün ambarlama ve alım-satımına geçen seneye göre (1954) bir ay erken başlanması hem tütün emekçilerinin tütünlerini zamanında elinden çıkarmalarını hem de alım ve ambarlama işini yapan memurlar yığılma olmadan işlerini daha rahat yapmalarına imkan sağlamıştır.⁴¹⁶

⁴¹⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 272, s.1, 28 Ocak 1954.

⁴¹⁶ **A.g.g.**, S. 54, s.1-2, 27 Ocak 1955.

Adıyaman'daki Tütün alımlarında bazen fiyatlandırma konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Ortaya çıkan bu sıkıntılar bazen üreticiyi bazen de alım ve ambarlama işini yapan memurlar olumsuz etkilenmişlerdir. 1954 mahsullü tütünlerin alımında ilk başlarda belirtilen fiyat değeri tütün ekicilerini oldukça memnun etmiş, ancak bu durum kısa sürmüş ve tütün fiyatları ilk belirlenen fiyatın oldukça altına düşmüştür.

Bunun sebebi ise getirilen bütün tütünlere aynı değerden fiyat verilmiş ve böyle bir durumun tütün ekicileri arasında olumsuz durumlara yol açacağı düşünüldükçe, ambara gelen her tütüne değerine göre fiyat belirlenmeye başlanmıştır. Aslında ortaya çıkan bu fiyat düşüşüne bir diğer etken de kalite olarak düşük tütünlerin en sona kalması etkili olmuştur. Ayrıca bu yılki (1955) tütünlere verilen yüksek değer diğer yıllara göre daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.⁴¹⁷

Adıyamanlı çiftçinin en önemli gelir kaynağı olan tütün yetiştiriciliği her yıl titizlikle ve onca harcanan emekle Adıyaman Tekel Müdürlüğü'nün belirlediği tarihlerde getirerek burada belirlenen bir fiyatla satarak kendisine bir ekonomik gelir elde etmektedir. Her yıl düzenli olarak devam eden bu alım-satımda bu yıl (1955) 660 bin kiloyu bulan Adıyaman menşeli 1954 mahsulü tütünlerden bugüne kadar (Nisan 1955) 500 bin kilosu alınmıştır. 1900 ekicinin sattığı bu tütünden hariç daha 1080 çiftçinin 100 bin kilodan fazla elinde tütünü bulunduğunda ve bunun da bir an önce alınması için 1955 Mayıs ayının sonuna kadar ambarlama süresi verilerek üreticinin gelir kaynağı olan bu tütünlerin zamanında alınması için çalışmalara hız verildiği ve öylece tütün üreticileri ürettikleri mahsulü zamanında elinden çıkararak zarar etmesi önlenmiş olacağı belirtilmiştir.⁴¹⁸

Adıyaman'da tarım faaliyetlerinin daha iyi şartlarda ve köylünün tarımsal çalışmalarda sıkıntı yaşamadan üretimini gerçekleştirebilmesi için Adıyaman Valiliği'nin ve Belediye'nin önemli çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bunun üzerine Adıyaman çiftçilerinin ekim ihtiyacı için 2000 ton tohumluk buğday tahsisi yapılması gerekli görülmüş ve bu tohumluk buğdayların zamanında çiftçilere

⁴¹⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 57, s.1, 9 Şubat 1955.

⁴¹⁸ **A.g.g.**, S. 85, s.1, 7 Nisan 1955.

dağıtılması için Adıyaman Ziraat Müdürlüğü ve Ziraat Bankası arasında gerekli hazırlıkların yapılması için Adıyaman Valisi İbrahim Tefvik Kutlar tarafından talimatların verildiği görülmüştür. Böylece Adıyaman çiftçisi bu 2000 tonluk tohumu zamanında alarak ekmiş olacağı ifade edilmiştir.⁴¹⁹

Ziraata yönelik faaliyetleri daha hızlı ve daha olumlu neticeler almak için Adıyaman Ziraat Müdürlüğü hazırlanan programlara göre çalışmalarına devam etmiştir. 1956 çalışma programı hakkında gerekli ihtiyaçları görüşmek için Ankara'ya giden Adıyaman Teknik Ziraat Müdürü Sabri Dil, kendisiyle görüşen Demokrat Adıyaman muhabirine, *bu çalışma programının Adıyaman için faydalı olduğunu ve programın %80'inin tatbik edileceğini umduğunu*, söyleyerek bu programın hayata geçmesiyle Adıyaman için önemli bir kazanım olacağını belirtmiştir⁴²⁰

Adıyaman'da meyve ve sebze yetiştiriciliği alanında ilerleme sağlamak ve bu alana yönelik ihtiyacı karşılamak için çalışılmıştır. Bu çalışmaların neticesinde Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından halka dağıtılmak üzere Malatya ve Tokat ziraat fidanlıklarından binlerce adet meyve fidanı getirmesi kararlaştırılmış ve bu fidanlıkları getirmek için de bir Ziraat Teknisyeninin görevlendirildiği görülmektedir. Bundan önceki yıllarda yine alınan meyve fidanları mevsiminden önce alınmış olduklarından herhangi bir verim elde edilmediğinden, bu kez bu fidanlıkların zamanında alınması geçmişten ders alındığını görmekteyiz.⁴²¹

Türkiye'nin her bölgesinde köylüye büyük maddi imkanlar sağlayan Ziraat Bankası Adıyaman'da da çiftçiye kolaylık sağladığını yapmış olduğu tarımsal faaliyetlerde görmek mümkün olmuştur. Bu çalışmalar neticesinde Adıyaman'ın Gerger kazasında Ziraat Bankası Teşkilatı bulunmaması nedeniyle çiftçiye gereken yardımı sağlamak amacıyla bir Tarım Kredi Kooperatifi kurulması Adıyaman Ziraat Bankası Müdürü Ahmet Bulak tarafından ön görülmüş ve kanuni formalitesinin hazırlanması için çalışmalara başlanarak, Gerger'de kurulacak bu Tarım Kredi

⁴¹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 137, s.1, 13 Eylül 1955.

⁴²⁰ **A.g.g.**, S. 168, s.1, 30 Ocak 1956.

⁴²¹ **A.g.g.**, S. 169, s.1, 31 Ocak 1956.

Kooperatifi'nin köylüye tarımsal alanda büyük bir destek sağlayacağı ifade edilmiştir.⁴²²

Adıyaman'da tarım çiftçisi bazen ürettiği mahsulünü kurulan kooperatiflere verdikten sonra mahsulün parasını zamanında alamadıklarını görmekteyiz. Bu da başka bir geliri olmayan köylüyü zor durumda bırakmıştır. Adıyamanlı bir köylü, bir yıl boyunca bin bir ümit ve emekle üretmiş olduğu pancarı kooperatife verdikten sonra aradan epey zaman geçmesine rağmen halen parasını alamamış olması nedeniyle Adıyaman'ın yerel basın gazetelerinden biri olan Demokrat Adıyaman Gazetesine bir mektup göndererek şikayetini dile getirmiştir. Kışlık ihtiyacını temin etmek için çiftçinin en sıkışık zamanın bu mevsim (Kasım 1956) olduğunu, köylünün başka bir iş kaynağı olmadığı için bu ürettiği ürün ile geçimini sağladığını; ancak kooperatife verdiği ürünün parasını alamadığı için de zor durumda kaldığını ifade etmiştir.⁴²³

Adıyaman'ın ekonomik hayatında önemli bir yere sahip olan bir diğer ekonomik faaliyet pamuk üretimi olmuştur. Böylelikle burada üretilen pamuklar Adıyaman'da faaliyette bulunan Çuko-Birlik Adıyaman Şubesi tarafınca alınıp işlenmektedir. Bu alımda belirlenen fiyatlar yıllara göre değişiklik göstermiştir. Mesela 1 Eylül 1957 tarihinde belirlenen pamuk fiyatının asgari değeri 140, azami değeri ise 160 kuruş arasında belirlenirken, bu fiyat değeri ise cinse göre değerlendirilmekte olduğu ifade edilmiştir.⁴²⁴

Adıyaman'da tütün alımı her yıl olduğu gibi Mart 1958 tarihinde de düzenli olarak devam etmiştir. Adıyaman İnhisarlar İdaresi tarafından alımına başlanmasından beri 350 bin 619 kg tütün satın alınmış ve aldığı tütünün bedeli olarak ekicilere 795 bin 147 lira 77 kuruş ödemiştir. Ekiciler satmış oldukları tütün bedelleri üzerinden devlet yardımı olarak aldıkları %15 prim 350 bin 619 kg tütün

⁴²² **Demokrat Adıyaman**, S. 226, s.1, 3 Nisan 1956.

⁴²³ **A.g.g.**, S. 441, s.1, 16 Kasım 1956.

⁴²⁴ **A.g.g.**, S. 678, s.1, 2 Eylül 1957.

bedeli olan 795 bin 147 lira 77 kuruşa karşılık 119 bin 272 lira 16 kuruş ödendiği belirtilmiştir.⁴²⁵

Kuraklık Türkiye'nin belli bölgelerinde olduğu gibi bazı yıllar Adıyaman'da da köylüyü zor durumda bırakmıştır. Bu gibi durumlarda Türkiye Ziraat Bankası köylüye oldukça büyük destek çıkmaktadır. Böylece çiftçiye büyük kolaylıklar sağlayan Ziraat Bankası, Adıyaman çiftçilerinin 6-7 yıldır kuraklık yüzünden ziraatında ürün alamaması nedeniyle köylünün borcunu uzun vadeye bağlayarak çiftçinin bu zor durumdan kurtulmasını sağlamıştır.⁴²⁶

Adıyaman'da üretilen tütünün bölge halkının ekonomik hayatında yeri oldukça önemli olmuştur. Köylü ürettiği tütünü Tekel Müdürlüğü'nün belirlemiş olduğu belli tarihlerde getirerek burada satmaktadır. Ancak tütün üreticiliği yanında üretilen tütünü işleyecek bir sanayinin de var olması oldukça önemlidir. İşte bu vesileyle Adıyaman menşeli tütünlerin yine Adıyaman'da işlenmesi için Adıyaman Valiliği, Belediye ve Adıyaman Milletvekillerinin çalışmaları ile burada bir Tütün Bakımı ve İşletme Evi açılması kararlaştırılmıştır. Adıyaman'ın kendi tütünlerinin yine Adıyaman'da bakım ve işlenmeye başlaması, bölgeye ekonomik anlamda büyük bir istihdam sağlayacağı gibi işsizliğe de önemli derecede çözüm olmuş olacağı belirtilmiştir.

Adıyaman'daki banka işlemlerinin tek bir banka üzerinden yapılması da büyük bir sıkıntı teşkil etmiştir. Bu sıkıntıya çözüm bulmak ve dolayısıyla şehrin imarının sağlanması için Kredi Bankası'nın Adıyaman'da bir şubesinin açılması için Bakanlıkla temasa geçilmiştir. Yapılan bu temaslar neticesinde Adıyaman'da Emlak Kredi Bankası ile Tütün İşletmesinin Adıyaman'da açılması için girişimlerde bulunulmuştur.⁴²⁷

Bu çabalar sonucunda Adıyaman'da Tütün Bakımı ve İşletme Evi kısa bir sürede faaliyete geçmiş oldu. Burada üretilen tütünün tekrardan Adıyaman'da

⁴²⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 820, s.1, 18 Mart 1958.

⁴²⁶ **A.g.g.**, S. 849, s.1, 28 Nisan 1958.

⁴²⁷ **A.g.g.**, S. 876, s.1, 24 Mayıs 1958.

işlenmeye başlanması halinde şehir ekonomisine büyük bir katkı sağlayacağı ve açılan bu işletme 100 kişilik bir işçi kadrosuyla faaliyet göstereceği belirtilmiştir.⁴²⁸

Her yıl düzenli olarak alımına başlanan Adıyaman menşeli tütünler, 1959 tarihinde de düzenli bir şekilde alınmaya başlanmıştır. 1958 mahsullü tütünlerin alımında geçen yılda uygulanan yöntemler vesilesiyle tütünlerini getiren üretici sıkıntı yaşamadan daha rahat bir şekilde tütününü iade etmiştir. 1959'daki alımda yeni günlük ambarlama ve alım gücüne göre nakliye tezkeresi verilmiş olduğu ve Adıyaman Tekel Müdürlüğü tarafından belirlenen fiyat çerçevesinde çiftçinin tütününü sattığını görmekteyiz.⁴²⁹

Adıyaman bir tarım ve hayvancılık şehri olduğundan bu alana yönelik çalışmaları da önem kazanmaktadır. Gerek Adıyaman Valiliği, gerek Belediye ve gerekse Adıyaman Ziraat Müdürlüğü tarımsal faaliyetlerde köylünün sürekli destekçisi olduklarını görmekteyiz. 1959 yılında da Adıyaman'ın tarım politikaları devam etmiştir. Böylece Adıyaman vilayet dahilinde bulunan ziraat işlerinde daha iyi randıman elde etmek ve ekicilere her şekilde faydalı olmak için ziraat ile ilgili kurumların ortak çalışmaları için birtakım önlemler alma yoluna gidilmiştir. Bu önlemler neticesinde ziraat işlerinin ve hayvancılığın inkişafı için, hayvan yeminin temini, özellikle de kış mevsiminde yem sıkıntısının çekilmemesi için tedbirler alınmıştır. Adıyaman köylüsünün, pahalı olduğu için pek kullanmadığı suni gübrenin ucuzlatılarak çiftçinin bu gübre alımını kolaylaştırmak, ziraat mahsullerinin naklinde çiftçiye kolaylık sağlanması için tip arabaların zirai donatım tarafından hazır bulundurulması, ihtiyaç olması halinde derhal kullanılması için tedbirler alınmıştır.⁴³⁰

Adıyaman toprağı aynı zamanda Antep fıstığı ve zeytin yetiştirilmesine oldukça müsait bir araziye sahip olduğunu görmekteyiz. Adıyaman Teknik Tarım Müdürlüğü de gerekli tedbirler alarak bu arazinin verimliliğini kullanmak için Türkiye

⁴²⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 923, s.1, 5 Ağustos 1958.

⁴²⁹ **A.g.g.**, S. 1077, s.1, 13 Şubat 1959.

⁴³⁰ **A.g.g.**, S.1286, s.1, 14 Kasım 1959.

Tarım Bakanlığı örnek fidanlığından 36 bin adet Antep Fıstığı fidanı ile 20 adet zeytin yumrusu getirilerek belirlenen arazilerde dikilmiştir.⁴³¹

Bölge ekonomisi tarıma endeksli olması nedeniyle bu alana yönelik yapılan çalışmalar daha sıkı tutulmuştur. Böylelikle tarım konusunda ekiciye daha faydalı bir ortam sağlamak için Adıyaman Teknik Tarım Müdürlüğü'nün çalışmaları belli programlar dahilinde yapıldığını görmekteyiz. Mesela 1961'de Adıyaman Teknik Tarım Müdürü Hutbi Eken tarafında hazırlanan programda yapılması planlanan işin şekline ve mevsimine göre belirlenmiştir. Önemli miktarda meyveli ve meyvesiz ağaç diktiren müdürlük, tohum ıslahı üzerinde de tedbirler almış ve ekilen hububattan fazlasıyla verim elde etmek için gübrelemeyi de ihmal etmemiştir. Adıyaman Teknik Tarım Müdürlüğü, tarım konusunda hem köylüyü bilgilendirmeye hem de ekin sahasında tetkikler yapmayı önemli gördüğünden, Pattal Höyük Köyü'nde toprağa göre muhtelif miktarda serpilene fenli gübrenin faydasını görerek anlamak için civar köylerin çiftçileriyle ekin sahasında tetkiklerde bulunarak bu alanda çiftçinin muhtelif konularda sorularına cevap vererek onları bilgilendirmeye çalışmıştır.⁴³²

Adıyaman'da yapılan ve yapılması planlanan zirai çalışmalar üzerinde duran Adıyaman Teknik Tarım Müdürlüğü, yapılacak çalışmaların bizzat çiftçilere getirilmek suretiyle ameli ve tatbiki olduğunu ve bunun ise olumlu sonuçlar elde edeceğini ifade etmiştir. Şöyle ki;

Tarla Ziraatı: Bir taraftan çeşitli mahsul ziraatını teşvik diğer taraftan bilhassa orman içi çiftçisine daha fazla kar temini için 51 çiftçiye 1000 kg patates tohumu, 100 kg yer fıstığı, 20 kg Horoz Fasulyesi, 20 kg Ayçiçeği, 15 kg sarı sert mısır, 15 kg melez mısır, 15 kg İspanyol tohumu ve 10 kg darı verilmiştir.

Küçük Sulama: 1961'de Pirin köyünde 7400 lira sarfıyla bir sulama havuzu yapılmıştır.

⁴³¹ **Demokrat Adıyaman**, S.1585, s.1, 16 Aralık 1960.

⁴³² **A.g.g.**, S.1698, s.1, 6 Mayıs 1961.

Kimyevi Gübre: Nadaslı hububat ekimi sisteminde, kimyevi gübrenin büyük tesisleri ve faydaları, yapılan denemelerle bir kat daha sabit olmuştur. Gübresiz tarlanın bir dekarından 102 kg mahsul alınmasına mukabil, süper fosfat serpilen aynı araziden 150 ve Azot ile fosfor serpilen araziden de 180 kg ürün alınmıştır.

Toprak Tahlili: 1961’de beş muhtelif yerde 7’şer dekarlık sahada hububat çeşitleri denemeleri yapılacağını muhtelif yerlerden alınacak 200 toprak çeşidi tahlil ettirileceği bildirilmiştir.

Çayır ve Mera: Hayvancılıkta yem konusu önemli bir yer tuttuğundan bu amaçla 72 dekarda Korunga ve Kocafi hayvan yemi tohumları denenmiştir.

Bağ ve Bahçe: 1961’de çeşitli meyve fidanlarından 15 bin 500 adet bedelsiz ve 20 bin 600 adet de bedelli olarak dağıtılmıştır.

Sebzecilik: Muhtelif yerlerden getirilen tohum ve fideler 1628 dekar sahada denenmiştir.

Zirai Mücadele: Mücadele mevzuuna; tarla faresi, Akkurt, yerli çekirge, zenk, telli böcek, Danaburnu, Külleme, Yeşilkurt, tırtıl ve süne teşkil etmiştir.⁴³³

Köylülerin ektiği ekinlerin en büyük düşmanı kuşkusuz yerli çekirge, Akkurt, Tırtıl, süne, tarla faresi gibi mahsulü mahveden canlılardır. Adıyaman köylüsü de bu ekin düşmanlarıyla zaman zaman mücadele etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Adıyaman’ın Besni, Kahta, Samsat ve merkez bucaklarına bağlı köylerde ekinlere musallat olan tarla fareleri mahsule zarar vermeye başlaması üzerine tedbirler alarak ekinlerini kurtarmaya çalışmışlardır.⁴³⁴

1962 yılında dikilmek üzere Adıyaman’a 25 bin bedelli 10 bin bedelsiz Antep Fıstığı ile 500 elma, 500 kayısı, 100 armut fidanı tahsis edilerek getirilmiş ve getirilen bu fidanların dikim hazırlıklarına derhal başlanarak telef olmalarının önüne geçilmiştir.⁴³⁵

⁴³³ **Demokrat Adıyaman**, S.1788-89, s.1, 25-26 Ağustos 1961.

⁴³⁴ **Yeşil Adıyaman**, S.901, s.1, 25 Ocak 1962.

⁴³⁵ **Demokrat Adıyaman**, S.1918, s.1, 25 Ocak1962.

1961 mahsullü tütünlerin alımına 1962’de de düzenli olarak devam edilmiştir. 3 bin 819 ekicinin 590 bin kilodan ibaret olan tütünlerinden alıma başlandığı günden beri Adıyaman Tekel İdaresince 3 bin 87 ekicinin zimmet fazlası ile beraber 656 bin kilosunun satıldığını görmekteyiz. Azami 725, vasati 615 ve asgari 290 kuruştan alınan bu tütünlere nakit olarak 3 milyon 249 bin lira 20 kuruş ödenmiştir. Ekiciler tütünlərini ambara getirir getirmez paralarını almaları üreticiyi oldukça memnun etmiştir.⁴³⁶

Türkiye Ziraat Bankası, Türk köylünse her alanda olduğu gibi bankacılık sisteminde de oldukça etkili olmaya devam etmiştir. Bu hizmetleri prensip edinen Ziraat Bankası Adıyaman köylüsünün de yardımcısı olmuştur. Gerger’den sonra 1963 tarihinde Gölbaşı’nda da bir şube açan Ziraat Bankası, buradaki köylülerin bankacılık hizmetinden faydalanmasını sağlamıştır.⁴³⁷

Tarım Bakanlığı Bitki Besleme Dairesi’nin yapmış olduğu çalışmalar Türk köylüsünün daha bilinçli bir şekilde tarımsal faaliyetlerde bulunmasını sağladığını görmekteyiz. Bu çalışmalarının neticesi olarak Adıyaman’a tahsis edilen 50 adet (F.A.O.) gübre Demonstrasyon’un merkez Besni, Kahta, Samsat, Gölbaşı, Çelikhan ve Gerger ilçelerinde olmak üzere 4 ekip halinde Adıyaman Teknik Tarım Müdürlüğü elemanları tarafından ekimine başlanarak, amacın yapılan bu ekilişlerle 1965 yılında yapılacak tarla günlerinde gübrelemenin faydalarını çiftçilere örnek olarak gösterilmek istenmiştir. Böylece bu alanda eksik bilgisi olan köylüler bu eksikliği de gidererek daha iyi bir verim almalarına vesile olmuştur.⁴³⁸

Adıyaman’da gerek hayvancılığa ve gerekse tarımcılığa yönelik teşviklerin artması için Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü’nün çalışmalarının her sene olduğu gibi devam ettiğini görmekteyiz. Bu sebeple Teknik Ziraat Müdürlüğü köylüler arasında yarışmalar düzenleyerek çiftçinin üretime yönelik isteğini arttırmaya çalışmıştır. Böylece 1964’de Köseceli Köyünde yapılan fıstık bayramından sonra merkeze bağlı Börgenek Köyünde de bir karpuz teşvik yarışması düzenlemiştir. Bu

⁴³⁶ **Demokrat Adıyaman**, S.1961, s.1, 9 Mayıs 1962.

⁴³⁷ **A.g.g.**, S.2607, s.1, 21 Eylül 1963.

⁴³⁸ **A.g.g.**, S.2741, s.1, 2 Ekim 1964.

yarışmalar sonrasında dereceye girenlere hediyeler dağıtılmış olması aslında bu teşviki daha da heyecanlandırmıştır.⁴³⁹

Bunun yanında 5 yıllık Kalkınma Planı'nın üçüncü devresi olan programında yer alması için Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün çabasıyla da Adıyaman'da Tohum Üretme Merkezi kurulması için gerekli çalışmalara başladığını görmekteyiz. Bu Tohum Üretme Merkezi böylece zirai konularda bölge çiftçisine büyük bir destek vereceği düşünülmüştür.⁴⁴⁰

1965 yılında yapılacak 4-K çalışmalarını programlaştırmak amacıyla 30 Aralık 1964 günü Teknik Ziraat Müdürlüğü salonunda Vali Ragıp Gerçeker'in başkanlığında bir toplantı yapılmıştır. Toplantı valinin konuşmasıyla başlamış ve ondan sonra gündem mucibi diğer gündem konularının görüşülmesine geçilmiştir. Teknik Ziraat Müdürlüğü, vazifelerinin verdiği izahatı müteakip çalışmalar üzerinde faydalı tartışmalar yapılmıştır. Bu arada daha ziyade ele alınan ünitelerin çeşitliliği ve bir köyde birkaç ünitenin bir arada yürütülmesinin randımanlı olmayacağı hususu üzerinde durulmuştur. Köylerin gösterecekleri özelliklere göre ve mevcut imkanlara göre hareket noktalarının tespiti 4-K kulüplerinin kurulması düşünülen köylerin belirtilmesi tartışılmış; ancak 4-K'nın çeşitli şekillerde tefsir edilmesi sonucu kesin bir sonuca varılamamıştır. Bu itibarla kurul üyeleri tarafından konunun daha sağlıklı bir şekilde anlaşılabilmesi ve 4-K teşkilatını içine alan nizam ve kararların daha iyi tetkil edilmesi gayesine yönelerek Halk Eğitim Başkanı, Orman İşletme, Veteriner, Özel İdare Müdürleri, Kız Sanat Enstitüsü Müdiresi ve Zirai Donatım şefinden müteşekkil bir tetkik komisyonu kurulmuş ve böylece başka bir karar alınmadan toplantı 1965 Ocak ayının ilk haftasına ertelenmiştir.⁴⁴¹

Adıyaman Ocak 1965'te tarımsal alana yönelik çalışmalarına baktığımızda bir ay zarfında önemli ilerlemeler kaydettiğini görmek mümkündür. Bu çalışmalara kısaca değinecek olursak, 1964-65 fidan dikim devresinde Adıyaman'a tahsisi yapılan 20 bin adet bedelli ve 10 bin bedelsiz Antep Fıstığı çoğürü Ceylanpınar

⁴³⁹ **Demokrat Adıyaman**, S.2743, s.1, 13 Ekim 1964.

⁴⁴⁰ **Yeşil Adıyaman**, S.1542, s.1-4, 3 Aralık 1964.

⁴⁴¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 2759, s.1, 4 Ocak 1965.

Devlet Üretim Çiftliği'nden getirilmiş ve bu çöğürlerin bedelli olanları bedelli mukabilinde tanesi 20 kuruştan olmak üzere toplu ve münferit fıstıklık tesis etmek isteyen çiftçilere Demonstrasyon talimatına uyularak dağıtılmıştır. Bedelsiz olan fıstık çöğürleriyle de Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından toplu ve münferit fıstıklar kurulması amaçlanmıştır.

Adıyaman'da ele alınan bu program gereğince örnek meyve bahçeleri kurulmasına da müdürlük tarafından başlanmış ve bu bahçelerin kurulması için Tokat Bahçe Kùltürleri İstasyonu Müdürlüğü'nden 500 adet elma, 500 adet armut fidanı bedelsiz olarak Adıyaman'a tahsis edilmiştir. Tahsis edilen bu fidanlar teknik esaslar dahilinde ve Demonstrasyon talimatlarına uyularak Adıyaman Teknik Ziraat Müdürü ve teknik elemanlarının gözetimi altında toplu ve münferit meyve bahçeleri kurulmasına başlanmıştır. Diğer taraftan Malatya Fidanlık Müdürlüğü'nden 20 bin adet asma çubuğu ve Samsun Bölge Tohum Islahı ve Deneme İstasyonu Müdürlüğü'nden Adıyaman'a 12 kg Soya Fasulyesi tahsis edilmiş, yalnız Malatya'dan tahsis olunan asma çubuğu eski tesislerin bakım ve onarımında kullanılmak için kullanılmak üzere tahsis edilmiş fakat 1964'ten Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından tesis edilmiş bağlar olmadığından bu asma çubukları yeni tesisler için kullanılacağı belirtilmiştir.

Yeni kurulacak olan bu bağlarda yine Demonstrasyon mahiyetinde olacak ve bizzat Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün kontrolünde yapılması planlanmıştır.

Samsun'dan Adıyaman'a tahsis edilen Soya Fasulyesi de Adıyaman'da bir deneme mahsulü olarak ekilecek ve Adıyaman iklimine uyum sağladığı takdirde ileriki senelerde daha geniş miktarda ekimine geçilmesi düşünülmüştür.

Adıyaman'da kurulan gerek fıstık, meyve bahçeleri ve gerekse bağ dikimi sahalarının hem dikim işi ve hem de diğer bütün mücadele, budama ve şekil verme gibi ilerde teknik elemanlarının gözetiminde yapılması planlanmıştır. Adıyaman çiftçilerinin önemli bir gelir kaynağı olan fıstık ve diğer meyve mahsullerinin diğer yıllara göre daha çok verim elde etmeleri ve dış pazarda satılacak kalitede olması için Adıyaman Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün önemli çaba sarf ettiğini görmekteyiz.

Yapılan bütün bu çalışmalar, bir tarım kenti olan Adıyaman bugüne (1965) kadar tarım alanında fazla gelişme gösterememesinin de önüne geçilerek, Adıyaman'ın tarım alanında daha gelişmiş bir düzeye gelmiş olması yönünden önemli adımlar olmuştur.⁴⁴²

1964 mahsullü Adıyaman menşeli tütünlerin ambarlama ve alımına 1965 Mart ayında başlanmış ve Teknik Ziraat Müdürü, Ziraat Odası, Tütün ekicileri Derneği mensuplarıyla oldukça kalabalık tütün ekicilerinin iştirak ettiği Tekel Tütün Ambarı önünde Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker'in konuşmasından sonra alımlara başlanmıştır.⁴⁴³

Adıyaman'da tütün alımlarına aynı tarihlerde başlanmadığını görmekteyiz. Adıyaman'da Mart 1965'te alınmaya başlanırken, Adıyaman'ın Kahta ilçesinde Nisan 1965'te başlanmıştır. Bu alımlarda özellikle görevlilerin gayretleri yığılmayı önlediği gibi, tütünlerini satmaya gelen ekicinin de daha rahat bir şekilde ürününü satmasında önem arz etmektedir. Bu yıl belirlenen fiyat ise 820 kuruş olarak belirlenmiştir.⁴⁴⁴

Ancak bu alımlarda işlerin sürekli yolunda gitmediği görülüyor. Adıyaman'da 1964 mahsullü tütünlerin alımında normal bir seyir izlenmediğinden ekiciler bir süre sonra memnuniyetsizliklerini belirtmekte ve fiyatların birden bire düşürülmesi yüzünden bazı ekiciler tütünlerini satmaya yanaşmadıkları görülmüştür. Buna bir de Tekel idaresindeki memurların ekserisinin devlet dairelerinden naklen ve yeni olarak alınmış olmaları muameleye henüz alışmamış bulunmaları transferi geciktirmesi eklenince ve ekici tütünü ambara tesliminden ancak 3-4 gün sonra paralarını almaları sorunu daha da derinleştirmektedir.

Tekel idaresi tedbir olarak Tekelin genç ve tecrübeli Kahta İdare memuru Osman Selçuk'un haftanın 4 muayyen günlerinde Adıyaman'a gelerek onun yardımından istifade etmekte ise bunun da sorunu çözmediğini görmekteyiz.

⁴⁴² **Demokrat Adıyaman**, S.2765, s.1, 15 Şubat 1965.

⁴⁴³ **A.g.g.**, S.2772, s.1, 29 Mart 1965.

⁴⁴⁴ **A.g.g.**, S.2775, s.1, 9 Nisan 1965.

Ancak hem kendi sıkıntılarını giderme hem de kaçakçılığın önüne geçmesi bakımından ilgililerin bu duruma ciddi tedbirleri almaları ve ellerindeki tütünlerin kanunen tayin olunan tarihe kadar ambarlanması gerektiğinden Tekel Müdürlüğü çalışmalarını sıkı tutmuş.⁴⁴⁵

Adıyaman'daki devlet yatırımları 1965 yılı için zirai sahada yapılan program Bakanlıkça onaylanmıştır. Bu program gereğince yapılacak işlerin yatırımının da yapıldığı görülmektedir.

Üç ilçede kurulacak olan (Yeşil Yem Silosu) için 2 bin 400 liralık mali porteli yatırım ve 4 ilçede (toplu bağ sistemi) için 19 bin liralık para tahsisi yapılmıştır. 3300 dönümlük sahaya (Yonca Gösteri Projesi) için de 7 bin lira ayrılmış ayrıca 7 ilçede *şıvat* tesisleri yapılmak üzere 12 bin liralık yabancı zeytin plantasyonu için 17 bini çiftçiden olmak üzere 21 bin liralık tahsisat, 6 ilçede Antep fıstığı aşısı için 60 bin lira çiftçiden olmak üzere 169 bin 12 liralık tahsisat ayrılmıştır.

Toprak istihsalini uzun ve istikrarlı vadelere bağlamak üzere Adıyaman'da bağcılık, fıstık ve zeytincilik üzerinde önemle durulmuştur. Adıyaman Ziraat Müdürü'nün çabasıyla Gaziantep'ten getirilen mütehassıs ve 30 işçiyle Adıyaman Ali Dağı yabancı zeytinleriyle Kahta Zeytin Köyü yabancı zeytinlerinden elde edilen yumrular 2 bin adeti aynı ortamdaki tarlalara 1500 adeti Gölbaşı'na, 900'ü Besni'ye, bir miktarı da Kuyucak nahiyesine gönderilmek üzere dikimleri yapılmıştır.

Ayrıca 30 bin adet fıstık fidesi, Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliğinden getirilerek bunlardan 25 bin adeti de dikilmiştir. Diğer taraftan İl Mesire Ormanında da kombine dikiminin yapıldığını görmekteyiz.⁴⁴⁶

1965 mahsullü Adıyaman Menşeli tütün alımına her yıl düzenli olarak alındığı gibi bu yıl (1966) da ambarlama ve alımına başlanmıştır. Tekstil fabrikasında düzenlenen törende konuşan Adıyaman Valisi, geçen senedeki yolsuzluklara meydan verilmeyeceğini, bu alımlarda her hangi bir sorunun

⁴⁴⁵ **Demokrat Adıyaman**, S.2776, s.1, 16 Nisan 1965.

⁴⁴⁶ **A.g.g.**, S.2777, s.1, 30 Nisan 1965.

çıkarmaması için gerekli tüm tedbirlerin alındığını ifade etmiştir. Tütünün baş fiyatı da 11 lira 30 kuruş olarak belirlenmiştir.⁴⁴⁷

1966 mahsulü tütünlerin ambarlanması için Tekel tütün piyasası Mart 1967'de açmıştır. Bu tütünlerde fiyat 2 lira 30 kuruş ve 4 lira 30 kuruş olarak belirlenmiştir.⁴⁴⁸ Ancak bu yıl tütün alımında diğer yıllara oranla daha fazla sorun yaşanmıştır. 2 milyon kilo civarındaki 1966 yılı mahsulü Adıyaman menşeli yaprak tütün ambarlanmasına geç başlanması ve satın alınan tütünleri muhafaza edecek depoların yetersizliği nedeniyle Adıyaman Tekel İdaresi, bu tütünlerin bir kısmının Malatya'ya sevkini zaruri kılmış ise de Adıyaman Valisi Naci Bozkurt bu sevkiyata mani olmuştur. Valinin bu tutumu ise tütün ekicilerinin 1 milyon liradan fazla zarara uğramasına sebep teşkil etmiştir.⁴⁴⁹

2- Hayvancılık

Hayvancılık Adıyaman'ın ekonomik ve toplumsal yapısında önemli bir yere sahiptir. Adıyaman köylüsü tarım ürünleri yanında kendi süt, et ve yün ihtiyacını karşılamak için hayvancılıkla da uğraşmıştır. Ancak hayvancılığın gelişmiş bir yapı göstermekten uzak olmasından dolayı yapılan çalışmaların olumlu bir netice vermesini geciktirmektedir. Olumsuz yapıyı kırmak için genellikle Adıyaman Veteriner Müdürlüğü tarafından yılın belli aylarında hayvan yetiştiriciliği yapanlara yönelik yarışmalar düzenlenmekteydi. Burada dereceye giren hayvan sahiplerine hediyeler verilip hayvancılığa teşvik ettirilirken diğer taraftan buraya gelen halkın eğlence ihtiyacını karşılanmış oluyordu.

Adıyaman'da hayvancılığın geliştirilmesi ve halkı bu alana teşvik etmek için her yıl bütün yurttaki olduğu gibi Adıyaman'da da tekrarlanan Veteriner Müdürlüğü kontrolünde Ekim 1963'te *ehli hayvan sergisi* düzenlenmiştir. Bu sergilerde Adıyaman hayvan yetiştiricilerinin katılımı oldukça fazla olması bu gibi sergileri daha da heyecanlı kılmaktadır. Yapılan bu sergilerde dereceye giren 1'inci, 2'inci ve

⁴⁴⁷ **Yeşil Adıyaman**, S.1606, s.1, 12 Şubat 1966.

⁴⁴⁸ **A.g.g.**, S. 1705, s.1, 11 Mart 1967.

⁴⁴⁹ **Demokrat Adıyaman**, S.2886, s.1, 4 Haziran 1967.

3'üncülere hediyeler dağıtılarak hayvan yetiştiriciliğine teşviki arttırmak istenmiştir.⁴⁵⁰

1964 tarihinde hayvancılığa teşvik amacıyla düzenlenen yarışmada geçen seneye oranla katılımın fazla olması amacın gerçekleşmekte olduğu görülmektedir. bu gibi yarışmalar hem hayvan besiciliği yapan kişinin hayvanı daha iyi beslemesine hem de bu alana yönelik iştahını arttırmakta önemli rol oynamıştır. Burada alınan ikramiyeler de aynı zamanda hayvan sahibini maddi olarak az da olsa rahatlatmaktadır. 1964 sergisinde dereceye giren hayvanların sahiplerine 2141 lira dağıtıldığı ifade edilmiştir.⁴⁵¹

1965 yılındaki hayvan sergisi ise Adıyaman şehir stadyumunda Veteriner Müdürlüğü tarafından düzenlenmiştir. Düzenlenen bu sergi At, Sığır, koyun cinsi üzerinden yapılmıştır. Her yıl olduğu gibi yine dereceye giren hayvan sahiplerine ikramiyeler verilmiştir.⁴⁵²

3- Sanayi

Bir bölgede hem tarım hem hayvancılık ve hem de sanayinin gelişmiş olması, o bölgenin iktisadi alanda önemli bir yere sahip olmasını sağlamaktadır. Böyle bir ortamda burada yaşayan halkın refah düzeyinin oldukça yüksek olması da kaçınılmazdır.

Adıyaman'da ise 1954-1968 tarihlerinde tarım ve hayvancılığın gelişmesi için önemli adımlar atılmış olsa da sanayi alanında yapılan çalışmalar hemen hemen hiç gelişmediği ölçüde sınırlı kalmıştır. Adıyaman her ne kadar bir tarım ve hayvancılık şehri olsa da sanayi alanında da istihdam sağlamak ve Adıyaman'daki işsizliği eritmek için bölgenin sanayi ürünleri olan çırçır, iplik ve tütün gibi ürünleri bölgede işletmek yönünde önemli çalışmalar yapılmıştır. Buna yönelik olarak Adıyaman'da bir Çırçır ve İplik Fabrikasının kurulması için incelemelerde

⁴⁵⁰ **Demokrat Adıyaman**, S.2626, s.1, 12 Ekim 1963.

⁴⁵¹ **A.g.g.**, S.2743, s.1-2, 13 Ekim 1964.

⁴⁵² **A.g.g.**, S.2802, s.1, 27 Ekim 1965.

bulunularak imkanlar çerçevesinde olumlu neticeler alındığı takdirde bu tesisin kurulmasına derhal başlanacağı belirtilmiştir.

Bu sanayi tesisi için görevlendirilen T.C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü Ziraat Müşaviri Rıza Uluçam Adıyaman'a gelerek Adana, Malatya iplik fabrikalarıyla bilhassa Ereğli Makara Fabrikasında çok iyi rağbet gören Adıyaman menşeli pamukların üretildiği bölgede işletilmesi için Ziraat Bankası bir çırçır ve iplik fabrikası kurulması konusunda tetkiklere başlamıştır. Bu işle görevli olan Rıza Uluçam, Adıyaman çiftçilerine her çeşit iş ve muamelede kolaylık gösteren Adıyaman Ziraat Bankası Müdürü Ahmet Bulak'a gereken talimatı vererek Adıyaman için önemli bir yeri olan bu sanayi fabrikasının bir an önce hayata geçirileceğini ifade etmiştir.⁴⁵³

Adıyaman'da bankacılık sistemi çok hızlı bir ilerleme kaydetmese de ekonomik faaliyetlerde önemli bir yeri olan bankacılık da gelişmeye başlamıştır. Türkiye Sümerbank Alım-Satım Müessesesi'nin Adıyaman'da bir şubesinin açılması için gerekli araştırmaları yapan Malatya Sümerbank Alım-Satım Müessesesi Şube Müdürü Şerif Kurdoğlu, önümüzdeki günlerde Toptan Satış Mağazası olarak faaliyete geçmesi kararlaştırılmış ve bu kurumun perakende satışı da yapması beklenmektedir. Bundan böyle, Adıyaman, Kahta, Besni, Çelikhane ve Gerger manufakturacıları ihtiyaçlarını Adıyaman Sümerbank Alım-Satım Müessesesi Şubelerinden temin edecekleri ifade edilmiştir.⁴⁵⁴

Adıyaman'da sanayi alanında yapılan çalışmalarının ilk ayağı olan iplik ve dokuma fabrikasının kurulması ve faaliyete geçmesi için gerek Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar'ın ve gerekse Adıyaman milletvekillerinin Hükümetle olan temasları sonucunda gün geçtikçe ilerleme kaydetmiştir.

Böylece bu işle ilgili olarak Adıyaman'da incelemelerde bulunmak üzere İşletmeler Vekaleti tarafından bir görevli gönderilerek tetkiklerde bulunmuş ve yapılan bu tetkik çalışmaları sonucunda olumlu bir rapor hazırlanmıştır. Hazırlanan

⁴⁵³ **Demokrat Adıyaman**, S. 53, s.1-2, 25 Ocak 1955; **Yeşil Adıyaman**, S.340, s.4, 27 Ocak 1955.

⁴⁵⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 58, s.1, 14 Şubat 1955.

bu rapora göre kurulması planlanan fabrikanın inşaatına 1955'te başlanılarak, 1956'da faaliyete geçirileceği ifade edilmiştir.⁴⁵⁵

Adıyaman'da Ticaret ve Sanayi faaliyetlerinin gelişmesi, üretilen tütün, iplik ve pamuk gibi ticari ve sanayi ürünlerinin daha iyi bir şekilde değerlendirilmesi ve aynı zamanda bu sanayi ürünlerinin ülke ekonomisine katkı sağlaması amacıyla Adıyaman'da bir Ticaret ve Sanayi Odası kurulması için çalışmalara başlanmış ve ilgili makamlarla kurulan temaslar olumlu bir netice verdiği takdirde Adıyaman ekonomisi tarımda ve hayvancılıkta olduğu gibi sanayi dalında da ilerleme kaydetmiş olacağı ifade edilmiştir.⁴⁵⁶

İplik ve dokuma fabrikasının kurulması için çalışmalara devam edilmesinin ardından Adıyaman halkının ekonomik refahını yükseltecek ve iş yönünden istihdam sağlayacak bir fabrikanın daha kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Adıyaman'da bu çimento fabrikasının kurulması için Türkiye Çimento Sanayi tarafından görevlendirilen Zeki Peke ve Cemal Uzman'dan oluşan heyet 16 Mart 1955 tarihinde Adıyaman'a gelerek bu fabrikanın kurulması için tetkiklerde bulunarak rapor hazırladıklarını ifade etmişlerdir.⁴⁵⁷

Adıyaman'da kurulması planlanan ve yapılan tetkikler sonucunda hazırlanan olumlu raporlarla birlikte fabrikanın temeli için çalışmalar başlamıştır. Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar'ın ve Adıyaman milletvekillerinin Ankara ile yaptıkları temaslar sonucunda Hükümetçe destek sağlanmış ve gerekli sermaye için girişimlere de başlanmıştır. Adıyaman'da kurulacak bu fabrika için hususi ortaklardan İbrahim Tevfik Kutlar, H. Fırat, A. Çobanoğlu, Hüseyin Nakibler gibi birçok ortaktan toplanan sermaye ile birkaç ay içinde fabrikanın temelini atılacağı ifade edilmiştir.⁴⁵⁸

Adıyaman ve Maraş vilayet merkezleriyle Karaman kazasında kurulacak olan Pamuklu Dokuma ve Sanayi Fabrikasının temel atma törenleri için gerekli hazırlıklar

⁴⁵⁵ **Yeşil Adıyaman**, S. 347, s.1, 24 Şubat 1955.

⁴⁵⁶ **A.g.g.**, S.348, s.1, 28 Şubat 1955.

⁴⁵⁷ **A.g.g.**, S. 351, s.2, 17 Mart 1955.

⁴⁵⁸ **A.g.g.**, S.369, s.1, 13 Mayıs 1955.

yapılmıştır. Aynı tipte olan bu üç fabrika binasının ihale ilanları yapılmış ve bu süre de 16 Eylül 1955 tarihine kadar uzatılmıştır. Bu sürenin sona ermesiyle birlikte ihale yapılarak 15 günlük anlaşmanın gerekli kanuni süresinin bitimiyle 1955 Ekim ayında bu fabrikaların temeli atılarak inşaatına başlanacağı belirtilmiştir.⁴⁵⁹

Adıyaman, Karaman ve Nevşehir’de kurulacak olan Pamuk İpliği ve Pamuklu dokuma Fabrikalarının makine ve tesisatının siparişi için belli firmalardan alınan teklifleri ve mukayesesi bitirilmiş ve yapılan ihale gereğince bu işle ilgili mukavele 11 Ekim 1957 tarihinde Sümerbank Genel Müdürlüğü’nde ilgili firma yetkilileriyle imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Karaman ve Adıyaman fabrikalarına ait makine tesisatın teslimatına kısa bir zaman içinde başlanacak ve teslimat en geç 1 Temmuz 1958 tarihinde sona ermiş olacaktır. Bu fabrikaların ise her biri 10 bin iğneli 250 tezgahlı olacaktır.⁴⁶⁰

Kurulması planlanan bu İplik ve dokuma Fabrikası istenilen tarihte bitirilememiş olması beraberinde birtakım sıkıntıları da getirmiştir. 1958 tarihinde teslim edilmesi beklenirken yatırımların durmasıyla fabrikanın kurulması ve faaliyete geçmesi de gecikmiştir. Durum böyle olunca, durumu tetkik etmek için Sümerbank Genel Müdürlüğü’nden gelen heyet 14 Haziran 1961 tarihli bir rapor hazırlayarak üstlerine durumu belirtmişlerdir.⁴⁶¹ 27 Haziran 1961’de ise bizzat Sümerbank Genel Müdürü’nün kendisi Selahattin Akyol Adıyaman’a gelmiş ve durumu yerinde incelemiştir. Bu fabrikanın Adıyaman halkı için ne derece önem taşıdığını ve normal bir hayatın fabrikanın hayata geçirilmesiyle mümkün olabileceği Selahattin Akyol’a anlatılmıştır.⁴⁶²

Adıyaman’da kurulacak olan İplik ve Dokuma Fabrikasının bir türlü planlanan tarihte bitirilememesi Adıyaman halkında da olumsuz bir etki yaratmıştır. 16 Ocak 1962 tarihinde binlerce Adıyamanlı bunun üzerine yürüyüş yaparak kurulması planlanan bu fabrikanın bir an önce faaliyete geçmesini istemiştir. Bu

⁴⁵⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 135, s.1, 8 Eylül 1955.

⁴⁶⁰ **A.g.g.**, S. 708, s.1, 12 Ekim 1957.

⁴⁶¹ **A.g.g.**, S.1727, s.1, 15 Haziran 1961.

⁴⁶² **A.g.g.**, S.1738, s.1, 28 Haziran 1961.

kalabalık Atatürk Meydanında toplanarak Vilayet Konağına ve oradan da Atatürk Büstüne kadar yürüdüktan sonra dağılmışlardır.⁴⁶³

Fabrika konusundaki aksaklıklara halk böyle tepki verirken, sivil toplum kuruluşlarından Adıyaman'ı Kalkındırma Derneği 19 Ocak 1962 tarihinde bir toplantı tertipleyerek Adıyaman'daki bütün derneklerin, kooperatiflerin, siyasi teşekküllerin yönetim ve denetim kurullarını bir araya getirerek fabrika konusunu görüşmüştür. Daha sonra bu toplantıda ortaya çıkan delilleri, dokümanları hazırlamak ve ilgili mercilere iletmek için 11 kişilik bir komite seçilerek çalışmalara başlamışlardır.⁴⁶⁴

Yapılan çalışmalar tam olarak sonuç vermese de fabrikanın kurulması için makineler, tezgahlar getirilmiştir. Ancak 1963 yılına gelindiğinde Sümerbank Genel Müdürlüğü'nden gelen bir talimatla fabrikanın dokuma tezgahlarının Eskişehir' nakli kararlaştırılmıştır. Adıyaman'daki fabrikada ise en çok iplik kısmına ağırlık verilerek ve az miktarda tezgah bırakılmıştır. Alınan bu olumsuz kararın sebebi de Adıyaman Milletvekillerinin fabrika konusundaki ilgisizliği olarak açıklanmıştır. Bu karar Adıyaman'da oldukça üzüntü yaratmıştır.⁴⁶⁵ Bunun üzerine Adıyamanlı gençler fabrika tezgahlarının Eskişehir'e naklini durdurmak için Adıyaman Valisiyle görüşmüş ve Valinin fabrikanın er geç çalışmaya başlayacağını söylemiş olsa da⁴⁶⁶ 1964 yılı uygulama planına göre bu fabrikanın 1966 tarihinde bitirileceği ifade edilmiştir.⁴⁶⁷

Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş 7 Kasım 1963 tarihinde Adıyaman'a gelmesiyle fabrika konusunda umutlanan Adıyamanlılar, yine istediği sonucu alamamıştır. Seçim propagandası yapan Fethi Çelikbaş, daha sonra Belediye balkonundan halka

⁴⁶³ **Demokrat Adıyaman**, S.1911, s.1, 17 Ocak 1962.

⁴⁶⁴ **A.g.g.**, S.1914, s.1, 20 Ocak 1962.

⁴⁶⁵ **A.g.g.**, S.2585, s.1, 22 Ağustos 1963.

⁴⁶⁶ **A.g.g.**, S.2587, s.1, 24 Ağustos 1963.

⁴⁶⁷ **A.g.g.**, S.2646, s.1, 5 Kasım 1963.

hitap ederek, *hükümet olarak iktisadi ve kültürel sahalarda büyük ilerlemeler kaydettiklerini, ilerideki günlerde daha da ilerleme kaydedileceğini*, söylemiştir.⁴⁶⁸

Uzun bir zamandan beri montaja hazır bir şekilde bekleyen Adıyaman Tekstil fabrikasının makinelerinin montaj edilmesi için görevlendirilen heyet işe başlamış ve sürekli olarak faaliyete geçmesi ertelenen fabrikanın Ağustos-Eylül 1967 tarihlerinde faaliyete geçmesi planlanmıştır.⁴⁶⁹

4- Yeraltı Kaynakları

Türkiye yer altı kaynakları bakımından oldukça zengin bir coğrafyaya sahiptir. Bu kadar önemli bir zenginliğe sahip olması ise tarih boyunca bu topraklar sürekli yabancı sermayenin iştahını kabartmıştır. Türkiye’de 1950’li yıllarda 134 gruba ayrılan 8 bölgede ve 6 milyon 430 bin hektarlık alanda petrol aramaları için yabancı şirketlere izin verilmesiyle bu şirketler adeta bir yarış içerisine girmişlerdir. Adıyaman ise petrol arama çalışmaları için ayrılan bu sekiz bölgeden sadece bir tanesidir.

Türkiye genelinde devam edilen petrol arama çalışmaları önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Böylece Adıyaman bölgesi de bu arama çalışmalarına dahil edilmesiyle geçen sene (1954) Ağustos ayında başlanarak (1954) Kasım ayına kadar devam edilmiştir. Bu mıntıkadaki petrol arama çalışmalarını kontrol eden Jeolog Dr. Mister Debuel, Mister Deventer, Diplomat Mister C. Bienz bölgede çalışmalarına ara vermeden devam etmiş olsalar da kış mevsiminin gelmesiyle çalışmalarına ara verdiklerini ve şimdiye kadar bu çalışmalarının bir fasıla vermediğini söylemişlerdir.

Kış mevsiminin bitmesinden sonra aynı firmanın İngiliz Jeolog mütehassıslarından Davit W. Gassage ve Hollanda mütehassıslarından Piere Heybroe yanlarında gerekli malzemeleriyle petrol arama mıntikasına gelerek geçen sene (1954) kaldıkları yerden işe yeniden başladıklarını ifade etmişlerdir.⁴⁷⁰

⁴⁶⁸ **Demokrat Adıyaman**, S.2649, s.1, 9 Kasım 1963.

⁴⁶⁹ **Yeşil Adıyaman**, S.1678, s.1, 7 Şubat 1967.

⁴⁷⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 102, s.1, 30 Mayıs 1955.

Adıyaman mıntıkasındaki petrol arama tetkikleri olumlu bir netice verdiği taktirde hem Adıyaman hem de Türkiye ekonomisi için önemli bir kaynak olacağı muhakkaktır. Adıyaman'daki bazı semtlerde petrol arama çalışmalarına 1953 Sonbahar'dan beri Shell şirketine bağlı Jeolog Dr. Mister Debuel, Mister Deventer, Jeolog Ernest Gravs ve Jeolog mütehassısı Davit Wellece Gassage ve Pier Heybrcek ile Mister Benz gibi görevliler bu mıntıkada tetkiklerde bulunmuşlardır. Bu çalışmaların senelerce gizli tutulduğunu görmekteyiz. Bunun nedeni ise bu mıntıkada petrol arama tetkikleri yapan Shell şirketine diğer yabancı şirketlerin rakip çıkma korkusuydu.

Ancak Türkiye'de 134 gruba ayrılan sekiz bölgede ve 6 milyon 430 bin hektarlık alanda petrol aramaları için muhtelif firmalara izin verilmesiyle bölgede sadece Shell şirketi dışında birçok firma da bölgede petrol arama çalışmalarına başlamış olacaktır. Adıyaman ise belirlenen 8 bölge içinde 6'ncı bölgeye dahil edilmiş ve Adıyaman'da da petrol arama çalışmalarına gelecek olan şirket elemanlarının sondaj için malzemeleriyle birlikte gönderilecekleri belirtilmiştir. Adıyaman'daki bu çalışmalar aynı zamanda bölge halkına çalışma imkanı da sağlayacağı ifade edilmiştir.⁴⁷¹

Adıyaman bölgesi maden yönünden özellikle de Krom cevheri yönünde oldukça zengin bir bölgedir. Bu sebeplen Bilgin Maden Teknik Arama Şirketi'nin buna yönelik Adıyaman'daki faaliyetlerine başlamış, Kuyucak ve Koşalı nahiyeleri mıntıklarında mevcut Krom cevherinin işletilmesi için gerekli tetkikleri yapan, merkezi İskenderun'da bulunan Bilgin Maden Teknik Arama Şirketi belli neticelere varmıştır. Maden sahası belirlendikten sonra şirketin maden çıkarma çalışmalarına derhal başladığı belirtilmiştir.⁴⁷²

Adıyaman mıntıkasında petrol arama çalışmalarına 1957'de de yoğun bir çalışmayla devam edildiği görülmektedir. American Overseas Petroleum Limited Şirketi Türkiye'de ikinci tecrübe kuyusunu açmaya yönelik çalışmaları sonuç vermiştir. Kahta'nın 20 km Güneyinde olan ve 15 Kasım 1957 tarihinde açılmasına

⁴⁷¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 183, s.1, 20 Şubat 1956.

⁴⁷² **A.g.g.**, S. 267, s.1, 17 Mayıs 1956.

başlanan bu kuyuya 'Kata No I' adını vermiştir. Ancak bölgeye sondaj malzemesinin sevk edilme işi yolların bozuk olmasından dolayı sıkıntı yaratmasından dolayı geniş bir yol inşasını gerektirdiğinden yol yapım çalışmalarına da ağırlık verildiği ifade edilmiştir.⁴⁷³

Amerika Deniz Petrol Arama Şirketi Kahta mntıkasında petrol arama çalışmalarının yanı sıra, Robert H. Ray Companye Adıyaman'ın içinde sismik araştırmalara başlamıştır. Bu araştırmalardaki çalışma kadrolarına baktığımızda 1 Türk, 6 Amerikan, 3 Kanadalı, 3 Alman, 1 İngiliz, 1 İskoçyalı ve 1 de İrlandalı olmak üzere toplam 16 yüksek dereceli mühendis ve mütehassis bulunmaktadır. Ayrıca mahalli işçilerden 19 kişi Hacı Ahmet Düzünde sismik çalışmalara başlamıştır. Sondaj yerlerin belirlenmesi ise bu sismik çalışmalarının neticesinde belirlenmiş olacaktır.⁴⁷⁴

Uzun çalışmalar sonucunda Kahta'da yapılan petrol arama çalışmaları sonuç vermiştir. Kahta'nın Bozmuş Köyü mntıkasında araştırma yapan Barwa Dizling Petrol Arama Şirketi'nin açmış olduğu 1 Nolu Kuyu'da petrol damarına rastlanmasıyla⁴⁷⁵ sondajına devam edilmiş ve tecrübe akıtması yapılarak günlük 115 bidon ham petrol elde edilmiştir. Alınan bu olumlu neticeden sonra ikinci kuyu için çalışmaları başlanmıştır.⁴⁷⁶

Adıyaman'ın önemli bir yer altı zenginliğine sahip olması bu bölgede yapılan petrol arama çalışmalarını da önemli bir derecede etkilemiştir. Özellikle Amerika Deniz Aşırı Petrol Arama Şirketi'nin Kahta'daki olumlu neticeden sonra birkaç aydan beri de ESSO Standart Petrol Şirketi de Düdere Köyünde yaptığı sondaj çalışmalarına hız vererek bir an önce sonuca gitmeye çalışmıştır.⁴⁷⁷

Overseas Petrol Şirketi tarafından petrol çıkartılan Kahta-I ve Kahta-III kuyularının imtiyazı 1962 yılında 500 bin liralık taksitlerle *Ersan Taksi Şirketi*'ne 8

⁴⁷³ **Demokrat Adıyaman**, S. 682, s.1, 6 Eylül 1957.

⁴⁷⁴ **A.g.g.**, S. 760, s.1, 23 Aralık 1957.

⁴⁷⁵ **A.g.g.**, S. 809, s.1, 28 Şubat 1958.

⁴⁷⁶ **A.g.g.**, S. 850, s.1, 29 Nisan 1958.

⁴⁷⁷ **A.g.g.**, S. 1280, s.1, 4 Kasım 1959.

milyon 400 bin liraya satılmıştır. Bu satış işlemine petrol dairesi itiraz etmiş ise de bu devir teslim işleminin önüne geçememiştir. Böylece Türkiye'deki petrol çalışmalarına son verecek olan Overseas Petrol Şirketi'nin yerine Ersan Taksi Şirketi, petrol sahasında çalışmalarına da başlamış oldu.⁴⁷⁸

5- Yapılan Genel Yatırımlar

Türkiye genelinde geri kalmış bölgelerin kalkınmasına öncelik veren hükümet, Doğu ve Güneydoğu illerinin kalkınması için hazırlanan 5 Yıllık Kalkınma Planı ile bu bölgedeki illere yatırım yapılmasını sağlamıştır. Böylece 1963'te Adıyaman'a 100 milyon liralık bir yatırım payı düşmüştür. Yapılacak yatırımların başlıcaları ise 3 Yatılı Bölge Okulu, Lise binası, Verem Hastanesidir.⁴⁷⁹

Adıyaman'ın önemli ihtiyaçlarının büyük bir kısmına 1963 başlanarak bazılarının bu yıl içerisinde bitirilmesi düşünülmüştür. Adıyaman'a yapılacak yatırımlar ise; Lise binası için (1963'te bitecek) 6 Milyon 800 bin lira, ilkokullar için 3 milyon 440 bin lira, Hükümet Konağı için (keşfi 8 milyon 349 bin lira) 1965 yılında bitecek 1 milyon 250 bin lira, fabrika için (makinelere hariç) 1 milyon 500 bin lira, Besni'ye mesken inşaatı için 3 milyon 500 bin lira Besni Ziraat Bankası inşaat için 300 bin cezaevi inşaatı için(keşif 7 milyon 500 bin) 1965 yılında bitecek 60 bin lira, münferit su işleri için 231 bin, Toprak muhafaza işleri için 170 bin, stadyum ve saha onarımı ve Tut imesuyu inşaatı için 150 bin meteoroloji binası ve küçük su işleri binası için 100 bin, mesire çiftliği gölü için 30 bin lira, Bayındırlık Müdürlüğüne (istimlak ve satın alımlar için) 10 bin lira, Adıyaman içme suyu için 250 bin lira.

Bunlardan hariç 3 tane Yatılı Bölge İlkokulu ile Siverek'ten geçecek olan İpek yol kesin olarak 5 yıllık plana alınmıştır. Yine bu yıl bir hayli yol, köprü, köy çeşmeleri, bir Kız Meslek Okulu, bir Ziraat Okulu'nun yapılması da plan çerçevesi içine alınmıştır.⁴⁸⁰

⁴⁷⁸ Yeşil Adıyaman, S.1014, s.1-2, 4 Temmuz 1962.

⁴⁷⁹ A.g.g., S.1188, s.1, 21 Şubat 1963.

⁴⁸⁰ A.g.g., S.1189, s.1, 22 Şubat 1963.

1964 programına göre ise Devlet Planlama Teşkilatı'nca belirlenen 7 sektörün yapacağı yatırımlar ise 12 kalemdedir belirtilmiştir. Belirlenen bu yatırımlardan bazıları ise 1965-1966 yılları arasında bitirileceği ifade edilmiştir. Adıyaman'da kurulması planlanan fabrikanın sürekli ertelenmesi de bu plana göre 1966 yılında bitirilmiş olacaktır. Planlama teşkilatına göre:

Küçük su işleri için 225 bin lira, Nemrut Dağı tanzim ve restorasyon için 1 milyon 500 bin lira, Besni toplu mesken inşaatı için 3 milyon lira, ilköğretim yapı ve donatımı (135 derslik) için 4 milyon 300 bin lira, halk kütüphanesi 2 kısım inşaatı için 441 bin lira, Adıyaman Lisesi için 700 bin lira, lojman inşaatı (sağlık teşkilatı) için 6 milyon lira, Trahom Hastanesi için 1 Milyon lira, köy imesuları (13 köy) için 450 bin lira, içme suyu sağlanması için 1 milyon lira, Tut içme suyu için 100 bin lira olarak belirlenmiştir. Bu rakamların 2 veya daha fazla vilayete ait toplam rakamlar olduğu belirtilmiştir.⁴⁸¹

1967 yılı içinde Adıyaman'da yapılacak yatırımlar 28 milyon 308 bin lira olarak belirtilmiştir. Ele alınan çeşitli konular arasında yıllardan beri sürüncemede bırakılmış olan Adıyaman Tekstil Fabrikasına ise 14 milyon 213 bin lira gibi bir miktar ayrılmıştır. Ayrıca 1966 yılında bitirilmesi planlanan ancak bitirilemeyen inşaatlardan ceza evi için 2 milyon 490 bin lira, ilköğretim inşaatları için 2 milyon 470 bin lira, Adıyaman içme suyu için 1 milyon 502 bin lira, Hükümet Konağı için de 1 milyon 274 bin lira ödenek ayrılmıştır. 100 kişilik lise pansiyon binası için ise 8 bin lira tahsis edilmiş bulunmaktadır. Bunların dışında kalan yatırımlar ise;

Tarım sektöründe: Gölbaşı-Yarbaşı için 40 bin lira, Merkez Azıkan için 205 bin lira, Hasancık için 35 bin lira, Eğri Çay için 250 bin lira,

Diğer hususlarda: Adıyaman Ekip Binası 300 bin lira, Besni Dizel Şehir Santrali için 850 bin lira, Gölbaşı Dizel Santrali için 200 bin lira, Karayolları 87'inci Şube Yıkama, Yağlama Tesis ve işçi kantini için 200 bin lira, Adıyaman Şubesi Tesisi için 100 bin lira, Besni Keysun yolu için 100 bin lira, köy yolları için 200 bin lira, Kahta-Nemrut Dağı yolu için 200 bin lira, sekiz dairesel lojman 350 bin lira,

⁴⁸¹ **Demokrat Adıyaman**, S.2646, s.1, 5 Kasım 1963.

Kahta Yatılı Okulu için 200 bin lira, Stadyum inşaatı için 250 bin lira, Alut-Narınca-Gerger Tarksu yolu için 300 bin lira,

İller Bankası'na yapılacak tesis: Alduş ve Samsat'ta 50 bin lira, Tut'ta 40 bin lira, Adıyaman İmar Planı 80 bin lira, Besni İmar Planı için 16 bin lira, köy içme suları için 934 bin lira şeklinde belirtilmiştir.⁴⁸²

⁴⁸² **Demokrat Adıyaman**, S.2913, s.1, 8 Mart 1967.

V. BÖLÜM

İMAR FAALİYETLERİ

Adıyaman'da 1954-1968 yılları arasında bölgenin ekonomik bütçesi ve hükümetçe yapılan yatırımlar oranında imar yapım faaliyetleri bir gelişmişlik göstermiştir. Okul, hastane, yol, Vali Konağı, camii, çeşme gibi imar faaliyetleri Adıyamanlı yardımsever halk ile devlet yatırımları ile dönemin ekonomik şartları çerçevesinde bir ilerleme göstermiştir. Bu imar faaliyetleri Adıyaman'ın vilayet olmasıyla beraber büyük bir artış olmasa da eskiye nazaran bir gelişme göstermiştir.

1. İNŞAAT VE BAYINDIRLIK ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Adıyaman'da yapılması planlanan inşaat yapı çalışmaları önceden ihaleye çıkartılmıştır. Adıyaman'ın 1 Aralık 1954 tarihinden itibaren vilayet olmasıyla beraber hem emlak işleri hem de devlet binalarının ihtiyacı da artmıştır. Bunun üzerine bu ihtiyacın giderilmesi için özellikle Adıyaman valilerinin ve Belediye Başkanlarının önemli çalışmaları olmuştur. Adıyaman'da inşaat alanı kısmen de olsa eski konutların yerine yeni binaların yapılması çalışmaları, eğitim ihtiyacının karşılanması için okul inşaatları, postane, hastane, cezaevi gibi çalışmalar öne çıkmıştır.

Adıyaman'ın vilayet olmasıyla bir ihtiyaç olan Vali Konağı, Eskisaray Mahallesi, Gölbaşı Caddesi üzerinde Tüccar Abdurrahman Eyiği'nin bahçesinde yapılması düşünülmüş ve 126 bin 071 lira 09 kuruş olarak vekaletçe tasdik edildikten sonra ihaleye çıkartılmıştır.⁴⁸³

Adıyaman'da imar faaliyetleri için gerek vali ve gerekse belediye toplantılar yaparak Adıyaman'ın bu alandaki ihtiyaçlarının giderilmesi için yoğun çalışmalar yapmışlardır. Bunun üzerine Adıyaman'da postane, hastane, cezaevi ve lise binalarının inşaat yerlerinin tespiti için 300-400 kişi bir toplantıyla bir araya gelerek binaların inşaatı konularını tartışmışlardır. Bu toplantıda Adıyaman Valisi İbrahim Tevfik Kutlar bir konuşma yaparak daha yeni vilayet olan Adıyaman için Hükümetin

⁴⁸³ **Demokrat Adıyaman**, S. 60, s.1, 21 Şubat 1955.

düşüncelerini, halkın refahı ve saadeti, Adıyaman'ın kalkınması için alınmış ve alınacak tedbirleri anlatmıştır. Adıyaman için yapılacak işlerde halkın Hükümetle işbirliği yapması gerektiğini ifade etmiştir.⁴⁸⁴ Böylece bu gibi faaliyetlerde halkın da üzerine düşen görevi yapması ve bu gibi çalışmalarda halkın sorumluluk duygusunu pekiştirmek amaçlanmak istenmiştir.

Bankacılık sisteminin yavaş yavaş gelişmesiyle Türkiye'de olduğu gibi Adıyaman'da da önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu alandaki sıkıntıyı bertaraf etmek için Adıyaman'da Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Adıyaman Şubesi lojmanlı inşaat binasının yapılmasına karar verilmiştir. Bu binanın temeli ise 18 Haziran 1956 yılında atılmıştır. Adıyaman Valisinin de katıldığı bu törende bir konuşma yapan İbrahim Tefvik Kutlar, Ziraat Bankası'nın Türk köylüsüne yaptığı hizmetleri anlatmış ve 1950 yılından beri bu yöndeki hizmetlerine devam ettiğini ifade etmiştir.⁴⁸⁵

Konut ihtiyacı Adıyaman'ın en önemli ihtiyaçlarından biri olmuştur. Bu nedenle bu alana yönelik belediye ve valilik önemli çalışmalar yapmışlardır. Şehrin görüntüsünün bozan ve gelişi güzel konutların yerine daha modern konutlar yapılması için çalışmalara başlanmıştır. Buna yönelik gerekli işlemlerin tamamlanması için çabalar harcanmıştır. Adıyaman'ın en güzel semti olan Eski Saray mahallesinin şehre giriş kısmındaki belediyenin arsasına ikişer katlı 16 ev yapılması için plan ve gerekli işlemler yapılmıştır. Bu evler müracaat sırasına göre arzu edilen vatandaşlara verilmesi ve müracaat sırasında arsa bedeli ile inşaat bedelinin %10'u peşin olarak verilmesi planlanmıştır. Bu evler blok halinde inşa edilmesi ve inşaat masrafının %90'nı Kredi Bankası'ndan sağlanması düşünülmüştür. Bulvar üzerinde bulunan bu evler şehri tezyin edecek aynı zamanda evsiz Adıyamanlılar da modern evlere kavuşturacağı ifade edilmiştir.⁴⁸⁶

Şehrin görüntüsünü bozan, şehrin içinde tehlike arz eden binaların yıkılması için de çalışmalar yapılmıştır. Böylece Ulu Cami'nin şimalindeki köhne hücrelerle

⁴⁸⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 63, s.1, 2 Mart 1955.

⁴⁸⁵ **A.g.g.**, S. 300, s.1, 19 Haziran 1956.

⁴⁸⁶ **A.g.g.**, S. 779, s.1, 20 Ocak 1958.

müftülük dairesi ve altındaki Mehmet İnan'ın dükkanı belediye tarafından yıkılmıştır. Her an tehlike arz edecek olan çürük binalar yıktırılarak Adıyaman'ın tarihi eseri olan bu büyük mabet şehre yepyeni bir güzellik vereceği düşünülmüştür. Vali ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan bir taraftan bu işi yaparken diğer taraftan da müftülüğe daha iyi bir yer temini hususunu düşünmüş ve Kabcamı'nın avlusunda münasip bir yerde ise 3 odalı bir daire yaptırılmıştır.⁴⁸⁷

Adıyaman'ın tarihi mirası olan Adıyaman Kalesi, uzun bir zamandan beri şehrin ortasın bir harabeyi andıracak ve oldukça bakımsız bir şekilde olması belediyeyi harekete geçirmiştir. Burası halkın park ihtiyacını ve aile bahçesi haline getirilmesine Mayıs 1962 tarihinde karar verilmiştir. Buna yönelik çalışmalara hemen başlanmış ve kalenin ışıklandırılması işi tamamen bitirilmiştir. Bunun akabinde aile gazinosu inşaatına başlanarak kısa sürede bitirilmesine çalışılmıştır. Bu durum Adıyaman halkını oldukça memnun etmiştir.⁴⁸⁸

1962 yılında hizmete açılması planlanan Devlet Hastanesinin inşaatına da hız verilmiştir. 200 bin lira gibi bir para kalorifer tesisatı için kullanılmak üzere tahsis edilmiştir. Bunun yanında okul inşaatı alanında da çalışmalar yapılmıştır. Adıyaman ve mülakatında ve Kahta merkezinde olmak üzere toplam 14 okulun inşaatı için ihaleye çıkartılmıştır. İçme suyu işlerinin hal edilmesi çalışmaları da yapılmıştır. Adıyaman'ın Samsat, Suvarlı, Çakallı (Besni) ve Annap grubu içme sularının yapılması işi Devlet Su İşleri tarafından ele alınarak buraların su ihtiyacını karşılamak için çalışmalar başlamıştır. Diğer taraftan Tut nahiyesinin içme suyu da ihaleye çıkartılmıştır. 240 bin 972 lira 12 kuruş bedeli olan tesisat İller Bankası'na ihale edilmiştir. Sık sık kesilen şehir elektriği Adıyaman'da büyük bir sıkıntı yaratmıştır. Bunun önüne geçmek için yapılan çalışmalarda dizelerde mevcut şebeke ile faydalanmak için voltaj ikiye bölecek olan çalışmayı yapacak olan mütehassis eleman istenmiştir.⁴⁸⁹

⁴⁸⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 1148, s.1, 12 Mayıs 1959.

⁴⁸⁸ **Yeşil Adıyaman**, S. 970, s.1, 5 Mayıs 1962.

⁴⁸⁹ **A.g.g.**, S. 977, s.1, 21 Mayıs 1962; **Demokrat Adıyaman**, S. 2011, s.1, 22 Mayıs 1962.

Türkiye’de Bakanların değiştiği zamanlarda kimileyin yapılması planlanan veya yapılmaya başlanan işler de bakanın değişmesiyle ya iptal ediliyordu ya da değiştiriliyordu. Böylece Adıyaman’ın PTT İdaresi kiralık bir binada hizmet verdiğinden hem memur hem de işi olan vatandaş sıkıntı yaşamaktaydı. Bu nedenle 1963 tarihinde bu müşkül durumun bir an önce giderilmesi için bir arsa temini yapıldığı taktirde PTT’ye ait bir binanın yapılacağı kararlaştırılmıştı. Ancak Ulaştırma Bakanı’nın değişmesiyle suya düşen bina inşaatı muhitte büyük üzüntü yaratmıştır. Bu sebepten dolayı PTT binası için toplanan para tekrar sahiplerine iade edilmiştir.⁴⁹⁰

Yıllardan beri inşaatına devam edilen ancak uzunca bir zamandır bitirilemeyen Adıyaman Devlet Hastanesinin inşaatı 1963 tarihinde bitirilmesiyle Adıyaman’ın en önemli ihtiyaçlarından biri sağlanmış oldu. Böylece halka hizmet için hastane yeni binasına taşınarak burada Adıyamanlılara hizmet vermiştir.⁴⁹¹

Adıyaman’daki imar faaliyetlerine dernekler de katkı sağlamıştır. Adıyaman’da gerek okul ve gerekse konut ihtiyacını karşılamak için kurulan dernekler bu alana yönelik çalışmalarını 1963 tarihinde de srdrmştir. Adıyaman’daki mesken sıkıntısını önlemek ve ev yapma mşklatı ile karşı karşıya bulunan Adıyamanlı halka bir kolaylık sağlamak için onları teşvik gayesi ile kurulan Kırkbir Evler Derneği çalışmalarını hızlandırmıştır. Kırkbir Evler Derneği’nin son toplantısında alınan karar gereğince ortaklar derneğe ilk giriş olarak 1000 lira yatırmaları kararlaştırılmıştır.⁴⁹² Bir diğer çalışma alanı da eğitime yönelik okul binalarının yapımı ve onarımı olmuştur. Çelikhan’da eski Hükümet Konağı onarılarak ortaokula çevrilecektir. Bu iş için *Ortaokul Yaptırma Derneği’nin* faaliyeti ile temin edilen 25 bin lira harcanması planlanmıştır.⁴⁹³

İnşaat alışmaları sadece konut, okul, hastane, cezaevi gibi alanlarda yapılmamıştır. Adıyaman’da spor faaliyetleri dönemin imkanları çerçevesinde gelişen bir seyir izlemiştir. Bu yüzden spor karşılaşmalarının yapılması için ihtiyaç

⁴⁹⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 2542, s.1, 3 Temmuz 1963.

⁴⁹¹ **A.g.g.**, S. 2562, s.1, 26 Temmuz 1963.

⁴⁹² **A.g.g.**, S. 2547, s.1, 9 Temmuz 1963.

⁴⁹³ **A.g.g.**, S. 2573, s.1, 8 Ağustos 1963.

duyulan stadyumunun ihata duvarının temeli 1963 tarihinde atılmıştır. Daha sağlıklı bir ortamda sportif çalışmaların yapılması için yapılan bu çalışmalar Adıyaman sporuna büyük katkılar sağlamıştır.⁴⁹⁴

1963 yılında başlamış olan yatırımlarla 1964 yılında yeniden başlayan yatırımların durumlarını ve ne durumda olduklarını tetkik için 20 Ağustos 1964'te vilayet makamında Adıyaman Valisi Ragıp Gerçeker'in başkanlığında müdüran ile yatırımla ilgili bir toplantı yapılmıştır. 1963 yılında inşaatına başlanan Adıyaman Lisesi inşaatı, Hükümet Konağı ve Adliye Sarayı ile cezaevinin inşaatı durumları incelenmiş, bunların plan ve programa göre zamanında bitirilmesi için gerekli tedbirler alınmıştır. 1964 yılında ihalesi yapıp işe başlanılan Trahom Hastanesi ile Veteriner Müdürlüğü inşaatının keza zamanında bitirilmesi hususunda ilgililerle müzakerelerde bulunulmuştur.

Adıyaman'da inşaatı kararlaştırılmış olan sağlık lojmanlarının ihaleye çıkartılmıştır. Besni'de İmar ve İskan Başkanlığı tarafından yaptırılması planlanmış olan 500 konuttan geçen yıl başlatılan kısımdan 133 binanın 50'sinin bitirildiği ve geri kalanın da kısa bir sürede bitirilmesinin imkanları konuşulmuştur.

Adıyaman'da Veteriner Binası inşaatı Nisan 1965 tarihinde bitirilmiştir. Bu bina bitirildikten sonra maliyeye teslim edilmiştir. Binanın 4 odası veteriner, 7 odası da Ziraat müdürlüğüne ayrılmış olup, ancak bu arada 12'si teknik elemandan oluşan toplam 19 kişilik ziraat personelinin 7 odaya sığmayacağı ifade edilmiştir.⁴⁹⁵

1966 Ağustos ayında Adıyaman Valisi Naci Bozkurt, Milli Eğitim Müdürü, Kaymakamları ve İlköğretim Müdürlerimizin iştirak ettiği bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda 1967 mali yılı içinde gerek Bakanlıktan gelecek ve gerekse Özel İdare'den tefrik edilecek yaklaşık olarak 3 milyon ödenekle okul yaptırılacak yerler tespit edilmiştir. Adıyaman merkez ilçesinde 9, Besni'de 8, Kahta'da 9, Gerger'de 4,

⁴⁹⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2610, s.1, 25 Eylül 1963.

⁴⁹⁵ **A.g.g.**, S. 2777, s.1-2, 30 Nisan 1965.

Çelikhan'da 2, Gölbaşı'nda 4 ve Samsat'ta 1 olmak üzere 37 dershanelik okul yapılacaktır.⁴⁹⁶

Adıyaman'daki konut sıkıntısına bir nebze olsun katkıda bulunabilmek amacıyla 4 er daireli olmak üzere yaptırılan 2 blok halk konutunun inşaatı Ekim 1967 tarihinde tamamlanmıştır. Bu konutlardan faydalanacakların sahip olacağı nitelikler ise şu şekilde belirlenmiştir; aile reisi olması, bulunduğu şehirde kendisine göre bir konutunun bulunmaması, ailenin yoksul ve dar gelirli olması, halk konutu talep ettiği şehirde en az 2 yıl oturmuş olması gerekir, konut kredisi veren müesseselere başvurmamış ve yapı hesabı açmamış olması gibi şartlar belirtilmiştir.⁴⁹⁷

1.1. Yol Yapım Çalışmaları

Adıyaman'ın vilayet olmasıyla beraber ister istemez yol yapım çalışmaları gün geçtikçe bir ilerleme göstermiştir. Hızlı ve zamanında bir ulaşım için sağlıklı yolların yapılması Adıyaman'ın her kasaba ve köyü ile olan bağlantı yollarının tamamlanması gibi çalışmalara 1955 tarihinde hız verilmiştir. Bir taraftan vilayete bağlı kaza yolları yapılırken diğer taraftan civar vilayet yolları için tedbir alınmaya çalışılmıştır. Adıyaman-Besni-Gaziantep yolunun 450 bin liralık kısmı ise ihaleye çıkartılmıştır. Bu kadarı ise nafia tarafından ve kendi elemanları tarafından yapılmaya çalışılmıştır.

1957 yılında Adıyaman Belediyesi'nin imar ve şehri güzelleştirme faaliyetleri günden güne bir artış göstermiştir. Adıyaman'ın Eski Saray Mahallesi'ne ait Gölbaşı Caddesi her iki taraflı olarak yaya kaldırımını yapılması ve beton dökülme işi yapılmıştır. Böylece Adıyaman'ın mahalle ve sokakları eski kötü durumlarından kurtarılıp daha yaşanır ve temiz bir duruma getirileceği ifade edilmiştir.⁴⁹⁸

Hem Belediye hem de valilik işlerini yürüten Adıyaman Valisi Ahmet Balkan tarafından imar faaliyetleri bizzat takip edilmiştir. 1958 yılı imar faaliyetleri Adıyaman Belediye Başkanı ve Vali Ahmet Balkan'ın gayretli çalışmalarıyla

⁴⁹⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 2862, s.1, 26 Ağustos 1966.

⁴⁹⁷ **A.g.g.**, S. 3099-3100, s.1, 15-17 Ekim 1967.

⁴⁹⁸ **A.g.g.**, S. 694, s.1, 20 Eylül 1957.

Adıyaman- Gölbaşı yolunun Bulvar kısmının yapımına başlanmıştır. Kaldırımlara beton dökülme işlemi ve parke döşeme faaliyetleri büyük bir titizlikle yapılmıştır. Adıyaman'ın vilayet olmasından bu yana her gün yeni bir imar çalışmasıyla şehrin daha güzel ve sağlıklı bir görünümüne kavuşması için oldukça azimli bir çalışma içerisinde olmuştur.⁴⁹⁹

Adıyaman Ziraat Vekaleti tarafından Haziran 1958 tarihinde Adıyaman'a tahsis edilen 1 milyon liranın sarfı ile Adıyaman-Çelikhan, Adıyaman-Kömür, Artan ve Kahta-Sincik orman yollarının yapılması için harcanması planlanmıştır. Ziraat Vekaleti tarafından tahsis edileceği planlanmış olan 1 Milyon lira tahsis edilmiştir. Bunun ile Adıyaman-Çelikhan, Adıyaman-Kömür, Artan ve Kahta-Sincik Orman yollarının yapımını üç koldan yapılması planlanmasının ardından⁵⁰⁰ ziraat vekaleti tarafından tahsis olunan 1 milyon liraya mahsuben gelen 400 lira ile bu yolların yapılmasına ise birkaç ay sonra gibi kısa bir zamanda başlanmıştır. Vali Ahmet Balkan yaptığı tetkiklerde Adıyaman-Çelikhan, Adıyaman-Kömür, Artan Orman yollarını refakatlerinde Ali Yaşar ve Abdulgani Gürsoy ile beraber yol boyuna giderek ilgililerden bilgi almışlar ve bu yolların kısa bir zamanda istifade edilir bir vaziyete gelmesini temin için gerekli direktifleri vermiştir.⁵⁰¹

Adıyaman Belediyesi temin ettiği imkanları en iyi şekilde ve Adıyaman'ın yararına kullanmak için büyük bir titizlik ve gayret göstermiştir. Yolları asfaltlama çalışmaları da gün geçtikçe bir ilerleme göstermiştir. Böylece Adıyaman Vali ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan'ın temin ettiği yeni imkanlarla belediyenin önündeki caddenin asfaltlanma işi için gerekli çalışmaların yapılması için direktifler vermiştir. Bu asfaltlama işi olumlu bir sonuç verdiği takdirde Hükümet Caddesi'nin de asfaltlama çalışmaları başlamış olacaktır. Yolların asfaltlanmasıyla toz, toprak ve çamur gibi yaşamı olumsuz etkileyen durumlardan da kurtulmuş olunacağı ifade edilmiştir.⁵⁰²

⁴⁹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 767, s.1, 3 Ocak 1958.

⁵⁰⁰ **A.g.g.**, S. 885, s.1, 18 Haziran 1958.

⁵⁰¹ **A.g.g.**, S. 948, s.1, 4 Eylül 1958.

⁵⁰² **A.g.g.**, S. 958, s.1, 16 Eylül 1958.

Hem Valilik işlerini hem de belediye işlerinin yükünü taşıyan Ahmet Balkan, sadece Adıyaman merkezle ilgili çalışmaların takipçisi olmamıştır. Buradaki işlerde olduğu gibi diğer kaza ve köylerde yürütülen nafia çalışmalarının da yakın takipçisi olmuştur. Böylece diğer işlerde olduğu gibi Gerger yoluna da büyük bir ehemmiyet vermiştir. Bu azimli çalışmalar sonucunda Gerger yolundaki çalışmalar devam etmiş, Kahta'nın Narınca nahiyesi yolu da mümkün mertebe ıslah edilmiştir.⁵⁰³

Adıyaman'da yapılan yol çalışmalarında Ankara'daki Adıyaman Milletvekillerinin de uğraşları büyük olmuştur. Adıyaman mebuslarından Sait Ağar'ın tespit ettiği Besni ve Kahta kazası yol yapım alanındaki ihtiyaçların giderilmesi için gösterdiği teşebbüslerin bir neticesi olarak 1959 yılı içerisinde Nafia Vekaletince aşağıdaki işlerin yaptırılması için Karayolları 8'inci Bölge Müdürlüğü'ne gereken emir ve tahsisatı vermiştir. 174 bin lira Besni-Gölbaşı iltisaka ve Besni Terbizek yollarının bakımı, 200 bin lira Besni-Antep yolunun inşasının devamı, 100 bin lira şehir içi caddelerinin asfaltlanması, yekün 474 bin lira Sayın Sırrı Turanlı'nın da faaliyetlerinin bir sonucu olarak 1959 yılında Kahta'da yapılması gereken işler Karayolları 8'inci Bölge Müdürlüğüne verilmiştir. 230 bin lir Kahta'ya kadar olan köprülerin inşaat masrafları, 95 bin lira Kahta-Siverek yolu için, ayrıca Adıyaman Nafia Müdürlüğü tarafından yapılmak üzere de 75 bin lira Kahta-Gerger yolu için, 50 bin lira Adıyaman-Samsat yolu için, 125 bin lira daha tahsisat verilmesi kararlaştırılmıştır.⁵⁰⁴

Diğer yıllarda olduğu gibi 1959 yılında da kış mevsimi yol yapım çalışmalarını olumsuz etkilemiştir. Böylece Devlet Karayolları Elazığ 8'inci Bölge Müdürlüğü tarafından bir müddet evvel Kahta'dan başlanarak 3 kilo metresi yapılmış olan Siverek yolu mevsim nedeniyle bundan sonraki kısmı tatil edilmiştir. Durumdan haberdar olan Kahta Belediye Başkanı Ali Turanlı yolun bir an evvel bitme imkanlarını aramıştır. Bu yolun, petrol sondajına başlayacak olan ESSO Amerikan şirketinin de işine yarayacağını düşünen Ali Turanlı şirket ve Karayollarıyla temasa geçerek hem Karayolları hem de ESSO'nun ortak çalışmasıyla bu yolun bitmesi için çaba harcamıştır. Bu çalışmayla devlet yolu 9 metre genişliğinde inşasını temin

⁵⁰³ **Demokrat Adıyaman**, S. 961, s.1, 19 Eylül 1958.

⁵⁰⁴ **A.g.g.**, S. 1152, s.1, 18 Mayıs 1959.

etmiştir. Karayolları ve ESSO şirketinin malzeme her nevi yol yapma makineleri ve elemanlarının birleştirilmesi suretiyle işe hız verilerek 30-40 güne kadar Tokaris yolunun bitirilmiş olacağı ifade edilmiştir.⁵⁰⁵

Adıyaman'da sokak ve caddelerin asfaltlama işlerine oldukça önem verilmiştir. Asfaltlanan sokak ve caddelerin toz ve çamurdan da kurtulmuş oluyordu. Eylül 1958 tarihinde belediyenin önündeki caddenin asfaltlanması için Vali Ahmet Balkan'ın talimat vermesinin ardından gerekli ihtiyaçlar temin edildikten sonra Kasım 1959 tarihinde asfaltlama çalışmalarına başlanmıştır. Yine daha önce de belirtildiği gibi iyi bir netice verdiği takdirde Sümerbank'ın önünden liseye kadar olan yolun da asfaltlanması plan dahiline alınmıştır.⁵⁰⁶

Adıyaman'da yapılan işlerin kamuoyuna duyurulması ve buna yönelik çalışmaların daha sağlıklı yapılması için basın açıklamaları da yapılmıştır. Vali ve Belediye Başkanı Mehmet Saraçoğlu'nun Kasım 1960 tarihinde yaptığı basın açıklaması buna örnek olmuştur. Bu basın açıklamasında Bayındırlık işleri, Milli Eğitim işleri (okul ihtiyacını karşılamak için yapılan okul binaları) ve elektrik işleri hakkında bilgiler vermiştir. Buna göre;

1- Şehrin düzen ve temizliği bakımından Adıyaman'a esaslı varlık getirecek olan şehir içi ve çevrenin asfaltlanmasına devam edilmiştir.

2- Kısmen beton olarak yapılmış olan Besni kazası ana caddesinin mütebaki kısmının bitirilmesine Karayolları İdaresince çalışılmıştır.

3- Toprak tavsiyesi ve sınayi imalatı bitmek üzere olan Besni- Antep yoluna gelecek sezonda da devam edilecektir.

4- 40 kilometrelik Adıyaman-Samsat yolunun 30 km kısmı bitmiş, 10 kilometrelik kısmının da sanayi imalatı ve toprak tesviyesi yapılmıştır. Samsat yolu 1960'ta hizmete açılacaktır.

⁵⁰⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1281, s.1, 5 Kasım 1959.

⁵⁰⁶ **A.g.g.**, S. 1286, s.1, 14 Kasım 1959.

5- Kakta-Gerger yolunun bazı kesimlerinde mevzi çalışmalarla Açma Köyüne kadar geçit verilmiştir. Kahta ve Lilan Çayları köprüleri devam etmekte, Kalburcu grubu köprüleri de Karayollarınca ihaleye çıkarılmıştır.

Zaman ve para bakımından imkan verildiği takdirde bu yıl (1960) Çelikhan, Perver ve Belveren yollarında kışın geçişi kolaylaştırıcı çalışmalar yapılması planlanmıştır.⁵⁰⁷

Bayındır faaliyetlerine yönelik gelişmeleri kamuoyuyla paylaşmak için daha önce de olduğu gibi 1961 senesinde de bir basın açıklaması yapılmıştır. Adıyaman Valisi Mehmet Saraçoğlu 23 Haziran 1961'de bir basın toplantısı düzenleyerek Bayındırlık üzerine geniz bilgiler vermiştir. 1961'de Adıyaman, Gerger, Çelikhan, Perveri, Belveren ve Akpınar yollarının yapımı ele alınmıştır.

1- Belveren yolu il standardına uygun olarak imal edilmiştir.

2- Perveri yolu en geç bu 1961 Haziran ayı içinde bitmiş olacağı kararlaştırılmıştır.

3- 1961 Temmuz ayı içinde Çelikhan yoluna başlanacaktır. Bu yoldaki çalışmaların iki istikamette olması planlanmıştır:

a- Çelikhan-Sürgü-İltisak yolu,

b- Çelikhan-Koçalı-Adıyaman yolu

ikinci yolun Haydarlı'ya kadar olan kısmının malzemeleri Örenli köprüsüne kadar olan kısmı bitirilmiştir.

4- Kahta-Gerger yolunda petrol şirketi çalışmaya başlamıştır.

5- Adıyaman-Akpınar yolu vilayet programına alınmış olup Belveren, Suvarlı, İltisak-Tut yolları da geçişi kolaylaştırılacak bir şekilde getirilecektir.⁵⁰⁸

⁵⁰⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 1567, s.1, 25 Kasım 1960.

⁵⁰⁸ **A.g.g.**, S. 1735, s.1, 24 Haziran 1961.

Adıyaman Valisinin 1962 yılında yaptığı basın açıklamasında ise Bayındırlık işleri alanında yapılması planlanan çalışmaları açıklamıştır.

1- 1962 yılında Kaza, Nahiye ve köy yolları çalışmalarının 1961 yılının en az iki misli olacaktır. Bu hususta hazırlanan program ilgililerin tetkik ve tasdikinden geçmiştir. 1962'deki çalışmalar aksamadan yürütülebilmesi için Bayındırlık Müdürlüğünün bütün motorlu vasıtaları revizyona tabi tutulmuştur. Bunun için gereken malzeme ve tedrisatlar alınmıştır.

2- 1961'de Adıyaman'da yaptırılan okul ve geniş onarımların 1962 yılına devretmesini temin için gerekli tesisat temin olmuştur. Ele alınan bu gibi işlerin 1962 yılı içinde mutlaka bitirilmesi planlanmıştır.⁵⁰⁹

Adıyaman'da şiddetli geçen kışlar nedeniyle yollar oldukça büyük zarar görmüştür. Böylece Adıyaman'da Ocak 1962'de yağın şiddetli yağışlar çevresel zararı da beraberinde getirmektedir. Şiddetli yağışların tesiriyle yer yer bozulan Belveren, Perveri, Çelikhan ve Samsat yolları bozulmuş ve ardından hemen tamirine başlanmıştır.⁵¹⁰

Adıyaman'da Bayındırlık çalışmaları 1962 yılında geniş çapta ele alınmış bulunmaktadır. Buna yönelik çalışmalar ise, Adıyaman il yolu ve köy yollarının vilayetçe programı yapılmış ve tasdike gönderilmiştir. Buna göre 1962'de 79 km yol yapılacak, 72 km yolun onarımı ve 113 km yolun da bakımı ele alınmıştır. Bu yolların bir an önce onarımı ve bakımının yapılması için çalışmalara başlanmıştır.⁵¹¹

5 Nisan 1967 Çarşamba Adıyaman Valisi Naci Bozkurt başkanlığında Kaza Kaymakamları alakalı Daire Müdürleri ile Vilayet Daimi Encümen Üyelerinin iştiraki ile 5 Nisan 1967 tarihinde Özel İdarede bir toplantı yaparak vilayet çapında

⁵⁰⁹ **Demokrat Adıyaman**, S.1916,s.1,23 Ocak 1962; **Yeşil Adıyaman**, S. 899,s.1-2,23 Ocak 1962.

⁵¹⁰ **A.g.g.**, S. 1918, s.1, 25 Ocak 1962; **a.g.g.**, S. 901,s.1-2,25 Ocak 1962.

⁵¹¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1965, s.1, 23 Mart 1962.

yapılacak işlerle ilgili çalışmalar tartışılmıştır. Bu çalışmaların en başında ise kaza, nahiye ve köy yolları gelmiştir.⁵¹²

1.2. Köprü Yapım ve Onarım Çalışmaları

Adıyaman'da bir diğer imar faaliyetlerine yönelik çalışmalar da köprü yapımı alanında olmuştur. Özellikle akarsu ve çaylarda kışın suyun yükselmesiyle Adıyaman halkı büyük sıkıntılar çekmiştir. Çoğu zaman suların kabarmasıyla var olan köprüler yıkılıp iş göremez duruma gelmesiyle büyük cefalar çekilmiştir. Bunun önüne geçmek için daha sağlam köprüler yapılarak bu sorun çözülmek istenmiştir. Böylece 1958 yılında Adıyaman-Fırat arasında köprüler yapılması için çalışmalara başlanmıştır. Adıyaman milletvekillerinin takibi neticesi olarak Ziyaret Çayı, Kalburcu, Kökalan, Kahta, Lilan ve Tokaris köprüleri 3 milyon 474 bin 133 lira 36 kuruş keşif bedeli üzerinden eksiltmeye çıkarılmıştır. Bu ihale ise 28 Ocak 1958 tarihinde Ankara'da yapılması kararlaştırılmıştır.⁵¹³

Kahta- Siverek yolu üzerindeki Fırat Köprüsü de ihaleye çıkarılmıştır. Adıyaman'ı Diyarbakır'a bağlayacak büyük şose Nusaibi mevkiinde yapılması tasarlanan Fırat Köprüsü, 2 milyon 990 bin 726 lira 96 kuruş keşif bedeli ile 14 Nisan 1958 tarihinde eksiltmeye çıkartılmış olup 19 Şubat 1958 tarih ve 9833 sayılı resmi gazete ile de ilan edilmiştir. Güzergah üzerindeki diğer köprüler de daha önce ihaleye çıkarılmış olduğundan köprülerin yapım işleri resmi olarak bitirilmiştir. Ayrıca Bozaya- Samsat arası şosesi ihaleye çıkarılmış bulunup Samsat- Adıyaman arası için de faaliyete geçilmiştir.⁵¹⁴ İhaleye çıkartılan bir diğer köprü ise Adıyaman-Siverek yolu üzerindeki köprü olmuştur. Şark vilayetlerini Adıyaman yolu ile İskenderun limanına en kısa mesafe ile bağlayacak olan Adıyaman-Siverek yolunun yapılmasına başlangıç olarak Kahta-Siverek yolunda bulunan Kahta Çayı, Lilan Çayı, Tokaris Çayı, Narınca yolundaki yine Lilan Çayı 2 milyon 305 bin 118 lira 26 kuruş üzerinden ve Fırat Nehri Köprüsü de 2 milyon 990 bin 726 lira 96 kuruş

⁵¹² **Demokrat Adıyaman**, S. 2935, s.1, 6 Nisan 1967.

⁵¹³ **A.g.g.**, S. 772, s.1, 9 Ocak 1958.

⁵¹⁴ **A.g.g.**, S. 806, s.1, 25 Şubat 1958.

üzerinden eksiltmeye çıkarılmıştır. Bu İhale Haziran ayının 11-13'üncü günlerinde Ankara'da Karayolları Genel Müdürlüğü'nde yapılması planlanmıştır.⁵¹⁵

1961 yılında ise daha önce 1 milyon liraya ihale edilmiş olan Adıyaman-Kahta arasındaki Ziyaret, Kaburcu ve Kökelen köprülerinin yapımına ise Nisan ayında başlanmıştır.⁵¹⁶ Ayrıca Eğriçay, Ziyaret, Kalburcu, Lilan, Tokaris köprülerinin yapımına 1961 yılında da devam edilmiş ve Fırat Köprüsü'nün sondaj işi de ihaleye çıkartılmıştır.⁵¹⁷

Köy ve kazalara bağlantı sağlayan köprülerde havalarda yoğun yağışına dayanamayarak bazen büyük hasarlar da meydana gelmiştir. Yine 1965 kışında böyle bir olay meydana gelmiştir. Tut nahiyesini Besni ve Gölbaşı kazalarına bağlayan yol üzerinde bundan bir süre önce ağaçtan yapılmış olan köprü yıkılmış ve bu nahiyeye motorlu araçlarla gidilmesi imkansızlaşmıştır. İşin önemini göz önüne alan Besni kaymakamı durumu vilayete haber etmiş ve kısa sürede köprü'nün yaptırılması üzerine durmuştur. Bu köprü'nün onarımı Devlet Karayollarınca ele alınmış ve bu defa beton ve demirden yeniden inşasına başlanmıştır. İhale mevzuu olduğu takdirde 300 bin lira keşif bedeli olduğu bildirilen köprü iki ay içinde bitirilerek geçen senenin son gününde yapılan bir merasimle hizmete açılmıştır.⁵¹⁸

1.3. Su ve Elektrik İşleri

Adıyaman'da su ihtiyacının karşılanması konusunda büyük çabalar sarf edilmiştir. Vilayet olmasıyla birlikte özellikle bu alandaki sıkıntıyı gidermek için büyük çabalar harcanmıştır. Adıyaman'daki bir diğer önemli ihtiyaç kaynağı ise elektrik olmuştur. Elektriklerin sürekli kesilmesi ve arızaların daima artmasıyla Belediye ve Valilik önemli çalışmalar yapmışlardır.

Adıyaman'ın önemli ihtiyaçlarını gidermek üzere 23 Nisan 1959'da Adıyaman'a teşrif eden ve coşkun bir tezahüratla karşılanan İçel Milletvekili Adıyamanlı Hüseyin Fırat, Adıyaman Milletvekili eski Malatya Valisi Şefik San ve

⁵¹⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 864, s.1, 17 Mayıs 1958.

⁵¹⁶ **A.g.g.**, S. 1692, s.1, 26 Nisan 1961.

⁵¹⁷ **A.g.g.**, S. 1735, s.1, 24 Haziran 1961.

⁵¹⁸ **A.g.g.**, S. 2759, s.1, 4 Ocak 1965.

Sait Ağa, Adıyaman Vali ve Belediye Başkanı Ahmet Balkan'ın refakatinde şehre giriş noktasından yayan olarak halk arasında belediyeye kadar gelmiştir. Belediye balkonundan önce Adıyaman Valisi bir konuşma yapmış ardından sözü Hüseyin Fırat almıştır. Yaptığı konuşmada Sayın Fırat: *Adıyaman'ın 30 milyon tutan sulama işlerini bizzat Baş Vekilimiz Adnan Menderes'in takip etmektedir. Ayrıca yer altı sularından istifade için yakında sondaj işine de başlanacaktır.*' diyerek Adıyaman halkının bu alandaki sıkıntılarının giderileceği müjdesini vermiştir.⁵¹⁹

1960 yılında Adıyaman Valisi ve Belediye Başkanı Mehmet Saraçoğlu, bu alana yönelik çalışmalarla bu elektrik sıkıntısının bir an önce giderilmesi için gayret sarf etmiştir. Adıyaman elektrik tesisatı için yapılan yatırımlar neticesinde santral binası bitirilmiş ve belirlenen yerlerde kurulacak transformatör binaları ise belediyece ihaleye çıkartılmıştır. Ayrıca Besni'nin elektrik tesisatının yapımı da 1960'ta devam etmiştir. Tribünler monte edilmiş, yüksek tevettim ve şehir içi şebeke direklerinin dikilmesine ise yine bu yıl devam edilmiştir.⁵²⁰

Sulama kanallarının köylü için ne kadar önemli olduğunun bilincinde olan Adıyaman vali ve belediye başkanı, bu alana yönelik çalışmalarını da aktifleştirmiştir. Böylece Girik köyü sulama kanalı ile Pirin sulama havuzunun keşif, proje ve planları yapılarak çalışmaların başlaması için gerekli ihtiyaçlar karşılanmıştır.⁵²¹

1962 yılında Adıyaman'da Devlet Su İşleri'nin yapacağı Köy İçme Suları hariç vilayetçe 31 köyde içme suyu konusu bitirilmiş olacağı düşünülmüş ve buna yönelik çalışmaların başlaması için gerekli tedbirler alınmıştır.⁵²²

Elektrik şebekesi için yapılan çalışmalar Ekim 1962 tarihinde bitirilmiştir. Adıyaman'da elektrik sorununa çözüm için Dizel Elektrik tesisatı kurulmuştur. Adıyaman Vali ve Belediye Başkanı Mehmet Saraçoğlu Adıyaman Dizel Elektrik tesisatını işletmeye açtı. 3 milyon harcamayla vücuda getirilen 1000 kilovat saatlik 3

⁵¹⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1133, s.1, 24 Nisan 1959.

⁵²⁰ **A.g.g.**, S. 1567, s.1, 25 Kasım 1960.

⁵²¹ **A.g.g.**, S. 1692, s.1, 26 Nisan 1961.

⁵²² **A.g.g.**, S. 1965, s.1, 23 Mart 1962.

adet dizel motor, trafo merkezi ve şehir şebekesi bitirilerek 1 Ekim 1962'de valinin konuşması ile törenle işletmeye açılmıştır. Böylece elektrikten yana sürekli sıkıntı yaşayan Adıyamanlılar rahat bir nefes almıştır.⁵²³

5 Nisan 1967 Çarşamba Adıyaman Valisi Naci Bozkurt başkanlığında Kaza Kaymakamları alakalı Daire Müdürleri ile Vilayet Daimi Encümen Üyelerinin iştiraki ile 5 Nisan 1967 tarihinde Özel İdarede bir toplantı yaparak vilayet çapında yapılacak işlerle ilgili çalışmalar tartışılmıştır. Bu çalışmaların bir konusu ise su (köy içme suları) olmuştur. Köylerin içme su ihtiyacının bir an önce karşılanması için çalışmalara başlanması kararı alınmıştır.⁵²⁴

⁵²³ **Demokrat Adıyaman**, S. 2125, s.1, 2 Ekim 1962; **Yeşil Adıyaman**, S. 1080, s.1, 2 Ekim 1962.

⁵²⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2935, s.1, 6 Nisan 1967.

VI. BÖLÜM

DEMOKRAT ADIYAMAN VE YEŞİL ADIYAMAN GAZETELERİNDE KIBRIS SORUNU İLE İLGİLİ ÇIKAN HABERLER

1. Demokrat Adıyaman

Kıbrıs Meselesi, Türkiye’de olduğu kadar dünyada da büyük bir ilgiyle takip edilmiştir. Türkiye’nin genelinde olduğu gibi Adıyaman basını da bölgede meydana gelen ve Türk vatandaşlarının gün geçtikçe Kıbrıs Rumları’nın zulmüne maruz kaldığı olaylar gazete sayfalarında haber olarak Adıyaman vatandaşlarını bilgilendirmişlerdir.

Kıbrıs’ta yaşananlara tepki olarak Türkiye’nin her köşesinde olduğu gibi Adıyaman’da da Kıbrıs Türklerine destek amacıyla bir miting yapıldı. 5 Temmuz 1958 tarihinde Adıyaman’da yapılan bu miting oldukça ilgi görmüştür. Daha günün erken saatlerinde miting meydanına akın eden Adıyaman halkı alanı hınca hınç doldurmuşlardır. 10 binlerce kişinin konuşma mevzularını Kıbrıs Türklerinin bugünkü durumlarını teşkil ediyordu. Bütün şehir baştan başa döviz, afiş ve bayraklarla donatılmıştır. Adıyamanlılar Adıyaman’ın adı gibi yaman gençleri bu haklı davada hiçbir zaman müsamaha göstermeyeceğini icap etmiş, ilk ve son parolalarının ‘*Ya Kıbrıs ya ölüm*’ olduğunu son defa yeniden ispatlamışlardır.⁵²⁵

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 13’ünücü İçtimai devresinde görüşülecek olan mevzuların gündemini hazırlamakla meşgul olan riyaset divanı 18 Eylül 1958 tarihinde yapılan toplantıda Cezayir Meselesi’nin gündeme alınması hususunda tavsiyelerde bulunmayı kararlaştırmıştır. Bunun beraberinde Macaristan Meselesi’nin de gündeme alınması uzun tartışmalardan sonra gündeme alınarak görüşülmüştür.

⁵²⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 898, s.1, 7 Temmuz 1958.

Diğer taraftan Birleşmiş Milletler inzibat kuvveti meydana getirmesi Kıbrıs Meselesi'ne Güney Afrika Hükümeti'nin ırkçılık politikası gibi konular gündeme alınarak tartışılmıştır.⁵²⁶

İngiltere Müstemlekeler Vekili İngiltere'nin Kıbrıs'ta tatbikine başladığı 7 yıllık Ortak İdare Planını yürütmeye kararlı olduğunu beyan etmiştir. İngiliz Vekili, Türkiye'nin Kuzey ve Doğu sınırlarının komünist devletlerle sarıldığını, Güneydoğu sınırlarının ise istikrarsız Arap devletleri ile kuşatıldığına dikkat çekerek, Türkiye ancak Kıbrıs'ın dost ellerde kalmak şartıyla güneyindeki iki limandan yardım alabileceğini, bunun da İngiliz idaresinde kalmasını veya Türkiye'ye iade edilmesini istemektedir. Ada için 7 yıllık bir ortak idare planını tatbikine başladıklarını, buna mani olunacağını bildikleri halde başlanan bu işi bırakmayacaklarını, söylemiştir.⁵²⁷

Kıbrıs'ta yaşanan çatışmaların artması sebebiyle Avrupa Devletleri de harekete geçmişlerdir. Böylece İngiltere, Kıbrıs kuzey sahili açıklarında İngiliz donanmasına mensup gemiler arama-kurtarma hareketinde bulunacaklarını belirtmişlerdir. Bu gemilerin görevi, azıllı EOKA'cılarının deniz yolundan kaçmalarını önlemek olmuştur. Ayrıca İngiliz Emniyet Kuvvetleri, Lefkoşe'de Rum Ortodoks Kiliseleri'nde yapılan ayinleri takibe almış, ayin sonrasında dışarıya çıkan Rumların üzerini aramalarının ardında birçok silah ve mühimmat bulunmuştur. Bu durum Rumların bölgede nasıl silahlandıklarını ve ileriye yönelik nasıl bir hazırlık içerisinde olduklarını kanıtlamaktadır.

EOKA'nin gizliden gizliye dağıttığı beyannameler, Kıbrıs Meselesi'nin yeniden Birleşmiş Milletlerce görüşüleceği şu sıralarda Adada durum yeniden gergin bir hal almıştır. İngilizler, Kıbrıs'ta durumun tekrardan karışacağını düşünerek sıkı tedbirler almaya başlamıştır.⁵²⁸

Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu 24 Kasım 1958 tarihinde yaptığı Bir basın toplantısında Kıbrıs'ın taksimi ile diğer dünya meseleleri karşısındaki Türk görüşünü açıklamıştır. Fatin Rüştü Zorlu, 1957 yılında Genel Kurulda alınan karar

⁵²⁶ **Demokrat Adıyaman**, S. 951, s.1, 19 Eylül 1958

⁵²⁷ **A.g.g.**, S. 978, s.1, 11 Ekim 1958.

⁵²⁸ **A.g.g.**, S. 1010, s.1, 20 Kasım 1958.

gereğince Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında görüşmeler yapılması gerekiyken, Yunanistan'ın Konferans teklifini reddettiğini belirterek, Kıbrıs'ın geleceği hakkında hazırlanan üçlü idare teklifini ileride kabul edeceğini umut eden Türkiye Dışişleri Başkanı Fatin Rüştü Zorlu, bütün tarafları tatmin edecek bir uzlaşma ile netice verecek görüşmelerin yapılması gerektiğini söylemiştir.⁵²⁹

Fatin Rüştü Zorlu, Kıbrıs'ta yaşananlar ile ilgili verdiği bir demeçte şöyle söylemektedir. *'Kıbrıs'ta Türk ve Rum Cemaatleri arasında bir fark gözetmeksizin yapılacak taksim ideal bir uzlaşma şeklidir. Dominik cumhuriyeti ile Haiti, bu taksimin bir netice verdiği örnektir.'* demiştir. NATO konferansında Yunanistan'ın menfi tavırlarına rağmen yuvarlak masa konferansı yapılmasını isteyen Zorlu, *'Barış yolu ile anlaşmaya varmanın tek çaresi müzakeredir, kendi haklarına hürmet edilmesini temin etmenin ilk şartı başkalarının haklarına hürmet etmektir'* diyerek Yunanistan'ın Kıbrıs Meselesi'ndeki tutumunu ve tavrını eleştirmiştir. Fatin Rüştü Zorlu, Türkiye'nin Müttefiklerden yardım alabilmek için Akdeniz'e açılan Güney yollarına bel bağlamak zorunda olduğunu belirtmiş ve *'Kıbrıs bu bölgede bir şişe mantarı mevkiindedir'* diyerek Kıbrıs'ın Türkiye için ne kadar önem arz ettiğini ifade etmiştir. Eğer Makarios'un bağımsızlık teklifi gerçekleştiği takdirde *'devamlı mücadelelere sahne olan bir bölgede barındırdığı yarım milyon nüfusun hasım iki cepheye bölünmüş olması dolayısıyla ada bir entrika merkezi olacaktır'* endişesini taşıyan Zorlu, bu vesileyle *Türkler'in Rum hakimiyeti altına geçmesine müsaade etmeyeceğiz'* demiştir.⁵³⁰

Birleşmiş Milletler Siyasi Komitesi Kıbrıs Meselesi'yle oldukça yakından ilgilenmiş ve bu nedenle bu mesele üzerine görüşmeye başlamıştır. Bunun üzerine yapılan toplantıda ilk sözü alan Yunan Dışişleri Bakanı Averof, *'İngiltere ile Türkiye'nin Kıbrıs'ı kendi maksatları uğrunda parçalamaya uğraştıklarını, bunu yaparken Yunanistan'ın bir kenara çekilip beklemesini istediklerini'* ileri sürerek endişelerini dile getirmiştir. Bu konuşmayı müteakiben sözü alan Türkiye dışişleri Bakanı F. Rüştü Zorlu, karışıklık ve şiddet hareketlerine sahne olan ada için varılacak herhangi bir durum şeklinde Kıbrıs Türklerine Rumlarla eşit hakların

⁵²⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1012, s.1, 24 Kasım 1958.

⁵³⁰ **A.g.g.**, S. 1013, s.1, 25 Kasım 1958.

tanınmasının elzem olduğunu söylemiş ve sözlerine şöyle devam etmiştir. *'Self detefminasyon prensibi tatbik olunacaksa bu her iki millet için geçerli olmalıdır. Bağımsızlığa gelince, eğer bağımsızlık tanınacaksa iki ulustan her biri için kabul edilmelidir. Fakat her şeyin fevkinde iki camiaya milli emellerini ayrı ayrı izhar edebilmelerinin şartları ortaya konmalıdır'* şeklinde belirtmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, taksim tasavvuru için de Evrensel Hukuk'ta *'azınlıklar'* ve *'çoğunluklar'* meselesinin bu halk topluluklarından her birinin aslen mensup oldukları anayurtları ile birleştirmek suretiyle tamamıyla ortadan kaldırıldığını örneklerle sabitlendiğini, belirtmiştir.⁵³¹

Birleşmiş Milletler Siyasi Komite'de Kasım 1958 tarihlerinden beri süre gelen Kıbrıs görüşmeleri sonuçlanmak üzeredir. Komite şimdiye kadar varılmış olan 7 karar üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Bu müzakerelerde Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Yunan temsilcisi Averof'un konuşmaları önemli bir yer teşkil etmiştir. Müzakerede söz alan Fatin Rüştü Zorlu, Türkiye tarafından komiteye sunulan önerilerinde ısrarcı davranmayacaklarını, İran'ın getirdiği tavrı destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Türk tavrı kabul edildiği takdirde adaya barış ve huzura kavuşacağını söyleyen Zorlu, Komitenin Yunan tavrını kabul etmeyeceğinden de emin olduğunu, Hint tavrının ise Yunan Tavrından hiç de farklı olmadığını altını çizmiştir.

Yunan temsilcisi Averof *'Taksim'* tezini prensip itibarıyla reddettiğini söylemiş ve *'%80 ekseriyet Türk azınlığının arzularına zorlanamaz'* demiştir. Daha sonra da İran'ın teklifi üzerinde durmuş olan Averof, Türkiye ile İran'ın *'Bağdat Paketi'*nda üye olmaları sebebiyle İran tarafından ileri sürülen teklifi kabul etmeyeceklerini belirtmiştir. Yunan Dışişleri Bakanı, Kolombiya tarafından getirilen planı da reddettiğini sözlerine ilave etmiştir.⁵³²

Birleşmiş Milletler New York Siyasi Komite'de 11 gündür devam eden Kıbrıs görüşmeleri tadil edilmiş, İran tavrının 31 kabul, 22 ret ve 28 çekimser oy ile kabul edilmesi ile sona ermiştir. Son karardan önce İngiltere, Türkiye, Hindistan ve

⁵³¹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1016, s.1, 28 Kasım 1958.

⁵³² **A.g.g.**, S. 1023, s.1, 6 Aralık 1958.

Yunanistan takrirlerini geri almışlardır. Kolombiya ve Belçika takrirleri ise yapılan oylamalardan sonra reddedilmiştir.⁵³³

Ancak daha sonra Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 9 Aralık 1958 tarihinde Kıbrıs konusunda Meksika karar suretinin oy birliğiyle kabul edilmesi oldukça yankı bulmuştur. Genel Kurul'da kabul edilen Meksika önergesi 1957 yılında Kıbrıs hakkında kararlaştırılan 1013 numaralı teklife atıkta bulunmakta ve tarafları anlaşmaya devam etmekteydi. Yeni karar suretinde Yunanistan'ın Kıbrıs'a bağımsızlık verilmesi talebinden hiç bahsedilmemiş, taraflar arasında müzakereler yapılması istenmiştir. Daha öncesinde komisyonda kabul edilmiş olan İran karar sureti ise 9 Aralık 1958 tarihinde yapılan görüşmelerde hiç oya sunulmamıştır.

Bu karardan sonra Türkiye Dışişleri Bakanı F. Rüştü Zorlu verdiği demeçte, *'Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında tam bir mutabakatla kabul edilmiş olan karar neticesi biz üç memleket ve adadaki iki cemaat arasındaki dostluk ve iyi bir hal şekli bulunmasını temin edecek bir hareketin başlangıcı olmasını ümit temenni ediyorum'* şeklinde ifade etmiştir. Yunan cephesinde ise Averof dileğini şu şekilde açıklamıştır: *'Genel Kurul'da kabul olunan son metnin meydana getirilmesinde hakim olan ahengin dost olmaları gereken iki memleketi ayıran meselenin hallinde de hakim olmasını temenni ederim'* diyerek alınan bu kararın her iki taraf için olumlu sonuçlar doğurmasını temenni etmişlerdir.⁵³⁴

15 Aralık 1958 tarihinde Yunanistan'da yapılan kabine toplantısının ardından Yunan Dışişleri Bakanı Averof verdiği beyanatta Yunan Hükümetinin *'Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'* arasında hiçbir konferansa taraftar olmadığını söylemiştir. Averof daha sonra NATO Konseyi'nin yapacağı toplantıya da katılmalarının belirsiz olduğunu, zira Yunan Meclisinde görüşülecek Kıbrıs Meselesi sırasında hazır bulunması gerektiğini belirtmiştir.

Ardından Birleşmiş Milletler'deki Kıbrıs görüşmelerine temas etmiş ve Türkiye'nin Kıbrıs Meselesi'ne karşı muayyen bir gevşeme gösterdiğini söylemiş ve Türkiye'nin Kıbrıs siyasetinde bir değişikliğe işaret olup olmadığını zaman

⁵³³ **Demokrat Adıyaman**, S. 1024, s.1, 9 Aralık 1958.

⁵³⁴ **A.g.g.**, S. 1025, s.1, 10 Aralık 1958.

gösterecektir, şeklinde konuşmalarına devam eden Averof, bu '*sarih gevşemeyi*' New York'ta Fatin Rüştü Zorlu ile yaptığı iki karşılaşmada bilhassa fark ettiğini söylemiştir.⁵³⁵

NATO Konseyi'nin yapacağı toplantıya katılmalarının belirsiz olduğunu söyleyen Yunan Dışişleri Bakanı Averof, Yunan parlamentosunda Kıbrıs ile ilgili görüşmelerde, İngiltere Başbakanı tarafından ileri sürülen NATO dahilinde Kıbrıs Konferansı'nın '*cesaret verici*' olmadığını '*müşterek idare*' planını tetkik edecek böyle bir konferansın ise '*faydasız ve tehlikeli olacağını*' söyleyen Averof ayrıca Yunanistan'ın Speak tarafından ileri sürülen ve İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ve birkaç NATO üyesi ülkelerinin katılabileceği bir '*yuvarlak masa*' teklifini desteklediklerini belirtmiştir.⁵³⁶

Türkiye Milli Talebe Federasyonu ile İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği 3 Ocak 1959 tarihinde birer tebligat yayımlayarak hükümetin Kıbrıs hakkındaki tutumunu açıklamasını talep etmişlerdir.⁵³⁷

7 Ocak 1959 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nda Kıbrıs ile ilgili çok önemli iki görüşme yapılmıştır. Birinci görüşme İngiliz Büyük Elçisi ile ikinci görüşmeyi de 6 Ocak 1959 tarihinde Atina'dan Ankara'ya gelen Yunan Büyük Elçisi ile olmuştur. F. Rüştü Zorlu, bu iki görüşmeden sonra Başbakan Adnan Menderes ile görüşmek üzere İstanbul'a gitmiştir.⁵³⁸

Türkiye ile Yunanistan arasında yapılmakta olan Kıbrıs görüşmelerinin ilk kısmı 24 Ocak 1959 tarihinde sona ermiştir. Bu görüşmelerde F. Rüştü Zorlu, her iki taraf arasında, üstünde oy birliğine varılan bir plandan söz açmanın yersiz olduğunu belirterek Averof ile yaptığı yedi görüşme sırasında konuşmaların çok faydalı şekilde geçtiğini açıklamış olsa da bu görüşmelerde kesin bir sonuca varılamamıştır. Türkiye Dışişleri Bakanı bu sırada belirli bazı güçlükleri ortadan kaldırıldığını söyleyerek ileride bir anlaşmaya varılacağından emin olduğunu söylemiştir.

⁵³⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1030, s.1, 16 Aralık 1958.

⁵³⁶ **A.g.g.**, S. 1031, s.1, 17 Aralık 1958.

⁵³⁷ **A.g.g.**, S. 1046, s.1, 3 Ocak 1959.

⁵³⁸ **A.g.g.**, S. 1049, s.1, 7 Ocak 1959.

Türk ve Yunan Dışişleri sözcüleri de kesin anlaşmaya varılmasının beklenmeyeceğini belirtmişlerdir. Toplantılar sebebiyle resmi bildiri yayınlanmamıştır.⁵³⁹

Yunan Dışişleri Bakanı Averof, Kıbrıs hakkında Fransa'nın başkenti Paris'te Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ile yaptığı görüşmeden meslektaşı Zorlu kadar iyimser olmadığını söylemiş ve şöyle devam etmiştir: *'Fakat asıl önemli olan şudur ki, iki ay evvel Türk-Yunan münasebetleri fena bir durumdayken bugün ise en zor bir meseleyi hakikaten samimi ve dostane bir hava içinde müzakere edebiliyoruz.'* şeklinde konuşmuştur. Averof, yapılacak diğer müzakereler için herhangi bir tarih tayini yapılmadığını söylemiştir.⁵⁴⁰

Papaz Makarios Atina'da verdiği demeçte, *'Kıbrıs'ta Türk askeri üslerinin kurulması veya egemenliği ihdası bahis konusu olamayacağını'* belirtmiştir. Kıbrıs'a dönmek istediğini ve gittiği takdirde Kıbrıs'ta yaşananlara engel olacağını söylemiştir.⁵⁴¹

Yunan Hariciyesi 4 Şubat 1959 tarihinde yaptığı açıklamada Kıbrıs Meselesi'nin halli için Türkiye ile yapılan müzakerelerin yerinde saymakta olduğunu ileri sürmüş ve Yunanlı kaynaklar Kıbrıs meselesinin haline engel olan engellerden birinin Türk hükümetinin Adada bir askeri üs kurmak ve bir Türk garnizonu buldurmak hususundaki ısrarı olduğunu ileri sürmüştür. Yunan Hükümetinin böyle bir şartı kabul edemeyeceğini ve Yunanistan'ın bu konudaki düşüncelerini Türk Hükümetine bildirdiğini söylemiştir.⁵⁴²

Zürih'te Kıbrıs'ın geleceği ile ilgili olarak Türkiye Başbakanı ile Yunan Başbakanı arasında 6 gün devam eden görüşmeler 14 Şubat 1959 tarihinde iki taraf arasında tam bir anlaşma ile sona ermiştir. Anlaşmanın kesin mahiyeti İngiliz hükümeti tarafından tasvibi ardından açıklanacağı belirtilmiştir. Bu görüşmelerde alınan muhtemel hükümler ise şöyledir:

⁵³⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1063, s.1, 24 Ocak 1959.

⁵⁴⁰ **A.g.g.**, S. 1064, s.1, 26 Ocak 1959.

⁵⁴¹ **A.g.g.**, S. 1067, s.1, 29 Ocak 1959.

⁵⁴² **A.g.g.**, S. 1070, s.1, 4 Şubat 1959.

Muhtemel Hükümler

1- Tek meclisli bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulacaktır.

a- Cumhurbaşkanı daima Kıbrıslı Rumlardan yardımcısı ise daimi surette Ada Türklerinden seçilecektir. Gerek başkan gerek yardımcısı ayrı ayrı veto hakkına sahiptir.

b- Ada'nın Dış Siyaseti Savunması ve İç İşleri meclis tarafından tayin ve tespit edilecektir.

Meclis Mahalli işlerin icrasını ve mahalli idari meselelerini ayrı ayrı teşkil edecek Türk ve Rum kuruluşlarına bırakılacaktır.

2- Türk ve Yunan askeri birlikleri bulunacak ve bu birlikler Adada İngiliz askeri birliklerinin yanı sıra görev alacaklardır.

(Menderes bir anlaşmaya varabilmek için Türk askeri birliğinin miktarının Yunan askeri birliklerinden az olması prensibini kabul etmiştir.)

3- Kıbrıs anayasasında adanın günün birinde tamamı veya herhangi bir parçası Yunanistan veya Türkiye ile birleştirilmesini önleyici daimi bir yasayla belirtmiştir.

4- Şayet Türkiye ve Rum halkı isterse Kıbrıs, İngiliz Milletler topluluğu içinde bir cumhuriyet olarak kalabilecektir.⁵⁴³

Kıbrıs görüşmelerine 23 Şubat 1959 tarihinde Londra'da devam edildi. Türkiye Başbakanı Adnan Menderes'in başkanlığındaki Türk heyetini götüren uçağın kaza yapması nedeniyle Kıbrıs Meselesi için yapılması gereken Başbakanlar seviyesindeki toplantı ertelenmiştir. Ancak 23 Şubat 1959 tarihinde Lancaster Honse'de yapılan ve Türk, İngiliz ve Yunan Dışişleri Bakanları ile Kıbrıslı Türk ve Rum liderlerinin katıldığı 5'li konferansa devam edilmiş ve bu konferansta anlaşma ihtimalinin %50'yi geçtiği bildirilmiştir. Türkiye Dışişleri Bakanı F. Rüştü Zorlu,

⁵⁴³ **Demokrat Adıyaman**, S. 1078, s.1, 14 Şubat 1959.

'ilgili hükümetlerin durumlarını açıklamak bakımından bir miktar ilerleme kaydedilmiş olduğunu söyleyebilirim.' şeklinde açıklamıştır.⁵⁴⁴

İngiliz Müdafaa Vekili 13 Mart 1959 tarihinde avam kamarasına verdiği izahat sırasında İngiltere'nin Kıbrıs'taki askerlerini geri çekmeye başladığını ve bunu da şöyle izah etmiştir: *'Kıbrıs'ın bağımsızlığa kavuşması üzerine adadaki askerlerimizi azaltmış bulunuyoruz. Bazı birlikler adayı terk etmiş bulunmaktadır. Nisan Ve Mayıs aylarında da bazı hava birliklerini geri çekeceğiz'* demiştir.⁵⁴⁵

Kıbrıs'ın müstakbel ana müesseselerini hazırlayacak olan müşterek anayasa komitesi 17 Nisan 1959 tarihinde ilk toplantısını yapmıştır. Komitede Kıbrıslı Türk ve Rum temsilcileri ile birlikte Türkiye ve Yunanistan Hükümetlerinin gönderdiği delegeler de yer almıştır. Bu görüşmelerde ilk açık konuşmalar arasında söz alan taraflar temsilcileri *'her iki cemaat arasında işbirliği yapılmasının önemi üstünde'* oy birliğine varılmıştır. Çalışmalar halen gizli olarak devam etmektedir. Yapılan bu çalışmalar sonunda Londra Anlaşması çerçevesinde yeni Kıbrıs Anayasa tasarısı hazırlanmış olacaktır.⁵⁴⁶

EOKA lideri Grivas'ın 1 Ağustos 1959 tarihinde Atina'da verdiği beyanatta, Zürih ve Londra Anlaşmalarını tanımadığını söylemesi üzerine, Kıbrıs'ta büyük yankı uyandırırken, Kıbrıs Türklerini de endişelendirmiştir. Bu beyanattan sonra her iki tarafın ileri gelenleri toplantı yapmış ve durum değerlendirmesi yapmışlardır.

Kıbrıslı Türklerin lideri Dr. Fazıl Küçük, Grivas'ın Kıbrıs için iyi olan her şeyi kötü göstermeye çalıştığını, Grivas'ın bu beyanatının Kıbrıslı Türkler arasında büyük bir heyecan yarattığını belirtmiştir. Kıbrıslı Türk liderlerinden Rauf Denктаş da *'Rumların akıtılan kan ve çekilen eziyetlerin kafi olduğunu Givas'a bildireceklerini tahmin ediyoruz. Temennimiz Kıbrıs halkının bundan böyle sağ duyu ve samimiyet içinde yaşamaya çalışmasıdır'* demiştir.

⁵⁴⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 1084, s.1, 23 Şubat 1959.

⁵⁴⁵ **A.g.g.**, S. 1101, s.1, 14 Mart 1959.

⁵⁴⁶ **A.g.g.**, S. 1127, s.1, 17 Nisan 1959.

Bu şaşkırtan olay karşısında Papaz Makarios da 3 Ağustos 1959 tarihinde yayınladığı demeçte, Kıbrıs ve Londra Anlaşmaları etrafında Kıbrıs halkı adına üzerime her türlü mesuliyeti almış bulunduğumu, hiçbir zaman Grivas'tan bu mesuliyetlerin bir kısmını dahi yüklenmesini istemediğini belirtmiştir. Anlaşmaların hali hazır durumunu ve halkın menfaatlerini tamamıyla müdrük bulunduğunu söyleyen Papaz Makarios, kendisine Grivas'ın verdiği beyanatların Kıbrıslıların üzerinde nasıl bir etki yapacağı sorusuna da '*Bunun Kıbrıs halkının göstereceği reaksiyona bağlı olacağımı*' söylemiştir.⁵⁴⁷

EOKA Lideri Grivas'ın bu tutumu Kıbrıs Rumlarını ikiye ayırmıştır. Girne Piskoposu Kipriyanos, Yunan Hükümetini İngiltere'nin ve Amerika'nın oyuncağı diye nitelemiştir. General Grivas'ın yakında Yunan Başkanı olacağını ve Yunanistan ile Kıbrıs'a gerçek hükümeti getireceğini söylemiştir. Öte yandan Yeni Sağ Kanaat Sendikaları bir beyanname yayınlarak sendikaların Papaz Makarios'a bağlı olduğunu belirtilmişlerdir.

Bir taraftan bunlar olurken diğer taraftan da Yunan Dışişleri Bakanı Averof, EOKA Lideri Grivas'a çatan bir tavır içine girmiş ve General Grivas'ı çok sert bir dille eleştirmiştir. Grivas'ın kendisini bazen bir milli peygamber, bazen de bir milli kuvvet olarak ileri sürmesinin, marazi gurur inde bocaladığına delalet ettiğini söyleyen Averof, Yunanistan'ın Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin ve İngiltere'nin suyuna gittiği yolundaki iddiaları da reddetmiştir.⁵⁴⁸

Kıbrıs'ta tansiyon yine yükselmeye başlamıştır. Kıbrıs Polis Kuvvetleri'nin bazı kısımları '*özel faaliyet*' maksadıyla silahlandırılmıştır. Bu çıkmazdan kurtulmak için bir araya gelen Türk ve Yunan hükümetlerinin Kıbrıs Anayasa Komitesi'ndeki baş temsilcisi Prof. Nihat Erim ve Prof. Tayos bu sabah Lefkoşe'de bir araya gelmişlerdir. Anayasa'nın bu çıkmazından sonra Rumlar bir formül ileri sürmüşlerdir. Bu formüle göre, bir Kıbrıslı Rum olacak olan Cumhurbaşkanı devletin yegane başkanı olarak tanınacaktır. Fakat bir Kıbrıslı Türk olacak olan Cumhurbaşkanı yardımcısı yalnız Zürih Anlaşmasında tespit edilen hususlarda

⁵⁴⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 1204, s.1, 3 Ağustos 1959.

⁵⁴⁸ **A.g.g.**, S. 1223, s.1, 27 Ağustos 1959.

Cumhurbaşkanı ile beraber hareket edecektir. Cumhurbaşkanı yardımcısının bilhassa hangi meselelerde aynı haklara sahip olacağı hususunda anlaşmazlıklar olması ihtimali kuvvetli ise de bu formülün Türkiye tarafından kabul edileceği beklentisine girilmiştir.⁵⁴⁹

13 Eylül 1959 tarihinde Kıbrıs'tan Ankara'ya gelen Kıbrıs Anayasası Komisyonu'ndaki Türk temsilcisi Prof. Nihat Erim, Türk Hükümetinin Kıbrıs Anayasasının Zürih ile Londra Anlaşmaları esasına uygun olarak hazırlandığını söyleyerek, '*Türk Hükümeti Kıbrıs konusunda taviz vermeyecektir*' demiştir.⁵⁵⁰

Kıbrıs'ta bulunan Makros Manastırı'na 15 Eylül 1959 tarihinde silahlı bir baskın yapılmıştır. 16 silahlı kimseler manastıra zorla girerek keşişleri bir odaya kapatıp propaganda yapmışlardır. General Grivas ile Papaz Makarios ile aralarının açık olması nedeniyle bu saldırının arkasında General Grivas olduğu ileri sürülmüştür. General Grivas ise bu olayın hemen ertesi günü 16 Eylül 1959 tarihinde tertiplemediği bir basın açıklamasında, Kıbrıs'ta meydana gelen komplo ile bir ilgisinin olmadığını açıklamıştır.⁵⁵¹

Kıbrıs Türkleri'nin lideri Dr. Fazıl Küçük ile Kıbrıslı Rumların lideri Başpapaz Makarios, son günlerde Adada olan sorunların önlenmesi için halkın karşılıklı işbirliği yapmaya davet eden bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildiride; Adadaki tüm cemaatler geçmişte yaşanan tüm tatsız olayların unutulmaya barış ve beraberliğini güven altına almaya davet etmiştir.⁵⁵²

Makarios ile General Grivas, son aylardaki fikir ayrılıklarının sebebiyet verdiği anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak amacıyla Rodos Adası'nda bir araya geleceklerdir. Grivas'ın ısrarla görüşmek istediği bu toplantının başlıca mevzuları ise şöyle belirlenmiştir:

1- İngiliz askeri üslerinin Kıbrıs'ta kaplayacağı arazinin genişliği

⁵⁴⁹ **Demokrat Adıyaman**, S. 1230, s.1, 4 Eylül 1959.

⁵⁵⁰ **A.g.g.**, S. 1237, s.1, 14 Eylül 1959.

⁵⁵¹ **A.g.g.**, S. 1239, s.1, 16 Eylül 1959.

⁵⁵² **A.g.g.**, S. 1256, s.1, 7 Ekim 1959.

2- Kıbrıs'ın Commonwealth'e dahil edilmesi ihtimali,

3- Yunan ve Türk uzmanlar heyeti tarafından hazırlanmakta olan Kıbrıs Devleti Anayasası'nın plebisit yoluyla tasdiki ve dolayısıyla Zürih ve Londra Antlaşmaları'nın tasdiki,

Son olarak Kıbrıs Yunanistan basını ısrarlı bir şekilde Makarios ile Grivas'ın el sıkışarak milli birlik ve menfaati için ihtilaflarını görüşmelerini istemiştir. Bu toplantı Atina basını tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.⁵⁵³

Kıbrıs'ın bağımsızlığı için yapılan mübadelenin iki lideri Başpapaz Makarios ve General Grivas aralarındaki tehlikeli halletmek üzere 10 Ekim 1959 tarihinde Rodos'a gitmişlerdir.⁵⁵⁴

Lefkoşe'de bir araya gelen Türk ve Yunan Hükümetleri delegeleriyle Kıbrıs Anayasa Komitesi Başkanlarının toplantısı netice vermemiştir. 90 dakikalık toplantıdan sonra yayınlanan bildiri; '*Üzerinde kanaat ayrılığı bulunan daha bazı noktalar üzerinde görüşüldüğünü, müşterek bir zemin bulanacağını ve bu amaca doğru çalışılmaktadır*', şeklinde belirtilmiştir. Bu anlaşmazlığın ise Rum Cumhurbaşkanı ile Türk Cumhurbaşkanı yardımcısının icra-i yetkileri üzerinde çıktığı tahmin edilmektedir.⁵⁵⁵

5 Aralık 1959 tarihinde bundan 4 yıl önce Kıbrıs adasında ilan edilen olağanüstü hal bu hafta içinde kalkması planlanmıştır. Kıbrıs Genel Valisi H. Foot '*Kıbrıs'ta olağanüstü halin kalkması zamanı gelmiştir*' diyerek bu durumun kalkacağını haberini vermiştir.⁵⁵⁶

Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarına ayak basacak ilk Türk askerleri tespit edildi. Daha sonra sevk edilen 650 kişilik bu öncü birliğin görevi Türkiye'nin daha sonra

⁵⁵³ **Demokrat Adıyaman**, S. 1258, s.1, 9 Ekim 1959.

⁵⁵⁴ **A.g.g.**, S. 1259, s.1, 10 Ekim 1959.

⁵⁵⁵ **A.g.g.**, S. 1259, s.1, 10 Ekim 1959.

⁵⁵⁶ **A.g.g.**, S. 1302, s.1, 5 Aralık 1959.

göndereceği askeri birliklerin kışlalarını tespit, tanzim ve tefriş işlerini temin etmektir.⁵⁵⁷

650 kişilik Türk Birliğinin öncü grubu 15 Ocak 1960 tarihinde Lefkoşe'ye hareket etmiştir. Ada'ya gelen Türk Heyeti coşkuyla karşılanmış ve gelenlerin şerefine Rauf Denktaş tarafından bir akşam yemeği verilmiştir.⁵⁵⁸

Kıbrıs ile ilgili yuvarlak masa konferansı 20 Ocak 1960 tarihinde ilk oturumunu yapmıştır. Konferansta İngiltere, Türkiye, Yunanistan, Kıbrıslı Türk ve Rum temsilcileri katılmışlardır. İngiltere Dışişleri Bakanı delegeleri karşılama demecinde, İngiltere'nin 19 Şubat 1960 tarihinde Kıbrıs'ın bağımsızlığını sağlamayı amaçladığını ve bunun sağlanması için de elinden geleni yapacağını belirtmiştir.

Konferansta her şeyin nasıl daha iyi yapılacağı üzerine tartışmalar olmuş ve buna yönelik arayışlara girişilmiştir. Konferans esnasında iki tali komisyon teşkil edilmiştir. Bunlardan bir tanesi mali ve idari hususlarla, diğeri de ticaret konusuyla meşgul olacaktır. Bu iki komisyon daha sonra ayrı ayrı toplanmışlardır.⁵⁵⁹

Yapılan görüşmelerde tarafların anlaşamamaları nedeniyle Kıbrıs'ın bağımsızlığının ilanı belirtilen 19 Şubat 1960 tarihinden 19 Mart 1960 tarihine ertelenmiştir.⁵⁶⁰

Lefkoşe'den 29 Ocak 1960 tarihinde resmen bildirilmesiyle Kıbrıs'ta Temsilciler Meclisi ile Cemaatler Meclisi için yapılacak seçimler bilinmeyen bir tarihe ertelenmiştir. Buna müteakiben Londra'da bir araya gelen İngiliz Dışişleri Bakanı, Kıbrıslı Türk ve Yunan liderleri bir görüşme yapmışlardır. İngiliz Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd, Dr. Fazıl Küçük ve Makarios arasında cereyan eden bu görüşmeler sonunda herhangi bir anlaşmaya varılmadığı zannedilmektedir.⁵⁶¹

Londra'da yapılan görüşmelerde Kıbrıs Cumhuriyeti konusunda bir neticeye yine varılmamıştır. Bilindiği gibi müstakil Kıbrıs Cumhuriyeti'nin nihai ilanı son

⁵⁵⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 1320, s.1, 1 Ocak 1960.

⁵⁵⁸ **A.g.g.**, S. 1331, s.1, 15 Ocak 1960.

⁵⁵⁹ **A.g.g.**, S. 1335, s.1, 20 Ocak 1960.

⁵⁶⁰ **A.g.g.**, S. 1337, s.1, 22 Ocak 1960.

⁵⁶¹ **A.g.g.**, S. 1343, s.1, 29 Ocak 1960.

anda İngiltere'nin Ada üzerindeki üslerin vüsa'ti hakkında ileri sürdükleri teklif dosyasıyla gecikmişti. İngilizler Ada üzerinde 120 mil karelik üs istemesi anlaşmaya varılmamasına sebebiyet vermiştir.⁵⁶²

Kıbrıs'ın Bağımsızlığı için yapılan görüşmeler neticesiz kalınca bağımsızlık tarihi de belirsiz bir zamana kalmış oldu. Ada'daki İngiliz üslerinin durumu için girişilen müzakereler çıkmaza girmiş ve Kıbrıs'ın 19 Mart 1960 tarihinde bağımsızlığına kavuşmasının mümkün olmayacağı İngiliz Hükümeti tarafından açıklanmıştır. Başpapaz Makarios ve Türk lideri Dr. Fazıl Küçük'e açıklanan bu bildiri de aynen şöyle denmektedir: *'Bu sabah da yapılan bir toplantıda anlaşmaya varmanın imkansız olduğu müşahede edilmiştir. Bu şartlar karşısında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 19 Mart'ta ilanı için gerekli kanuni mevzuat Büyük Britanya Parlamentosu'nda zamanında çıkmayacaktır.'* şeklinde açıklanmıştır.⁵⁶³

Müstakil Kıbrıs Cumhuriyeti'nde muhafaza edilecek İngiliz üsleri ile ilgili olarak Kıbrıs Valisi Sir Hugh Foot 14 Şubat 1960 tarihinde Makarios ve Fazıl Küçük ve müşahitleri ile Lefkoşe'de yeniden bir görüşme yapmıştır. Bu toplantıda, İngiliz Hükümeti'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yapacağı mali yardım görüşülmüştür.

13 Şubat 1960 ve daha önceki tarihlerde Kıbrıs Valisi ve Kıbrıslı liderle, üs bölgesinin idaresi meselesi üzerinde bir araya gelmişlerdir. Ancak burada bir ortak yol bulunamamış ve taraflar toplantıdan ayrılmışlardır. 14 Şubat 1960'ta tekrar bir araya gelen temsilciler Kıbrıs'taki İngilizlere verilecek üs bölgelerinin idaresi hususunda bir anlaşmaya varıldığını, bununla beraber Ada'daki üslerin devri gibi hususlar müzakerelerin devam etmekte olduğunun haberi verilmiştir. Buna yönelik müzakereler 15 ve 16 Şubat 1960 tarihlerinde de devam edileceği kararı alınmıştır.⁵⁶⁴

Lefkoşa'da Kıbrıs için yapılan müzakereler sonucunda İngiliz Müstemlekeler Bakan Müsteşarı Mr. Amery, Kıbrıslı Türk ve Rum Cemaatleri liderleriyle bir görüşme daha yapmıştır. İki saat süren toplantının sonunda yayınlanan tebliğde

⁵⁶² **Demokrat Adıyaman**, S. 1345, s.1, 1 Şubat 1960.

⁵⁶³ **A.g.g.**, S. 1354, s.1, 11 Şubat 1960.

⁵⁶⁴ **A.g.g.**, S. 1361, s.1, 19 Şubat 1960.

görüşmelerin İngiliz birliklerinin Üs bölgeleri dışında eğitim kolaylıkları sağlanması mevzularının da geçtiği belirtilmiştir.⁵⁶⁵

Anlaşıldığına göre bu görüşmelerde bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Şimdiye kadar gündemde yer alan başlıca konu, eğitim ve talim maksatları için kullanılacak bölgelerle ilgili olmuştur. Geniş prensip davalarına henüz temas edilmediği de alınan kararlardan belli olmaktadır.⁵⁶⁶

Kıbrıs'ta sol çizgisinde haberler yapan Rum gazeteleri Kıbrıs'taki bu müzakerelere dair yazdıkları makalelerde İngiltere ve İngiliz makamları hakkında ağır tenkitlerde bulunmuşlardır. Şayet İngiltere, Rum cemaatinin görüşlerine hürmet etmezse Ada'da eskisinden daha vahim hareketlerin olacağı şeklinde tehditler savurmuşlardır.⁵⁶⁷

7 Nisan 1960 tarihinde Londra'da Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, Kıbrıs'ın bağımsızlığından sonra İngilizlerin elinde kalacak üsler meselesi ile ilgili ve Kıbrıs Türk lideri Dr. Fazıl Küçük tarafından ileri sürülen arabuluculuk teklifinin, İngiltere Hükümeti tarafından ciddiyetle tetkik edilmekte olduğunu söylemiştir. Dr. Fazıl Küçük, İngiliz üslerinin 100 mil kare civarında olmasını teklif etmiştir. İngilizler 120, Makarios ise 80 mil kare alanda ısrar etmektedir.⁵⁶⁸

Kıbrıslı Türklerin Lideri Dr. Fazıl Küçük 22 Nisan 1960 tarihinde Lefkoşe'de yaptığı bir konuşmada '*Şayet Kıbrıs bağımsızlığını muhafaza edecekse bunun için gelecek 5 yıl içinde 50 milyon Sterlin kadar bir yardıma ihtiyacı olacağını*' söylemiştir. Bu yardımı da İngiltere, Amerika ve Batı Almanya'nın yapacağını da beklentisi içerisine girmiştir.⁵⁶⁹

Kıbrıs'taki Türk Cemaati 27 Nisan 1960 tarihinde TBMM'nin 40'inci kuruluş yıl dönümünde halka hitap eden Dr. Fazıl Küçük, Londra ve Zürih antlaşmalarına göre, '*Kıbrıs Hükümetinin ve sivil hizmetlerinin %70'i Kıbrıslı Yunanlıların, %30'u*

⁵⁶⁵ **Demokrat Adıyaman**, S. 1369, s.1, 29 Şubat 1960.

⁵⁶⁶ **A.g.g.**, S. 1370, s.1, 1 Mart 1960.

⁵⁶⁷ **A.g.g.**, S. 1382, s.1, 15 Mart 1960.

⁵⁶⁸ **A.g.g.**, S. 1399, s.1, 7 Nisan 1960.

⁵⁶⁹ **A.g.g.**, S. 1410, s.1, 22 Nisan 1960.

Kıbrıslı Türklerin elinde olacaktır' hükmüne atıfta bulunarak, *'Kıbrıs'ta Türklerin hakkına saygı gösterilmedikçe ve Kıbrıs Türklerine azınlık olarak davranılmadıkça Kıbrıs'ta barış ortamının sağlanamayacağını'* belirtmiştir. Kıbrıslı Türk memurları Lefkoşa'da bir miting düzenleyerek Zürih Anlaşmalarında *'Memurların istihdamı'* ile ilgili olan maddenin en kısa zamanda tatbik edilmesini istemişlerdir.⁵⁷⁰

Londra'da görüşülen son toplantıda İngiltere'nin Kıbrıs müstemleketine devlet vasfını veren antlaşma 11 Temmuz 1960 tarihinde açıklanmıştır. Buna göre ada üzerindeki iki stratejik üs daimi olarak İngiltere'ye ait olacaktır. Varılan antlaşmada Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Ağustos 1960'ta kurulacağı bildirilmiştir.⁵⁷¹

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk seçimi 3 Ağustos 1960 tarihinde yapılacaktır. Rum cephesi bu seçimlerde adaylıklarından beşini Komünistlere vermiştir. Kıbrıs Cumhuriyetinin arması da belli oldu. Arma, nal şeklinde olup ortasında zeytin dalı taşıyan bir güvercin figürü bulunmaktadır.

Kıbrıs Cumhuriyeti 16 Ağustos'ta ilan edildikten sonra Türkiye'nin Lefkoşa Büyük Elçiliğine yüksek rütbeli bir Subay'ın getirileceği bildirilmiştir.⁵⁷²

16 Ağustos 1960 tarihinde top sesleri arasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan eden antlaşma imzalanmıştır. Temsilciler Meclisi Binasında yapılan imza töreninde antlaşmayı Makarios ve Dr. Fazıl Küçük'ten sonra Vali Foot, Cristopoulos ve Vecdi Türol da imzalamışlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanı Gürsel'in mesajı okunmuş ve Türkiye Dışişleri Bakanı Selim Sarper, cumhuriyetin ilanı münasebetiyle Makarios ve Fazıl Küçük'e tebrik mesajı göndermiştir.⁵⁷³

Kıbrıs'ta cumhuriyetin ilanından sonra Adada huzur sağlansa da 1964 tarihine gelindiğinde bu bölgede Rumlar buralarda yaşayan Türklere karşı baskı ve zulümlerine tekrardan başlamışlardır.

⁵⁷⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 1414, s.1, 27 Nisan 1960.

⁵⁷¹ **A.g.g.**, S. 1468, s.1, 12 Temmuz 1960.

⁵⁷² **A.g.g.**, S. 1487, s.1, 3 Ağustos 1960.

⁵⁷³ **A.g.g.**, S. 1499, s.1, 17 Ağustos 1960.

Kıbrıs'ta Makarioscuların hunharca katli zulmüne maruz kalan Türklere yardım maksadıyla Adıyaman Vali Vekili Hayri Bulut'un başkanlığında Belediye Başkanı Mahmut Bilginer, Defterdar Suphi Özkaya, Özel İdare Müdürü Hikmet Gölmen'in iştirakiyle bir komite kurulmuştur. Faaliyete geçecek olan komite yardımları Kızılay makbuzu ile kabul edilecektir.⁵⁷⁴

Rumların düşmanca tutumları karşısında dünya ile temas kurmak amacıyla Kıbrıslı Türkler tarafından kurulan Posta Teşkilatı kısa bir zaman içinde çalışmaya başlamış ve büyük başarı sağlamıştır. Böyle Türk postanesi dünyanın her yanı ile telgraf muhaberesi kurarak Adada olup bitenler deşifre edilecektir.⁵⁷⁵

Bütün bu olanlara rağmen Yunan Hükümeti, Kıbrıs'taki askeri birliğini değiştirme bahanesiyle 400 kişilik bir kuvvet daha Ada'ya göndermiştir. Yunanistan'ın bu tavrı ise Ada'da endişeyle karşılanmıştır. Bu tavrıyla Yunanlılar bir taraftan tarihi dostluktan bahsederken diğer taraftan el altından EOKA'cılarını desteklemiş olacaktır. Bu arada Mahi Gazetesinin bir haberi Adaya yönelik endişeleri daha da arttırmıştır. Bu habere göre, Yunanistan gerektiği takdirde Ada'yı Türklere karşı silahlandıracaktır.

Bu haberin altında yatan gerçek aslında EOKA'cıların bölgede savaş çıkarma tehlikesini göze alarak Adadaki Rumları kışkırtmaktadır. Ayrıca Baf Bölgesinde 1958'den bu yana EOKA'cılar ilk defa özel kıyafetleriyle görülmesi bu yargıyı daha da kuvvetlendirmektedir.. Bütün bu yeni oluşumlar Adada tansiyonu tekrar yükseltmiştir.⁵⁷⁶

Kıbrıs Meselesi'ndeki gerginlik ve karışıklık 30 Ocak 1964 tarihinde hat safhaya varmıştır. Herhangi bir Türk müdahalesinden çekinen Yunan Hükümeti orduya '*Hazır ol*' emri vermiş, diğer taraftan Türkiye Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin çıkmaza giren konferanstan çekilme kararı aldığını açıklamıştır. Akabinde NATO Daimi Konseyi, Kıbrıs meselesini görüşmek üzere Ankara'ya bir heyet göndermiş ve bu heyet Ankara'daki temaslarından sonra Atina'ya giderek

⁵⁷⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2683, s.1, 7 Ocak 1964.

⁵⁷⁵ **A.g.g.**, S. 2685, s.1, 18 Ocak 1964.

⁵⁷⁶ **A.g.g.**, S. 2688, s.1, 27 Ocak 1964.

mesele ile ilgili temaslarına devam edecektir. İngiltere ise bunun üzerine Kıbrıs'a seçkin bir birlik yolluyor.⁵⁷⁷

Adanın çeşitli bölgelerinde Rumlar fırsat buldukça Türk köylerine saldırılar düzenlemeye başlayarak, Ermeni kiliselerinin birer silah deposu haline getirilerek Adada anarşik eylemlerine devam etmişlerdir. Bütün bu çatışmalarla birlikte Rumlar bölgede NATO kuvvetlerini istemediğini de belirtmişlerdir.⁵⁷⁸ Rumların Adada istemediği NATO birliklerine ve Amerikan Büyük Elçiliğine EOKA ve çeteler tarafından bombalı saldırılara uğramıştır.⁵⁷⁹

Kıbrıs'ta yaşanan olayların önü alınamayacak seviyeye ulaşması üzerine ilgili devletlerin de görüşmeleri hız kazanmıştır. Eğer bu görüşmelerde de Kıbrıs'ın geleceğine dair olumlu bir sonuç çıkmazsa zirve konferansı teklif olunacaktır.⁵⁸⁰

Türkiye genelinde Kıbrıs Türklerine yapılan baskı ve yok etme faaliyetlerine karşı büyük bir tepki gösterilmiştir. Bu sebeple Kıbrıs'taki son gelişmelerden dolayı galeyana gelen ilkokul öğrencileri Adıyaman'da Kilise'yi basmışlar, atılan taşlar nedeniyle Kilise papazın kafası kırılmıştır. Olay daha fazla büyümeden Emniyet güçleri müdahale etmiştir.⁵⁸¹

Kıbrıs Milletlerarası bir kuvvet gönderilmesi hakkında Konseyin Geçici beş üyesi tarafından hazırlanan plan 6 Mart 1964 tarihinde Güvenlik Konseyi'ne ittifakla yapılan oylamayla kabul edilmiştir.⁵⁸²

Kıbrıs'ta artık olaylar kontrolden çıkmış bulunmaktadır. Rum çetelerinin Kıbrıslı Türklere karşı saldırıları gün geçtikçe artmaktadır. Son çatışmalarda 15 Türk ölmüş, 22 kişi de yaralanmış ve 31 kişi kaybolmuştur.⁵⁸³

⁵⁷⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 2689, s.1, 31 Ocak 1964.

⁵⁷⁸ **A.g.g.**, S. 2690, s.1, 3 Şubat 1964.

⁵⁷⁹ **A.g.g.**, S. 2691, s.1, 7 Şubat 1964.

⁵⁸⁰ **A.g.g.**, S. 2696, s.1, 2 Mart 1964.

⁵⁸¹ **A.g.g.**, S. 2712, s.1, 4 Mayıs 1964.

⁵⁸² **A.g.g.**, S. 2697, s.1, 6 Mart 1964.

⁵⁸³ **A.g.g.**, S. 2699, s.1, 13 Mart 1964.

TBMM'ce gerektiği zaman Kıbrıs'a asker çıkarılması hususunda Türk Hükümetine tanınan yetkinin Kıbrıs Rumlarının üzerinde büyük bir telaş yaratmıştır. Bu haberden sonra Kıbrıslı Rumların gazeteleri tahrik haberlerini kesmişler ve yaptığı yayınlarla Kıbrıs Türklerini Rumlarla işbirliği yapmaya çağırıştır.⁵⁸⁴

Her ne kadar Rum gazeteleri tahrik haberlerini yayınlamaktan vazgeçmiş ve Rumlarla Türklerin işbirliğinden bahsetmiş olsalar da Kıbrıs'ta EOKA'cıların kanlı eylemleri devam etmiştir. Türk köylerini basıp kan döken Rum çeteleri son olayda da 4 Türk'ü kurşuna dizdiler.⁵⁸⁵

Bölgedeki Türk-Rum çatışmaları gün geçtikçe daha da büyük hadiselerle yol açmıştır. Rumlar, Türklerin ellerinde bulunan Girne- Lefkoşa yolunu açmak için hücumlarda bulunmuşlardır ve bu saldırıda 4 Türk hayatını kaybetmiş, 8 Türk yaralanmış ve 9 kişi de kaybolmuştur.⁵⁸⁶

Kıbrıs'taki olağanüstü gerginliği gidermek için Kasım 1965 tarihinden beri devam eden çalışmalardan, nihayet sadece Magosa bölgesi için olumlu sonuçlar alınmıştır. Türklerin verdikleri kısmen tavizlerden sonra Rumlarla bir anlaşmaya varılmıştır. Bu kısmi anlaşmayla Türkler, Rumların eskiden beri istedikleri Magosa civarının askerlerden tecrit edilmesi teklifini kabul etmişlerdir.

Rumlar, askerden tecrit edilen bu bölgelere devriye ve kontrolü sağlaması için kendi polisini göndermiş, Türk polisinin de bu bölgede devriye gezmesini ve asayişini sağlamasına yardım etmesi teklifini de reddetmiştir. Bu da bölgede yaşayan Türklerin hayatı Rum Polislerinin insafına kalmış oluyordu.⁵⁸⁷

Türkiye Dışişleri Bakanlığı'ndan bir yetkili, Yunanistan'a ikili görüşmelere devam edilip edilmeyeceği hakkında teklifte bulunulduğunu ancak Yunanistan Hükümeti'nden bugüne kadar bir cevap gelmediğini bildirmesi üzerine Türkiye'nin Ada'da meydana gelecek olası bir duruma karşı gerekli bütün tedbirleri aldığını

⁵⁸⁴ **Demokrat Adıyaman**, S. 2701, s.1, 20 Mart 1964.

⁵⁸⁵ **A.g.g.**, S. 2707, s.1-2, 10 Nisan 1964.

⁵⁸⁶ **A.g.g.**, S. 2710, s.1, 27 Nisan 1964.

⁵⁸⁷ **A.g.g.**, S. 2807, s.1, 9 Aralık 1965.

bildirmiş ve Türkiye, Kıbrıs'ta hadise olursa 'çıkarma' yaparak duruma müdahale edecektir.⁵⁸⁸

Mart 1967 sonunda Türkiye'nin adaya gidecek olan değiştirme birliğinin sıkı bir kontrole tabi tutulacağı Makarios tarafından bildirilmesiyle bu durum Türkiye ile Makarios arasında ciddi bir gerginliğin doğmasına sebep olmuştur. Türk tarafı bu tutumu aşırı olarak değerlendirmiş ve değiştirme birliğinin hiçbir kontrole tabi tutulamayacağını altını çizmiştir.⁵⁸⁹

Kıbrıs sorununa kesin ve devamlı bir çözüm için Türkiye ve Yunanistan arasında başlayan ikili görüşmeler Yunanistan'daki Hükümet değişiklikleriyle devamlı duraksamış ve son askeri darbeye birlikte bu ikili görüşmelerin bir yararının olmayacağı Türkiye tarafından belirtilmiştir. Bunun üzerine Türkiye Dışişleri Bakanı, Yunan Cuntasının ilişkileri zedeleyeceği kanaatine varmıştır.

Kıbrıs'ın Güneydoğu sahilleri boyunca düzenlenen ve iki gün sürmüş olan Kıbrıs ordusunun manevraları 1 Temmuz 1967 tarihinde başlamıştır. Binlerce Kıbrıslı Rum askerinin katıldığı bu tatbikatı Ada'nın savunma kuvvetleri komutanı General Grivas tarafından idare edilmekte ve Yunan ordusunun yüksek rütbeli Kurmay Subaylarınca izlenmektedir.⁵⁹⁰

Bu askeri manevralar bölgede tansiyonu daha da arttırması ve Yunanistan'ın Kıbrıs'ta askeri bir darbe yapması halinde Türkiye'nin seyirci kalmayacağını ve Ada'nın bağımsızlığının korunması için gereken her şeyi yerine getirileceği Türkiye tarafından dile getirilmiştir. Bu nedenle olası durumlar için Türkiye her türlü askeri tedbiri almıştır.⁵⁹¹

Diğer bir taraftan Londra'da bir araya gelen Türk ve Yunan temsilcileri eğer Makarios ve Kıbrıs Rum Hükümeti, Yeşil Ova'nın kaderini tayin için Türkiye ve

⁵⁸⁸ **Demokrat Adıyaman**, S. 2882, s.1, 27 Ocak 1967.

⁵⁸⁹ **A.g.g.**, S. 2925, s.1, 26 Mart 1967.

⁵⁹⁰ **A.g.g.**, S. 3012, s.1, 5 Temmuz 1967.

⁵⁹¹ **A.g.g.**, S. 3019, s.1, 9 Temmuz 1967.

Yunanistan'ın alacakları kararlara razı gelmeyecek olursa Kıbrıs'ta Yunan Askeri Birlikler, Makarios'u devireceklerini belirtmişlerdir.⁵⁹²

Atina'da güvenilir kaynaklardan sızan bir habere göre Lefkoşa, Ankara ve Atina arasında Kıbrıs sorunu ile ilgili bir yoklama gezisine çıkan U-Thant'ın özel temsilcisi Taffal, Ankara'ya Makarios'un bir teklifini getirmektedir. Bu teklifin Kıbrıs meselesinin halli için tarafları beşli bir toplantıya davet etmektedir. Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs'taki Türk ve Rum liderleri arasında yapılacak bir görüşmeyle bütün ihtilafların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ayrıca Makarios Ada'da NATO'ya ait silahlı askeri bir üs vermeyi de kabul etmiştir.⁵⁹³

Bir taraftan temsilciler sorunun çözümü için bir araya gelirken diğer yandan Kıbrıs'ın hemen her sokağında Türklerle Rumlar arasında yeniden çarpışmalar başlamıştır. 27 Temmuz 1967 tarihinde Ada'nın Kuzey Batı kısmında Yayla mevkiinde aralıksız devam eden çarpışmalar sonunda ismi henüz açıklanmayan 1 Türk ile 3 Rum ölmüştür.⁵⁹⁴

Rumların hemen her taraftan başlattıkları taarruz Türklerin cesaretle karşı koymaları üzerine Barış Gücü askerlerinin de müdahalesiyle kesilmiş Kıbrıs nispeten sükunete kavuşmuştur.⁵⁹⁵

Kıbrıs Türk Topluluğu tarafından ilan edilen '*Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu*' hakkında ortaya çıkan yanlış anlamları önlemek amacıyla Türkiye Dışişleri Bakanlığı, Kıbrıs'ta yabancı elçiliği bulunan bütün ülkelere işin gerçeğini izah etmiştir. Özellikle Yunan ve Rus Elçilerine bilgiler verilmiştir. Bakanlığın verdiği bilgiye göre '*Geçici Türk Yönetimi Yürütme Kurulu*'nun taksime giden ilk adım olmadığı konusunda ilgili devletlere teminat verilmiştir.⁵⁹⁶

⁵⁹² **Demokrat Adıyaman**, S. 3021, s.1, 12 Temmuz 1967.

⁵⁹³ **A.g.g.**, S. 3028, s.1, 20 Temmuz 1967.

⁵⁹⁴ **A.g.g.**, S. 3035, s.1, 28 Temmuz 1967.

⁵⁹⁵ **A.g.g.**, S. 3036, s.1, 29 Temmuz 1967.

⁵⁹⁶ **A.g.g.**, S. 3158, s.1, 5 Ocak 1968.

Yunanistan Başbakan Yardımcısı Stilyanos Patakos'nın açıkladığına göre Kıbrıs'ta bulunan Yunan askerleri, Türkiye ile Yunanistan arasında varılmış bulunan anlaşma gereğince öngörülen süre içinde Adayı terk edecektir.

Kıbrıs Türk Basınına göre, sivil Türk memurlarının Cuma ve Cumartesi günleri, Türk kesiminden çıkmaları engellenmiştir. Buna gerekçe olarak ise, Başpiskopos Makarios tarafından Perşembe günün alınan kayıtlama tedbirleri çerçevesi için hareketlerine engel olunduğu açıklaması yapılmıştır.⁵⁹⁷

Makarios yönetiminin geçici Türk yönetimi temsilcilerinin Lefkoşa'ya giriş ve çıkışlarını yasaklamasından sonra, Türk memurlarının da Cuma ve Cumartesi günleri Türk kesiminden çıkmalarını engellemesi yolundaki haberlerle ilgili olarak Ankara'daki siyasi çevrelerde, bu gibi keyfi uygulamaların Kıbrıs'ta gerginliği arttırmaktan başka bir şeye yaramaz gibi açıklamalar yapılmasına sebep olmuştur. Makarios yönetiminin bu gibi uygulamalardan bir an önce vazgeçmesi gerektiği açıklamaları yapılmıştır.⁵⁹⁸

Makarios idaresi Kıbrıs'taki keyfi uygulamalarına yapılan eleştirilere rağmen devam etmiştir. Kıbrıs'tan Türkiye Dışişleri Bakanlığına gelen bir habere göre, Makarios yönetimi Türklerle Rumların oturduğu kesimleri bir birinden ayıran '*Yeşil hat*' civarındaki vakıf binalarını istimlak etmeyi kararlaştırmıştır. Makarios idaresi, Türklere ait ve şahıs binalarını yıktırıldığı, yerlerine yeni ve modern binalar inşa ettireceğini söylemiştir.

Bütün bu olumsuzluklara karşı Türk Cemaat Lideri ve Yürütme Kurulu Başkanı Dr. Fazıl Küçük, durumu Kıbrıs'taki Barış Gücü Komutanına ve Özel Temsilci Tafall'a intikal ettirmiştir. Rumların bu kararından vazgeçmesi gerektiğini bildirerek, teşebbüslerde bulunulmasını istemiştir.⁵⁹⁹

Bu baskılardan sonra Kıbrıs Milli Savunma Bakanı Osman Örek ile Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denктаş verdikleri demeçlerde Makarios'un

⁵⁹⁷ **Demokrat Adıyaman**, S. 3161, s.1, 9 Ocak 1968.

⁵⁹⁸ **A.g.g.**, S. 3163, s.1, 11 Ocak 1968.

⁵⁹⁹ **A.g.g.**, S. 3186, s.1, 7 Şubat 1968.

baskılarına karşı Ada'da Kıbrıs Türk Cemaati hiçbir zaman taviz vermeyecektir, demişlerdir.⁶⁰⁰

Tüm bu olumsuzluklar Ada'da gerginliğin gittikçe tırmanmasından başka bir işe yaramamıştır. En son olarak Kıbrıs'tan Türkiye'ye dini eğitim almak için gelen din adamları öğrenimleri bitince adaya geri dönmüşlerdi. Ancak Rum makamları Ada'ya dönen bu din adamlarını tutuklayıp Türkiye'ye iade etmişlerdir. Rum yönetimi aynı zamanda Türkiye'de tahsil gören Kıbrıslı erkek öğrencileri de Ada'ya almamıştır.⁶⁰¹

2. Yeşil Adıyaman

Bütün Türkiye'nin ve dünyanın merakla izlediği Kıbrıs Meselesi, Türkiye basınında olduğu gibi Adıyaman'ın önemli bir basın aracı olan Yeşil Adıyaman'da da önemle üzerinde durulmuştur. Yeşil Adıyaman, her ne kadar kimi yıllar çıkartılamamış olsa da çıkartıldığı zamanlar, bu mesele ile ilgili haberleri Adıyamanlı yurttaşlara iletmeye çalışmıştır.

Haberlere yansıyan yanlarıyla bu dönemde Kıbrıs'ta meydana gelenler buralarda yaşayan Türk vatandaşlarının yaşadıkları zorluklar ve sıkıntıların ne kadar ağır olduğu anlaşılmıştır. Kıbrıslı Rumlar'ın bu bölgede kendi üstünlüklerini kurmak için bir Türk avı başlattıkları ve Türk halkının mallarını, dükkanlarını, evlerini yağma ettiklerine dair gazetelere yansıyan haberler olmuştur. Mesela 20 Ocak 1964 tarihli ve 1458 sayılı Yeşil Adıyaman gazetesinin haber sütunlarında yer alan habere göre,

Kıbrıs'ta Rumlar yağmaladıkları malları satmaya başladıkları anlatılmıştır. Rum kesiminde son zamanlarda açılan bazı dükkanlarda Türk kesimindeki ev ve dükkanlardan yağma edilen eşya ve mücevheratın satıldığı görülmüştür. Rum çeteciler, Rum kesiminde ikamet eden Hintli bir Müslüman'ı da Türk zannederek öldürdüklerini haber etmiştir.⁶⁰²

⁶⁰⁰ **Demokrat Adıyaman**, S. 3194, s.1, 16 Şubat 1968.

⁶⁰¹ **A.g.g.**, S. 3195, s.1, 17 Şubat 1968.

⁶⁰² **Yeşil Adıyaman**, S. 1458, s.1, 20 Ocak 1964.

Kıbrıs Meselesi'nin ilk çıktığından beri silahlı eşkıyalık yapan EOKA terörü Ada'da adeta ölüm kusmuştur. Bölgede Türk sivillerine ve memurlarına karşı silahlı eylemler yaparak buralardan Türkler'in gitmelerini amaçlamıştır. Böylece 1964 yılı da EOKA'nın silaha tekrardan sarıldığı yıl olmuştur.

1964 yılının başlarına gelindiğinde Kıbrıs'ta EOKA yeniden teşkilatlanmaya başlamıştır. Türk köylerine baskınlar yapan çeteciler, son olarak Türk Kızılay'ında görevli bir Türk'e silah doğrultarak zorla üst araması yapmaları gibi keyfi uygulamalara devam etmişlerdir. Bu gibi olayların sürekli yaşanması Kıbrıs'ta Rum tarafının rahat hareket etmesine ve baskıların gün geçtikçe artmasına sebep olmaktadır.⁶⁰³

Kıbrıs'ta meydana gelen ve önü alınamayan EOKA terörüne bir çözüm bulmak ve Ada'da bir barış ortamının yeniden sağlanması için özellikle Türkiye büyük bir çaba harcamıştır.

Türkiye Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Birleşik Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk ve Yardımcısı George Ball ile bir araya gelmiştir. Görüşülen asıl konu Kıbrıs meselesi ile ilgili olup, Kıbrıs'ta son yaşanan olaylar üzerinde tartışmışlardır ve Kıbrıs'taki son olayların durumu ve Yunanistan'ın tutumu görüşülmüştür. Feridun Cemal Erkin, Birleşmiş Milletlerdeki Delegationlardan birçoğunun Kıbrıs ile ilgili tutumlarının değişmesinden bahsederek durumun nasıl bir boyuta geldiğini ifade etmiştir.⁶⁰⁴

⁶⁰³ Yeşil Adıyaman, S. 1459, s.1, 22 Ocak 1964.

⁶⁰⁴ A.g.g., S. 1551, s.1, 26 Ocak 1965.

SONUÇ

1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da çıkartılan iki yerel gazete olan Yeşil Adıyaman ve Demokrat Adıyaman'a göre Adıyaman'ın siyasi, ekonomik ve sosyal yapısını incelemeye çalıştık.

Adıyaman, bulunduğu konum itibariyle pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlk çağlardan beri Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olan Adıyaman, M.Ö. 4000'li yıllardan günümüze kadar Hitit, Asur, Pers, Kommagene, Bizans, Emevi, Anadolu Selçuklu, Osmanlı gibi birçok medeniyetin renklerini taşımıştır. Cumhuriyet Dönemi'ne kadar ilin bulunduğu bölge tarihi adıyla Hısn-ı Mansur olarak geçmiştir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Adıyaman denildiği bilinmektedir.

1950 genel seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin elinden iktidarı teslim alan Demokrat Partisi, 10 yıllık Hükümeti süresince Türkiye ve dünyada önemli gelişmelere öncülük etmiştir. Bu yeni iktidar döneminde yapılan çalışmalar Adıyaman'ı da hemen hemen her alanda etkilemeye başlamıştır. Gerek tarım alanında yapılan zirai çalışmalar, gerek sanayi ve gerekse de eğitim ve sağlık alanlarında önemli adımlar atılmıştır.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Malatya'ya bağlı bir ilçe olan Adıyaman, halkın temsilcileri olarak meclise giren Adıyaman Milletvekillerinin de gayretiyle il olmak için büyük bir çaba harcamışlardır. Mayıs 1954 tarihinde Adıyaman'ın il olması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan kanun teklifi 1 Aralık 1954 tarihinde yürürlüğe girmek şartıyla kabul edilmiştir. Aralık 1954 tarihine kadar Ankara ile yapılan temaslar sürekli sıcak tutulmuştur. Bu emek ve çabalar sonucunda ise Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı kanunla vilayet olmuştur.

Adıyaman'ın vilayet olmasıyla birlikte haklı olarak Adıyaman halkının da sevinci ve beklentisi bir o kadar artmıştır. Coğrafi konumunun yaratmış olduğu şartların olumsuzluğuna bir de hükümetlerin ilgisizliği eklenince bölge ekonomik alanda oldukça geri bırakılmış ve bu ekonomik geri kalmışlık ister istemez sosyal

yapının şekillenmesinde de olumsuz bir işleve sebebiyet vermiştir. Böylece Adıyaman'ın vilayet olmasıyla birlikte artık bölgenin yeni bir canlılığa kavuşacağı umudu da artmıştır doğal olarak. Her ne kadar vilayet olmasından sonra sıkıntılar yaşanmış olsa da gerek Adıyaman Valisi, gerek Belediye Başkanı ve gerekse de Adıyamanlı halkın özverili çalışmalarıyla bu sıkıntıların üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Bu sıkıntıların en büyük nedenlerinden bir tanesi ise kuşkusuz daha yeni vilayet olan Adıyaman'ın gelir bütçesinin darlığı olmuştur. Dolayısıyla belediye imkanlarının kısıtlı olmasıyla yapılan hizmetler de eksik kalmaktaydı.

Adıyaman'da her ne kadar ekonomik sıkıntılar sosyal yaşamı olumsuz etkilemiş olsa da halkın birbirine karşı olan yardımlaşma duygusunu köreltememiştir. Türkiye ve dünyanın herhangi bir bölgesinde meydana gelen felaketlerde insanların yardımına koşan Kızılay gibi bir kurumun Adıyaman'da yapmış olduğu çalışmalar oldukça önemli bir durum arz etmiştir. Özellikle Ocak 1955 tarihlerinde Adıyaman Pirin, Rezip ve Karapınar köylerinde meydana gelen yangından zarar gören vatandaşlara yardım yapılması için büyük bir çaba harcamıştır. Dernek yangından zarar gören Pirin köylülerine 1000 lira, Rezip köylülerine 500 lira ve Karapınar köylülerine ise 200 lira para yardımı yapmıştır. Bu yapılan yardımlar sadece meydana doğa felaketlerinde zarar görenlere yapılmamıştır. Kızılay Derneği aynı zamanda fakir ve maddi geliri kısıtlı olan Adıyaman vatandaşlarına da yardım etmiştir.

Adıyaman'da sadece Kızılay'ın yapmış olduğu yardım çalışmaları olmamıştır. Özellikle yardımseverlik konusunda Adıyamanlı vatandaşlar da meydana gelen olumsuzluklarda zarar gören insanlara kendi ekonomik imkanları dahilinde yardım etmişlerdir. Hacı İbrahim Zade Mehmet İnan, Adıyaman'ın en önemli ihtiyaçlarından biri olan hastane yapımı için 1955 tarihinde 60 bin lira değerinde 30 bin m²'lik arsa bağışlamış olması buna en güzel örnek olmuştur. Bu sosyal yardımlaşmada bir diğer önemli unsur ise Adıyaman'da kurulan sivil toplum örgütlerinin çalışmaları olmuştur. Burada kurulan dernekler yardımlaşmada önemli derecede katkıları olmuştur. Üye yardımlarıyla toplanan gelirler ile yoksul aileler, öğrenciler ya da kimsesizler ve sağlık problemleri olan vatandaşların yardımına yetişmişlerdir.

Mevsimlerin olumsuz şartları hayatı da oldukça etkilemiştir. Kışların Adıyaman'da çok sert geçmesi sosyal hayatı oldukça olumsuz etkilemiştir. Meydana gelen şiddetli yağmurlarla bazı bölgelerde büyük sel felaketlerinin meydana gelmesine sebebiyet teşkil etmiştir. Bu çetin kış şartları nedeniyle halk günlük ihtiyaçlarını temin etmesi noktasında oldukça sıkıntı yaşamıştır. Özellikle odun ve gaz temini büyük sıkıntı olmuştur. Kış mevsimi problem yaratmamıştır sadece, yazları da oldukça sorunlu geçmiştir. Yağmur sularıyla beslenen çeşmelerin yazın azalması su ihtiyacını karşılamada sıkıntı olmuştur. Özellikle yaz aylarında artan karasinekler ile mücadele etmek de oldukça zahmetli bir hal almıştır.

Adıyaman'da kurs ve sergiler de sosyal hayatta oldukça önemli bir yer teşkil etmiştir. Özellikle okulların tatil edilmesinden sonra kurs ve sergilerin yaygın olarak yapılması bölge halkının kaynaşmasında önemli olmuştur. Genelde öğrencilerin öğretim yılı boyunca yapmış oldukları el becerilerini okulların tatil edilmesinden sonra belirli yerlerde sergilenerek teşhir etmişlerdir. Bu gibi faaliyetler öğrencilerin el becerisini, kendilerine olan güvenini ve bunun sonucunda başarısını olumlu yönden etkilemiştir. Buraya gelen vatandaşlar ise oldukça ilgi göstermişlerdir. Sosyal hayatta kurs faaliyetleri de oldukça önemli olmuştur. İnsanların ilgilendikleri alanlara göre açılan bu kurslar günlük hayatı ve ilgilendiği iş alanını dizayn etmesinde önemli kolaylıklar sağlamıştır. Cezaevlerindeki tutuklulara okuma-yazma kurslarının verilmesi, Adıyaman ekonomisinde önemli bir payı olan tütün yetiştiriciliğinin daha bilinçli bir şekilde yapılması için açılan kurslar, özellikle Adıyaman Milli Eğitim Müdürlüğü'nün düzenlediği Halk Eğitim Seminerleri bu çalışmaların başında gelmiştir.

Spor alanlarında yapılan faaliyetler de Adıyaman halkının sosyalleşmesinde önemli bir etken olmuştur. 1954-1968 yılları arasında yapılan spor faaliyetleri her ne kadar kısıtlı imkanlar çerçevesinde yapılmış olsa da yine de önemsenecek derecede olmuştur. Kısmen voleybol olsa da en büyük spor faaliyeti kuşkusuz futbol olmuştur. Futbol takımlarının Voleybol takımları ise ayrı sporculardan oluşan takımlar değildi, yine aynı şekilde futbol takımında oynayan oyunculardan oluşmuştur. Haziran 1956 yılında Maraş'ın kazası Pazarcık adına Çelik Spor ve Adıyaman'ın Gençlik Spor

takımı aralarında bir müsabaka tertiplemiş ve aynı oyuncular hem futbol karşılaşmasında hem de voleybol maçında karşılaşmışlardır.

Adıyaman'da her yıl ulusal düzeyde kutlamalar, bayramlar ve anma etkinlikleri de yapılmıştır. Halkın kendi geçmişine bağlılığı bu bayram ve kutlama faaliyetlerini daha canlı tutmuştur. Özellikle Cumhuriyet'in ilanı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gibi Türk ulusunun var olmasında tarihi bir önemi olan bayramların kutlanmasında Adıyaman halkının ilgisi ve coşkusu oldukça fazla olmuştur. Türk ulusunun ortak acısı olan anmalarda da aynı özveride olmuştur. 10 Kasım Ata'yı anma törenlerinde bütün yurttaki olduğu gibi anma törenlerine katılmaları ve Ata'yı saygıyla anmaları örnek teşkil etmiştir.

Türkiye'nin her köşesinde olduğu gibi Adıyaman'da da kimi zaman toplumsal sorunlar olmuştur. Asayiş bozukluklarında kaynaklanan bu olumsuz durumlar da Adıyaman halkının sosyo-ekonomik yapısında olumsuz durumlar meydana getirmiştir. 1954-1968 yılları arasında cinayetler, kaçakçılık, kaza ve hırsızlık olayları meydana gelen olaylar olmuştur. Özellikle eşkıyalığın kimi bölgelerde ortaya çıkması, o bölgelerde yaşayan halkın güvenliğini tehdit eden en önemli unsur olmuştur. Bütün bu olumsuzlukların önüne geçmek için hem Adıyaman Jandarması hem de Polis Teşkilatının önemli gayretleri olmuştur. Bu gibi yasa dışı olaylara karışan, cinayet işleyenler ise yine Adıyaman Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanıp cezalanmışlardır.

Adıyaman'daki siyasi gelişmelerin seyri ise oldukça çekişmeli geçmiştir. 1954-1968 yılları arasında meydana gelen yeni siyasi teşekküllerin Adıyaman'da da şubelerini açıp örgütlenmeleriyle siyasi hayat oldukça renklenmiştir. 1946 yılından sonra Türkiye'de siyasi partilerin sayısının artmasıyla ülkenin her yerinde çok partili siyasi katılım da kısa zamanda genişlemeye başlamıştır. 1950 seçimleriyle Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek başına iktidar olma alışkanlığını ortadan kaldıran Demokrat Parti, 10 yıl kadar süren iktidar döneminde Türkiye siyasi tarihine önemli katkılar sağlamıştır. Bu dönemden Adıyaman'da özellikle Adıyaman'ın vilayet olmasından sonra kurulan siyasi partilerin sayı olarak armasıyla siyasi çekişmeler

daha da artmıştır. Demokrat Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Partisi, Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Hürriyet Parti gibi siyasi teşekküllerin Adıyaman’da kurulup siyasi faaliyetler göstermeleriyle her ne kadar siyasi renklenme olsa da farklı partileri destekleyen gruplar arasında da kimi zaman tartışmalar olmasına ortam hazırlamıştır.

Her ne kadar bu çok partililik kimi zaman olumsuz sonuçlar doğurmuş ise de, Türkiye’deki demokratikleşme sürecinin ilerlemesinde olduğu gibi Adıyaman halkı da kendine yakın gördüğü partinin siyasi faaliyetlerine katılarak bu demokratikleşme hayatına katkı sunarak, ülke ve dünyada meydana gelen siyasi ve toplumsal sorunlara müdahil olduğunu göstermiştir. Adıyaman’daki siyasi çekişmeler özellikle 1950 ve 1960 tarihleri arasında genellikle Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Parti arasında geçmiş olsa da Adıyaman’da faaliyet gösteren Hürriyet Parti ile Yeni Türkiye Partisi de Adıyaman’da oldukça önemli bir kitle tabanı oluşturmuştur. 1960 yılından sonra yapılan ihtilal ile düşürülen Demokrat Partisi’nden sonra ise 1960 ve 1968 tarihleri arasında kısmen Yeni Türkiye Partisi Adıyaman’da etkin olsa da en büyük rekabet ve çekişme Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında olmuştur.

Adıyaman’ın ekonomik yapısı ise bölgenin özellikle coğrafi konumu ve yer şekilleriyle bir paralellik göstermiştir. Bölgenin en önemli geçim kaynağı tarım olmuştur. 1954-1968 yılları arasında nüfusun büyük bir kısmı tarım alanında faal olmuştur. En önemli tarımsal faaliyeti ise tütün olmuştur. Bu nedenle tütünün Adıyaman ekonomisinde önemli bir payı olmuştur. Tarımsal faaliyetlerin yanında hayvancılık da yapılmıştır. Büyük ve küçükbaş hayvancılığın gelişmesi ve halkın bu alanda daha istekli olması için ise yılın belirli günlerinde Veteriner Müdürlüğü kontrolünde ‘*ehli hayvan sergisi*’ düzenlenmiştir. Bu sergilerde yapılan yarışmaları kazanan hayvan yetiştiricilerine hediyeler dağıtılmıştır.

1954-1968 tarihlerinde tarım ve hayvancılığın gelişmesi için önemli adımlar atılmış olsa da sanayi alanında yapılan çalışmalar sınırlı kalmıştır. Her ne kadar çırçır, iplik ve tütün gibi sanayi tarım ürünleri bölgede yetiştirilmiş olsa da bu ürünleri işleyecek sanayi kuruluşunun olmaması büyük bir sıkıntı teşkil etmiştir. Bu nedenle Adıyaman’da iplik ve tütünün işletilmesi için fabrikaların kurulması için

çalışmalar yapılmıştır. Buralara kurulacak olan fabrikaların aynı zamanda işsiz olan insanların geçim kapısı olacağı kanaatine de varılmıştır. 1954-1968 yılları arasında ekonomik alanda Adıyaman'da yapılan faaliyetlerden biri de Petrol Arama Çalışmaları olmuştur. Türkiye'de 134 gruba ayrılan sekiz bölgede ve 6 milyon 430 bin hektarlık alanda petrol aramaları için muhtelif firmalara izin verilmesiyle bölgede petrol arayan şirketlerin sayısı da artmıştır. Bu petrol çalışmaları Adıyaman için önemlilik arz etmiştir. Bunun dışında yer altı kaynakları yönünde Krom cevheri de oldukça fazla olması nedeniyle Bilgin Maden Teknik Arama Şirketi çalışmalar da yapmıştır.

Sağlık alanında ise özellikle ile durumundayken önemli gelişmeler gösterilmemiş olsa da vilayet olmasıyla gerek hükümet ve gerekse de Adıyamanlıların destekleriyle bu alana yönelik çalışmalar yapılmıştır. Daha yeni vilayet olması nedeniyle diğer alanlarda olduğu gibi sağlık alanlarında da yaşanan sıkıntıların önüne geçilmeye çalışılmış ve bu suretle 1955 bütçesinden ayrılan parayla Adıyaman'da ilk kez tam teşkilatlı bir hastanenin yapılmasına başlanmıştır. Sağlık alanında tam teçhizatlı olarak hastalara müdahale edilememesinin yanında doktorsuzluk da önemli bir eksiklik olmuştur. 1954-1968 yılları arasında bu olumsuzlukların önüne geçmek için imkanlar dahilinde Adıyaman mahallelerine ve ilçelerinin belli bölgelerinde dispanserler açılmıştır.

Adıyaman'ın il olmasıyla beraber buraya gönderilen valiler ve halkın iradesiyle seçilen belediye başkanlarının çalışmaları da Adıyaman'ın kendi sorunlarıyla mücadele etmesinde önemli olmuştur. Belediyenin Adıyaman ve Adıyamanlı için yaptığı çalışmalar, özellikle su, elektrik, yol, okul gibi insani ihtiyaçların giderilmesi çalışmalarında valinin bizzat yerinde yapmış olduğu tetkiklerle daha randımanlı sonuçlar alınmasında etkili olmuştur.

1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da nüfus genellikle kırsal alanda yoğunlaşmıştır. Bu nüfusun büyük bir çoğunluğu ise tarım ve hayvancılık ile uğraşmıştır. 1960 ve 1965 yıllarında yapılan nüfus sayımlarında Adıyaman merkez, ilçe ve köylerin nüfusları belirlenmeye çalışılmıştır.

Adıyaman'da bölgenin ekonomik bütçesi ve hükümetçe yapılan yatırımlar oranında imar yapım faaliyetleri bir gelişmişlik göstermiştir. Okul, hastane, yol, Vali Konağı, camii, çeşme gibi imar faaliyetleri Adıyamanlı yardımsever halk ile devlet yatırımları ile dönemin ekonomik şartları çerçevesinde bir ilerleme göstermiştir. Bu imar faaliyetleri Adıyaman'ın vilayet olmasıyla beraber büyük bir artış olmasa da eskiye nazaran bir gelişme göstermiştir.

Eğitim- öğretim alanındaki çalışmalar 1954-1968 yılları arasında açılan yeni okullarla okur-yazar oranında bir artış sağlanmak istenmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Anadolu topraklarında yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da büyük çalışmalar yapmıştır. Bütün yurttaki okuma-yazma seferberliği başlatılarak, cehaletin önüne geçmek amaçlanmıştır. Bütün bu eğitim faaliyetlerine Adıyaman da üzerine düşen görevi yapmaya çalışmıştır. 1954-1968 yılları arasında Adıyaman'da dönemin imkan ve şartları oranında eğitim alanında oldukça ileri bir seviyede olmasa da birtakım çalışmalar özverili bir şekilde sürdürülmüştür. Özellikle okul öğrencilerin düzenlediği Edebiyat Günleri adlı etkinlikler oldukça ilgi uyandırmıştır.

Adıyaman'da kurulan sivil toplum kuruluşları da Adıyaman'ın sosyo-kültürel alanda oldukça önemlilik arz etmiştir. Adıyaman Kültür Sevenler Derneği, Adıyaman Kahveciler Derneği, Adıyaman Kadınları Yardımlaşma Derneği gibi kuruluşlar Adıyaman'da faaliyet göstererek yardıma muhtaç kişilere yardım etmişlerdir.

1954-1968 yılları arasında dış basında en çok tartışılan konu kuşkusuz Kıbrıs Meselesi olmuştur. Dünya devletlerini ilgilendirdiği kadar Türkiye'yi de önemli derecede ilgilendiren bu mesele özellikle Yunanistan ve Türkiye'nin arasında büyük diplomatik krize sebebiyet vermiştir. Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi Adıyaman'da ve basınında önemle üzerinde durulmuş ve Kıbrıs Türklerine yapılan zulme Adıyaman halkı da sessiz kalmamıştır. Böylece Adıyaman'da halk, ki özellikle gençler, bildiriler, toplantılar ve protesto mitingleri düzenleyerek soruna alakalı olmuştur

KAYNAKÇA

GAZETELER

1. YEŞİL ADIYAMAN GAZETESİ

Yeşil Adıyaman, S.1605, 8 Şubat 1966.
1962.

Yeşil Adıyaman, S. 2109, 3 Temmuz 1968.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1632, 6 Temmuz 1966.
1964.

Yeşil Adıyaman, S.1900, 31 Ekim 1967.

Yeşil Adıyaman, S. 1562, 23 Nisan 1965.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1746, 2 Mayıs 1967.

Yeşil Adıyaman, S.1525, 1 Eylül 1964.
1954.

Yeşil Adıyaman, S. 977, 21 Mayıs 1962.
1966.

Yeşil Adıyaman, S.1762, 20 Mayıs 1967.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 313, 22 Temmuz 1954.
1954.

Yeşil Adıyaman, S. 317, 26 Ağustos 1954.

Yeşil Adıyaman, S. 363, 27 Nisan 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 394, 1 Nisan 1960.
1962.

Yeşil Adıyaman, S. 975, 12 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S.1631, 30 Haziran

Yeşil Adıyaman, S.1538, 31 Ekim

Yeşil Adıyaman, S.221, 3 Ekim 1968.

Yeşil Adıyaman, S.1619, 28 Nisan

Yeşil Adıyaman, S. 318, 2 Eylül 1954.

Yeşil Adıyaman, S.301, 20 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S.1623, 23 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S.1624, 27 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S. 316, 16 Ağustos

Yeşil Adıyaman, S. 325, 4 Ekim 1954.

Yeşil Adıyaman, S. 393, 23 Mart 1960.

Yeşil Adıyaman, S. 1014, 4 Temmuz

Yeşil Adıyaman, S. 1586, 6 Eylül 1965.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1689, 21 Şubat 1967.
1968.

Yeşil Adıyaman, S.1089, 18 Ekim 1962.
1954.

Yeşil Adıyaman, S. 1542, 3 Aralık 1964.
1965.

Yeşil Adıyaman, S. 1583, 11 Ağustos 1965.
1965.

Yeşil Adıyaman, S.1572, 5 Haziran 1965.
1965.

Yeşil Adıyaman, S. 2084, 4 Haziran 1968.
1954.

Yeşil Adıyaman, S. 289, 1 Nisan 1954.
1954.

Yeşil Adıyaman, S.350, 14 Mart 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 374, 13 Haziran 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 393, 23 Mart 1960.

Yeşil Adıyaman, S. 276, 11 Şubat 1954.

Yeşil Adıyaman, S. 277, 15 Şubat 1954.
1962.

Yeşil Adıyaman, S. 1547, 12 Ocak 1965.

Yeşil Adıyaman, S.1542, 3 Aralık 1964.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1705, 11 Mart 1967.

Yeşil Adıyaman, S. 347, 24 Şubat 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 1606, 12 Şubat

Yeşil Adıyaman, S. 2152, 22 Ağustos

Yeşil Adıyaman, S.336, 20 Aralık

Yeşil Adıyaman, S.1578, 2 Temmuz

Yeşil Adıyaman, S. 1588, 4 Ekim

Yeşil Adıyaman, S. 1589, 18 Ekim

Yeşil Adıyaman, S. 270, 21 Ocak

Yeşil Adıyaman, S. 296, 26 Nisan

Yeşil Adıyaman, S. 351, 17 Mart 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 393, 23 Mart 1960.

Yeşil Adıyaman, S.1614, 28 Mart 1966.

Yeşil Adıyaman, S. 285, 14 Mart 1954.

Yeşil Adıyaman, S. 1130, 4 Aralık

Yeşil Adıyaman, S.901, 25 Ocak 1962.

Yeşil Adıyaman, S.1606, 12 Şubat

Yeşil Adıyaman, S.340, 27 Ocak 1955.

Yeşil Adıyaman, S.348, 28 Şubat 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 351, 17 Mart 1955.
1955.

Yeşil Adıyaman, S.1678, 7 Şubat 1967.
1962.

Yeşil Adıyaman, S.1188, 21 Şubat 1963.
1963.

Yeşil Adıyaman, S. 341, 31 Ocak 1955.
1964.

Yeşil Adıyaman, S. 1515, 28 Temmuz 1964.
1954.

Yeşil Adıyaman, S. 993, 8 Haziran 1962.
1964.

Yeşil Adıyaman, S. 1937, 10 Aralık 1967.

Yeşil Adıyaman, S. 950, 12 Nisan 1962.
1963.

Yeşil Adıyaman, S. 1666, 29 Aralık 1966.

Yeşil Adıyaman, S. 970, 5 Mayıs 1962.
1962.

Yeşil Adıyaman, S. 899, 23 Ocak 1962.

Yeşil Adıyaman, S. 1080, 2 Ekim 1962.
1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1551, 26 Ocak 1965.
1967.

Yeşil Adıyaman, S. 275, 8 Şubat 1954.
1965.

Yeşil Adıyaman, S. 1747, 3 Mayıs 1967.
1954.

Yeşil Adıyaman, S.369, 13 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S.1014, 4 Temmuz

Yeşil Adıyaman, S.1189, 22 Şubat

Yeşil Adıyaman, S.1515, 28 Temmuz

Yeşil Adıyaman, S. 336, 20 Aralık

Yeşil Adıyaman, S.1515, 28 Temmuz

Yeşil Adıyaman, S. 901, 25 Ocak 1962.

Yeşil Adıyaman, S. 1210, 13 Mart

Yeşil Adıyaman, S. 1668, 7 Ocak 1967.

Yeşil Adıyaman, S. 977, 21 Mayıs

Yeşil Adıyaman, S. 901, 25 Ocak 1962.

Yeşil Adıyaman, S. 1601, 11 Ocak

Yeşil Adıyaman, S. 1912, 11 Kasım

Yeşil Adıyaman, S. 1551, 26 Ocak

Yeşil Adıyaman, S. 316, 16 Ağustos

Yeşil Adıyaman, S. 339, 20 Ocak 1955.
1955.

Yeşil Adıyaman, S. 363, 27 Nisan 1955.
1955.

Yeşil Adıyaman, S.1603, 31 Ocak 1966.

Yeşil Adıyaman, S. 1458, 20 Ocak 1964.
1964.

Yeşil Adıyaman, S. 338, 10 Ocak 1955.

Yeşil Adıyaman, S. 1515-1516, 28 Temmuz- 1 Ağustos 1964.

Yeşil Adıyaman, S. 343, 10 Şubat

Yeşil Adıyaman, S. 377, 19 Haziran

Yeşil Adıyaman, S. 273, 1 Şubat 1954.

Yeşil Adıyaman, S. 1459, 22 Ocak

2. DEMOKRAT ADIYAMAN GAZETESİ

Demokrat Adıyaman, S. 51, 15 Ocak 1955.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 65, 7 Mart 1955.
1966.

Demokrat Adıyaman, S. 2571, 6 Ağustos 1963.
1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2761, 18 Ocak 1965.
Mayıs 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 374, 3 Eylül 1956.
1957.

Demokrat Adıyaman, S. 714, 21 Ekim 1957.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 888, 21 Haziran 1958.
Mayıs 1962.

Demokrat Adıyaman, S.1740, 30 Haziran 1961.
1963.

Demokrat Adıyaman, S. 785, 27 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2814, 5 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2759, 4 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2778, 4

Demokrat Adıyaman, S.609, 5 Haziran

Demokrat Adıyaman, S. 775, 14 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2005, 9

Demokrat Adıyaman, S. 2593, 3 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 2611, 26 Eylül 1963.
1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2738, 7 Eylül 1964.
1965.

Demokrat Adıyaman, S. 3178, 28 Ocak 1968.
1958.

Demokrat Adıyaman, S.1591, 23 Aralık 1960.
Haziran 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2101, 4 Eylül 1962.
Ağustos 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2578 14 Ağustos 1963.
Ağustos 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2784, 11 Haziran 1965.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 270, 20 Mayıs 1956.
Haziran 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 456, 4 Aralık 1956.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 846, 24 Nisan 1958.
Mayıs 1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1143, 6 Mayıs 1959.
Mayıs 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1282, 7 Kasım 1959.
Nisan 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1690, 24 Nisan 1961.
Kasım 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2167, 26 Kasım 1962.
Temmuz 1963.

Demokrat Adıyaman, S.2685, 18 Ocak

Demokrat Adıyaman, S.2802, 27 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 851, 30 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 2020, 11

Demokrat Adıyaman, S. 2574, 9

Demokrat Adıyaman, S. 2583, 20

Demokrat Adıyaman, S. 75, 23 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 292, 11

Demokrat Adıyaman, S. 804, 22 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 866, 20

Demokrat Adıyaman, S. 1156, 25

Demokrat Adıyaman, S. 1408, 18

Demokrat Adıyaman, S. 2157, 12

Demokrat Adıyaman, S. 2558, 21

Demokrat Adıyaman, S. 2776, 16 Nisan 1965.
Temmuz 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2816, 31 Ocak 1966.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 720, 31 Ekim 1957.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1275, 29 Ekim 1959.
Ekim 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1545, 31 Ekim 1960.
Ekim 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 1844, 30 Ekim 1961.
Ekim 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2641, 30 Ekim 1963
Ekim 1964

Demokrat Adıyaman, S. 2803, 1 Kasım 1965.
Ekim 1966.

Demokrat Adıyaman, S. 3112, 31 Ekim 1967
Ekim 1968

Demokrat Adıyaman, S. 577, 24 Nisan 1957.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1412, 25 Nisan 1960.
Nisan 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 1991, 23 Nisan 1962.
Nisan 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2951, 25 Nisan 1967.
Nisan 1968.

Demokrat Adıyaman, S. 133, 2 Eylül 1955.
30 Ağustos 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 2792, 19

Demokrat Adıyaman, S. 428, 30 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 992, 30 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 1276, 30

Demokrat Adıyaman, S. 1843, 28

Demokrat Adıyaman, S. 2145, 30

Demokrat Adıyaman, S. 2746, 30

Demokrat Adıyaman, S. 2868, 31

Demokrat Adıyaman, S. 3408, 29

Demokrat Adıyaman, S. 846, 24 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 1690, 24

Demokrat Adıyaman, S. 1992, 24

Demokrat Adıyaman, S. 3250, 24

Demokrat Adıyaman, S. 366-367, 29-

- Demokrat Adıyaman**, S. 945, 1 Eylül 1958.
Ağustos 1962.
- Demokrat Adıyaman**, S. 2592, 31 Ağustos 1963.
Ağustos 1964;
- Demokrat Adıyaman**, S. 2863, 1 Eylül 1966.
Ağustos 1967.
- Demokrat Adıyaman**, S. 3359, 31 Ağustos 1968.
Mayıs 1956.
- Demokrat Adıyaman**, S. 866, 20 Mayıs 1958.
Mayıs 1959.
- Demokrat Adıyaman**, S. 1708, 20 Mayıs 1961.
Mayıs 1966
- Demokrat Adıyaman**, S.2973, 20 Mayıs 1967
Kasım 1958.
- Demokrat Adıyaman**, S. 1002, 11 Kasım 1958.
Kasım 1959.
- Demokrat Adıyaman**, S. 1555, 11 Kasım 1960.
Kasım 1961.
- Demokrat Adıyaman**, S. 2652, s.1-3, 12 Kasım 1963.
Kasım 1965.
- Demokrat Adıyaman**, S. 50, s.1, 5 Ocak 1955.
1955.
- Demokrat Adıyaman**, S. 1018, s.1, 1 Aralık 1958.
Mayıs 1966
- Demokrat Adıyaman**, S. 110, s.1, 25 Haziran 1955.
1956.
- Demokrat Adıyaman**, S. 174, s.1, 6 Şubat 1956.
1956.
- Demokrat Adıyaman**, S. 2098, 31
- Demokrat Adıyaman**, S.2736, 31
- Demokrat Adıyaman**, S. 3061, 31
- Demokrat Adıyaman**, S. 270, 20
- Demokrat Adıyaman**, S. 1154, 20
- Demokrat Adıyaman**, S.2839, 20
- Demokrat Adıyaman**, S. 1001, 10
- Demokrat Adıyaman**, S. 1285, 11
- Demokrat Adıyaman**, S. 1854, 10
- Demokrat Adıyaman**, S. 2804, 11
- Demokrat Adıyaman**, S. 157, 3 Aralık
1955.
- Demokrat Adıyaman**, S.2841, 31
- Demokrat Adıyaman**, S. 167, 26 Ocak
1956.
- Demokrat Adıyaman**, S. 189, 26 Şubat
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 827, s.1, 29 Mart 1958.
Temmuz 1958.

Demokrat Adıyaman, S. 916, 28 Temmuz 1958.
Ocak 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 2048, 4 Temmuz 1962.
Ağustos 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2086, 17 Ağustos 1962.
Temmuz 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2561, 25 Temmuz 1963.
Ağustos 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2717, 22 Mayıs 1964.
1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2747, 4 Kasım 1964.
Kasım 1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2754, 4 Aralık 1964.
Ekim 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 204- 207, 12-15 Mart 1956.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 263, 10 Mayıs 1956.
Mayıs 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 305, 24 Haziran 1956.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 864-872, 17-27 Mayıs 1958.
1957.

Demokrat Adıyaman, S. 1310, 15 Aralık 1959.
Ocak 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1645-1647, 24-27 Şubat 1961.
Temmuz 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 914, 25

Demokrat Adıyaman, S. 1057, 17

Demokrat Adıyaman, S. 2084, 15

Demokrat Adıyaman, S. 2547, 9

Demokrat Adıyaman, S. 2573, 8

Demokrat Adıyaman, S. 2738, 7 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 2750, 17

Demokrat Adıyaman, S. 2802, 27

Demokrat Adıyaman, S. 245, 22 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 275, 25

Demokrat Adıyaman, S. 387, 16 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 582, 30 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 1327, 11

Demokrat Adıyaman, S. 1758, 21

Demokrat Adiyaman, S. 1904, 9 Ocak 1962.
Ağustos 1962.

Demokrat Adiyaman, S. 2088, 20 Ağustos 1962.
Ekim 1962.

Demokrat Adiyaman, S. 2556, 18 Temmuz 1963.
Ağustos 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2749, 14 Kasım 1964.
Nisan 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 854, 5 Mayıs 1958.
1954.

Demokrat Adiyaman, S. 144, 26 Eylül 1955.
1955.

Demokrat Adiyaman, S. 1593, 26 Aralık 1960.
1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2627, 13 Ekim 1963.
Ekim 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2630, 17 Ekim 1963.
Kasım 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2658, 20 Kasım 1963.
Kasım 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2660, 22 Kasım 1963.
Aralık 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2753, 30 Kasım 1964.
Haziran 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2788, 29 Haziran 1965.
Temmuz 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2790, 12 Temmuz 1965.
Temmuz 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2080, 10

Demokrat Adiyaman, S. 2139, 18

Demokrat Adiyaman, S. 2571, 6

Demokrat Adiyaman, S. 2773, 2

Demokrat Adiyaman, S.46, 20 Aralık

Demokrat Adiyaman, S. 158, 7 Aralık

Demokrat Adiyaman, S. 2620, 6 Ekim

Demokrat Adiyaman, S. 2628, 15

Demokrat Adiyaman, S. 2657, 19

Demokrat Adiyaman, S. 2659, 21

Demokrat Adiyaman, S. 2675, 10

Demokrat Adiyaman, S.2787, 25

Demokrat Adiyaman, S. 2789, 8

Demokrat Adiyaman, S.2792,19

Demokrat Adıyaman, S. 2805, 30 Kasım 1965.
Ekim 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 1835, 19 Ekim 1961.
Haziran 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2785, 14 Haziran 1965.
Ağustos 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2801, 12 Ekim 1965.
Nisan 1968.

Demokrat Adıyaman, S. 57, 9 Şubat 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 73, 21 Mart 1955.
Temmuz 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 584, 6 Mayıs 1957.
Mayıs 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 594, 18 Mayıs 1957.
Haziran 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 628, 27 Haziran 1957.
Temmuz 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 636, 6 Temmuz 1957.
Temmuz 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 646, 25 Temmuz 1957.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 2630, 17 Ekim 1963.
Ekim 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2638, 26 Ekim 1963.
Kasım 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2674, 8 Aralık 1963.
1966

Demokrat Adıyaman, S. 1832, 16

Demokrat Adıyaman, S.2784, 11

Demokrat Adıyaman, S. 2799, 30

Demokrat Adıyaman, S. 3249, 23

Demokrat Adıyaman, S.68, 14 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 117, 15

Demokrat Adıyaman, S. 593, 17

Demokrat Adıyaman, S. 627, 26

Demokrat Adıyaman, S. 632, 2

Demokrat Adıyaman, S. 644, 22

Demokrat Adıyaman, S. 993, 31 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 2633, 20

Demokrat Adıyaman, S. 2647, 6

Demokrat Adıyaman, S.2827, 26 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 54, 27 Ocak 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 78, 26 Mart 1955.
Mayıs 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 272, 22 Mayıs 1956.
Haziran 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 633, 3 Temmuz 1957.
Temmuz 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 634, 4 Temmuz 1957.
Temmuz 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 642, 19 Temmuz 1957.
Temmuz 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 648, 27 Temmuz 1957.
Ağustos 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 673, 27 Ağustos 1957.
Ağustos 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 1741, 1 Temmuz 1961.
1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2778, 4 Mayıs 1965.
Haziran 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 3231, 3 Nisan 1968.
1954.

Demokrat Adıyaman, S. 54, 27 Ocak 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 85, 7 Nisan 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 168, 30 Ocak 1956.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 55, 1 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 102, 30

Demokrat Adıyaman, S. 626, 25

Demokrat Adıyaman, S. 635, 5

Demokrat Adıyaman, S. 639, 16

Demokrat Adıyaman, S. 647, 26

Demokrat Adıyaman, S. 666, 19

Demokrat Adıyaman, S. 674, 28

Demokrat Adıyaman, S. 2742, 5 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 2995, 15

Demokrat Adıyaman, S. 272, 28 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 57, 9 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 137, 13 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 169, 31 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 226, 3 Nisan 1956.
Kasım 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 678, 2 Eylül 1957.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 849, 28 Nisan 1958.
Mayıs 1958.

Demokrat Adıyaman, S. 923, 5 Ağustos 1958.
Şubat 1959.

Demokrat Adıyaman, S.1286, 14 Kasım 1959.
Aralık 1960.

Demokrat Adıyaman, S.1698, 6 Mayıs 1961.
Ocak1962.

Demokrat Adıyaman, S.2607, 21 Eylül 1963.
1964.

Demokrat Adıyaman, S.2743, 13 Ekim 1964.
1965

Demokrat Adıyaman, S.2765, 15 Şubat 1965.
1965.

Demokrat Adıyaman, S.2775, 9 Nisan 1965.
Nisan 1965.

Demokrat Adıyaman, S.2777, 30 Nisan 1965.
Haziran 1967.

Demokrat Adıyaman, S.2626, 12 Ekim 1963.
1964.

Demokrat Adıyaman, S.2802, 27 Ekim 1965.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 58, 14 Şubat 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 441, 16

Demokrat Adıyaman, S. 820, 18 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 876, 24

Demokrat Adıyaman, S. 1077, 13

Demokrat Adıyaman, S.1585, 16

Demokrat Adıyaman, S.1918, 25

Demokrat Adıyaman, S.2741, 2 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 2759, 4 Ocak

Demokrat Adıyaman, S.2772, 29 Mart

Demokrat Adıyaman, S.2776, 16

Demokrat Adıyaman, S.2886, 4

Demokrat Adıyaman, S.2743, 13 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 53, 25 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 135, 8 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 708, 12 Ekim 1957.
Haziran 1961.

Demokrat Adıyaman, S.1738, 28 Haziran 1961.
1962.

Demokrat Adıyaman, S.1914, 20 Ocak 1962.
Ağustos 1963.

Demokrat Adıyaman, S.2587, 24 Ağustos 1963.
1963.

Demokrat Adıyaman, S.2649, 9 Kasım 1963.
Mayıs 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 183, 20 Şubat 1956.
Mayıs 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 682, 6 Eylül 1957.
Aralık 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 809, 28 Şubat 1958.
Nisan 1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1280, 4 Kasım 1959.
1963.

Demokrat Adıyaman, S.2913, 8 Mart 1967.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 1682, 13 Nisan 1961.
Ekim 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2733, 21 Ağustos 1964.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 985, 21 Ekim 1958.
Temmuz 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 2827, 26 Mart 1966.
Ağustos 1966.

Demokrat Adıyaman, S.1727, 15

Demokrat Adıyaman, S.1911, 17 Ocak

Demokrat Adıyaman, S.2585, 22

Demokrat Adıyaman, S.2646, 5 Kasım

Demokrat Adıyaman, S. 102, 30

Demokrat Adıyaman, S. 267, 17

Demokrat Adıyaman, S. 760, 23

Demokrat Adıyaman, S. 850, 29

Demokrat Adıyaman, S.2646, 5 Kasım

Demokrat Adıyaman, S. 65, 7 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 2637, 25

Demokrat Adıyaman, S. 984, 18 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 116, 13

Demokrat Adıyaman, S. 2862, 26

Demokrat Adıyaman, S. 67, 12 Mart 1955.
Ağustos 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2581, 17 Ağustos 1963.
Ağustos 1966.

Demokrat Adıyaman, S.46, 20 Aralık 1954.
1954.

Demokrat Adıyaman, S. 56, 5 Şubat 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 83, 4 Nisan 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 528, 26 Şubat 1957.
Ağustos 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 812, 4 Mart 1958.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 957, 15 Eylül 1958.
Kasım 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1416, 29 Nisan 1960.
Kasım 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1610, 14 Ocak 1961.
Haziran 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2750, 17 Kasım 1964.
Mart 1966.

Demokrat Adıyaman, S. 2840, 25 Mayıs 1966.
Aralık 1967.

Demokrat Adıyaman, S.48, 30 Aralık 1954.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 102, 30 Mayıs 1955.
Temmuz 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 2088, 20

Demokrat Adıyaman, S. 2862, 26

Demokrat Adıyaman, S.47, 25 Aralık

Demokrat Adıyaman, S. 81, 31 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 84, 6 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 674, 28

Demokrat Adıyaman, S. 842, 16 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 1280, 4

Demokrat Adıyaman, S. 1566, 24

Demokrat Adıyaman, S. 2025, 7

Demokrat Adıyaman, S. 2826, 18

Demokrat Adıyaman, S. 3147, 10

Demokrat Adıyaman, S. 53, 25 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 115, 11

Demokrat Adıyaman, S. 131, 27 Ağustos 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 164, 26 Aralık 1955.
Aralık 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 207, 15 Mart 1956.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 253, 30 Nisan 1956.
Mayıs 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 443, 19 Kasım 1956.
Kasım 1956.

Demokrat Adıyaman, S. 660, 12 Ağustos 1957.
Ağustos 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 788, 4 Şubat 1958.
Kasım 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1918, 25 Ocak 1962.
Nisan 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2176, 1 Aralık 1962.
Kasım 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2665, 28 Kasım 1963.
Aralık 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2758, 28 Aralık 1964.
Ocak 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2871, 22 Kasım 1966.
1967.

Demokrat Adıyaman, S. 2881, 23 Ocak 1967.
Mayıs 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 2994, 14 Haziran 1967.
Nisan 1968.

Demokrat Adıyaman, S. 140, 19 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 165, 27

Demokrat Adıyaman, S. 251, 28 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 264, 11

Demokrat Adıyaman, S. 444, 20

Demokrat Adıyaman, S. 670, 23

Demokrat Adıyaman, S. 1288, 17

Demokrat Adıyaman, S.1982, 12

Demokrat Adıyaman, S. 2663, 26

Demokrat Adıyaman, S. 2675, 10

Demokrat Adıyaman, S. 2760, 12

Demokrat Adıyaman, S. 2880, 6 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2976, 24

Demokrat Adıyaman, S. 3243, 17

Demokrat Adiyaman, S. 3256, 1 Mayıs 1968.
Haziran 1968.

Demokrat Adiyaman, S. 153, 28 Ekim 1955.
Ekim 1960.

Demokrat Adiyaman, S. 1541, 26 Ekim 1960.
Ekim 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2803, 1 Kasım 1965.
1955.

Demokrat Adiyaman, S. 63, 2 Mart 1955.
Haziran 1956.

Demokrat Adiyaman, S. 779, 20 Ocak 1958.
Mayıs 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 2011, 22 Mayıs 1962.
Temmuz 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2562, 26 Temmuz 1963.
Temmuz 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2573, 8 Ağustos 1963.
Eylül 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2777, 30 Nisan 1965.
Ağustos 1966.

Demokrat Adiyaman, S. 3099-3100, 15-17 Ekim 1967.
1957.

Demokrat Adiyaman, S. 767, 3 Ocak 1958.
Haziran 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 948, 4 Eylül 1958.
1958.

Demokrat Adiyaman, S. 961, 19 Eylül 1958.
Mayıs 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 3295, 18

Demokrat Adiyaman, S. 1540, 25

Demokrat Adiyaman, S. 2802, 27

Demokrat Adiyaman, S. 60, 21 Şubat

Demokrat Adiyaman, S. 300, 19

Demokrat Adiyaman, S. 1148, 12

Demokrat Adiyaman, S. 2542, 3

Demokrat Adiyaman, S. 2547, 9

Demokrat Adiyaman, S. 2610, 25

Demokrat Adiyaman, S. 2862, 26

Demokrat Adiyaman, S. 694, 20 Eylül

Demokrat Adiyaman, S. 885, 18

Demokrat Adiyaman, S. 958, 16 Eylül

Demokrat Adiyaman, S. 1152, 18

Demokrat Adıyaman, S. 1281, 5 Kasım 1959.
Kasım 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1567, 25 Kasım 1960.
Haziran 1961.

Demokrat Adıyaman, S.1916, 23 Ocak 1962.
Ocak 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 1965, 23 Mart 1962.
Nisan 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 772, 9 Ocak 1958.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 864, 17 Mayıs 1958.
Nisan 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 1735, 24 Haziran 1961.
1965.

Demokrat Adıyaman, S. 1133, 24 Nisan 1959.
Kasım 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1692, 26 Nisan 1961.
Mart 1962.

Demokrat Adıyaman, S. 2125, 2 Ekim 1962.
Nisan 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 146, 3 Nisan 1955.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1173, 12 Haziran 1959.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1512, 6 Eylül 1960.
Şubat 1961.

Demokrat Adıyaman, S. 1645, 24 Şubat 1961.
Ocak 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 1286, 14

Demokrat Adıyaman, S. 1735, 24

Demokrat Adıyaman, S. 1918, 25

Demokrat Adıyaman, S. 2935, 6

Demokrat Adıyaman, S. 806, 25 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 1692, 26

Demokrat Adıyaman, S. 2759, 4 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 1567, 25

Demokrat Adıyaman, S. 1965, 23

Demokrat Adıyaman, S. 2935, 6

Demokrat Adıyaman, S. 805, 24 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 772, 9 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 1641, 20

Demokrat Adıyaman, S. 2764, 29

Demokrat Adıyaman, S. 2815, 10 Ocak 1966.
Kasım 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 203, 11 Mart 1956.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 441, 16 Kasım 1956.
1958.

Demokrat Adıyaman, S. 1259, 10 Ekim 1959.
Kasım 1963.

Demokrat Adıyaman, S. 2760, 12 Ocak 1965.
Kasım 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 798, 15 Şubat 1958.
1954.

Demokrat Adıyaman, S. 85-86, 7-21 Nisan 1955.
1956.

Demokrat Adıyaman, S. 275, 25 Mayıs 1956.
Aralık 1957.

Demokrat Adıyaman, S. 3201, 24 Şubat 1968.
1954.

Demokrat Adıyaman, S. 50, 5 Ocak 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 51, 15 Ocak 1955.
1955

Demokrat Adıyaman, S. 72, 20 Mart 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 96, 5 Mayıs 1955.
1955.

Demokrat Adıyaman, S. 115, 11 Temmuz 1955.
Ağustos 1955.

Demokrat Adıyaman, S. 1289, 18

Demokrat Adıyaman, S. 228, 5 Nisan

Demokrat Adıyaman, S. 781, 22 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 2664, 27

Demokrat Adıyaman, S. 3122, 11

Demokrat Adıyaman, S. 49, 30 Aralık

Demokrat Adıyaman, S. 214, 22 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 761, 24

Demokrat Adıyaman, S.48, 30 Aralık

Demokrat Adıyaman, S. 51, 15 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 55, 1 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 74, 22 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 97, 6 Mayıs

Demokrat Adıyaman, S. 131, 27

Demokrat Adiyaman, S. 641, 18 Temmuz 1957.
Ağustos 1957.

Demokrat Adiyaman, S. 1101, 14 Mart 1959.
Ekim 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 1272, 26 Ekim 1959.
1960.

Demokrat Adiyaman, S. 1448, 14 Haziran 1960.
Haziran 1960.

Demokrat Adiyaman, S. 1566, 24 Kasım 1960.
Ocak 1961.

Demokrat Adiyaman, S. 1697, 5 Mayıs 1961.
Temmuz 1961.

Demokrat Adiyaman, S. 1760, 24 Temmuz 1961.
Aralık 1961.

Demokrat Adiyaman, S. 1874, 4 Aralık 1961.
Aralık 1961.

Demokrat Adiyaman, S. 2030, 13 Haziran 1962.
1962.

Demokrat Adiyaman, S. 2141, 20 Ekim 1962.
Ekim 1962.

Demokrat Adiyaman, S.2633, 20 Ekim 1963.
Kasım 1963.

Demokrat Adiyaman, S. 2723, 22 Haziran 1964.
1964.

Demokrat Adiyaman, S. 2750, 17 Kasım 1964.
1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2786, 18 Haziran 1965.
Haziran 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 661, 13

Demokrat Adiyaman, S. 1263, 15

Demokrat Adiyaman, S. 1392, 26 Mart

Demokrat Adiyaman, S. 1449, 15

Demokrat Adiyaman, S. 1612, 17

Demokrat Adiyaman, S. 1758, 21

Demokrat Adiyaman, S. 1872, 1

Demokrat Adiyaman, S. 1884, 15

Demokrat Adiyaman, S. 2101, 4 Eylül

Demokrat Adiyaman, S. 2145, 25

Demokrat Adiyaman, S. 2658, 20

Demokrat Adiyaman, S. 2742, 5 Ekim

Demokrat Adiyaman, S. 2773, 2 Nisan

Demokrat Adiyaman, S. 2787, 25

Demokrat Adiyaman, S. 2799, 30 Ağustos 1965.
Eylül 1965.

Demokrat Adiyaman, S.2802, 27 Ekim 1965.
1966.

Demokrat Adiyaman, S.2837, 14 Mayıs 1966.
1957.

Demokrat Adiyaman, S. 2755, 7 Aralık 1964.
Temmuz 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 951, 19 Eylül 1958.
1958.

Demokrat Adiyaman, S. 1010, 20 Kasım 1958.
Kasım 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 1013, 25 Kasım 1958.
Kasım 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 1023, 6 Aralık 1958.
Aralık 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 1025, 10 Aralık 1958.
Aralık 1958.

Demokrat Adiyaman, S. 1031, 17 Aralık 1958.
1959.

Demokrat Adiyaman, S. 1049, 7 Ocak 1959.
Ocak 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 1064, 26 Ocak 1959.
Ocak 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 1070, 4 Şubat 1959.
Şubat 1959.

Demokrat Adiyaman, S. 1084, 23 Şubat 1959.
1959.

Demokrat Adiyaman, S. 2800, 15

Demokrat Adiyaman, S.2816, 31 Ocak

Demokrat Adiyaman, S. 490, 12 Ocak

Demokrat Adiyaman, S. 898, 7

Demokrat Adiyaman, S. 978, 11 Ekim

Demokrat Adiyaman, S. 1012, 24

Demokrat Adiyaman, S. 1016, 28

Demokrat Adiyaman, S. 1024, 9

Demokrat Adiyaman, S. 1030, 16

Demokrat Adiyaman, S. 1046, 3 Ocak

Demokrat Adiyaman, S. 1063, 24

Demokrat Adiyaman, S. 1067, 29

Demokrat Adiyaman, S. 1078, 14

Demokrat Adiyaman, S. 1101, 14 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 1127, 17 Nisan 1959.
Ağustos 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1223, 27 Ağustos 1959.
1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1237, 14 Eylül 1959.
Eylül 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1256, 7 Ekim 1959.
1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1259, 10 Ekim 1959.
Ekim 1959.

Demokrat Adıyaman, S. 1302, 5 Aralık 1959.
1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1331, 15 Ocak 1960.
Ocak 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1337, 22 Ocak 1960.
Ocak 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1345, 1 Şubat 1960.
Şubat 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1361, 19 Şubat 1960.
Şubat 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1370, 1 Mart 1960.
1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1399, 7 Nisan 1960.
Nisan 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1414, 27 Nisan 1960.
Temmuz 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1487, 3 Ağustos 1960.
Ağustos 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 1204, 3

Demokrat Adıyaman, S. 1230, 4 Eylül

Demokrat Adıyaman, S. 1239, 16

Demokrat Adıyaman, S. 1258, 9 Ekim

Demokrat Adıyaman, S. 1259, 10

Demokrat Adıyaman, S. 1320, 1 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 1335, 20

Demokrat Adıyaman, S. 1343, 29

Demokrat Adıyaman, S. 1354, 11

Demokrat Adıyaman, S. 1369, 29

Demokrat Adıyaman, S. 1382, 15 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 1410, 22

Demokrat Adıyaman, S. 1468, 12

Demokrat Adıyaman, S. 1499, 17

Demokrat Adıyaman, S. 2683, 7 Ocak 1964.
Ocak 1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2688, 27 Ocak 1964.
Ocak 1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2690, 3 Şubat 1964.
1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2696, 2 Mart 1964.
Mayıs 1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2697, 6 Mart 1964.
1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2701, 20 Mart 1964.
Nisan 1964.

Demokrat Adıyaman, S. 2710, 27 Nisan 1964.
Aralık 1965.

Demokrat Adıyaman, S. 2882, 27 Ocak 1967.
1967.

Demokrat Adıyaman, S. 3012, 5 Temmuz 1967.
Temmuz 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 3021, 12 Temmuz 1967.
Temmuz 1967.

Demokrat Adıyaman, S. 3035, 28 Temmuz 1967.
1968.

Demokrat Adıyaman, S. 3161, 9 Ocak 1968
Ocak 1968.

Demokrat Adıyaman, S. 3186, 7 Şubat 1968.
Şubat 1968.

Demokrat Adıyaman, S. 3195, 17 Şubat 1968.
1962.

Demokrat Adıyaman, S. 3036, 29 Temmuz 1967.
Temmuz 1960.

Demokrat Adıyaman, S. 2685, 18

Demokrat Adıyaman, S. 2689, 31

Demokrat Adıyaman, S. 2691, 7 Şubat

Demokrat Adıyaman, S. 2712, 4

Demokrat Adıyaman, S. 2699, 13 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 2707, 10

Demokrat Adıyaman, S. 2807, 9

Demokrat Adıyaman, S. 2925, 26 Mart

Demokrat Adıyaman, S. 3019, 9

Demokrat Adıyaman, S. 3028, 20

Demokrat Adıyaman, S. 3158, 5 Ocak

Demokrat Adıyaman, S. 3163, 11

Demokrat Adıyaman, S. 3194, 16

Demokrat Adıyaman, S.1961, 9 Mayıs

Demokrat Adıyaman, S.1478, 23

Demokrat Adiyaman, S. 2695, 28 Şubat 1964.

Demokrat Adiyaman, S. 2761-2762-2763-2764-2765, 18-22-25-29 Ocak, 15 Şubat 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2785, 14 Haziran 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2866, s.2, 14 Ekim 1966.

Demokrat Adiyaman, S.2950, 23 Nisan 1967.

Demokrat Adiyaman, S.51-53-55-56-58, 15-25 Ocak, 1-5-14 Şubat 1955.

Demokrat Adiyaman, S. 81, 31 Mart 1955.

Demokrat Adiyaman, S. 2766- 2767, 2, 26 Şubat – 6 Mart 1965.

Demokrat Adiyaman, S. 2797-2798-2799, 13-25-30 Ağustos 1965.

Demokrat Adiyaman, S.1788-89, 25-26 Ağustos 1961.

ÖZGEÇMİŞ

10 Mayıs 1980 tarihinde Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğum. İlkokul üçüncü sınıfa kadar burada okuduktan sonra Gaziantep'e taşındık. Ortaokul ve liseyi Gaziantep'te okudum. 2005 yılında Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandım ve 2009 yılında buradan mezun oldum. Şuan Niğde Üniversitesi'nde Yakınçağ Tarihinden Yüksek Lisans yapmaktayım. Halen Gaziantep'te ikamet etmekteyim.

9 Eylül 2011

HÜSEYİN KOZLUDERE